

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten, MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; Ds. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, NESTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉS bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar f 1.25

INHOUD.

Dr. G. W. Bruinsma. †

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur. — Verslag van de Algem. Vergadering.

Hoofdartikel: Orviëtanose.

Berichten: De beide Amsterdammers. — Kwakzalverij het gevaarlijkst in oorlogstijd. — Bestrijding der geheimmiddelen in Duitschland. — Een onbeschaamd kwakzalver.

Mededeelingen van verschillenden aard: Van Vleck's opzuigende methode voor aambeien. — Kwakzalverij en epidemie.

Uit de Pers: Bestrijding van kwakzalverij.

Rechtszaken: Granuline. — Een onbevoegd verkooper van geneesmiddelen vrijgesproken. — „Dr. Reteau”. — Een onbevoegde te Rotterdam.

Correspondentie.

Dr. G. W. BRUINSMA. †

Helaas! dat het eerste nummer van den nieuwen jaargang met een treurmare moet beginnen!

DR. GERARDUS WIJNANDUS BRUINSMA is op 't einde van het vorig jaar, 21 December, op ruim 74jarigen leeftijd te Breda overleden, na een werkzaam, nuttig leven, voor een groot deel aan de belangen van de menschheid gewijd.

Geboren te Leeuwarden, promoveerde hij in 1866 te Groningen tot doctor in de geneeskunde, waarna hij tot 1897 te Steenbergen de geneeskundige praktijk uitoefende. Reeds in die jaren, doch ook daarna bewoog hij zich veel op geneeskundig wetgevend terrein, terwijl hij de belangen van den landbouw met groote toewijding behartigde. Maar niet het minst heeft hij bovendien zijn naam gevestigd door zijn bestrijding van de kwakzalverij.

Waar anderen ongetwijfeld zijne talrijke verdiensten op ander gebied zullen huldigen, rust op ons de plicht hier ter plaatse — met innige dankbaarheid — te herdenken wat DR. G. W. BRUINSMA in den strijd tegen de Kwakzalverij is geweest.

Reeds vóór de oprichting van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij had die strijd een aanvang genomen. In samenwerking met zijn broeder, Dr. VITUS BRUINSMA, verscheen in 1878 een werkje getiteld: „De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden. Een boek voor allen, die hun gezondheid en hun beurs liefhebben.” Het boekje, waarvan het doel uit den titel duidelijk bleek, was spoedig uitverkocht en werd in 1880 gevolgd door een tweede: „De hedendaagsche kwakzalver”, dat ook gretig lezers vond. In dit laatste werk operden de schrijvers voor het eerst het denkbeeld

een „Vereeniging tegen de Kwakzalverij” op te richten en in 't begin van 1881 kwam deze tot stand en werd op 15 Januari van dat jaar het eerste Maandblad uitgegeven onder redactie van de heeren Dr. G. W. BRUINSMA en Dr. VITUS BRUINSMA. Eerst in Augustus 1882 werd een definitief bestuur der Vereeniging gekozen, waarbij Dr. G. W. BRUINSMA als Voorzitter optrad.

In deze functie kwam hij weinig op den voorgrond, veel meer, in medewerking met zijn broeder, als Redacteur van het Maandblad. Hoe deze taak werd vervuld, kunnen de acht eerste jaren van dat blad getuigen, die ongetwijfeld tot het bloeitijdperk van het Maandblad en van de Vereeniging moeten worden gerekend.

En het ware zeker der Vereeniging ten goede gekomen, wanneer zij, onder leiding van den overledene en zijn broeder haar weg verder had voortgezet. Maar 't mocht niet zoo zijn.

Een artikel in het Maandblad van October 1885 — vóór het afdrukken nagezien door het rechtsgeleerd lid van het Bestuur — waarin een bericht was opgenomen, dat reeds in verschillende bladen de ronde had gedaan, doch waarin tevens nog een en ander omtrent vroegere gedragingen van den adverteerder was medegedeeld, gaf die persoon aanleiding een actie wegens belediging en laster tegen redacteurs en uitgever in te stellen met eisch tot schadeloosstelling. Bij negen bladen, die het oorspronkelijk bericht hadden overgenomen en ook vervolgd werden, had die actie geen succes, maar de rechtbank te Leeuwarden verklaarde het artikel in het Maandblad beledigend en lasterlijk en wees er op dat het doel van de toevoeging aan het bericht was: „een vroegeren vijand van het Maandblad aan de kaak te stellen en te beledigen.”

Door dit vonnis meende de Redactie, dat het in het vervolg onmogelijk zou zijn, de kans op veroordeeling te ontlopen, wanneer men niet elken persoonlijken aanval uit het blad liet verdwijnen. En daar men van oordeel was juist tegen personen te moeten waarschuwen, zou de strijd met succes worden gevoerd, zag de Redactie van de verdere leiding van het blad af. Het gevolg was, dat het geheele Bestuur de verantwoordelijkheid niet langer wenschte te dragen, zijn ontslag aanbood en zelfs aan de leden voorstelde de Vereeniging op te heffen.

Wel is waar werd dit voorstel verworpen, maar alle pogingen om Bestuur en Redactie te behouden waren vruchteloos. Gelukkig echter werd aan de Vereeniging de steun der vorige Redactie niet onttrokken en vooral was het de waardige afgestorvene, die, inmiddels tot Eerlid der Vereeniging benoemd, met woord en daad nog voortdurend blijk van zijn belangstelling gaf. Op de vergaderingen was het zijn opwekkend woord,

dat tot krachtige handeling aanspoorde en in het Maandblad bleef zijn welversneden pen onophoudelijk waarschuwen. De artikelen „met een ster gemerkt” — en het waren er vele — waren van zijn hand; in deze behandelde hij meestal de wettelijke bepalingen tegen kwakzalverij in andere landen in vergelijking met onze wetten. Zijn laatste stuk, getiteld: „In origineele verpakking”, verscheen nog in het Feestnummer van Januari 1914.

En thans is de pen voorgoed ontgleden aan de hand, die haar zoo krachtig hanteerde, zijn de lippen gesloten, die zoo herhaaldelijk ter verkondiging van recht en waarheid geopend waren en vol weemoed gedenken wij het groot verlies, dat ook onze Vereeniging heeft geleden. Maar moge ook het lichaam ons ontvallen zijn, de geest van DR. G. W. BRUINSMA zal steeds in onze Vereeniging blijven voortleven. En door, zoo goed het ons eenigszins mogelijk is, den weg verder te betreden, dien hij ons heeft aangewezen, hopen wij zijn aandenken in eere te houden. De dappere, voortvarende Strijder ruste zacht!

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

VERSLAG van de Jaarlijkse Algemeene Vergadering, gehouden op Zaterdag 19 December 1914.

De Voorzitter opent de vergadering en deelt mede dat van het oorspronkelijk plan om dit jaar met het oog op de tijdsomstandigheden geen vergadering te houden is teruggekomen, omdat in ieder geval de commissie tot het nazien van de rekening door de algemeene vergadering moet worden gekozen. Hij herinnert aan het 25 jarige feest dat we in Januari met onzen Redacteur hebben gevierd en spreekt de hoop uit dat dez nog lang zijne beproefde krachten aan onze vereeniging zal kunnen geven.

Met leedwezen vermeldt de voorzitter, dat de heer VAN ELK zich om gezondheidsredenen uit het bestuur moest terugtrekken. VAN ELK heeft jaren lang veel en goed werk voor onze vereeniging verricht, hij was o.a. de ziel van het internationaal verbond, dat dank zijn streven en bemoeiingen kon worden gesticht. Dat deze poging later mislukte was niet zijn schuld en vermindert niet de waarde van zijn werk. Het internationaal voelen is blijkbaar nog niet groot genoeg, zooals ook uit andere omstandigheden wel blijkt.

Het bestuur besloot de vergadering voor te stellen de opengevallen plaats nog niet te bezetten maar daarmede tot rustiger tijden te wachten.

Men vraagt zich in deze droeve tijdsomstandigheden af of wij onzen strijd, die erop gericht is enkelen te redden, wel moeten voortzetten, nu zoo allerwege menschenlevens in groote hoeveelheid worden vernietigd. Maar wanneer wij dan bedenken dat ook deze groote strijd alleen is mogelijk geworden door de onoprechtheid, oneerlijkheid en geheimdoenerij en hierdoor al deze ellende over ons wordt gebracht, dan zien we toch dat de strijd onzer vereeniging, die ook gaat tegen bedrog, zij het op bepaald gebied, slechts een deel is van die algemeene worsteling om waarheid, waardoor we ten slotte uit al deze ongelukken zullen geraken. We putten dus hieruit kracht om door te zetten.

Het jaarverslag en de rekeningen verantwoording over 1913 worden zonder discussie goedgekeurd.

De commissie tot nazien van de rekening 1914 wordt samengesteld uit de dames C. HUGENHOLTZ, F. SWART en den heer Dr. STÄRCKE.

De heeren Ds. F. C. FLEISCHER en Mr. A. LIND worden als bestuurders herkozen.

Bij de rondvraag zegt de redacteur gaarne van de eerste hem geboden gelegenheid gebruik te maken om dank te zeggen voor de vriendelijke woorden van den voorzitter jegens hem geuit maar ook voor de bewijzen van belangstelling hem door de leden ter gelegenheid van zijn jubileum gegeven, waardoor deze dag hem tot een onvergetelijke is geworden.

De heer Dr. STÄRCKE deelt mede, dat hij van onzen centsprent lantaarnplaatjes heeft gemaakt en dat hij deze aan hen, die lezingen willen houden, wel in bruikleen wil afstaan.

Daarna wordt de vergadering gesloten.

De Secretaris-Penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

ORVIËTANOSE.

De waarheid bovenal!

In den laatsten tijd werd de volgende circulaire verzonden:

„MAATSCHAPPIJ ORVIËTANOSE,

Telefoon No. 870, Haag.

's-GRAVENHAGE, datum postmerk
Nicolaistraat No. 23.

L. S.

Eenigen tijd geleden, deed U een aanvraag om toezending van de brochure handelende over het middel tegen suikerziekte en genaamd „Orviëtanose“.

Wij zonden U onmiddellijk deze brochure met de noodige attesten.

Tot onze verwondering vernamen wij tot op beden niets naders van U.

Moge wij de redenen hiervan vernemen?

De mogelijkheid zoude kunnen bestaan, dat deze redenen zouden zijn weg te nemen.

Met des te meer aandrang vragen wij U dit, daar in dezen tijd er geen diabetes-voedingsmiddelen uit het buitenland worden ingevoerd, dus de lijder aan suikerziekte gedwongen wordt om voedingsmiddelen te gebruiken, die beslist zeer ernstige gevolgen moeten hebben, wat ons dan ook tot nu toe meermalen bleek uit de overlijdensberichten.

Want hoeveel lijders en lijderessen aan suikerziekte zijn nu reeds in korten tijd overleden? Weggerukt uit hunne bezigheid, ontruikt aan hunne dierbare familieleden? Was dit noodig geweest? Had men die lijders niet kunnen redden?

Was er dan geen enkele geneeskundige die een middel tot genezing had kunnen voorschrijven? Men zou wel zeggen, neen!

Waarom talmt men dan om eens een proef te nemen met „Orviëtanose“?

Waarop wacht U? Moet Uw ziekte eerst van dien aard zijn, dat ook „Orviëtanose“ niet meer helpen kan? Want indien Aceton en Deaceetzuur *) in groote hoeveelheden in Uwe Urine bevonden zijn, dan zal er weinig hoop op genezing meer zijn. Waarom dus zoolang te wachten?

Meermalen komt het voor, dat de lijder zegt: mijn dokter constateerde alléén een weinig suiker en bij nader onderzoek bleek, dat die lijder had: Suiker-Eiwit, Aceton Deaceetzuur-Leucocyten, Epitheelcellen enz. enz. Er zijn zelfs H.H. Doctoren die te goedertrouw voorschriften geven welke nadeelige gevolgen voor de lijders hebben.

„Orviëtanose“ dat reeds over de geheele wereld verzonden wordt en dat door de gebruikers aan hun medelijders aanbevolen wordt wat voor de Orviëtanose de grootste aanbeveling is, werd door U nog niet besteld. Terwijl er toch zoovele voordeelen aan ver-

bonden zijn. Het leven volgens dieët vervalt n.l. bijna geheel bij het gebruik der Orviëtanose, eenige kleinigheden waar ieder mensch best buiten kan uitgezonderd.

Heeren Doktoren bevelen, over het algemeen de Orviëtanose niet aan. Waaraan zou dit liggen? Zij kunnen geen enkele andere reden opgeven dan Orviëtanose is een geheim middel maar hoeveel recepten schrijft zoo'n dokter, zonder precies te weten wat de uitwerking van die voorschriften is???

Het Maandblad tegen de Kwakzalverij schreef in de uitgave van Januari 1914 o.m.:

„Orviëtanose bestaat ALLEEN uit een aftreksel „van varkensgras, (zie hieromtrent mijn brochure „blz. 15), en datzelfde kwakzalversblaadje schreef in „de uitgave van Juli 1914, No. 7:

„De volgende kwakzalversmiddelen werden door „den Centralen Gezondheidsraad ingezonden ter „onderzoek:

„Orviëtanose, een vloeistof bestaande uit een af-treksel van PLANTEN.

„Uit de weinige plantenresten, die nog aanwezig „waren, kon niet opgemaakt worden, welke PLAN- „TEN voor de bereiding gebruikt waren.

„Door den Raad werd bovendien gevraagd of de „inhoud der 12 toegezonden flesschen in samenstel- „ling overeenkwamen.

„Het s.g. der 12 monsters bleek slechts gering „schommelingen te vertoonen.”

In Orviëtanose is geen enkele nadeelige samen- stelling gevonden.

Waar dus eerst beweerd wordt alleen Varkensgras, en men later erkennen moet de samenstelling niet te kunnen vinden, is commentaar overbodig en kan ieder(e) lijder(es) dus zijne (of hare) conclusie trekken.

Wij wenschen dit niet te doen, maar vertrouwen op ons middel de „Orviëtanose“ waardoor reeds zo menig lijder genezen werd en dat reeds aan menig huisgezin de rust, de vrede en de vreugde heeft hergeven.

de Maatschappij „Orviëtanose“.
J. R. VELTMAN.

Wij hebben al verscheidene brutale beweringen van den Orviëtanose-man onder de oogen gehad, maar deze spant wel de kroon. In bovenstaande circulaire zijn door ons eenige zinnen gecursiveerd, waarop wij niet verder ingaan, maar die iederen lezer wel de overtuiging zullen schenken, dat hier met de waarheid allervreemdst wordt omgesprongen en dat het eenige doel is: *bangmakerij*, ten einde de wijfelende zieken over te halen van Orviëtanose gebruik te maken. Als bewijs daarvoor moge dienen, dat eerst in de laatste weken is gebleken, dat er gebrek komt aan sommige voedingsmiddelen voor diabetes-lijders, terwijl in de circulaire, die zeker eenige weken oud is, nu al wordt geconstateerd, dat de ernstige gevolgen reeds bleken „uit de overlijdensberichten“. Hoe durft men het te schrijven?

Wat de aanval op ons blad — zoo echt beschaafd *kwakzalversblaadje* genoemd — betreft, hierover het volgende: Niet om met den „Directeur“ van de Maatschappij „Orviëtanose“ in debat te treden (wij debatteeren niet met personen, die wij als *kwakzalvers* beschouwen) maar om de zaak voor onze lezers „recht te zetten“ en hun te toonen dat de circulaire, ook in dit opzicht, met de waarheid op gespannen voet staat.

Men leze eerst wat in die circulaire staat en en vervolgens wat wij in de daarin genoemde Maandbladen schreven:

In het n^o. van Januari namen wij het volgende over uit het *Maandblad van den Centralen Gezondheidsraad*:

„ORVIËTANOSE“,

middel aanbevolen tegen Suikerziekte door de Maatschappij Orviëtanose (Nicolaistraat 23 te 's-Gravenhage),

Aan een rapport van den Inspecteur van de Volksgezondheid M. L. Q. van Ledden Hulsebosc betreffende zijn onderzoek omtrent „Orviëtanose“ wordt het volgende ontleend.

Orviëtanose is een troebele, licht chocoladebruine, waterige vloeistof, die, zooals alle afkooksels van plantendeelen of planten, kleine schommelingen aanwijst in soortelijk gewicht en verdampingsrest.

Het bevat geen conserveermiddel, maar (gevolg van bederf) vele schimmeldraden.

Het onderzoek heeft geleerd, dat Orviëtanose is het afkooksel van *Varkensgras* (*Polygonum aviculare*), een onaanzienlijk kruid, dat in geheel Europa voorkomt en ook in ons land zeer algemeen langs wegen en paden groeit“.

Wat wij in het Maandblad van Juli overnamen uit het „Verslag van de verrichtingen van het Centraal Laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid over het jaar 1913“, is in de circulaire inderdaad juist weergegeven, maar de steller heeft vergeten (?) te vermelden, dat wij aan het slot van onze beschouwingen de opmerking maakte, dat het onderzoek van Orviëtanose reeds was behandeld in het December-n^o. van het Maandblad van den Centralen Gezondheidsraad en wel toen uitvoeriger dan in het „Verslag“ is geschied.

Waar wij ons toen in het kort tot die opmerking bepaalden, moeten wij, in het belang der zaak, thans iets uitvoeriger zijn. Blijkbaar hebben wij hier te doen met twee verschillende onderzoekingen; één verricht aan het *Centraal Laboratorium* en één door den Inspecteur van de Volksgezondheid, den heer M. L. Q. VAN LEDDEN HULSEBOSCH. In het Centraal Laboratorium had men, in de weinige plantenresten, geen voldoende gegevens om met zekerheid te kunnen zeggen welke planten voor de bereiding gebruikt waren, een omstandigheid, die voor ieder deskundige zeer begrijpelijk is. De gegevens, die de heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH zich op ingenieuze wijze verschaft had, gaven echter wel aanleiding om tot een conclusie omtrent de samenstelling te komen en daarom kon deze aan het slot van zijn rapport dan ook schrijven:

„Een drank als Orviëtanose kan versch bereid worden door 1 deel Varkensgras met 16 deelen water te koken en te verkoken tot 8 deelen; de prijs van 350 gram van dit afkooksel is dan 5 cent.“

Met volle gerustheid hebben wij dan ook in het nummer van Dec. 1914 medegedeeld: „Orviëtanose is het afkooksel van *Varkensgras* (*Polygonum aviculare*).“

„Commentaar is overbodig“ zegt de schrijver van de circulaire en wij zeggen het hem na.

BERICHTEN.

De beide Amsterdammers. Wij vernemen, dat *Charivarius*, de bekende schrijver van satyrische Rijmen en Charivaria in de *Groene*, aan de uitgevers als een der redenen waarom hij niet meer aan dat blad wil medewerken heeft opgegeven het feit dat MR. VAN HAMEL thans Hoofdredacteur is geworden. *Charivarius* sedert lange jaren lid onzer Vereeniging, is vurig anti-kwak en zou niet kunnen samenwerken met iemand, die bevoordert, wat hij verfoet, zoo meldt ons „de beste bron“.

Inmiddels wordt ons bericht dat de uitgevers van *De (oude) Amsterdammer*, de heeren VAN HOLKEMA EN WARENDORF, even als voorheen, het opnemen van kwakzalversadvertenties zullen blijven weigeren.

Kwakzalverij het gevaarlijkst in oorlogstijd. *The Brit. med. Journ.* doet, volgens het *Tijdschr. v. Geneesk.*, een ernstig beroep op den gemeenschapszin van de directies der dagbladen, die nu wel hebben te kampen met schaarschte van advertenties, maar niettemin de thans dubbel gevaarlijke reclame der kwakzalvers behooren af te wijzen. De zogenaamde getuigenissen ten gunste van de geadverteerde kwakzalversmiddelen worden in dezen tijd grootendeels voorgesteld a/s van militairen afkomstig. Dat trekt het publiek, maar ook de soldaten, en als een soldaat, b.v. aan diarrhee lijdend, hierdoor er toe komt, zichzelf te behandelen in plaats van den dokter te raadplegen, kan hij het verschijpsel misschien onderdrukken, maar inmiddels de oorzaak worden van het ontstaan van een epidemie van typhus of dysenterie.

Radicaler dan wat men in deze in Engeland voorstelt, is wat men in Duitschland doet. De „Verband der Fabrikanten von Markenartikeln“ meende den opperbevelhebber v-n Berlijn en Brandenburg te moeten wijzen op advertenties van kwakzalvers en kwakzalversmiddelen tegen geslachtsziekten. De opperbevelhebber vond hierin aanleiding, om kort en goed te bevelen, dat gedurende den oorlog opname van advertenties verboden is: 1°. van personen, die zich aanbieden om geslachtsziekten en de gevolgen ervan te behandelen; 2°. van voorwerpen of behandelingsmethoden, welke dienen zouden om zulke ziekten te verzachten of te genezen.

De oorlog werkt toch in sommige opzichten gunstig op het gezond verstand der machthebbers.

(Ph. Weekbl.)

Bestrijding der geheimmiddelen. In Duitschland zal vermoedelijk wederom een wetsontwerp worden aangeboden tot bestrijding van den verkoop van geheimmiddelen.

*) N.B. Letterlijk overgenomen. (Red. Mbl.).

Volgens ambtelijke opgaven wordt de omzet der geheimmiddelen in Duitschland op 30 miljoen mark geschat, waarbij komt, dat meer en meer de gevaarlijkheid dezer middelen blijkt.

In een der Zuid-Duitsche Bondsstaten bleek bij onderzoek, dat van 75 geheime geneesmiddelen 48 in handen van leeken als levensgevaarlijk moesten beschouwd worden.

Deze uitkomsten, zoomde de zwendel met z. g. geheimmiddelen gedreven tot beëmming van zwangerschap en voor vruchtadrijving, hebben, in verband met de vermindering der geboorten, er toe geleid dat van vershillende zijden, in en buiten de volksvertegenwoordiging, de wensch is uitgesproken dien handel in geheimmiddelen te beteugelen.

Reeds vroeger trachtte de Rijksregering de zaak te regelen, maar zonder gevolg: thans zal vermoedelijk een nieuwe poging worden aangewend. Hopen wij, dat ook onze Regering deze zoo ernstige gevaren voor de volksgezondheid onder de oogen moge zien. (Mbl. tegen Vervalsch.)

Een onbeschaamd kwakzalver. Te New-York is een vrouw gestorven aan vergiftiging met scopamine. De kwakzalver die haar onder handen had gehad, erkende volmondig, dat hij van dit gevaarlijke middel sedert 1898 een ruim gebruik maakte bij de „behandeling” van versaaftheid aan morphine, opium of alcohol. Bij wijze van reclame vertelde hij, dat hij in anderhalf jaar 1700 gevalen op deze wijze had behandeld, met een sterfte van „slechts” 1 procent. De geleerde man verkondigde, dat scopamine niet mag worden gegeven, als de temperatuur 37.7° C. overschrijdt. Hij is gewoon herhaalde giften van 1 $\frac{1}{10}$ mgr. scopamine te geven. Ook genas hij 80 pgr. zijner teeringlijders en behandelde hij breuken zonder operatie. De rechter veroordeelde hem tot 3 maanden gevangenisstraf, maar zeide dat hij in het vervolg strenger zou straffen. (N. T. v. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Van Vleck's opzuigende methode voor aambeien.

In *De Prins* van 19 Dec. 1914 kwam de volgende advertentie voor:

„300 Aambeien-tijders in tien maanden genezen. Gratis aanbieding.

Drie honderd genezingen in tien maanden. — Dit is het resultaat van de drievoudige geneesmethode, welke gewaarborgd wordt om alle vormen van Aambeien te genezen. Iedere lezer van dit blad, die mij dadelijk schrijft, zal — gratis om te probeeren — mijne volledige drievoudige opzuigende geneesmethode voor Aambeien, Kloven, Fistels, Gezwollen, Uitwendige Aambeien, Chronische Hardlijvigheid en andere Endeldarmkwalen ontvangen. — Indien u tevreden zijt met het hiermede verkregen resultaat, dan zendt u f 2.50. Indien niet, dan hebt u ons alleen te schrijven wat het resultaat was, en het kost u niets. U beslist na de proefname. Deze wonderbaarlijke opzuigende methode, welke ik gratis aanbied, geneest zelfs gevallen die 30 tot 40 jaar oud zijn, zoowel als lichte gevallen. Handelt nu en behoedt u zelf voor een ongekend lijden, daar Aambeien in Fistels overgaan en dan naar doodlijken Kanker. Mijne drievoudige opzuigende geneesmethode geneest voor altijd, omdat het op de juiste plaats wordt toegepast en ik wensch u deze methode voor mijne kosten te laten probeeren.

Zend geen geld, alleen uw naam en adres en schrijf vooral duidelijk aan Giles v. Vleck, No. 13, Amsterdam. Ik zend u ook mijn fraai, geïllustreerd boek tegelijk met de behandeling in blanco enveloppe, franco.”

Het is opmerkelijk, hoe de kwakzalvers met een tsaie volharding hun bedrijf voortzetten. Ongeveer drie jaaren geleden kwam een bijna gelijklopende advertentie in de kolommen van onze bladen voor; ook toen waren 300 lijders in tien maanden genezen, zoodat het ons wel verwonderd dat het getal der genezenen — in de advertentie — niet is vermeerderd.

Wij zagen ons, in Maart 1912, genoodzaakt tegen Vleck's methode te waarschuwen en in geruimen tijd zagen wij de advertentie niet meer. Nu zij weer in de bladen verschijnt moet ook onze waarschuwing weer voor den dag komen en daarom laten wij hier een gedeelte volgen van 't geen wij in 1912 schreven:

Niettegenstaande het adres in Amsterdam was

gevestigd, bleek ons het zaakje geheel op Amerikaanse kwakzalversleest geschoeid te zijn en op dezelfde, reeds meermalen door ons besproken wijze, door THE DR. VAN VLECK CO. te worden geëxploiteerd.

Op ons schrijven aan het adres Heerengracht ontvingen wij een gedrukt antwoord, benevens een boekje behelzende een z.g. wetenschappelijke beschrijving van *De rationeele behandeling van endeldarm-kwalen*, waarin, zooals te verwachten was, alle tot nu toe gevolgde geneesmethodes worden afgekeurd en alleen die van Vleck hemelhoog wordt geprezen. Het boekje draagt tot motto het schandelijk opschrift: „Veronachtzaamt geen aambeien. Zij leiden tot doodlijken kanker”. Zeer leerzaam is de bijgevoegde brief, waaruit men de geheele beweging duidelijk kan leeren kennen: wij laten dien dan ook hier volgen:

„Uw verzoek hebben wij ontvangen en zenden wij U hierbij gaarne onze drievoudige opslurpende Geneesmethode voor alle vormen van Aambeien (jeuking, bloeding, uitwassen) als ook voor Zweren, kloven, fistels, uitzakkingen en andere endeldarmkwalen, tegelijk met ons laatste wetenschappelijk boekwerk *) betreffende dit onderwerp en het loont wel de moeite dit nauwkeurig te lezen.

U zult in dit wonderbaarlijk drievoudig opslurpend geneesmiddel de vereenigde resultaten van vele jaren praktijk en ondervinding vinden in zake de behandeling van endeldarmkwalen. Wij hebben duizende gevallen genezen, zonder zelfs een oogenblik het mes te gebruiken. Laat uw doctor U niet wijs maken dat U een chirurgische operatie moet ondergaan. Elk lichaamsdeel heeft zijn werk te doen en als U geopereerd zijt, zult U in latere jaren daaronder lijden! Zulke radicale middelen zijn zelden noodig. Onze opslurpende geneesmethode geneest zonder operatie en zonder pijn.

De behandeling welke wij U hierbij zenden is voor het middelmatige geval bereid, indien Uw geval verergerd of chronisch is en U krijgt niet dadelijk van de geneesmiddelen verlichting, veroordeel dan de behandeling niet, doch schrijf ons volledig en precies Uw geval en wij hebben niet den minsten twijfel dat wij U genezen kunnen, daar onze veeljarige ondervinding op het gebied van endeldarmkwalen ons in staat stelt met goed gevolg alle mogelijke vormen van deze ziekte te genezen.

Oudere gevallen vereischen een langdurige behandeling en sommige gevallen zijn zoo ingeworteld dat zij onmogelijk vlug genezen kunnen worden. Voor die gevallen, die helaas groot in aantal zijn, hebben wij eene Grootte Speciale Behandeling bereid, waarbij wij absoluut gratis onze nieuwe Endeldarm-Irrigator van zuiver tin geven. Dit gemakkelijk instrument brengt het Plasma ver boven den sluitspier direct tot aan den zetel van de kwaal. Voor deze Grootte Speciale Behandeling onze nieuwe Endeldarm Irrigator inbegrepen, maken wij U eene aanbieding van f 10 en geven U een positieve bindende waarborg, dat onze behandeling U zal genezen of wij zullen Uw geld terugzenden in verband met de conditiën van onzen waarborg (Zie onzen waarborg op de derde pagina van den omslag van ons boek, hierbijgaand.)

In zake de geneesmethode welke wij U hierbij zenden, zoo zendt U ons wanneer U tevreden zijt met de verlichting daardoor verkregen, f 2.50 binnen 6 dagen na ontvangst. Indien U echter geen baat hebt gevonden en U schrijft ons direct hieromtrent nadat U het 6 dagen beproefd hebt en tevens Uw geval beschrijft, dan hebt U geen enkele verplichting meer tegenover ons.

Indien U echter een ernstig geval hebt of dubbel zeker wenschte te zijn van Uwe genezing, en tevens steeds het middel in huis wenschte te hebben voor voorkomende gevallen voor U of Uwe huisgenooten, zoo willen wij den prijs van f 2.50 voor deze proef geneesmethode te samen trekken voor de groote behandeling en Uw f 10 geldt dan als betaling voor leze kleine methode en ook voor de Grootte, Speciale Behandeling, te samen.

Uitstellen is levensgevaarlijk — dat weet U — zendt daarom heden nog een Postal order van f 10 voor onze groote geneesmethode ten einde Uwe blijvende genezing dubbel zeker te maken. Onthoudt wel, dat wij het risico dragen. Indien wij U niet zouden kunnen genezen, krijgt U elken penny terug, dien U ons betaald hebt. Verknoei Uw geld niet aan zelfjes en patent geneesmiddelen, welke alleen slechts tijdelijk verlichting geven voor korten tijd en nooit genezen U hebt ze geprobeerd en kent ze. Door de vele uitmuntende resultaten welke wij in duizende gevallen verkregen, weten wij positief, dat wij U genezen kunnen.

Vertrouwende, dat U spoedig Uwe gezondheid terug zult krijgen, teekent

Hoogachtend,
The Dr. VAN VLECK CO.”

*) N.B. Een boekje klein formaat van 24 blz. Red. Mbl.

Schandelijk en nog eens schandelijk. Zonder den patiënt gezien, zonder hem onderzocht te hebben wordt maar verklaard, wij „weten positief dat wij u genezen kunnen.” Hoe menigeen zal er inloopen en of door verkeerde behandeling of door het uitstellen van de aanwending van doelmatige hulpmiddelen het slachtoffer van zijn lichtgeloovigheid worden?

De brief alléén is voldoende om de geheele exploitatie tot grove kwakzalverij te stempelen; wij hopen onze lezers nog meer te overtuigen, door 't een en ander mede te deelen omtrent de middelen, vervat in het proefdoosje, dat gratis wordt toegezonden, Zij zijn drie in getal: *Opslurpend Pasta*, *Steekpillen* en *Aambeipillen* en voor ons welwillend onderzocht door den heer M. J. VAN PIENBROEK, te Middelburg.

Da Pasta (*Dr. van Vleck's Absorptive Plasma*) is een zalfje dat lanoline en vermoedelijk vaseline bevat, vermengd met tannine (looizuur) en dat naar lysol riekt.

De Steekpillen (*Dr. van Vleck's Muco-lood Steekpillen*) bestaan uit cacao-boter, een beetje was en tanninbumine.

De Aambeipillen (*Dr. van Vleck's Aambeipillen*) waarvan in het boekje gezegd wordt: „de aambeipillen hebben het grootste gradueele effect „van de drie gedeelten der behandeling, maar „hare uitwerking is ver strekkend” zijn mooi rood gekleurde *casara-pillen*, een bekend laxeer-middel.

Voor den leek zal deze opgaaf van de samenstelling niet sprekend zijn maar — als hij een deskundige vraagt, zal deze hem ongetwijfeld duidelijk maken, dat alle middelen van de *Dr. Van Vleck Co.* niets bijzonders bevatten en er sommige onder zijn, die werkelijk door de geneesheeren wel worden aangewend. Voor de opgeschroefde, schandelijke reclame van de *Vleck Co.* bestaat dus geen enkele grond. Die middelen zullen niets meer uitwerken dan de tot nu toe aangewende en het dreigen met kanker is een lage, door niets bewezen bangmakerij.

Ten slotte nog twee opmerkingen:

De lui zenden een gratis monster, zal men zeggen, zij vreezen dus een onderzoek van den patiënt niet. Wacht even. Dat gratis-monster dat, in vele gevallen, wel eens verlichting van pijn zal aanbrengen, is slechts voldoende voor zeer korten tijd. De lijder heeft baat gevonden of meent zulks. Maar nu is de voorraad op; hij wenschte door te gaan met de geneesmethode en valt thans — doch nu tegen betaling — in de handen van den leverancier. Dit is de gewone truc.

Maar er is meer. In het boekje staat de volgende verklaring: „De Dr. Van Vleck Compagnie, „Heerengracht 193, Amsterdam, verklaren hiermede uitdrukkelijk dat Dr. Van Vleck's „Absorption Cure” voor Aambeien, wanneer deze „genomen en gebruikt worden volgens onze „eenvoudige Voorschriften en Aanwijzingen, „ieder geval van aambeien zal genezen en voor „het geval het zulks niet mocht doen,

Wij aannemen terug te geven

„het geheele bedrag wat daarvoor betaald is, „onmiddellijk op de verklaring dat er geen baat „bij bevonden werd.”

Dat kunstje kennen wij al lang; die teruggave is al door zoo menig kwakzalver beloofd. *Bewijs* maar eerst, dat het middel volgens de voorschriften en aanwijzingen gebruikt is. Begrepen?

Kwakzalverij en epidemie.

Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht. Reeds meermalen is er door ons op gewezen, dat onder de gevaren, verbonden aan de z.g. vrije uitoefening der geneeskunst, niet het lichtst te tellen is de omstandigheid, dat de onbevoegden niet in staat zijn besmettelijke ziekten te herkennen en dientengevolge de verspreiding bevorderen.

Door de tegenstanders van het zoogenaamde artsenmonopolie wordt over deze zaak nog al vluchtig heengegleden, zooals wij weer merkten uit een dezer dagen gevoerde correspondentie.

Wij willen den geachten schrijver — en ook anderen, daarom plaatsing in dit blad — eens wijzen op volgende mededeelingen, ontleed aan het 38ste jaarverslag van den gezondheidsdienst in Saksen:

Het optreden van een kwakzalver te Auers-

walde gaf den district-arts aanleiding tot een aanklacht bij het gerecht. De man had de ziekte eener vrouw niet als diphtheritis erkend, door verkeerde behandeling waarschijnlijk den dood der vrouw veroorzaakt en door het niet-toepassen van de noodige maatregelen er toe bijgedragen dat de kinderen eveneens door die ziekte werden aangetast en misschien ook het optreden van eenige diphtherie-gevallen bewerkt in een bakkers-familie, waarvan de verspreiding van die ziekte in ruimer kring het gevolg is geweest.

Van September tot December 1908 werden in Kullstedt, waar de veel geconsulteerde kwakzalver AUSMEIER zijn praktijk uitoefent, aan typhus en diphtheritis 96 personen ziek met 13 sterfgevallen. Onder deze 13 waren er 8, waarvan de geneesheer geen verklaring wilde afgeven, omdat men hem te laat kennis had gegeven. Menigmaal waren de zieken behandeld met uien, petroleum en tabaksaftreksel, middelen begrijpelijker wijze geheel onwerkzaam bij de genoemde ziekten.

Eenige maanden geleden traden in een dorp bij Miesbach verscheidene gevallen van zware diphtheritis op, die zich meer en meer uitbreidden. Verschillende van die gevallen kwamen in behandeling van den boer-kwakzalver HINTERKUISEHOFER, die zijn wijsheid had opgedaan bij een overleden homoëopaath, die de zomervacantie ten zijnen huize had doorgebracht. Deze laatste had den boer in de geheimen van de homoëopathische wetenschap ingewijd en sinds dien tijd genas H. er maar op los met tincturen en korreltjes, die hij tegen wisselende prijzen liet betalen. Bij zware gevallen, waarin zijn wijsheid hem in de steek liet, verwees hij naar een anderen kwakzalver in consult. Op zekeren nacht in Februari 1909 werd een geneesheer, ter plaatse waar de kwakzalver woonde, geroepen bij een kind, dat op sterven lag tengevolge van hevige diphtheritis. Hulp was niet meer mogelijk; het kind was te voren onder behandeling van den genoemden kwakzalver geweest. In dezelfde familie werd kort daarop een tweede kind door dezelfde ziekte aangetast, dat echter, dank zij den vroegtijdig ingeroepen geneeskundigen bijstand, genas.

Naar aanleiding van deze mededeelingen wordt in het verslag gevraagd: Wat helpen alle voorschriften voor de geneesheeren verplichtend gesteld en door dezen ook getrouw opgevolgd, betreffende de aangifte van besmettelijke ziekten, als de kwakzalver zonder zich aan die voorschriften te storen, dergelijke ziekten kan behandelen en derhalve de deur voor verspreiding van die ziekten wagen openstelt?

UIT DE PERS.

In *De Nederlander* kwam het volgende ingezonden stuk voor:

Bestrijding van Kwakzalverij.

Geachte redactie!

Niemand zal ontkennen, dat in dezen oorlogstijd de financiële toestand van zeer velen slecht is. Er wordt op groote schaal ellende en gebrek geleden. Dagelijks wordt onze hulp ingeroepen voor allerlei barmhartigheidswerk. En nu wensch ik als medicus eens mijn groot leedwezen uit te spreken dat zooveel, terwijl hun geld zooveel goeds kon doen, ook in dezen, „dit uitwegen voor hetgeen geen brood is.” Ik hoop niet, dat men van mij vergen zal om deze stelling te bewijzen. Immers, dan zou ik zeer persoonlijk moeten worden en in bijzonderheden moeten afdalen, iets wat om velerlei redenen niet gewenscht is.

Maar ik wensch te wijzen op een klasse van personen in ons midden, die, om op gemakkelijke wijze aan den kost te komen (ja, meer dan dat!) het vak van kwakzalver, magnetiseur of iets dergelijks gaan opvatten en aldus misbruik maken van de lichtgeloovigheid der menschen. Ik ken bijvoorbeeld iemand op wien deze woorden geheel van toepassing zijn; jarenlang van alles probeerend zonder dat hij een regelmatig en goed bestaan vond, eenvoudig omdat zijn kennis en

ijveren door zijn medemenschen niet vertrouwd worden. Thans zich werpend op het vak der kwakzalverij, en zie! financieel gaat het hem goed.

Waarschijnlijk zullen anderen, lezers van dit stukje, ook wel zulke voorbeelden kennen. Nu zullen er wel weer menschen zijn die denken „och, dat schrijft die dokter maar uit afgunst”. Nu, tegen zulke verdachtmaking kan ik mij moeilijk verdedigen. Alleen kan ik verzekeren, dat ik, niettegenstaande alle kwakzalvers, uit mijn vak ruim voldoende inkomen trek om te bestaan. Het is alleen ergelijk, en daar wensch ik vooral in dezen kritieken tijd ernstig op te wijzen, dat zooveel geld, zulke enorme sommen, voor die kwakzalverij daarheen gaan, waar ze juist allerminst behooren te komen. Ik kan mij niet voorstellen, hoe een ernstig man den dag kan beginnen met Gods zegen te vragen over practijken, die klaarblijkelijk bedoelen misbruik te maken van de lichtgeloovigheid en de onkunde zijner medemenschen. En dat het aldus verdiende geld hem niet in zijn handen en zakken „brandt”

Er zijn genoeg geneesheeren in ons land, die op volkomen regelmatige wijze hun brood trachten te verdienen, evenals in elk ander eerlijk beroep. En onder die geneesheeren zijn toch ook zeer velen met een hoogstaand karakter, mannen van eer en plicht. Waarom deze dan niet geraadpleegd? En ik wend mij hierbij speciaal tot de Christenen in den lande. Waarom geeft gij uw geld uit aan allerlei obscure personen en geneesmethoden, in plaats van het oordeel der (tegenwoordig ook talrijke) Christenen onder de medici in te winnen? Ook geld komt door de kwakzalverij daar waar het niet behoort! Duizend ellendigen hebben er dringend behoefte aan! En gij steunt de non-valeurs, en avonturiers! Is het niet treurig?

Versta mij wel: Ik zeg niet, dat wij, medici, de wijsheid in pacht hebben! Ook weet ik wel, dat veel medici door spottend en geringschattend over geloof en godsdienst te spreken het vertrouwen en de liefde bij veel Christenen min of meer verloren hebben. Maar gij weet zeer goed, dat er onder de medici talrijke ernstige, zich zelf opofferende, hoogstaande mannen zijn en daarom zeg ik: raadpleegt die. In elken stand in elk vak verdienen de eerlijke, oprechte, vlijtige werkers achtung en eerbied, dit geldt ook voor de geneeskundige wereld, Maar daarbij behooren de kwakzalvers niet, tenzij zij zich gratis, geheel belangloos beschikbaar stellen en geheel ter goeder trouw zijn (te goeder trouw „dwalen” denken wij, medici, dan).

Wie van deze dingen meer wil weten, leze het Maandblad van de Vereeniging tegen de kwakzalverij. Dit is geen vereeniging van dokters! Integendeel: in 't bestuur zitten verschillende rechtsgeleerden, officieren van justitie, een predikant enz. en maar 2 of 3 dokters en apothekers. Wie dit blad leest zal met groot leedwezen merken, op welk een reusachtige schaal het publiek dag in dag uit bij den neus genomen wordt door de parasieten der samenleving.

MEDICUS.

Zooals te verwachten was, liet de Redactie van *De Nederlander* niet na, door het volgend onderschrift van hare bekende meening te doen blijken:

„Deze vermaning is niet overbodig. Maar zouden de medici niet veel krachtiger het hier bedoelde kwaad bestrijden, indien zij openlijk de goede werking van hun onbekende geneesmiddelen erkenden, in gevallen waarin die kan worden en is geconstateerd, en toegaven dat sommige menschen gaven schijnen te bezitten die der lijdende menschheid ten goede komen, al zijn de uitkomsten niet langs wetenschappelijken weg verklaarbaar. Door te erkennen wat moeilijk geloofend kan worden, zou hare bestrijding van oneerlijke en aan ophichterij grenzende kwakzalverij meer ingang vinden. Red.”

RECHTSZAKEN.

In zake Granuline.

Voor het gerechtshof te Arnhem is 17 Dec. j.l. gepleit in de zaak van J. M. G. arts, te Apeldoorn, geappelleerde, contra G. O., inspecteur

der volksgezondheid te 's-Gravenhage; als advocaten traden op mr. A. Lind voor appellant en mr. A. W. Schippers voor geappelleerde, beiden te Amsterdam.

De arts G. brengt in den handel een geheim middel tegen tuberculose, granuline genoemd. Om dat middel bekend te maken, schreef hij een brochure, die aan verschillende bladen werd toegezonden. Een dezer bladen zond de brochure aan den heer O. ter beoordeeling en deze heeft toen een scherp artikel geschreven, zoowel tegen de brochure als tegen het middel, dat er in wordt aangeprezen, en eveneens tegen den persoon, die het in den handel brengt.

Laatstgenoemde achtte zich door dit artikel beleedigd en stelde een eisch tot schadevergoeding in bij de Zwolsche rechtbank. Deze wees den eisch toe en veroordeelde den heer O. tot betaling van een schadevergoeding van f 100.

De advocaat van appellant beriep zich voor diens handelingen op het openbaar belang; de pleiter van de tegenpartij beweerde, dat de daarbij gebezigde beleedigingen absoluut noodeloos waren en slechts kunnen worden verklaard uit wrevelf van een zekere wetenschappelijke richting, die het niet kan verkroppen, dat een collega niet loopt in het tuig van de door haar als de eenige juiste voorgestelde methode.

(N. Rott. Ct.)

Weer een onbevoegd verkooper van geneesmiddelen vrijgesproken.

De Kantonrechter te Arnhem deed de vorige maand uitspraak in de zaak van den depôthouder van de Maatschappij „Sanitas” A. J. P., wonende aldaar, die den 10 November 1912 door het Kantongerecht, wegens het niet als apotheker of geneeskundige tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd zijnde, verkoopen van geneesmiddelen beneden de door de wet vereischte hoeveelheid (santalparels), was veroordeeld tot betaling van eene geldboete van veertig gulden, subsidiair tien dagen hechtenis en tegen welk vonnis hij in verzet was gekomen. De Kantonrechter sprak thans den beklaagden vrij, terwijl de eisch van het O. M. de vorige week luidde bekrachtiging van bedoeld vonnis.

Verdediger in deze zaak was mr. H. P. de Wilde, advocaat, aldaar. (Arnhemse Ct.)

„Dr. Reteau”.

Voor de rechtbank te 's-Gravenhage was gedagvaard W. J. H. (zich noemende dr. Reteau), wonende aldaar, beschuldigd van het plegen van abortus. De zaak werd met gesloten deuren behandeld. Gedagvaard waren zeven getuigen.

Het Openbaar Ministerie eischte veroordeeling tot vier jaar gevangenisstraf.

Aan bekl. was als verdediger toegevoegd mr. S. van Houten Jr.

De vader van bekl., aanvankelijk verdacht van medeplichtigheid, werd op last van de rechtbank buiten vervolging gesteld.

Beklaagde is veroordeeld tot 3 jaar gevangenisstraf. Hij is van dit vonnis in hooger beroep gegaan.

Juffrouw C. van D., vrouw van A. S., uit de Jaffadwardsstraat te Rotterdam, is naar het huis van bewaring overgebracht. Zij wordt verdacht van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde.

(N. Rott. Ct.)

CORRESPONDENTIE.

M. B. te L. *Foster's Nierpillen*, een echte kwakzalverij, zijn zeker niet doelmattig. Zij bevatten *Colophonium*, *tarwezetmeel* en *fenegriek*. Uw briefkaart was niet goed geadresseerd, vandaar het late antwoord.

F. C. B. D. te B. In het volgend no. hopen wij iets over dien *gordel* mede te deelen; het onderzoek is nog niet afgelopen.

A. S. B. te R. Dank voor het gezonden bericht.

P. v. d. M. te de L. *Jopenbier* werd vroeger tegen tal van kwalen aanbevolen. Het is een soort van bier; de juiste samenstelling is ons niet bekend, maar een kwakzalversmiddel — in de betekenis, die wij er aan hechten — is het niet.

NAAMLIJST

VAN DE LEDEN DER
Vereening ng tegen de Kwakzalverij,
 OP 1 JANUARI 1915.

Totaal 828 leden.

DAGELIJKS BESTUUR:
 Mr. P. W. de Koning, Advocaat te Amsterdam, *Voorzitter.*
 Mr. A. Lind, Advocaat, Amsterdam.
 E. J. Abrahams, Arts, Amsterdam,
Secrétaris-Penningmeester.
ALGEMEEN BESTUUR:
 Mr. J. L. F. Böhtlingk, Substituut-
 Officier van Justitie bij de Arr-
 Rechtbank te Rotterdam.
 Mr. A. A. Cnopus Officier van
 Justitie b.d. A.-R.t. Winstochten.
 Mr. A. van der Elst, Ambenaar
 O. M. bij het Kant. te Leiden.
 Ds. F. C. Fleischer, Doopsgez.
 Predikant, te Winterswijk.
 C. Nannes Gorter, Journ., Alkmaar.
 P. Keg Cz., oud-Postd. Middelburg.
 J. van Riel, Dir. Mil. Apotheker,
 Directeur van het Rijks Maga-
 zijn van Gen te Amsterdam.
 Dr. G. Romijn, Inspecteur van de
 Volksgez. te 's-Hertogenbosch.
 H. van Gelder, *Redacteur.*

NEDERLAND.

EERELEDEN:

Dr. Vitus Bruinsma, te *Lo hem.*
 G. B. Schmidt, te *Amsterdam.*

GEWONE LEDEN:

Aalsmeer.
 E. A. J. Bou, arts.
 W. Sneathlage, arts.
Aalten.
 H. J. der Weduwen, arts.
Akersloot.
 J. Baart de la Faille, arts.
Alkmaar.
 Afd. Alkmaar v/d. Ned. Mij. tot
 Bevorder. der Geneeskunst.
 Dr. J. M. van Dam.
 Dr. J. Degenaar arts.
 Mr. J. Hanegraaff, Sub. Off. v. Just.
 R. J. van der Heyde, arts.
 C. L. Molenaar, apotheker.
 C. Nannes Gorter, journalist.
 B. Schouten, Apotheker.
 Dr. R. G. C. Schröder.
 W. G. E. Valk.
 Dr. J. W. Wicherink, arts.
Almen.
 P. L. van den Harst, arts
 Mevrouw C. E. Jansen.
Amelide.
 F. J. van den Berg, arts
Amersfoort.
 Gezondheidscommissie.
 L. J. Rohuer.
 J. C. Rolandus Hagedoorn, arts.
 Vereniging tot bevordering van
 de belangen van slechthoorenden
 C. M. M. Vermolen, apotheker.
Amsterdam.
 E. J. Abrahams, arts.
 Dr. F. Basenau.
 Dr. J. J. M. van Bergen.
 J. Blaauboer Jzn., apotheker.
 Dr. Ch. Bles, arts.
 C. Blomberg, apotheker.
 L. H. Bogtstra, apotheker.
 P. H. Bou, apotheker.
 Dr. C. F. Bosch.
 Dr. W. G. Bouman, arts.
 N. M. Bouvy & Zoon, apothekers.
 J. M. G. van den Brink, arts.
 Dr. H. Brongersma.
 Dr. Joh. Ch. E. Büekmann, leeraar
 aan het gymnasium.
 Prof. Dr. H. Burger.
 Dr. P. W. C. M. Busch, arts.
 S. J. W. van Buuren.
 Dr. J. van Campen, arts.
 H. F. D. Claessen, apotheker.
 L. C. W. Coex, apotheker.
 H. L. Coopman, arts.
 A. Cijfer, arts.
 I. van Daal, arts.
 C. L. Deijll, arts.
 J. W. Dito, arts.
 Dr. D. M. Edauw.
 Dr. J. J. P. van der Eijden.
 J. C. Filedt Kok, apotheker.
 J. A. Fortuyn.
 A. Frederikse, arts.
 S. S. Gallé, apotheker.
 H. van Gelder, dirig. mil. apoth.
 J. B. Gersons, apotheker.
 Dr. J. Gwin.
 Dr. J. G. Gohl, arts.
 Mevr. J. d. Haan-v. Maarseveen, arts.
F. de Haas, apotheker.
 H. D. de Haas, arts.
 Dr. P. F. van Haerel Roos, schick
 Dr. J. de Hartog, arts.
 J. J. Hempenius, apotheker.

Dr. H. K. Th. Herman, arts.
 Dr. C. Heymans.
 Mevr. Hobbell-Moll Schnitzler, apth.
 E. van der Hoop, arts.
 Dr. S. van der Horst.
 Dr. A. Huender, apotheker.
 Meij. C. Hugenholtz, apoth.
 V. van Italië, apotheker.
 H. M. C. Jansen, arts.
 Joh. Jelzerhuis Swildens, apoth.
 Dr. N. M. Josephus Jitta, wethouder.
 M. de Jong, apotheker.
 J. Joakman, apotheker.
 Herman G. Jurriaans.
 Bernard Kanis, administrateur.
 W. R. van de Kastele, arts.
 B. A. van Ketel, apotheker.
 Dr. D. H. Kootser, arts.
 Mr. P. W. de Koning, advocaat.
 P. J. Kruysse, apotheker.
 G. G. Lambers, apotheker.
 Meij. Dr. C. de Lange, arts.
 C. J. v. Ledden Hulsebosch, apoth.
 Mr. E. van Lennep.
 Mr. A. Lind, advocaat.
 W. v. d. Linden, apotheker.
 W. A. de Looze, Off. v. Gezondh.
 J. P. v. d. Marel, Kapitein-apoth.
 B. van Marwijk Kooij.
 Prof. S. Mendes da Costa.
 Dr. L. C. v. d. Meulen, arts.
 Dr. A. Meyer.
 E. Mogendorff, arts.
 Dr. P. Muntendam.
 J. Musaph.
 Ned. Maats. t. bev. d. Geneesk.
 Ned. Maats. t. bev. d. Pharmacie.
 G. A. Nering Bögel.
 Mr. V. K. L. van Os.
 A. Otto, arts.
 H. G. Pitsch, tandarts.
 M. J. van der Plaats, apotheker.
 C. M. Pleyte d'Ailly.
 Jacobus Polak, apotheker en scheik.
 Dr. C. N. v. d. Poll, arts.
 A. H. Pos, arts.
 L. P. G. Postema, arts.
 Dr. W. Posthumus Meyjes.
 Dr. W. C. Posthumus Meyjes.
 W. F. Privé, kapt. mil. apotheker.
 J. A. Quanjér, arts.
 M. V. Redert, apotheker.
 Dr. A. W. van Renterghem.
 J. van Riel, Dir. milit. apotheker.
 Dr. D. A. van Riemsdijk.
 G. H. Roll, geneesheer.
 Dr. N. J. Rooswinkel, arts.
 Meij. J. C. Rubsaam, apotheker.
 A. J. Rijk.
 H. van 't Sant, apotheker.
 G. Schipper, apotheker.
 G. B. Schmidt, apotheker.
 Mevr. Scholten—Commelin.
 H. J. M. Schoo, arts.
 Dr. J. Schijver.
 Dr. S. Simons, arts.
 Dr. S. H. Solkes.
 Dr. A. Spanjaard, arts.
 J. Stärcke, arts.
 Dr. B. H. Stephan, arts.
 W. S. Stüven, veearts.
 Dr. J. F. Suyver, apotheker.
 Meij. Francina Swart, apotheker.
 W. N. Swets, arts.
 A. N. Swijghuisen Reigersberg.
 Dr. P. F. J. Ter Maten.
 J. Th. Tinkelenberg, apotheker.
 Prof. Dr. Hector Treub.
 Dr. J. W. v. d. Valk Jr., arts.
 P. Verhagen, arts.
 A. Verhoef, cand. arts.
 W. A. Vermaas, arts.
 Dr. P. C. Vlaanderen, arts.
 G. P. H. Vriens, apotheker.
 L. A. de Vries.
 Dr. P. N. de Vries Jr.
 Dr. J. M. Wentzel, arts.
 Mr. R. van de Werk.
 Hendrik Wertheim, notaris
 Prof. Dr. J. R. A. Wertheim Sa-
 lomonson.
 P. van der Wielen, Hoogl. Artsenijb.
 Ed. Wiener, arts.
 P. A. de Wilde, arts.
 Dr. H. Woltring, arts.
 J. L. C. Wortman, D r. Gen. dienst.
 Wijnhoff en Van Gulpen, hand. sch. k.
 J. J. S. R. Zimmerman.

Andijk.

Dr. J. A. L. Heenk, arts.
Apeldoorn.
 A. A. Bonneema, apotheker.
 Dr. B. ter Cock.
 Dr. W. Driëndijk.
 Gezondheidscommissie.
 Mevr. A. G. Kerkhoven—Wijthoff.
 P. Persijn, apotheker.
 L. Pot, arts.
 Dr. A. Zaaier.

Appingedam.
 Gezondheidscommissie.
Arnhem.
 Dr. H. van Bommel van Vloten.
 Dr. G. J. M. Couvée, arts.
 Meij. M. M. Couvée.
 Mr. F. O. v. d. Dussen, rechter i. d.
 arr.-rechtbank.
 H. G. Enklaar, off. v. gezondheid.
 W. F. van Essen, militair apoth.
 Gezondheidscommissie.
 Th. Hillen, apotheker.
 Meij. G. Jongbloed, gemeente apoth.
 Dr. P. W. Meihuizen, arts.
 E. Menthen.
 Mr. D. J. Mom Visch.
 Dr. A. E. Post, oud-insp. geneesk.
 staatsvoorzicht.
 Dr. W. Reussen, arts.
 Mevr. M. E. v. Tienhoven-Muijsken.
Aum.
 D. M. Syppkens Smit.
Assen.
 Dr. H. Anema, arts.
 J. Bartolotti Rijnders, dirig. off.
 v. gezondheid.
 J. Bolt, arts.
 Mr. A. Hilbingh ten Oever.
Avenhorn.
 R. Geel, arts.
 Afd. Westfriesl. v. d. Ned. Mij. tot
 bev. der Geneesk.
Baarn.
 Dr. P. V. Astro, arts.
 D. Bierhaalter, apotheker.
 Gezondheidscommissie.
 Rud. Heijbroek, arts.
 Meij. M. C. Julius, apotheker.
 Dr. F. J. A. Muijsken, arts.
 A. R. Schuyling, outganger Directe
 Belastingen.
 Dr. A. J. A. Thomas, arts.
Barendrecht.
 Gezondheids-Commissie.
 Dr. J. van der Meulen, arts.
Barsingherh.
 Witte Kruis.
Beek bij Nijmegen.
 G. V. H. Wendelaar.
Beilun.
 Groene Kruis.
Bennebroek.
 A. Kouwejaar, arts.
Benekom.
 J. W. F. Donath.
Benschop.
 W. Honig, arts.
Berkel (Z-H.)
 Dr. H. J. J. M. Moet.
Berlikum.
 Dr. J. Kwast.
Beverwijk.
 A. Donker, apotheker.
 Dr. A. Schluening Kool.
 Meij. Anna C. A. Sepp, apotheker.
De Bilt.
 K. J. Lette, arts.
 Dr. H. W. Melchior, arts.
Bloemendaal.
 Dr. D. Bakker, arts.
 Dr. H. Bitter.
 Mevr. wed. A. Kalf.
 H. Lemstra van Beuskom, arts.
 Dr. W. Rutgers v. d. Loeff, arts.
 Adr. Stoop.
Bodegraven.
 L. C. G. Douwes Dekker, apotheker.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. M. Marsman.
Bolsward.
 S. Andela, arts.
 H. Beckhuis, arts.
 K. van Ringh, apotheker.
Borculo.
 Groene Kruis.
Borger (Dr.)
 Gezondheidscommissie.
Bovenkarspel.
 W. B. C. H. Canoy, arts.
Boxmeer.
 Gezondheidscommissie.
 A. Smeets.
Bozum.
 J. H. Regenboom, arts.
Brakel.
 J. J. Warnink, arts.
Breda.
 Dr. A. W. M. van Deventer.
 Geneeskundig Leesgezelschap.
 Groene Kruis.
Breukelen.
 Dr. Joh. Keijzer, arts.
Brielle.
 Gezondheidscommissie.
Buiksloot.
 S. van Kempen, arts.
Buitenpost.
 H. Yzonides, arts.
Burg (Texel).
 A. Wagemaker, arts.
Bussum.
 Mr. J. P. C. van der Burgh.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. D. W. de Jong, arts.
 Dr. C. J. Koning, apotheker.
Castricum.
 Witte Kruis.
Culemborg.
 Groene Kruis.
Cuyck.
 J. van den Broek.
Deledemaart.
 Th. Ruys, arts.

Delden.
 Groene Kruis.
 Dr. J. L. Winkler Prins.
Delft.
 Groene Kruis.
Donskamp.
 A. J. Hondelink, arts.
Deventer.
 Geldersche Ver. het Groene Kruis.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. P. van Delden Sr.
 P. Volders, apotheker.
Dieren.
 Leesgez. Elk wat wils.
 J. van Eijk, apotheker.
Dirksland.
 Groene Kruis.
Doesburg.
 Dr. J. Brand.
Dongen.
 C. J. Maassen, geneesheer.
Doorn.
 M. J. van Dam, arts.
Dordrecht.
 J. J. Benjamins, arts.
 Mr. P. Blussé van Oud-Alblas, adv.
 P. A. Giltay, apotheker
 Groene Kruis.
 S. M. Hugo van Gijn.
 Jan Hordijk Jzn., fabrikant.
 A. J. Lebrét, fabrikant.
 Mr. A. A. Moll, advocaat en proc.
 Maatsch. tot Bev. der Geneesk.
 Dr. H. W. van Rhijn, arts.
 M. L. C. Staring, oud-maj. d. art.
 J. J. Visser, arts.
Drachten.
 De Touars & Harmse, apothekers.
Edam.
 J. van der Molen, arts.
 Witte Kruis.
Ede.
 Dr. C. A. W. Weyer.
Eefde.
 J. M. van Elk.
 Dr. J. v. d. Hoeven, arts.
Eelde.
 Dr. A. Hesselink.
Eindhoven.
 Gezondheidscommissie.
 J. A. H. Rijke, apotheker.
Elslo (Fr.)
 Groene Kruis (afd. Makkinga.)
Elst.
 Groene Kruis.
Enkhuizen.
 Gezondheidscommissie.
Enschede.
 G. Baurjelter, apotheker.
 Abr. Ebeling.
 Gezondheidscommissie.
 H. Sijtema, apotheker.
Ezinge.
 J. A. Schleurloltz, arts.
Garmerwolde (Gr.)
 J. H. v. Heijningen Nanninga, arts.
Giessen Nieuwkerk.
 W. C. Rensen, arts.
Ginneken.
 Mr. F. Couvée.
 Gezondheidscommissie.
Goedereede.
 Groene Kruis.
Goos.
 J. J. Ochtman.
Gorinchem.
 Afd. Mij. ter bev. der Geneeskunst.
 Gezondheidscommissie.
Gorredijk.
 G. Zwart, apotheker.
Gouda.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. A. Montagne.
Gouderak.
 Dr. F. Beekenkamp.
Grave.
 Het Groene Kruis.
's-Gravelan t.
 Dr. H. Jonker.
's-Gravendeel.
 J. Bossers, geneesheer.
Groningen.
 Dr. M. Bolt.
 Dr. L. Bouman.
 T. E. van Dijk, apotheker.
 Dr. H. G. Hamaker, arts.
 M. Hijmans, arts.
 Dr. H. Kremer, arts.
 Dr. L. H. Leopold, arts.
 Mr. L. B. Lohmann, rechter.
 W. R. Mansholt, arts.
Grouw.
 Dr. A. Prins, arts.
Grijskerk.
 Groene Kruis.
Gulpen.
 Gezondheidscommissie.
Den Haag.
 E. M. G. Ahn, dir. off. v. gezh.
 A. van Andel.
 W. M. H. Auten, gen. kap. d. inf.
 Mr. J. H. de Bas, advocaat.
 J. Blomberg Jr., apotheker.
 Meij. A. Bouvin.
 Mr. P. A. Callenfels, advocaat.
 A. Carrière, arts.
 Dr. G. D. Cohen Tervaert, arts.
 J. van Dam van Isselt.
 Dep. d. Maatsch. t. b. d. Pharm.
 C. Dekker, arts.
 Mr. W. Dolk.
 J. H. L. Dreckmeyer.

Prof. Mr. H. L. Drucker, Lid 1e
 Kamer der Staten-Generaal.
 J. Dijk.
 Dr. J. van Dijk.
 W. S. A. van Eek, notaris
 Dr. D. W. Ekker, arts.
 Dr. C. J. L. Feith.
 W. H. J. Gantvoort, apotheker.
 Dr. J. R. van Geuns, arts.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. E. W. Goteling Vinnis.
 C. E. Grasswikel, arts.
 B. M. Grafama, ing. bij de Ned
 Ind. Spoorw.-Mij.
 Ned. Vereenig. het Groene Kruis.
 Dr. J. de Groot, arts.
 Dr. E. H. Halbertsma, Dir. O. v. G.
 Dr. C. E. Heinsius, arts.
 Dr. A. Hendriks
 A. J. van Huffel Jr., apotheker.
 Dr. H. M. Hijmans, arts.
 G. P. Ittman, arts.
 W. G. J. Jaarsveld.
 L. de Jong, arts.
 L. Jonker, arts.
 C. J. Kleyn, arts.
 Dr. M. van der Koogh.
 Dr. A. A. Kortweg, arts
 R. H. Laverman, apotheker.
 M. L. Q. van Ledden Hulsebosch.
 Inspect. v. d. Volksgez.
 Dr. G. W. S. Lingbeek, arts.
 Th. Luykx, apotheker.
 H. M. March.
 C. Mensink, tandarts.
 A. W. F. Nieman.
 G. Oosterbaan, inspect. Volksgez.
 J. Oostra, arts.
 Mr. C. P. D. Pape.
 Mr. C. W. J. J. Pape.
 Dr. J. Th. Peters, arts.
 A. Pleijzier, arts.
 Mr. Th. B. Pleyte, Min. v. Kolon.
 Jhr. Dr. N. F. C. Pompe v. Meer-
 dervoort, arts.
 Dr. G. Prins, arts.
 H. Rolandus, Hagedoorn.
 Dr. M. Rutgers.
 Dr. J. M. W. Scheltema, arts.
 J. F. Schill.
 J. J. Schoevers.
 Dr. H. B. Semmelink, arts
 Dr. A. Sikkell.
 Jhr. J. W. Six, technoloog.
 Dr. W. v. d. Slooten, apotheker.
 E. Sijbolts, apotheker.
 J. C. van den Tol.
 J. A. v. d. Tooren, apotheker
 Dr. A. Tuckermann, arts.
 W. D. Valkis, apotheker.
 F. R. Vechtmann, apotheker.
 A. Veenhuysen.
 Mr. J. D. Verbroek, advocaat
 Dr. J. G. Walaardt Sacré.
 J. K. W. Weijgers, arts.
Haarlem.
 Mevr. L. L. Biersen de Haan, geb.
 Van Leeuwen.
 Dr. A. N. Dinger, arts,
 R. Duijn, apotheker.
 O. S. Frank, arts.
 S. W. Hoekstra, makelaar.
 P. J. Honoré Metz.
 Mr. W. H. Hoyer, subst. off. v. Just
 Dr. L. C. Kersbergen, arts.
 Dr. H. Kikkert Czn., arts.
 Dr. W. E. Merens.
 G. Nolst Trenité, leeraar H. B. S.
 Dr. A. E. Ten Oever, arts.
 J. C. Taderua.
 J. Waller Zeper, arts.
Haarlemmer eer.
 Gezondheidscommissie.
Stad Hardenberg.
 Gezondheidscommissie.
Harderwijk.
 H. Blanken Jzn., arts.
Hattem.
 Gezondheidscommissie
Hazerswoude.
 P. Dekker, arts.
Hedel.
 H. Reid, arts.
Heemstede.
 C. J. C. Burkens, arts.
 Dr. E. A. H. Droog, arts.
'sHeer Arendskerke.
 H. van Iwaarden, arts.
Heerenveen.
 Mr. W. H. de Greve.
 J. Hepkema, uitgever.
Heer Hugo Waard.
 Witte Kruis.
Heerlen.
 Gezondheidscommissie.
Heinoord.
 A. de Reus, arts.
Helder.
 Gezondheidscommissie.
Hellendoorn.
 Dr. B. H. Vos, arts.
Hendrik Ido Ambacht.
 D. J. Kamberg, arts.
Hengelo (O.)
 G. O. D. Dikkers, fabrikant,
 Mevr. D. W. Stork.

's Hertogenbosch.
H. van Baer, apotheker.
Gezondheidscommissie.
Dr. G. Romijn, insp. v. d. Volksgez.
Herwijnen.
W. A. Lampe, arts.
Heteren.
R. C. Suijling, med. doct. arts.
Heusden.
Gezondheidscommissie.
Heythuizen.
J. D. Smits, arts.
Hillegersberg.
D. Heineke, arts.
Hilversum.
G. Groeneveld, apotheker.
Dr. I. J. Hage.
A. J. v. Heemskerck Düker, apoth.
Mevrouw M. Heybroek-Meeter.
Maatschappij ter bev. der geneeskunst Gooi en Eemland.
Mevr. C.W.C.v.d. Meulen-v.Manen.
Mej. R. S. Meijer.
B. H. van Nes, arts.
Dr. M. Niemeijer, arts.
J. H. F. Scherrewitz.
Jhr. H. Trip, Jr.
Hippolytushoef.
J. W. de Goeje, arts.
Hoek (Zeeland).
Afd. Zeeuwsch Vlaanderen O. D.
der Mpij. t. Bevord. d. Geneesk.
L. A. J. Deyer, arts.
Hoofddorp.
Dr. J. Nanninga, arts.
Hoogeveen.
Gezondheidscommissie.
J. R. Meijeringh, arts.
Hoogezaand.
Gezondheidscommissie.
Hoogerkerk.
Groene Kruis.
Hoorn.
G. J. de Boer, arts.
F. M. de Leur, veearts.
Horst.
H. F. Koning, arts.
Huis ter Heijde.
S. E. Haagsma, werktuigk. ingen.
Dr. F. A. K. Rombach.
Huizum (Fr).
Dr. W. Sinnighe Damsté, arts.
Hulst.
Gezondheidscommissie.
Kampen.
P. Butter, arts.
Het Groene Kruis.
Kapelle.
B. Knaap, arts.
Katwijk aan den Rijn.
J. Huetingh, arts.
Katwijk aan Zee.
Dr. D. L. van Elk, arts.
H. F. de Ruiters Zijkler, arts.
Dr. A. J. v. Walsem.
Kethel (Z.H.).
G. Sauer, arts.
Kinderdijk.
Jan Smit V.
Klundert.
Dr. B. J. Holster.
Koog a d. Zaan.
M. Scheele.
Kortgene.
L. G. Gelderman, arts.
Krimpen a d. IJssel.
W. M. Blom, arts.
Kruisingen.
F. D. Kolf van Oosterwijk, arts.
Lage Zwaluwe.
D. Dooremans, arts.
Laren (N.H.).
K. F. A. Lommel, arts.
H. G. Willenborg, arts.
Leeuwarden.
Jhr. Mr. A. E. v. Boelens v. Eysinga.
Mr. A. Menalda Hz.
Mr. J. D. v. d. Plaats.
Dr. J. A. Römer, arts.
Dr. F. van Setten.
C. J. de Vogel, apotheker.
Afd. v. d. Prov. Fr. Werkl.-Ver.
Leeuwarden.
Dr. A. W. van Haaggen.
Leiden.
Mr. P. J. H. Aalberse.
Mr. M. d'Aumerie.
Dr. H. J. M. Boonacker.
Mr. A. van der Elst, ambt. O. M.
J. G. van Es, arts.
Dr. G. Fabius.
Gezondheidscommissie.
Prof. dr. L. van Itallie.
Prof. Dr. P. Th. L. Kan.
P. Kingma Boltjes, arts.
Dr. A. van Rijn.
H. P. Veldhuisen, arts.
Dr. J. H. Zaanijer, Hoogleraar.
Lemmer.
P. van Dillewijn, arts.
Lent (bij Nijmegen).
F. C. Kuipers, arts.
Lexmond.
P. Bon, arts.
De Lier.
Groene Kruis.
P. van der Marel, arts.
Lisse.
D. Blok, arts.
Lith.
J. Wieggersma, arts.

Lochem.
J. A. ten Bokkel Huinink, arts.
Dr. Vitus Bruinsma.
Gezondheidscommissie.
Dr. H. J. Offerhaus.
Loenen a d. Vecht.
L. L. Posthuma, arts.
Loosduinen.
Dr. A. Deenik.
Losser.
J. G. Frederiks, arts.
Lunteren.
Dr. W. C. Kimmijser, arts.
Maastricht.
L. J. Nijst, arts.
A. H. Schmedding, arts.
Maklum.
E. Heckman, apoth.
Markeloo.
Js. B. Wanrooy, arts.
Marsum (Fr).
H. Reitsma, arts.
Meerkerk.
Dr. C. Spijkerboer, arts.
Medemblik.
Witte Kruis.
Meppel.
Dep. Mij. tot Nut van 't Algemeen.
Gezondheidscommissie.
Metslawier.
Dr. R. F. Elema.
Middelburg.
Dr. Rijlsma.
Gezondheidscommissie.
L. K. v. d. Harst Jzn., apotheker.
P. Keg, Cz., oud-direct. posterijen.
M. J. Pienbroek, apotheker.
Middelharnis.
C. J. H. v. d. Broek.
Gezondheidscommissie.
Middelstum.
Dr. G. J. Wijchgel.
Montsloot.
J. van Tengbergen, arts.
Neuzen.
Gezondheidscommissie.
Niekerk.
Groene Kruis.
Nieuw-Weerdige.
Groene Kruis.
Nieuwendam.
P. J. J. Honig, arts.
Nieuwenhoorn.
Dr. C. van der Sluys, arts.
Nieuw- en St. Joosland.
Groene Kruis.
Nieuwe Tonge.
C. van Gelder, arts.
Nieuwolde.
Dr. H. H. F. Bekenkamp, arts.
Numansdorp.
C. Flohil, arts.
Nunspeet.
Dr. J. Schut, arts.
Dr. J. Schut, arts.
Nijkerk.
P. N. van Lit, arts.
Nijmegen.
Dr. L. P. J. Berends Jr.
Dr. J. Haspels.
J. C. Hertstein, arts.
J. W. Hoefelman, arts.
Dr. W. J. Kolf.
P. Leendertz.
Dr. F. Lycklema à Nijeholt.
G. Ph. G. Moeijis, apotheker.
Dr. N. Muuk, arts.
G. J. W. Rosekrans, amb. v. h. kad.
W. F. A. Wijnen, tandarts.
Oegstgeest.
D. Timmermans, arts.
Oeze.
Groene Kruis.
G. K. Windemüller, arts.
Oisterwijk.
Gezondheidscommissie.
Dr. A. J. van den Heuvel.
Oudehove (Gr).
Groene Kruis.
Ommon.
Dr. C. J. Vansneck, arts.
Oostburg.
Dr. C. Prey Jr., apotheker.
Oost- en West-Souurg.
C. E. Plogge, arts.
Oosterend.
Groene Kruis.
Oosterzee.
R. E. Wieringa, arts.
Oost-Kapelle (Z).
W. Bal, arts.
Oostzaan.
Witte Kruis.
Oppeperdoes.
Witte Kruis.
Oss.
Gezondheidscommissie.
Ouddorp (Flakkee).
K. C. Cruet, arts.
Ouderkerk a d. Amstel.
M. Eeftink Schattenkerk, arts.
Oudeschoot.
W. P. Scheltema, arts.
Oudewater.
Groene Kruis.
Oud-Karspel.
J. G. Vogelenzang, arts.
Papendrecht.
Dr. E. Brandts.
St. Philipsland.
A. Leon van Eldik, arts.
Poortugaal.
Dr. K. R. Roozant, arts.
Princenhage.
Dr. M. Batenburg, arts.

Purmerend.
K. van Giffen, apotheker.
Dr. J. J. Maats.
Putten.
M. C. G. Middelburg.
Puttershoek.
Dr. D. H. N. Adriaans.
Rauwerd.
Reeuwijk (bij Gouda).
J. M. van Staveren, arts.
Renkum.
Dr. A. Schuld.
Rhenen.
J. J. Post, apotheker.
Rhijnsburg.
H. G. Jonker, arts.
Ridderkerk.
C. H. Nijkamp, arts.
Rockanje.
Groene Kruis.
D. F. Groenewoud, arts.
Roermond.
Gezondheidscommissie.
F. A. Haan, apotheker.
Dr. J. L. Herten.
W. Herten Jzn.
Dr. H. J. Hoying.
Jhr. Mr. Louis Michiels v. Kessenich.
Th. Paulussen, officier v. gez.
Roendaal.
Gezondheidscommissie.
Rotterdam.
J. van Assen Jr., arts.
J. Bekker, apotheker.
Dr. A. Binnerts.
Mr. A. C. v. Blommestein, adv. en proe.
Mr. J. L. F. Böhtlingk, subst.-off.
v. justitie.
Mr. C. H. B. Boot, off. v. justitie.
Mr. W. P. R. Bouman, subs. off. v. j.
A. S. Briedé.
D. H. Brinkhorst, arts.
Dr. J. M. Dutilli, arts.
C. Groenevegen, arts.
Mr. H. W. M. van Helten, rechter
in de arr. rechtbank
J. V. Huysman, arts.
J. de Jongh, arts.
Mr. Kneepkens, amb. O.M.b.h. Kant.
H. H. M. Luts.
J. L. J. M. Maas, apotheker.
G. O. Meuleman, arts.
Dr. G. H. Moll van Charante.
Dr. L. B. de Monchy, arts.
L. A. Mijndief, arts.
A. A. M. Nelissen, arts.
Dr. D. Neurdenberg, arts.
Dr. R. P. Offringa, arts.
R. C. Pelle, apotheker.
R. F. H. de Richemont, apotheker.
Dr. M. B. Romeny.
H. van Roijen, arts.
Mej. G. M. Rueb.
Rijks-Seruminrichting.
Van Schaick & Baljon, kooplieden.
P. Schraemeir Verbrugge, notaris.
Mej. M. Snellen.
Maurice Son, tandarts.
Dr. P. Spaans, arts.
Dr. G. J. Stracke, leer. Handelssch.
C. L. W. Stutterheim, apotheker.
D. Teessen, apotheker.
Mr. L. R. Telting.
Dr. E. C. Tuijning.
Dr. P. A. Vos, apotheker.
V. Winkler Prins, arts.
K. J. Wijlacker, dir. ziekenfonds.
A. J. Wijne, gemeente-apotheker.
H. C. Zeelt, apotheker.
D. J. Zwaan.
Raarlo.
H. W. C. E. Hofstede, arts.
De Rijp.
B. J. Hornstra, arts.
P. M. S. van Leeuwen, arts.
Rijsen.
Groene Kruis.
Rijswijk.
C. Gutteling, arts.
Schaesberg.
A. H. Claessens, apotheker.
Schagen.
Gezondheidscommissie.
Scharmer (gem. Slochteren.)
H. J. Fockens, arts.
Sas van Gent.
J. F. Timmermans, arts.
Scheveningen.
C. van Altena, arts.
W. A. Asman, arts.
Dr. A. Brester.
J. E. Brouwer, arts.
J. van Buren, apotheker.
M. den Heijer, apotheker.
Dr. C. Oorthuys.
J. A. van Vlier, arts.
Dr. Westerman, arts.
Schiernmonnikoog.
J. S. Beekhuis, arts.
Schoonhoven.
J. Groesbeek, arts.
Serooskerke (Walcheren.)
H. G. J. van den Bosch, arts.
Sleen.
Groene Kruis.
F. A. van Reemst, arts.

Sliedrecht.
F. J. v. d. Berg, apotheker.
Gezondheidscommissie.
Dr. P. Langeveld, arts.
Dr. A. Prins de Baat, arts.
A. A. Quanjier, arts.
Sloten (N.H.).
Mej. F. Con, apotheker.
Sneek.
B. J. Boerrijger, apotheker.
Gezondheidscommissie.
Soest.
Het Gemeentebestuur.
H. P. Schoonenbeek, arts.
Spaarnadam.
G. L. F. Baron van Fridagh, Burgem.
F. Nije, arts.
J. E. Schalkwijk, Gem. Secretaris.
Spanbroek.
Dr. G. C. van Balen Blanken Jr., arts.
Steenwijk.
Gezondheidscommissie.
Stiens.
H. Hooghoudt, arts.
Stolwijk.
S. Bijlsma, geneesheer.
Stompeteren (N.H.).
W. C. C. ten Veldhuis, arts.
Witte Kruis.
Streefkerk.
Groene Kruis.
Surhuistervveen.
Gezondheidscommissie.
Terborg.
N. P. Brunt, arts.
Tilburg.
M. J. M. Bijvoet, apotheker.
Th. N. Cloosterhuis, apoth.
Twisk (N.H.).
Witte Kruis.
Ubergen.
Gezondheidscommissie.
Uden (N.B.).
Dr. P. F. A. Peters, arts.
Uithoorn.
Witte Kruis.
Utrecht.
Mevr. A. C. Alblas-Sorber, apoth.
H. D. Boer.
J. K. van den Brink.
Dr. C. W. Broers, arts. off. v. gez.
Dr. B. Freriks, arts.
G. van Gangelen, arts.
Gezondheidscommissie.
J. Grijs, arts.
N. W. van der Haar, apotheker.
Dr. J. Hartog, arts.
Dr. C. van Hoogenhuijze, arts.
P. J. Hoogveld, arts.
Mr. P. J. A. Jordens.
G. H. de Kleyn, arts.
Prof. Dr. B. J. Kouwer.
Dr. L. T. van Lelyveld, arts.
Dr. E. H. B. van Lier.
Dr. J. Loric.
J. C. Th. Marius, ag. in wet. sch. instr.
P. E. A. Musquetier.
Mej. M. Myers, apotheker.
H. Offerhaus, Arts.
Prof. C. A. Pekelharig.
Pharmaceutisch Laboratorium.
Dr. Y. A. Popta, arts.
Dr. Remijnse, arts.
C. L. W. Ruijs, arts.
P. Samson, arts.
E. van Schaik.
Dr. P. Shram, arts.
Prof. Dr. C. H. H. Spronck.
W. F. Verhoeff, arts.
Dr. H. Verploegh.
Prof. Dr. H. Wefers Bettink.
Dr. L. W. H. C. Werdly, arts.
Valkenswaard.
Groene Kruis.
Varsseveld.
Dr. E. J. A. Melster.
Veen (bij Heusden.)
J. E. Schmitz, arts.
Veendam.
W. Boer, notaris.
Dr. Th. Tjabbes, arts.
Veere.
Gezondheidscommissie.
Velp (bij Arnhem).
Dr. W. H. Bloemendal, apoth.
Dr. A. S. de Bruijn.
Gezondheidscommissie.
Dr. E. Langemeyer.
Mej. A. M. van Meerten.
Dr. R. Piekema, arts.
Mr. L. H. D. baron de Vos tot Ne
derveen Cappel.
Dr. A. v. d. Willigen, arts.
Velsen.
Dr. P. E. Bos.
Venhuizen.
M. de Heer Klots, arts.
Venlo.
K. Ipey, offic. van gezondheid.
Vianen.
L. A. Baron van IJtersum, notaris.
H. J. Thorbecke, arts.
Vlaardingem.
W. C. v. Dusseldorp Jzn., meefab-
rikant, voorz. Gez. Commissie.

C. M. Hoogenboom, arts.
A. Knottendal, notaris.
Dr. J. Voogd.
Vlissingen.
Gezondheidscommissie.
A. Staverman, arts.
J. P. Vermaas, arts.
Wageningen.
C. D. Bergacker, apotheker.
R. van Eck, apotheker.
Wanswerd.
B. Buis, arts.
Warfum.
Gezondheidscommissie.
Mevr. Wed. P. F. Huizinga.
Wedde.
Gezondheidscommissie.
Weesp.
N. A. Ballintijn, apotheker.
A. A. Knaap, arts.
Westervort.
J. H. W. Kuneman, arts.
West Grafdijk.
J. de Wit, arts.
Westwoud.
B. S. H. Stieler, arts.
Wierden.
Gezondheidscommissie.
Willemsdijk.
Dep. v. d. Mij. tot Nut van 't Alg.
Winschoten.
Mr. A. A. Cuonius, off. v. Justitie.
Winterswijk.
F. C. Fleischer, Doopsgez. pred.
Gezondheidscommissie.
Dr. J. W. R. Koch, arts.
H. J. Manschot, arts.
Wirdum.
H. Duinker Tebbens, arts.
Wognum (bij Hoorn).
L. H. W. Janssens, arts.
Wolvega.
Dep. v. d. Mij. tot Nut van 't Alg.
Groene Kruis.
Workum.
J. Hiemstra, arts.
Mevr. Wed. Dr. L. A. E. Sluiterman.
Wormer (N.H.).
W. de Boonij, arts.
Wijhe.
Gezondheidscommissie.
Wijk op Duurstede.
Dep. der Mij. tot Nut van 't Alg.
IJmuiden.
Dr. E. F. Rommeling.
IJselmonde.
H. C. van den Bijlhaardt, arts.
IJsselstein.
J. H. Duijvis, arts.
W. Peel, arts.
Zaandam.
Gezondheidscommissie.
A. M. Pelt, arts.
G. van Sante Bz., apotheker.
J. Wirtjes, tandarts.
Zalt-Bommel.
Gezondheidscommissie.
W. van Tricht, apotheker.
Dr. J. de Wit, arts.
Zeist.
L. H. van Berk, apotheker.
C. Guldensteeden Egeling, apoth.
Dr. S. Heeg, arts.
N. A. Kortlandt, arts.
Dr. Muller.
Dr. L. W. H. Tjeenk Willink, arts.
Zevenhuizen (Z.H.).
Dr. H. J. de Witt, arts.
Zierikzee.
Gezondheidscommissie.
Zuidhorn.
Gezondheidscommissie.
Zuidland.
Groene Kruis.
Zutphen.
Gezondheidscommissie.
Dr. J. Oudenampsen, apotheker.
C. Storm Buijsing, burgemeester.
Zwolle.
R. Meulenhoff, oud-apotheker.
J. J. Tuij, uitgever.
NED. O. INDIE.
Bangkianang.
A. C. Grivel, officier v. gezondh.
Buitenzorg.
H. van den Hengel, arts.
Djokjo Karta.
Dr. J. P. H. Lindner.
Fort de Kok.
H. W. Borel, officier v. gezondh.
Kediri.
Dr. F. S. Stibbe.
Makassar.
Dr. G. M. Brouwer.
Pampanoea.
H. M. G. Dikshoorn, arts.
Paré Paré.
Dr. Lumentut.
Pati.
W. W. van Ravestein, arts.
Sidarcjio.
L. Ligtensteun, offic. v. gezondh.
Waltredren.
Vereniging v. vrouwenkiesrecht.
NED. WEST-INDIE.
Suriname.
S. J. Abrahams, distr. geneesheer.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging : Mr. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER ; Mr. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam ; Mr. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten, Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden ; Ds. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk ; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar ; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg ; Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam ; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam ; Dr. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch ; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, MSTEL 102 te Amsterdam ; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en spécialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar / 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij : Mededeelingen van het Bestuur.

Hoofdartikel: Herziening van de wet regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst.

Berichten: Kwakzalverij en een ministerie van openbare gezondheid in Engeland. — Gevaren door z.g. onschadelijke geneesmiddelen. — Patentmiddelen in de Vereenigde Staten.

Uit de Pers: Wonderdokters te Leiden.

Rechtszaken: Granuline. — „Prof.” de Haas. — Nog een Leidsche wonderdokter. — Een pleisterman. — „Dr. Reteau”. — Het Staphorster boertje. — Geneesmiddelen van „Sanitas”.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Aan de leden en abonné's.

Met dit nummer worden de postwissels ter voldoening van de contributie of het abonnement verzonden. Het bestuur neemt de vrijheid de aandacht te vestigen op de voor vrijwillige bijdragen opengelaten plaats. Meer dan ooit zijn deze dit jaar noodig.

De Secretaris-Penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

Als nieuwe leden hebben zich aangemeld de heeren :

Dr. P. LE GRAND, Sassenheim.
H. A. N. VECHTMAN, Arts, Loosduinen.
D. J. A. WOLFSON, Arts, Rotterdam.

Herziening van de wet regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst.

Vijftig jaren is de bestaande wet oud ; wel is zij in den loop der jaren eenige malen op sommige punten gewijzigd, maar in hoofdzaak is alles bij het oude gebleven. Van verschillende zijden is voortdurend op verandering aangedrongen, maar zonder succes, totdat eindelijk dezer dagen een wetsontwerp (reeds eenigen tijd verwacht) werd ingediend, waarvan de bijgevoegde Memorie van toelichting ons duidelijk maakt, waarom thans tot indiening is overgegaan.

Die Memorie begint aldus :

„Herziening van de wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst, bleek reeds lang een behoefte des tijds. Zij moest dusver evenwel achterstaan bij andere onderwerpen van wetgeving, die meer de aandacht vroegen. Gebeur-

tenissen van den laatsten tijd hebben de noodzakelijkheid van een herziening dier wet zóó sterk doen gevoelen, dat de ondergeteekende achtte, het aanhangig maken der herziening niet langer te mogen uitstellen. De gebeurtenissen, waarop hier bedoeld wordt, zijn de gevallen van vergiftiging, die in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 26 Januari 1914 (*Handelingen*, zitting 1913—1914 vel 375 en vlgg.) uitvoerig zijn besproken. Ter vermindering van herhalingen moge naar die gedachtenwisseling worden verwezen.

Is tot de aanbieding van het wetsontwerp de naaste aanleiding te vinden in meerbedoelde feiten, de praktijk heeft ook in andere opzichten de behoefte van eene herziening der wet doen gevoelen. Hoewel nu de voorgestelde herziening vrij omvangrijk is, konden toch de grondslagen van de wet onveranderd worden behouden. Daarom wordt volstaan met eene herziening en is er voor het voorstellen van een nieuwe wet geen aanleiding.”

Het is duidelijk, dat ons blad niet de plaats is, waarin die herziening uitvoerig besproken kan worden, maar even duidelijk is het, dat met enkele artikelen door ons wel terdege rekening moet worden gehouden.

Reeds meermalen hebben wij aangetoond, dat de verkoop van kwakzalversmiddelen hier te lande alléén beperkt kan worden door toepassing van art. 436 van het Wetboek van Strafrecht en van art. 30 der bestaande wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst. Nog onlangs, in het no. van Nov. 1914, schreven wij :

„Vervolging op grond van art. 436 — nl. het onbevoegd uitoefenen der artseneijbereidkunst — leidt zelden tot resultaat, omdat de wet onder „uitoefening der artseneijbereidkunst” verstaat „het bereiden en tot geneeskundig doel afleveren van geneesmiddelen” en het bijna nooit kan worden bewezen, dat de afleveraar van het kwakzalversmiddel ook de bereider is.

In deze gevallen heeft men — met meer succes — vervolging ingesteld naar aanleiding van Art. 30 van de pharmaceutische wet, welk artikel luidt :

„Behalve door de apothekers en door de geneeskundigen, tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, mogen de geneesmiddelen, door „onzen Minister van Binnenlandsche Zaken, eene „commissie van deskundigen gehoord, aan te „wijzen, niet worden verkocht beneden de hoeveelheid, daarbij voor elk dier middelen te bepalen.”

Het aantal dier middelen, voorkomende op de bekende lijst C, is zeer groot en de daarbij bepaalde hoeveelheden betrekkelijk hoog, zoodat het dikwijls voorkomt, dat een of ander kwakzalvers-

middel stoffen bevat, op die lijst voorkomende en beneden de hoeveelheid, daarop bepaald.

Op grond van genoemd artikel 30 is dan ook reeds menig verkooper van kwakzalversmiddelen — en zij zijn gemakkelijk door hun advertenties te vinden — vervolgd en veroordeeld.”

Toch gaf ons dit hoofdwapen — de toepassing van art. 30 — bij lange geen voldoende steun in onzen strijd tegen het verkoopen van kwakzalversmiddelen en bleven wij voortdurend op versterking van de strijdmiddelen aandringen.

Of wij die versterking in het nieuwe wetsontwerp gevonden hebben ?

Ongetwijfeld zijn ons andere wapens in handen gegeven en — met dankbaarheid — releveeren wij het feit, dat thans, voor het eerst, met duidelijke woorden wordt gezegd : „dat de handel in spécialités, geheimmiddelen, aan banden moet worden gelegd.

In hoeverre wij, als Vereeniging tegen de Kwakzalverij, verder bij de nieuwe regeling winnen, moge blijken uit de bespreking van enkele der voorgestelde wijzigingen :

„Artikel 1.

Deze wet verstaat onder :

1°. uitoefening der artseneijbereidkunst zoewel het bedrijf van het bereiden op recept als het bedrijf van het afleveren op recept van geneesmiddelen en het bedrijf van het afleveren in het klein van de, bij algemeenen maatregel van bestuur aangewezen, stoffen, welke uitsluitend of in hoofdzaak worden gebezigd als geneesmiddel.”

(Het vervolg van dit artikel is voor ons van geen belang.)

„Artikel 1a.

Tot de uitoefening der artseneijbereidkunst zijn alleen bevoegd : apothekers, apothekers-assistenten, binnen de grenzen van het bepaalde in art. 22 en onverminderd het bepaalde in art. 17, en die geneeskundigen, aan wie de bevoegdheid uitdrukkelijk is verleend.

Overeenkomstig de bepalingen dezer wet zijn, behalve de, in het eerste lid bedoelde, personen, alleen apothekers-assistenten bevoegd tot het afleveren in het klein als bedrijf van, bij algemeenen maatregel van bestuur aan te wijzen, stoffen, welke als geneesmiddel, doch niet uitsluitend of niet in hoofdzaak als zoodanig worden gebezigd, en van in het groot bereide geneesmiddelen.”

Aangaande deze artikelen — voor zoover het betreft de door ons overgenomen gedeelten — zegt de Memorie van toelichting :

„Artikel 1. Artikel 1 van de (bestaande) wet bepaalt in het eerste lid, wat is te verstaan onder uitoefening van de artseneijbereidkunst. Die bepaling is in de praktijk ontoereikend gebleken.

Bereiden en tot geneeskundig doel afleveren van geneesmiddelen gaan niet altijd samen en het bewijs van beide handelingen is veelal moeilijk te leveren. Iedere van de beide handelingen op zich zelve, zoowel bereiden als afleveren, vordert in het belang der volksgezondheid deskundigheid, zonder welke reeds de deugdelijkheid, als regel althans, niet valt te beoordeelen.

In ander opzicht geeft art. 1 der wet meer dan bedoeld is. Wie wel eens een geneesmiddel bereidt voor en aflevert aan b.v. een familielid, pleegt niet een handeling die strafwaardig is. Strafwaardig is de ondeskundige, die zich bij het publiek aandient voor het bereiden of afleveren van geneesmiddelen, d. w. z. daarvan zijn bedrijf maakt.

Bovendien is de omvang der definitie gewijzigd. Bereiding en aflevering in het groot dient hier uitgesloten te zijn. Daarom wordt ze beperkt tot bereiden en afleveren op recept, waardoor tevens blijkt, dat de receptuur uitsluitend aan de apothekers toekomt, en tot de aflevering in het klein van die middelen, waarvan het verkoopen aan de apothekers moet worden voorbehouden.

Het bepaalde onder 1°. geeft het bovenontwikkelde weer."

(Wat in de twee eerste artikelen voorkomt over vergiften en het afleveren daarvan, meenen wij met stilzwijgen te kunnen voorbijgaan, wat niet wegneemt, dat een enkele maal, wanneer de kwakzalversmiddelen vergiften bevatten, met deze artikelen rekening kan worden gehouden.)

De hoofdzaak is, dat het voorgestelde en door ons overgenomen gelegenheid biedt om, nu de definitie van uitoefenen der artseneijbereidkunst meer nauwkeurig is vastgesteld en bepaald is wie tot die uitoefening bevoegd zijn, vervolging van verkoopers van kwakzalversmiddelen wegens onbevoegden verkoop — dus op grond van art. 436 van het Wetboek van Strafrecht — veel meer kans op succes biedt dan tegenwoordig.

Het thans bestaande art. 30 — waarop wij hierboven wezen — met de daarbij behorende lijst C is in het nieuwe ontwerp niet opgenomen. Over de werking van de lijst der stoffen, die door de apothekers-assistenten in het klein mogen worden afgeleverd, aan te wijzen bij algemeenen maatregel van bestuur, en over de vraag in hoeverre een dergelijke lijst de verkoop van kwakzalversmiddelen zal bevorderen of tegenwerken, willen wij ons oordeel nog opschorten, tot dat wij de samenstelling van die lijst hebben leeren kennen.

Wij wenschen thans de aandacht te vestigen op eenige artikelen, in het ontwerp voorgesteld en die in de bestaande wet niet voorkomen :

„Artikel 23 h.

Bij algemeenen maatregel van bestuur kan worden bepaald, dat de invoer van daarbij aan te wijzen geneesmiddelen, vergiften en andere bijzondere schadelijke stoffen verboden is of slechts geoorloofd onder de, bij dien maatregel gestelde, voorwaarden."

Memorie van toelichting : „Men zie hierbij de algemeene toelichting onder 3. Dat de invoer van specialité's beperkt moet kunnen worden, behoeft geen betoog."

In de algemeene toelichting onder 3 lezen wij daaromtrent :

„Ten slotte wordt in art. 23 h voorgesteld de bevoegdheid tot beperking van den invoer van vergiften (en specialité's) uit het buitenland en tot het opleggen van voorwaarden bij dien invoer. Wanneer groot- en kleinhandel binnenslands ter wille van de volksgezondheid en de veiligheid aan banden worden gelegd, dan kan de invoer van buiten af waarschijnlijk niet geheel vrij worden gelaten."

„Artikel 33 g.

Hij die geneesmiddelen of vergiften ten verkoop in voorraad heeft, verkoopt of aflevert, zonder ingevolge deze wet bevoegd te zijn tot aflevering van die geneesmiddelen of vergiften, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste honderd gulden."

Toelichting : „Ongeoorloofde verkoop van geneesmiddelen en vergiften zal wel steeds gepaard moeten gaan met het ten verkoop in voorraad hebben van die stoffen. Dat feit zal veelal gemakkelijker te constateeren zijn dan het bereiden of afleveren."

„Artikel 33 o.

Hij die eenige zelfstandigheid of waar als middel ter genezing, ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken openlijk aanprijst, te koop aanbiedt, verkoopt of ten verkoop in voorraad heeft, of bij anderen te koop stelt of ten verkoop in voorraad heeft, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of met geldboete ten hoogste vijf honderd gulden, wanneer die zelfstandigheid of waar die hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit, of, behoudens bij aflevering op recept, of op eenig, per telephoon door een geneeskundige gegeven, voorschrift, bij bezit van die hoedanigheid eenige schadelijke uitwerking kan uitoefenen, waarop niet op verstaanbare wijze de aandacht wordt gevestigd.

Artikel 33 p.

Hij die eenig gedrukt of geschreven bericht, waarvan hij den inhoud kent, en waarin eenige zelfstandigheid of waar als middel ter genezing, ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken wordt aangeprezen, verspreid, doet verspreiden, tentoonstelt, aanslaat of ter verspreiding in voorraad heeft, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, wanneer die zelfstandigheid of waar die hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit, of bij bezit van die hoedanigheid eenige schadelijke uitwerking kan uitoefenen, waarop niet de aandacht wordt gevestigd."

Toelichting.

Artikelen 33o en p. Niet alle aanprijzen van middelen behoort geweerd te worden. Wie op wetenschappelijke gronden of uit menschevriendheid een middel bespreekt of aanprijst, is niet strafwaardig. De „pakkende" reclame, die het publiek geld uit den zak tracht te kloppen, kan evenwel niet volstaan met wat voor de wetenschap of de menschevriendheid toereikend is. Practisch moet het publiek tegen misleiding beschermd worden, waar een van de, aan het slot van ieder der artikelen omschreven, omstandigheden zich voordoen ; wat daarbuiten valt, kan worden vrijgelaten.

Artikel 33o. Kan een middel een schadelijke uitwerking hebben, dan dient daartegen gewaarschuwd te worden. Hierbij moet niet gedacht worden aan een individuele, zeer speciale mogelijkheid van schade, afhankelijk van zuiver persoonlijke gesteldheden, maar alleen aan een meer algemeene. Er zijn b.v. middelen, die voor personen met een niet geheel normaal hart schadelijk zijn. Tegen dezen kans dient bij zoodanig middel gewaarschuwd te worden, behalve wanneer een geneeskundige het gebruik er van bij recept voorschrijft. In dat geval moet de apotheker vrij zijn het te verkoopen. Daarom wordt voor de aflevering op recept en op telephonisch voorschrift van een geneeskundige een uitzondering gemaakt. Die uitzondering behoeft voor de andere gevallen (niet hebben van de toegeschreven hoedanigheid) niet gemaakt te worden omdat van den apotheker gevergd mag worden, dat hij middelen, die onder deze omschrijving vallen, niet zal verkoopen, en dus : in voorraad hebben.

Artikel 33p ziet op de advertenties en op de strooibiljetten, winkelraam-reclame en dergelijke.

Wordt de reclame aangetast, dan zal ook de exploitatie van het publiek met waardelooze of schadelijke middelen vrijwel onmogelijk zijn."

Ten slotte wijzen wij nog op de volgende overgangsbepaling :

„De artikelen 9, 10, 13 en 14 der wet van 1 Juni 1865 (Staatsblad n°. 60), regelende de uitoefening der geneeskunst, zijn vervallen."

Het hierbij bedoelde art. 10 luidt aldus :

„De geneeskundigen, die de bevoegdheid tot het leveren van geneesmiddelen ingevolge de bepaling van het voorgaand artikel niet bezitten, mogen, bij geheime ziekten, de geneesmiddelen aan de zieken leveren, mits die middelen in den vorm, waarin zij gebruikt worden aan hen zelve door eenen apotheker afgeleverd en van diens zegel voorzien zijn.

Als toelichting waarom het vervallen van het art. wordt voorgesteld, zegt de memorie :

„Met artikel 10 der wet van 1 Juli 1865 Staatsblad n°. 60 zal ook vervallen de bevoegdheid van den geneeskundige tot aflevering van

geheimmiddelen. Van deze bevoegdheid wordt eendeels door betrekkelijk weinigen gebruik, anderdeels groot misbruik gemaakt. Schrapping kan zonder schade geschieden en zal aan de richtige toepassing der wet ten goede komen.

Tot zoover de voorgestelde wijzigingen, die, met de daaraan toegevoegde toelichtingen, duidelijk maken in hoeverre daarbij stelling is genomen tegen het euvel der kwakzalverij. En als wij nu de vraag herhalen, in 't begin van dit opstel gesteld of wij in het nieuwe wetsontwerp versterking van de strijdmiddelen tegen de kwakzalverij gevonden hebben, dan antwoorden wij volmondig ja.

De artikelen 1, 1a en 33g zullen het vervolgen van kwakzalvers, in zooverre zij zich bepalen tot den verkoop van middelen gemakkelijker maken, maar bovenal zijn het de artikelen 33 o en 33p, waarvan wij het meeste heil verwachten. Deze artikelen werken preventief ; verbieden den kwakzalvers hun „gewone" reclame, belet hun met hunne, meestal gevaarlijke leugens voor den dag te komen en het voornaamste middel, waarmee zij hunne slachtoffers tot zich trekken, wordt hun ontnomen. Terecht zegt de memorie van toelichting : „Wordt de reclame aangetast, dan zal ook de exploitatie van het publiek met waardelooze of schadelijke middelen vrijwel onmogelijk zijn."

Al zijn wij dus dankbaar voor de hulp die het nieuwe wetsontwerp ons in onzen strijd biedt, voldaan kunnen wij ons, tot ons leedwezen, niet verklaren.

Bij het verbinden van bestrijdingsmaatregelen tegen de kwakzalverij met andere wetten, zooals ook thans weer geschiedt, zal steeds, wij hebben het al dikwijls beweerd, de bestrijding van de kwakzalverij in het gedrang komen. De kwakzalverij is zóó'n groot euvel, grijpt zóózeer in het maatschappelijk leven, werkt zóó nadeelig op volksgezondheid en volkswelvaart, dat zij noodzakelijk (even als andere groote maatschappelijke misstanden) een speciale wet behoeft, waardoor zij geregeld wordt.

Maar zelfs dit daargelaten, kan het voorgestelde ons niet geheel bevredigen. Want, waar bij die wetswijziging alléén de verkoopers van middelen getroffen werden, blijft voor hen, die zich toeleggen op het geven van z.g. geneeskundigen raad — de onbevoegde beoefenaars van de geneeskunde — de zaak geheel bij het oude. En dat dat oude niet deugt, is aan geen twijfel onderhevig.

Hoe lang zal het nog duren voor ook hierin verandering komt? Wij vleien ons niet, dat dit spoedig zal geschieden en gedachtig aan het „beter een half ei dan een leegedop", aanvaardden wij, voorloopig, dankbaar hetgeen ons thans geboden wordt.

BERICHTEN.

Kwakzalverij en een ministerie van openbare gezondheid in Engeland. — De parlement-commissie tot onderzoek inzake de patentgeneesmiddelen had o. m. aanbevolen, de in te voeren wetten omtrent het adverteeren en verkoopen van patentmiddelen te stellen onder het toezicht van een nog te scheppen ministerie van openbare gezondheid. De General Medical Council, zich vereenigend met de wenschen der genoemde commissie, heeft nu de wenschelijkheid uitgesproken, het eerst zulk een ministerie in het leven te roepen, zonder te wachten totdat het besproken gedeelte van zijn toekomstige plichten zal gereed zijn. The Lancet is het hiernede eens. Een wetgeving op den handel in patentgeneesmiddelen kan in dezen tijd niet worden ondernomen, wegens de belangen, die er mede gemoeid zijn en wegens de tijdelijke onvolledigheid der beide Kamers. Iets anders is de vorming van een ministerie, dat in niemands belangen ingrijpt en met geen enkele partijrichting strijdig is, terwijl juist nu ongewone vraagstukken op het gebied der openbare gezondheid een krachtige regeling vereishten. (T. v. G.)

Gevaar door zoogenaamde onschadelijke geneesmiddelen. — Dr. Wilbert, van den openbaren gezondheidsdienst te New-York, meent, naar het Ned Tijdschr. voor Geneesk. bericht, de toeneming der steife aan ontardingsziekten te mogen toeschrijven aan het sterk vermeerderde gebruik van patent-geneesmiddelen. De bevolking der

Vereenigde Staten is van 1880 tot 1910 met 83.3 % toegenomen, doch het verbruik van patentmiddelen met 740.5 %. Jaarlijks worden 500 miljoen dollars aan zulke middelen besteed waarvan het groot-te gedeelte zonder geneeskundig voor-chrift. Het zijn niet uitsluitend de narcoti-che middelen, waaraan Wilbert schadelijke gevolgen toeschrijft, maar die, welke men dikwijls als onschadelijk beschouwt, hoewel zij oplosbare lood-, kwikzilver- of uraniumzouten bevatten, of tot de narcotica en analgetica der aromatische reeks behooren, welke het bloed kunnen aantasten, of groote hoeveelheden chinine bevatten. Vele van deze middelen maken den verbruiker gaandeweg ongevoelig voor hun werking, zoodat hij meer en meer er van moet gaan gebruiken. Vooral is dit het geval met purgeermiddelen. De geldverkwisting aan onnoodige middelen, ook al waren zij onschadelijk, is op zich zelf reeds een zaak van staats-huishoudkundig belang. (Telegraaf.)

Patentmiddelen in de Vereenigde Staten. — *The Brit. med. journ.* beklagt zich over de onbepaalde vrijheid der kwakzalverij in Engeland (om welke vrijheid de knapste Nederlanders dat land zoo benijden!), terwijl elders met goed gevolg tegen de beurzensnijders kan worden opgetreden.

MACAURA zou op zijn tocht door Engeland 60000 P. St. hebben bijeengegaard, terwijl hij te Parijs slechts een veroordeeling tot drie jaar gevangenisstraf en 3000 frank boete kon verwerven. En in Amerika is de wet op de zuiverheid van voedingsmiddelen (Pure Food Act) zoodanig aangevuld, dat het adverteeren van geneesmiddelen niet meer in een vorm zal kunnen geschieden, die voor de gezondheid en de belangen der bevolking gevaar oplevert.

Geen middel mag worden aangeduid als specifiek geneesmiddel, of als onfeilbaar, zeker, onschatbaar of aangekondigd met beloften, die niet met zekerheid kunnen worden vervuld. Zelfs niet rechtstreeksche aanbeveling in dergelijke richting, bijv. „algemeen aanbevoien als onschatbaar” of iets van dien aard, is verboden. Eveneens het gebruik van vage uitdrukkingen, die de grenzen van de toepassing der middelen onduidelijk laten, bijv. „nierziekten”, „sommige leverziekten”, „bloedzuiverend middel”, „hartmiddel”. Getuigschriften, ook als zij echt zijn en de meening van den onderteekenaar weergeven, kunnen toch als misleidend worden beschouwd en als zoodanig strafbaar zijn; de onderteekenaar toch zal meestal niet bij machte zijn een juiste meening omtrent de waarde van een middel te vormen. Strafbaar is ten slotte ook een openlijk aanbod van het geld terug te geven als het middel niet helpt, zelfs als het geld werkelijk terug gegeven wordt. (T. v. G.)

UIT DE PERS.

Wonderdokters te Leiden.

In het *Leidsch Dagblad* komen geregeld *Brieven van een Leidenaar* voor; wij nemen hier, met toestemming der Redactie, onderstaanden belangrijken brief over, voorkomende in het no. van 16 Januari j.l.:

„Of het is een eer of oneer, of wij er trotsch op mogen zijn of er ons voor moeten schamen, laat ik voor het oogenblik in het midden, wanneer ik het feit vaststel, dat onze gemeente een vruchtbaar veld schijnt voor de wettelijk onbevoegde uitoefening der geneeskunde. Om nu maar te zwijgen van de mindere goden, die, door de groote wereld onopgemerkt, met hun ware of vermeende kennis der medische wetenschap in kleinen kring, betaald of onbetaald, werken, zijn er een drietal personen, wier namen in dit verband in wijderen kring genoemd worden.

Daar hebben wij in de eerste plaats wonderdokter De Haas, die, als hij des namiddags met zijn auto aan het Witte Huis, onder Oegstgeest, aankomt, om er een oogenblik te verpoezen, door den kellner in allen ernst met den titel „professor” wordt toegesproken en zich den titel zonder blikken of blozen laat welgevallen. Onder goed en kwaad gerucht zet hij tot in hoogen ouderdom zijn praktijk voort. In een klein schoenmakers-winkeltje begonnen, vestigde hij zich eindelijk in een mooie villa aan den Haagweg, die menige echte professor hem zou kunnen benijden. Daarna vestigde hij zich te Noordwijk-aan-Zee. Op zijn ouden dag — hij is nu 80 jaar — maakt hij het zich niet zoo druk meer en wijst menig patiënt van de hand, doch uit goede bron werd mij medegedeeld, dat de praktijk hem wekelijks nog een goed bedrag opbrengt.

Een boete van enkele honderd guldens, hem wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde als beroep of bedrijf opgelegd, kan hem

niet deren; integendeel zij zal nog bijdragen tot vermeerdering van zijn roem en vele van zijn patiënten vereeren hem als een weldoener der menschheid.

Collega Eilers, die als specialist in borst- en longziekten in en in de nabijheid van Leiden geruimen tijd een drukke praktijk uitoefende, en dagelijks massa's pakketten met geneesmiddelen verzond, is minder voorzichtig opgetreden en daardoor in zijn praktijk minder gelukkig geweest. Vonnis op vonnis werd zijn deel, protesten hielpen niet en nu zit hij zijn straf in de gevangenis uit. Maar ook hij heeft zijn vrienden, heeft er nog meerdere gehad en wie weet of niet straks het publiek hem de martelaarskroon met een stralenkrans er om op het hoofd drukt! In ieder geval als het met de praktijk van dezen man niet vlot, dan is dit niet de schuld van de menschen, die niet in hem geloofden, veel eer van hem zelf, omdat hij de hem toegestoken hand der fortuin te hard heeft aangegrepen.

En nu hebben wij in den laatsten tijd van een derden man in onze stad gehoord, die de gave der genezing bij hoogere gratie als een erfenis van de familie in ruime mate schijnt te bezitten. Simpel, zonder ophef, wonende in een afgelegen straat, uitoefenend het eenvoudig bleekersbedrijf, biedt hij zijn gaven den hulp en bijstand vragenden aan om niet. Wanneer men straks bij het heengaan een kleine vergoeding ergens neerlegt, dan neemt hij of een zijner huisgenooten deze op. Teruggestuurd heeft hij deze nooit, zooals de Kantonrechter het al vragende veronderstelde; maar wat, gelijk de verdediger van dezen man terecht daartegen opmerkte, ook niet te veronderstellen en te vergen was.

Deze eenvoudige, ongeletterde man bezit, als ik mij niet bedrieg, de eigenschappen, waardoor hij het nog ver zal kunnen brengen in het uit liefde en liefhebberij gedreven vak van den wonderdokter. Ik voorzie, dat zoo goed een De Haas er driest, als en pekdraad aan heeft gegeven, vriend Hagenaar het bleekersvak en de waschkuip met toebehooren wel eens vaarwel zal zeggen.

Ik zeg dit niet, omdat ik geloof in zijn geneeskunst en in de geneeskracht van zijn zalf of balsem, kruiden of poeder; in een beoordeeling daarvan tred ik nu niet, maar omdat, blijkens de houding van zijn patiënten op de zitting van het Kantongerecht, hij aan dezen het geloof en het vertrouwen weet te geven. En daar komt het in hoofdzaak op aan.

Ik wil hier niet een oordeel uitspreken over de kwestie van de vrije uitoefening der geneeskunst of het artsenmonopolie, al sta ik dan nog op het standpunt, dat ik in een mijner Brieven na de eerste terechtzitting van „dokter” De Haas heb verdedigd, dat ik bij eenigerlei ongesteldheid mij liever zou willen toevertrouwen aan iemand, die geacht kan worden het menschelijk organisme te kennen en te weten hoe het functioneert en aan welke ziekteverschijnselen het kan bloot staan, dan aan iemand, die daarvoor geen opleiding heeft genoten en zelfs met deze kennis geen rekening houdt, doch zonder ernstig onderzoek naar eenigerlei kwaal geneesmiddelen verstrekt.

En dan heeft het mij nu, zooals toen, verbaasd dat aan alle patiënten dezelfde middelen worden verstrekt. Ik zou me kunnen voorstellen, dat men door zalf of balsem, om het even, een wonde op de borst van een kind kan genezen, maar dat diezelfde stof ook een longlijder kan helpen, wil er bij mij niet in.

Neemt men met een der voorvechters voor de vrije uitoefening der geneeskunde, Mr. Van Holthen tot Echten, aan, dat het een bijzondere kracht is, uitgaande van den eenen persoon op den anderen, die de genezing te weeg brengt, dan wordt het geval anders, doch dan diende men ook de geneesmiddelen in zoo'n geval buiten toepassing te laten.

Maar, zooals ik zei, hierover spreek ik niet. Ons, Leidenaars, moet het verschijnsel interesseeren hoe in onze gemeente het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde zoo onevenredig groot is. Zeker, de wonderdokters zitten ook elders wel, doch als er, zooals hier, op elke 60,000 zielen er drie waren, die met de justitie in aanraking werden gebracht, dan mocht men wel aparte rechtscollèges daarvoor benoemen.

Mr. Briët wilde het mede aan de nonchalance

van de volksdokters wijten, dat zoovele kleine menschen het bij personen als De Haas en Hagenaar zoeken, die hen willen aanhooren en met raad en daad bijstaan. Afgescheiden nu van het feit, dat er eerst een wonderdokter moet zijn vóór de patiënten er naar toe kunnen gaan, weiger ik aan te nemen, dat de Leidsche doctoren in het algemeen minder hart zouden hebben voor hun arme (fonds)-patiënten, dan elders. Voor zoover echter het verwijt van den verdediger grond van bestaan heeft, hoop ik, dat onze praktiseerende artsen het zich zullen aantrekken en zich beteren. Het beroep van geneesheer is te mooi, te hoog en te verantwoordelijk, dan dat het alleen om het materiele voordeel zou mogen worden beoefend.

Aan een toevalligheid wil ik ook niet denken. Er is, dunkt mij, een andere, een zielkundige verklaring voor het verschijnsel, dat wij hier in Leiden meer dan elders wonderdokters in ons midden hebben. In oorsprong is de medische wetenschap geheimzinnig, bovennatuurlijk. De traditie plaatst dan ook de oude beroemde professoren, die de genees- en kruidkunde aan onze Academie beoefenden, in een wonderbaar licht. Welk een aureool vlecht men niet onzen Boerhaave om de slapen? En niet alleen van de medische hoogleeraren uit vroegeren tijd gaat een eigenaardige bekoring uit, nog staan deze bij een groot deel van ons volk in hooge eere. Het ziekenhuis, de snijkamer en het laboratorium zijn nog in onze dagen plaatsen van huivering en vereering tevens. Vooral op hen, die aanleg hebben voor de „geneeskunst”, gaat van alles, wat tot de medische wetenschap behoort, een bezielende werking uit. Wanneer dezulken tevens toevallig in het bezit zijn van een oud familie-recept, waaraan de legende allerlei genezingen verbindt, is de kans groot, dat men in de geneeskunde begint te liefhebben. Geld verdienen staat in zoo'n geval eerst op het tweede of derde plan. Slechts den echten kwakzalver is het in de eerste plaats om geldmaken te doen. Zijn doel is bedriegen, speculeeren op de onnoozelheid zijner medemenschen en zijn werk reeds in eersten aanleg misdadig.

Daaronder reken ik een man als de Haas en ook den bleeker, die verleden Maandag voor het Kantongerecht verscheen, allerminst. Ik ben er stellig van overtuigd, dat zij in den aanvang vooral althans geheel ter goeder trouw zijn, door groote voorbeelden aangegrepen, meenen de gave der geneeskunst te bezitten. Als bijv. „prof.” De Haas in zijn jonge jaren zijn aanleg eens had kunnen volgen en aan de Academie zich in de geneeskunde had kunnen bekwamen, wie weet of hij niet een echte professor, een tweede Boerhaave had kunnen worden.

Hij heeft het echter helaas niet kunnen doen en de kennis, door ervaring en onderzoek van eeuwen bijeengegaard, moet door moeizame studie worden verkregen, waait een mensch, hoeveel ambitie hij er voor mag hebben, zoo maar niet aan. Daarom geloof ik, dat men zich niet met vertrouwen aan de ongestudeerde geneeskundigen kan overgeven, tenzij men gelooft, dat zij een bijzondere gave bezitten, die niet op zuivere kennis berust, maar op een innerlijke kracht, waardoor de geneeskunst weer teruggevoerd wordt tot haar oude en naar wij gemeend hebben verouderde geheimzinnigheid.”

RECHTSZAKEN.

Granuline.

Het gerechtshof te Arnhem heeft 20 Januari uitspraak gedaan in de civiele beledigingsprocedure, ingesteld door den arts van Grafhorst. te Apeldoorn tegen den inspecteur der Volksgezondheid, G. O. te 's Gravenhage.

Laatstgenoemde had onder het opschrift „Granuline” in de Zwolsche Courant een artikel geschreven, waarin hij afkeurde het gedrag van bovengenoemden arts, die het geheimmiddel, dat hij „Granuline” noemde in den handel bracht, als een middel tegen tuberculose.

De heer van G. gevoelde zich door dat artikel beledigd en diende bij de rechtbank te Zwolle een eisch tot schadevergoeding in. Bij vonnis d.d. 26 Maart 1913 werd de heer O. veroordeeld tot

betaling van f 100 aan den beleedigde als schadevergoeding, van f 50 voor kosten door den beleedigde te maken om het vonnis in Rotterdam, Zwolle en Apeldoorn te doen aanplakken en van f 187 voor proceskosten.

De heer O. teekende tegen dat vonnis appel aan en ook de heer v. G. kwam in hooger beroep, daar hij niet f 100 maar f 1000 schadevergoeding had gevraagd.

In hooger beroep voerde appelland (O.) tegen dit vonnis aan:

dat hij ten onrechte was veroordeeld, omdat hij in het openbaar belang zou hebben gehandeld; dat de rechtbank ten onrechte heeft aangenomen, dat hij *nodeloos* grievende en beleedigende termen heeft gebruikt, daar integendeel alle door hem gebruikte qualificaties juist en verdiend waren en tegen den arts-kwakzalver krachtig en onbarmhartig moest worden opgetreden; en ten slotte, dat de rechtbank ten onrechte heeft aangenomen, dat hij zou gehad hebben: „het oogmerk om te beleedigen.”

Hieromtrent overwoog het hof in hoofdzaak: dat appelland wellicht had kunnen geacht worden in het openbaar belang te hebben gehandeld, indien zijn kritiek een zakelijk karakter had behouden, doch dat, nu hij die kritiek in een voor geïntimeerde *nodeloos* grievenden vorm heeft gekleed en beleedigende aanvallen tegen diens persoon en karakter heeft gericht, hij *niet* kan geacht worden *ook daarin* het algemeen belang te hebben gediend;

dat toch appelland is inspecteur der volksgezondheid en dus een man van ontwikkeling, die begrijpt de draagkracht van het door hem geschrevene, waaruit in verband met den inhoud en den vorm van het stuk, mag worden afgeleid, dat hij wel, toen hij het voornemen opvatte om, door een recensie der brochure, tegen geïntimeerde's handelwijze op te treden, daarbij zal hebben beoogd het algemeen belang te dienen, doch dat hij bij de uitvoering van dit voornemen zich kennelijk heeft laten meeslepen door zijn verontwaardiging over het z. i. voor een arts onbetamelijk optreden van geïntimeerde en daardoor *de grenzen eener zakelijke critiek verre heeft overschreden* en uitdrukkingen en zinsneden van voor geïntimeerde zeer grievenden en krenkenden aard heeft gebezigt;

dat, al is nu voor de toewijzing der vordering noodig dat blijke, niet slechts van eenige beleediging in objectieven zin, doch ook van „het oogmerk om te beleedigen”, dit niet belet, dat de aanwezigheid van dit opzet kan worden afgeleid uit vorm en inhoud van het stuk zelf, mede gelet op de persoonlijkheid des schrijvers;

dat het hof dus alle grieven van appelland tegen het vonnis der Zwolsche rechtbank ongegrond acht en deze verwerpt;

dat vervolgens nog geïntimeerde heeft betoogd, dat een schadevergoeding van f 100 te gering is, de door hem geleden schade veel grooter is en de rechtbank ten onrechte dit bedrag zoo laag bepaald heeft, uit de overweging, dat de appelland te goeder trouw *kon gemeend hebben*, dat wat hij deed het algemeen belang diende;

dat nu deze omstandigheid in een strafprocedure wellicht invloed kan hebben op de hoegrootheid der op te leggen boete, maar zij toch nimmer kan beheerschen het bedrag der door den beleedigde geleden schade.

Het hof overwoog hieromtrent, dat de rechter volgens art. 1408 Burg. Wetboek, heeft te letten op alle ter zake betrekkelijke omstandigheden bij de waardeering van de schade en het nadeel in eer en goeden naam geleden, en dat daaronder ook is begrepen de omstandigheid, dat de dader door een goede bedoeling tot zijn optreden is geleid, al is hij dan ook daarbij zich te buiten gegaan. Het hof vereenigt zich dan ook met de door de rechtbank te Zwolle bepaalde schadevergoeding van f 100.

Op al deze gronden werd het vonnis der rechtbank te Zwolle bevestigd, met veroordeeling van appelland bovendien in de kosten van het hooger beroep. (N. Rott. Ct.)

„Prof.” de Haas.

Op 19 October stond voor het Leidsche kantongerecht terecht de 79jarige Abram Johs. de H., de bekende wonderdokter, wegens het zonder noodzaak uitoefenen van een beroep waar-

voor wettelijke bevoegdheid werd verëischt, terwijl hij niet tot dat beroep (de uitoefening der geneeskunst) is toegelaten.

Hij werd door den kantonrechter veroordeeld tot een geldboete van f 300.— subs. 5 dagen hechtenis

Bekl. kwam tegen dit vonnis in appel, terwijl ook de ambtenaar van het O. M., die vier geldboeten had gevraagd, appel aantekende.

Deze zaak werd de vorige maand in hooger beroep voor de Rechtbank behandeld. Bekl. was begeleid door zijn zoon en een juffrouw verschenen. Hij verklaarde bijna 80 jaar te zijn en thans in Noordwijk aan Zee te wonen.

Het in de dagvaarding ten laste gelegde erkende bekl. Hij had iemand, uit Boskoop, geneeskundig behandeld en het was hem bekend dat in Boskoop twee dokters zijn.

Maar de door hem behandelde patiënt is niet, zooals de dokter uit Boskoop het voorstelde, aan de door bekl. behandelde beenwond gestorven, maar aan een beroerte.

Op een vraag van den president of hij meer patiënten behandelde, antwoordde bekl. bevestigend. Hij had nu nog een Belgisch officier uit een vluchtelingenkamp behandeld, die geheel is opgeknapt.

Hij behandelde verschillende patiënten uit Boskoop. Hij heeft uit die plaats 14 brieven met dankbetuigingen, welke hij de rechtbank zal doen toekomen.

Getuigen werden er niet gehoord.

Het O. M. het vonnis nagaande, achtte het juist gewezen, doch liet zich over de maat der straf, die blijkens het rapport van den ambtenaar van het O. M. van het Kantongerecht niet voldoende is, niet uit.

Over de strafwaardigheid van het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde wordt verschillend geoordeeld. Sommigen achten de wetgeving op dit gebied verouderd, anderen vinden haar zeer goed; de officier laat dit ook in het midden.

Hij vraagt alleen bevestiging van het vonnis; aan de rechtbank overlatende de straf met het oog op den hoogen leeftijd van bekl., misschien lager te stellen.

Bij de uitspraak werd hervatting van het onderzoek gelast op 15 Febr. a.s., tot het hooren van verschillende getuigen uit Boskoop.

(Leidsch Dagblad).

Nog een Leidsche Wonderdokter.

Onlangs verscheen voor het Kantongerecht te Leiden een gewezen bleeker, Pieter Hagenaar, 38 jaar, aldaar woonachtig, wien ten laste was gelegd dat hij, hoewel niet toegelaten tot de uitoefening van het beroep van geneeskundige, waartoe de wet van 1 Juni 1865, Staatsblad no. 60, een toelating vordert, buiten noodzaak dat beroep als bedrijf heeft uitgeoefend. Hem werden zeven gevallen van geneeskundige behandeling ten laste gelegd, waarbij het verschillende ziekten en kwalen gold terwijl hij tevens kruiden en zalf medegaf; in enkele gevallen werd de zalf ook voor inwendig gebruik voorgeschreven. Een borstlijderes werd voorgeschreven een aftreksel van kippengerst met honig. In alle gevallen werd voor deze geneeskundige behandeling geld gegeven.

Een vijftal getuigen werden gehoord, uit wier verklaringen de ten laste gelegde feiten wettig en overtuigend bleken.

Mr. P. E. Briët, advocaat en procureur aldaar, stond beklagde als raadsman bij.

Het O. M. eischte vier geldboeten van f 25.—, subs. 10 dagen hechtenis.

De verdediger vroeg vrijspraak subs. een lichtere straf. (Telegraaf.)

De kantonrechter heeft heropening der zaak en het hooren van meer getuigen gelast.

Een Pleistermar.

Voor het Kantongerecht te Gouda heeft de handelaar in pleisters V. aldaar terecht gestaan. Hij was beschuldigd van het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst. Een 14-jarige knaap uit Reeuwijk, die een schot in het oog had gekregen, had zich bij den pleisterman vervoegd, die na bezichtiging van het oog tot de conclusie kwam, dat de „electrische draad” er uit was. Hij gaf den jongen, die van zijn zuster werd vergezeld,

een pleister voor het oog, voor den prijs van 50 cent; de patiënt moest over enkele dagen terugkomen.

Bij het tweede consult verklaarde de pleisterman er verder niets aan te kunnen doen en verwees hij den jongen naar een oogarts.

De getuigen verklaarden driemaal bij bekl. te zijn geweest. De jongen is thans zijn oog kwijt.

De ambtenaar van het O. M. eischte tegen bekl., ook in verband met zijn hoogen leeftijd (de bekl. is 84 jaar), f 100 boete of 20 dagen hechtenis. (N. Rott. Ct.)

De kantonrechter heeft hem veroordeeld tot f 25 boete of 10 dagen hechtenis.

„Dr. Reteau”

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage veroordeelde W. J. Hagen, alias dr. Reteau, wegens uitoefening van zgn. deskundige practijken, overeenkomstig het vonnis van de arrondissementsrechtbank aldaar, tot drie jaar gevangenisstraf met aftrek van de preventieve hechtenis. (N. v. d. D.)

De veroordeelde heeft cassatie aangevraagd.

Het Staphorster boertje.

P. Stegeman — het bekende Staphorster boertje — die lange jaren ongehinderd zijn drukke praktijk uitoefent, is voor het Kantongerecht gedaagd, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. (N. v. d. D.)

Verkoop van geneesmiddelen beneden het wettelijk minimum.

Voor het kantongerecht te Haarlem verscheen de vorige maand de heer F. P. v. D., directeur van de „N. V. Sanitas”, ter zake, dat hij in de gemeente Haarlem, op 5 November 1914, des namiddags omtrent 8½ uur, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zijnde hij noch apotheker, noch geneeskundige, tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, in den winkel van de „N. V. Sanitas”, gevestigd in perceel 45 aan den Kruisweg, aan Cornelis Koker heeft verkocht, althans door Simon Alexander Stern heeft doen verkoopen de volgende geneesmiddelen: 73 gram species pectorales, (borstkruiden) en plm. 7½ gram Oleum lauri (Laurierolie), welk laatstgenoemd geneesmiddel met reuzel en andere stoffen was vermengd tot zalf. Beide beneden het door de wet in lijst C aangegeven minimum.

Bekl. erkende, dat de heer Stern in dienst der Maatschappij „Sanitas” was; doch van hem als directeur geen opdracht had ontvangen tot het verkoopen van de genoemde geneesmiddelen. Ook was hem onbekend of deze in den winkel aanwezig waren, omdat „Sanitas” duizenden soorten geneesmiddelen verkoopt.

De inspecteur van politie Koker, als getuige gehoord, verklaarde, dat genoemde middelen op prijscouranten en doozen in de etalage geëtalageerd aangegeven zijn.

Bekl. zeide onbekend te zijn, dat bedoelde geneesmiddelen tot de verbodene behoorden of dat ze in den winkel te koop waren. Bovendien geeft niet hij, doch de maatschappij „Sanitas” instructiën aan de verkoopers in de winkels.

De heer Stern, als getuige gehoord, deelt mede zijne instructies schriftelijk te hebben ontvangen; toen hij 4 maanden geleden in betrekking kwam. Overigens spreekt hij niemand dan den directeur. Het dechargeeren en afwikkelen van zaken gaat alles schriftelijk.

Als deskundige werd gehoord de heer Bartels, die verklaarde, dat hem na onderzoek der verkochte geneesmiddelen, gebleken was, dat deze bevatten de ingrediënten alvorens gezegd en die voorkomen op lijst C.

De ambtenaar van het O. M. achtte bekl. schuldig aan het ten laste gelegde en vroeg twee geldboeten van 10 gulden subs. 5 dagen.

(Opr. Haarl. Crt.)

CORRESPONDENTIE

A. J. te R. Tegen *Vixol*, dat tegenwoordig weer geadvandeerd wordt, is reeds in October 1906 door ons gewaarschuwd. Zoo spoedig de ruimte het toelaat, zullen wij opnieuw een meer uitvoerige waarschuwing opnemen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten, MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; Ds. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, MSTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoeken van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar f 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur. — Jaarverslag en Rekening en Verantwoording over 1914.

Hoofdartikel: Naar aanleiding van de herziening der pharmaceutische wet.

Berichten: Uit het jaarverslag van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid over 1913. — Weer een wonderdokter.

Mededeelingen van verschillenden aard: Slaapband: Dialith Binde.

Uit de Pers: Het Groene en het Witte Kruis en de Kwakzalverij. — Apotekers tegenover de Kwakzalverij.

Boekbeschouwing: Binnerts: Het Gehoor.

Rechtszaken: Het Staphorster boertje. — De bleeker-wonderdokter. — De fitselboer. — Schadelijke kruidensiroop. Onbevoegde uitoefening der tandheelkunst.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Teercapsules van Guyot. — Anti-épileptique van Uten.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Aan de leden en abonné's.

Kort na het verschijnen van dit blad wordt een begin gemaakt met de inning der contributies en abonnementsgelden. Ten einde dubbele kosten te voorkomen wordt den leden en abonné's beleefd verzocht geen postwissels ter voldoening dezer schuld meer te zenden.

E. J. ABRAHAMS,
Secretaris-Penningmeester.

Als nieuw lid is toegetreden de heer
Dr. S. P. SWART te Haarlem.

Verslag van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij over het jaar 1914.

Het jaar begon met de viering van het 25jarig jubileum van onzen redacteur. Het feestnummer, waarin de in onzen strijd vooraanstaanden hem huldigden, is onzen leden nog wel bekend, zoodat we hier kunnen volstaan met het uitspreken van den wensch dat onze Vereeniging nog lang van de beproefde werkkraft en voorlichting van onzen redacteur zal kunnen profijt trekken.

Ook dit jaar kunnen we vaststellen, dat de justitie ijvriger dan vroeger de kwakzalvers vervolgt, vele veroordeelingen, o. a. die van prof. De Haas, werden uitgesproken. Stemt dit tot dankbaarheid, herinnerd moet worden aan het feit, dat niet zelden kwakzalvers werden vrijge-

sproken, omdat ze door de mazen van onze in dit opzicht zeker gebrekkige wetgeving konden doorslippen.

Tal van middelen werden weer door ons onderzocht en zeker mag een woord van dank aan allen, die ons daarbij behulpzaam waren, niet achterwege blijven. Meer en meer wendt men zich tot ons om raad en inlichtingen en menigmaal is het ons gelukt op deze wijze den kwakzalver zijn prooi te ontrukken. Ook krijgen wij langzamerhand meer inlichtingen van geneeskundigen en zieken omtrent de vaak gemakkelijke hocus pocus van den kwakzalver.

De beweging door de heeren Van Hamel, Van Holthe tot Echten en Van Houten op touw gezet en waarbij volledige vrijheid bij de uitoefening der geneeskunst wordt gevraagd, had nog onze volle aandacht. Een van de nummers van het Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde bevatte een groot aantal opstellen van verschillende personen waarin dit vraagstuk van alle zijden is gezien. Ondergeteekende besprak in dit werk de economische gevolgen der kwakzalverij.

Bleek reeds uit dit werk dat het lang niet alleen geneeskundigen waren, die de gevaren van het optreden dezer drie heeren duidelijk zagen, het kort daarop gehouden gezondheids-congres bracht dit nog duidelijker aan het licht; in zijn openingswoord verklaarde de voorzitter dat men van deze nieuwigheid geen heil verwachtte.

Onze propaganda werd ook dit jaar niet vergeten. Op de tentoonstelling die te Hilversum door de Vereeniging van Nederlandsche huisvrouwen en het Nut van 't Algemeen werd gehouden

kwamen wij met een groote inzending uit. Op verzoek van de Maatschappij voor goedkoopere lectuur werd door ondergeteekende een populair brochure'tje over de kwakzalverij geschreven.

Voordrachten met lichtbeelden werden door den secretaris gehouden voor de afdelingen van het Groene Kruis te De Bildt, Borculo en Leeuwarden, te Hilversum op de bovengenoemde tentoonstelling en in het krankzinnigengesticht Meeuwenberg voor de afdeling Nosocomos.

De oorlog die aan zoo menig goed werk een eind maakte was oorzaak dat deze soort propaganda moest worden stopgezet; wij hebben toen onze diensten aangeboden aan de volksuniversiteit, die binnen de stelling Amsterdam lezingen en voordrachten voor de bezetting der forten verzorgt.

Door ondergeteekende werden over de kwakzalverij lezingen gehouden in de forten De Ham, Pampus, De Winkel, Botshol, Waver Amstel en Spaarndam Noord. Deze reeks wordt in 1915 voortgezet. Het bereikte effect is gunstig; onze landsverdedigers worden een beetje bezig gehouden en we kunnen onze argumenten tegen de kwakzalverij op ruime schaal verbreiden. Het aandachtig gehoor dat overal werd aangetroffen zou wel doen vermoeden, dat deze wijze van werken groote voordeelen heeft.

Melden wij thans nog een paar minder gunstige zaken. In de eerste plaats moeten we dan spreken van een ernstig verlies, n.l. dat van ons eerlid Dr. G. W. Bruinsma; op andere plaats is zijne verdienste naar voren gebracht, zoodat we hier met de eenvoudige vermelding volstaan.

Rekening en verantwoording over het jaar 1914.

ONTVANGSTEN.		UITGAVEN.	
Batig Saldo 1913	/ 1871.18 ⁵	Secretariaat	/ 200.—
839 Contributies	. 2517.—	Redactie	. 500.—
Extra bijdrage 41 leden	. 67.50	Bijdragen Maandblad	. 93.56
Restitutie inningskosten 445 leden	. 22.25	Aankoop kwakzalversmiddelen	. 6.45
230 abonnementen	. 287.50	Onderzoek idem	. 57.—
Extra bijdrage 9 abonné's	. 17.—	Propaganda	. 380.93
Restitutie inningskosten 105 abonné's	. 5.25	Drukwerken	. 1552.95 ⁵
113 Boekhandel-abonnementen	. 113.—	Inningskosten contributies enz.	. 39.15
Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der geneeskunst	. 50.—	Porti, schrijfbehoeften enz.	. 64.05
Idem Afd. Alkmaar	. 10.—	Lidmaatschap Gezondheidscongres	. 5.—
Idem afd. Gooi en Eemland	. 10.—	Idem Ned. Vereeniging het Groene Kruis	. 15.—
Idem afd. Den Haag	. 10.—	Zaalhuur Algemeene Vergadering	. 2.75
Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Pharmacie	. 25.—	Kosten van beheer Associatie Cassa	. 2.19
Rente Associatie Cassa 1914	. 88.60	Batig saldo	. 2175.25
	/ 5094.28 ⁵		/ 5094.28 ⁵

Nagezien en goedgekeurd door de commissie ad hoc, den 1 Februari 1915.

Gezien het dagelijksch bestuur.

C. HUGENHOLTZ.
FRANCINE SWART.
J. STÄRCKE.

P. W. DE KONING.
A. LIND.
E. J. ABRAHAMS.

In ons bestuur ontstond eene vacature, doordat de heer Van Elk zich niet meer kon beschikbaar stellen. Reeds op de algemeene vergadering werd door den voorzitter uiteengezet hoe groot de verdiensten van den heer Van Elk voor onze vereeniging zijn geweest; laat ons dus hier alleen de hoop uitspreken, dat hij van zijn ziekte spoedig moge herstellen.

Het ledental dat ook dit jaar aanvankelijk stijgende was, ging na het intreden van den oorlogstoestand achteruit en daalde ten slotte van 873 tot 828.

Het is voor het eerst in langen tijd, dat ons ledental niet is vooruitgegaan. Ten opzichte van onze zaak behoeft ons dit niet te verontrusten, aangezien redenen buiten deze gelegen de oorzaak van den achteruitgang waren; toch zullen we bedacht moeten zijn op verbetering in deze.

Ten slotte zij vermeld, dat het batig saldo klom van f 1871.18½ tot f 2175.25; de rekening en verantwoording wordt hierbij overgelegd. Naast veel dat wij anders zouden hebben gewenscht kunnen wij dus over het algemeen toch zeggen dat onze Vereeniging zich in goeden toestand bevindt.

De Secretaris-Penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

Naar aanleiding van de herziening van de Wet regerende de uitoefening der Artsenijbereidkunde.

Het *Haarlem's Dagblad* is een der weinige onder de veel gelezen bladen, dat reeds meermalen ons de eer aandeeld artikelen uit ons Maandblad in zijn kolommen te bespreken, al deelde de Redactie onze meening lang niet altijd. Ook thans bevat het, naar aanleiding van het hoofdartikel in ons vorig no., de volgende beschouwing:

„TEGEN DE KWAKZALVERIJ.

De redactie van het Maandblad tegen de Kwakzalverij is voor de bepalingen in het nieuwe wetsontwerp op de artsennijbereidkunde enz. wel dankbaar, maar niet voldaan. Het laatste niet, omdat het geven van geneeskundigen raad door onbevoegden niet gekeerd wordt — de redactie acht een speciale wet ter bestrijding van de kwakzalverij noodig.

Overigens verwacht zij veel van de artt. 33o en 33p in de nu voorgestelde wet, welke aldus luiden: *)

„Artikel 33o.

Hij die enige zelfstandigheid of waar als middel ter geneezing, ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken openlijk aanprijst, te koop aanbiedt, verkoopt of ten verkoop in voorraad heeft, of bij anderen te koop stelt of ten verkoop in voorraad heeft, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of met geldboeten van ten hoogste vijf honderd gulden, wanneer die zelfstandigheid of waar die hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit, of, behoudens bij aflevering op recept, of op eenig, per telefoon door een geneeskundige gegeven, voorschrift, bij bezit van die hoedanigheid eenige schadelijke uitwerking kan uitoefenen, waarop niet op verstaanbare wijze de aandacht wordt gevestigd.

Artikel 33p.

Hij die enig gedrukt of geschreven bericht, waarvan hij den inhoud kent, en waarin enige zelfstandigheid of waar als middel ter geneezing, ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken wordt aangeprezen, verspreidt, doet verspreiden, tentoonstelt, aanslaat of ter verspreiding in voorraad heeft, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, wanneer die zelfstandigheid of waar die hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit, of bij bezit van die hoedanigheid eenige schadelijke uitwerking kan uitoefenen, waarop niet de aandacht wordt gevestigd.”

Tot zoover de artikelen. De redactie zegt er van, dat zij preventief werken. „Verbied den kwakzalvers hun „gewone” reclame, belet hun

*) Voor de lezers, die niet meer in het bezit zijn van ons Februari-no., nemen wij ook deze artikelen nogmaals over.
(Red. Mbl.)

met hunne, meestal gevaarlijke, leugens voor den dag te komen en het voornaamste middel, waarmee zij hunne slachtoffers tot zich trekken, wordt hun ontnomen.”

Is deze opvatting wel juist? Door artt. 33o en 33p wordt aan den rechter opgelegd, het bewijs te construeeren, dat de zelfstandigheid of waar de daaraan toegeschreven hoedanigheden niet of slechts in geringe mate bezit of een schadelijke nevenwerking uitoefenen kan.

Het komt ons voor, dat dit bewijs zeer vaak moeilijk te leveren zal zijn. Wie hieromtrent praktische ervaring opdeed, weet wel, dat ook doctoren ten aanzien van de werking van in de Pharmacopoea Neerlandica opgenomen geneesmiddelen niet eenstemmig oordeelen en dat overigens voortreffelijke artsenijen dikwijls een nevenwerking hebben, die evenwel geen reden is om ze niet voor te schrijven.

Zoo eenvoudig als de redactie van het Maandblad meent, dat de zaak is, lijkt ons die niet.”

Wij geven gaarne toe, dat bij de toepassing van de beide genoemde artikelen zich in de praktijk bezwaren zullen voordoen als die, waarop de geachte Redactie van *Haarlem's Dagblad* doelt. Desniettemin blijven wij van meening, dat wij van de artikelen 33o en 33p veel hulp in onzen strijd kunnen verwachten en wij gronden die meening op hetgeen in de Memorie van Toelichting op die artikelen (door ons in ons Februari-no. opgenomen) te vinden is.

Het doel is, volgens die memorie, niet alle aanprijzen van middelen te weeren, maar alleen de „pakkende” reclame, die het publiek geld uit den zak tracht te kloppen. Die reclame kan niet volstaan met wat voor de wetenschap of menschelevendheid toereikend is, maar zij heeft haar eigen cachet, dat voor „wie hieromtrent praktische ervaring opdeed” duidelijk herkenbaar is.

Wie b.v. de reclame-biljetten leest, waarmee de dagelijks voorkomende en meest bekende kwakzalversmiddelen openlijk worden aangeprezen, wie, onder meer, ziet dat één en hetzelfde middel tegen allerlei geheel verschillende kwalen wordt aanbevolen, zelfs zonder eenig onderzoek van den lijder, zal toch wel geen oogenblik in twijfel verkeeren, dat de aangeboden zelfstandigheid de daaraan toegeschreven hoedanigheid niet bezit. Wie, om een voorbeeld te noemen, zou de bewering dat „Abdijstroop de tering voorkomt” niet terstond als „leugen” verwerpen? Waarlijk, het vereischte bewijs, bij een dergelijke reclame is niet zoo moeilijk te leveren en het zijn juist dit soort reclames, waarvan de kwakzalver moet gebruik maken, wil hij zijn „zaak” met succes drijven, wil hij het lichtgevoelig publiek in zijn netten lokken.

Zeer juist is het dan ook o. i. wat de memorie van toelichting zegt: „Wordt de reclame aangetaast, dan zal ook de exploitatie van het publiek met waardelooze of schadelijke middelen vrijwel onmogelijk worden.”

Ten slotte nog een enkel woord over de „schadelijke werking.” Hieromtrent zegt de toelichting: „Hierbij moet niet gedacht worden aan een individuele, zeer speciale mogelijkheid van schade, afhankelijk van zuiver persoonlijke gesteldheden, maar alleen van een meer algemeene. Er zijn b.v. middelen, die voor personen met een niet geheel normaal hart schadelijk zijn. Tegen dezen kans dient bij zoodanig middel gewaarschuwd te worden.”

Dat tal van kwakzalversmiddelen dergelijke algemeen schadelijke stoffen bevatten en dat de kwakzalvers, zonder een waarschuwing voor het gebruik van die middelen, toch maar steeds daarvoor propaganda maken staat vast. Zou het nu waarlijk zoo moeilijk zijn het bewijs van een dergelijke handeling te leveren?

BERICHTEN.

Uit het jaarverslag van het Staats toezicht op de Volksgezondheid over 1913. Aan Hoofdstuk XII „Uitvoering en handhaving van wetten en verordeningen” ontleenen wij het volgende:

Art. I en 30 van de Wet, regerende de uitoefening der artsennijbereidkunde: „Ook in 1913 werd door de ambtenaren van het Staatstoezicht op de volksgezondheid en door gezondheidscommissiën menige

klacht vernomen omtrent onbevoegde uitoefening der artsennijbereidkunde, vooral over niet-naleving of ontduiking der voorschriften van de artt. 1 en 20. Niet steeds echter bleken deze klachten, bij onderzoek, gegrond. Menigmaal bleef het vermoeden bestaan, doch bestonden er geen voldoende termen voor het opmaken van proces-verbaal en slechts in zeer enkele gevallen was er voldoende grond om eene rechtsvervolgung uit te lokken. In een dezer gevallen bleek dat de geneesmiddelen, die door den onbevoegde verkoofd werden, hem tot dat doel waren toegezonden door een apotheker uit eene groote stad. Eene vervolgung, ingesteld tegen een winkelier, die sublimaatpastilles had verkocht, leidde tot vrijspraak door den kantonrechter en veroordeeling door de rechtbank, waarna de winkelier in hooger beroep ging bij den Hoogen Raad.

Evenals ten vorigen jare (zie jaarverslag 1912, blz. 228) bevorderde de Centrale Gezondheidsraad het onderzoek van eenige als kwakzalversmiddelen verdachte middelen. Deze onderzoekingen werden verricht door de zorg, hetzij van het buitengewoon lid Dr. H. Wefers Böttink, hetzij door den Directeur van het Centraal laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht op de volkgezondheid. Betreffende „rheumatol”, „wondervoetpleister”, („Magie foot draft”) „wonderhersteller”, „orviètanose” en „anti-epileptique Uten” werden de uitkomsten gepubliceerd in 's Raads Maandblad. Op het einde des jaars waren nog andere middelen in onderzoek.”

Weer een wonderdokter. Reeds langen tijd was een zekere W. v. d. P. uit Geldrop de vriend der lijdende menschheid onzer gemeente. Menigmaal reed hij over Belgisch grenzen om hulp en raad te vragen bij den alom bekende Belgischen Doktor. Menig dubbeltje heeft hij daarmede verdienst, maar sinds het uitbreken van den oorlog is zijn inkomen enorm gestegen. Nu schijnt hij zelf als geneesheer te fungeren en brengt de menschen medicijnen zonder etiket en schijnt er zelfs een eigen apotheek op na te houden. Zoo loopen de op hem vertrouwen e menschen in de val. Men zij dus gewaarschuwd voor dezen wonderdokter.

(Eindhovensc Dagblad.)

MEDEDELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Slaapband: Dialith Binde.

Weer wat nieuws aan de markt: bovengenoemd verband wordt per advertentie uit den Haag aanbevolen tegen ziekten van de maag, buik, blaas enz. Voor degenen die niet weten mocht waar het orgaan „enz.” is gelegen; diene dat dit alleen bij kwakzalvers is bekend en ter betere exploitatie van het middel is uitgevonden. Ook tegen Rheuma, spit enz. helpt volgens het prospectus, dat in het Duitsch gesteld is, deze band, maar bovenal als middel tegen de slapeloosheid wordt hij aanbevolen en als zoodanig voornamelijk wordt er reclame voor gemaakt. De slaap wordt bij toepassing van dit verband rustig en vrij van droomen.

Deze wonderband moet voor het gebruik worden besprenkeld met *Kiejermunition*, een vloeistof die inderdaad haar oorsprong uit dennennaalden verraadt.

Gaan we nu eens na waaruit deze wonderband dan wel bestaat. Men moet daartoe het ding met de schaar bewerken en komt dan tot verrassende ontdekkingen. Van binnen naar buiten bestaat de band uit de volgende lagen: Eerst een laag gaas, die dus met het lichaam in aanraking komt, dan een flinke laag houtwol, die ter onttrekking aan de waarneming in de eerste laag zorgvuldig is ingenaaid, daar overheen komt een stuk Billoth battist, terwijl de buitenwand wordt gevormd door een lap dun katoen-flanel. In enkele woorden verteld, stelt dus het verband voor een doodgewoon priesnitz-verband zooals we dat allen uit de praktijk kennen. Dat hierdoor de beloofde resultaten zullen worden bereikt, daarin zal nu wel geen onzer lezers meer gelooven, zelfs al moet dit ding worden overgoten met dennennaaldenolie. Het laatste voorschrift is alleen goed om de voortdurende klandisie aan te houden. Gevaarlijk is het omdat bij langdurige toepassing allicht huiduitslagen daarvan het gevolg kunnen zijn, vooral bij kinderen. Voor kleine kinders, waarvoor het middel ook wordt aanbevolen, geldt bovendien het bezwaar, dat zij door het langdurig vochtig verband, nog door urine verontreinigd, op deze wijze heel gemakkelijk hardnekkige huiduitslag kunnen oploopen.

Het heerlijke middel kost f 2.50, tenminste de kleine band; de waarde is gelijk we hebben gezien niet groot, met 10 cent is het ding goed betaald en zou de maker nog behoorlijk winst kunnen behalen.

Gaat men nu op onderzoek uit, dan ervaart men dat dit nietswaardig en vaak schadelijk werkend voorwerp bij groote hoeveelheid wordt verkocht, zoodat ook Mr. van Hamel e. s. maar weer kunnen zien hoe noodig het nog is het publiek tegen zich zelf te beschermen en hoe weinig het den leek kan worden overgelaten te bepalen waar ernstige behandeling ophoudt en bedrog begint.

E. J. A.

UIT DE PERS

Het Groene en het Witte Kruis en de bestrijding der Kwakzalverij.

In de aflevering van Februari van het Maandschrift „Het Groene en het Witte Kruis” roept de Redacteur, Ds. F. C. FLEISCHER, de leden en de plaatselijke vereenigingen op om mede te werken aan de bestrijding der kwakzalverij. Enkele gedeelten van dien oproep (voor het opnemen van het geheele artikel is, tot ons leedwezen, geen ruimte beschikbaar) mogen hier een plaats vinden:

„Meer dan menig ander hygiënisch belang dienden onze vereenigingen de bestrijding der kwakzalverij ter harte te nemen. Dit euvel gaat immers maar steeds voort, de economische belangen en bovenal de gezondheid van duizende medeburgers te belagen en is wel de meest karakteristiek endemische ziekte, waaraan ons volk — en óns volk waarlijk niet alleen! — lijdt en maar steeds lijden blijft. En bijna iedereen schijnt vatbaar te zijn voor het besmettend gif dier kwaal, immuun is er bijna niemand. Het is er mee als met den oorlogsroes, die ook iedereen aantast, zonder onderscheid van sekse, stand, kerkelijke indeeling of staatkundige partij. Maar de oorlogsroes is gelukkig slechts een acute ziekte, de kwakzalverij daarentegen is een chronische, een slepende kwaal, die de slachtoffers stillekes ten grave sleept, het eene na het andere. En middelerwijl bereidt ze door geldelijke uitputting van het gezin des lijdens en de daaruit voortkomende mogelijke ondervoeding der huisgenooten, deze laatsten voor, om te hunner tijd mede aan dezelfde besmetting ten prooi te vallen.

Onze vereenigingen dienden tegen dit sociaal-hygiënisch euvel beslist front te maken, dan zij tot nu toe doen.”

„Niemand is zoo kostelijk in de gelegenheid als onze talrijke plaatselijke vereenigingen en de afzonderlijke wijkverplegingen, om dit euvel op te sporen en tegen te gaan.” De geachte schrijver geeft dan aan op welke wijze dit het best kan geschieden en wijst er vervolgens op, dat van de 707 Groene en Witte Kruisvereenigingen er slechts 10 Wittekruisafdeelingen en 31 Groene Kruisvereenigingen lid zijn van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, om aldus te besluiten:

„Dat is toch wel weinig; ik vrees te moeten zeggen: beschamend weinig. Daarin kon in elk geval gemakkelijk verbetering worden gebracht en wij hopen van harte, dat vele onzer besturen met een voorstel daartoe tot hunne algemeene vergaderingen zullen willen komen. De contributie bedraagt f 3.— en, al zijn de tijden er niet naar, zich onverplicht nieuwe uitgaven te gaan getroosten, deze uitgave is niet bezwarend en brengt allicht onopgemerkt groot voordeel aan door tijdige waarschuwing van den een of ander, die anders het aantal slachtoffers der kwakzalverij zou zijn gaan vermeerderen. Laat ons ook in dit opzicht, het goede doende, niet vertragen.”

Kwakzalverij.

Onder dezen titel heeft Mej. FRANCINE SWART, apotheker, in *Ons Orgaan*, Tijdschrift, uitgegeven door de Algemeene Nederlandsche Pharmaceutische Studenten-Vereeniging, een artikel geschreven, dat wij, met hare toestemming, in hoofdzaak hier overnemen:

„Ik vraag een ogenblik uw aandacht voor een onderwerp, dat u nu misschien nog niet zo zeer ter harte gaat, maar dat, naar ik hoop, in de

toekomst uw belangstelling zal hebben. Ik bedoel „de Kwakzalverij”, waarop het spreekwoord, *Mundus vult decipi* — de wereld wil bedrogen worden — zeker van toepassing is. Want 't is mij, sedert ik in de praktijk van de apotheek ben, gebleken, dat het publiek zelden naar goede raad luistert, waar het geldt kwakzalversmiddelen. En dit is des te meer te verwonderen, waar deze goede raad nu eens niet duur is. Want o het publiek is zo bang voor z'n beurs en altijd nog staat de apotheker bekend als een afzetter. Maar waar het betreft dure, waardelooze kwakzalversmiddelen, daar hebben ze gaarne f 1.— over voor een flesje Abdijstroop, wat ongeveer geen geldswaarde heeft. Vroeger meende ik, dat het vele verkopen in de apotheek van dergelijke middelen een gevolg was van luiheid of eigenbelang van de apotheker of van onwetendheid van de kant der assistenten. Maar langzamerhand ben ik gaan inzien, dat wat voor moeite men ook doet de mensen te overtuigen van de schadelijke werking of de veel te hoge prijs van een of ander kwakzalversartikel het publiek toch met graagte deze middelen blijft kopen. Terwijl men zich zo bijzonder graag door de apotheker laat raden in gevallen, waar de apotheker absoluut geen verstand van heeft, daar is het des meer te verwonderen, dat er hier in 't geheel geen aandacht wordt geschonken aan hetgeen de apotheker in het belang van de mensheid zegt, maar volkomen wordt afgestaan op de leugenachtige reclames en getuigschriften van kwakzalvers.

Ik wil hier niet verder uitwijden over de nadelige gevolgen van de uitbreiding der kwakzalverij op de apothekersstand, waarvan een van de voornaamste dunkt me wel is, dat het publiek langzamerhand de apotheker gelijk gaat stellen met de drogist. Maar wel wil ik er op wijzen, dat ik hoop, dat ieder jong apotheker, die nog niet in de sleur van het apothekersleven ingesuft is en nog andere idealen heeft dan geld verdienen, mee zal strijden om de kwakzalverij den kop in te drukken. 't Zal zeker lang duren, eer wij zover zijn en daarvoor is veel tijd en moeite nodig. Daarom moeten wij dus maken, dat het komende apothekersgeslacht doordrongen is van de ernst van de strijd tegen de kwakzalverij, maar ook van de wijze, waarop wij moeten strijden, om ons doel te bereiken. Er zijn natuurlijk verschillende wegen, maar laat ieder proberen op zijn eigen manier het publiek te overtuigen, dat het in zijn eigen belang is geen kwakzalversmiddelen te gebruiken, geeft het het Maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij ter lezing. Maar laat u vooral niet ontmoedigen, wanneer het u niet gelukt iemand te overtuigen. Want dit kan ik u vooruit zeggen: vele teleurstellingen zullen u wachten.

De Vereeniging tegen de Kwakzalverij doet reeds veel, maar m. i. ondervindt zij veel te weinig daadwerkelijke steun van de apothekers. Aanstaande jonge apothekers en reeds gevestigde kollegaas, gij weet nu wat voor plicht u wacht tegenover de kwakzalverij. Vol moed dus aan de gang, misschien kunnen wij dan eenmaal dat monster, dat Kwakzalverij heet, overwinnen.”

BOEKBECHOUWING.

Het Gehoor. Sociale beteekenis en bestrijding van ooraandoeningen, door L. A. BINNERTS. Groningen, P. Noordhoff, f 0.00.

Een zeer actueel onderwerp is op bevattelijke wijze in bovenstaand werkje behandeld en aan het tot ons gericht verzoek om het te bespreken kunnen wij, van ons standpunt, in zooverre voldoen, dat wij hier 2 bladzijden uit het lezenswaardige boekje overnemen, die in het kader van ons blad passen:

„Het feit, dat helaas nog een deel der dooven niet genezen kan worden, geeft mij aanleiding hier eenige woorden te wijden aan iets, dat van sociaal standpunt bezien, ook van het grootste belang is. De dooven hebben namelijk een zekere neiging om tot kwakzalverij over te gaan, wat te verklaren is, waar zij er alles voor over zouden hebben om van hun dikwijls ongeneselijk lijden verlost te worden, maar daarom is het nog niet goed. Want steeds komen zij bedrogen uit en schaffen zich voor veel geld allerlei waardelooze, prullerige instrumenten aan, die natuurlijk evenmin in staat zijn het gehoor terug te bren-

gen aan de vernietigde oorzenuw als welke behandeling ook. En men kan toch bijna geen oorpatient spreken, die met blijvende doofheid behept is, o' hij heeft zich een of ander instrument aangeschaft, waarover hij dan nog wel eens advies komt inwinnen; hadden ze dat nu maar te voren gedaan, dan waren de kwakzalvers niet in hun onzalig bedrijf gesterkt en was de lichtgeloofige menigte behoed gebleven voor het nuttelooze uitgeven van geld. De geneesheeren hebben er geen enkel belang bij om bepaalde methodes of apparaten in dis rediet te brengen, als ze werkelijk van nut kunnen zijn voor de dooven, maar de wereld wil bedrogen worden.

Een of ander klinkende naam wordt aan het instrument gegeven als toestel voor radio-tympanie, voor farado-galvanisatie van het oor e. d., heel onschuldig maar duur, soms ook minder onschuldig b. v. die dienen voor trommelvlies-massage; eene snurkende circulaire wordt de wereld ingezonden, ondertekend door een of anderen „professor” (meestal nemen de heeren dien titel aan) en bij vele dooven ontstaat de illusie, dat zulk een instrument hen hoorende zal doen worden. Welk een ontgoocheling na korten tijd en hoe voelen ze zich nog ongelukkiger in hun isolement na zoon mislukking!

Als iemands horloge gebroken is, zal hij daarvoor geen raad gaan inwinnen bij zijn kleermaker b. v., maar hij zal het ter reparatie geven aan een goed horlogemaker. Zou hij lezen, dat de een of andere horlogemaker horloges repareert per correspondentie, op aanwijzing van de afwijkingen, die er zijn, dan zou hij dien horlogemaker een oplichter noemen en terecht. Hoe kan men dan toch denken, dat een nog veel ingewikkelder orgaan zooals het gehoororgaan wel per correspondentie genezen zou kunnen worden! Waarom bedenkt men dan niet, dat eene werkelijke ontdekking, die het gehoor aan de dooven terug kan geven, toch niet onopgemerkt zou blijven, maar zich als een loopend vuurtje zou verbreiden en dat de oorartsen er dan alle belang bij zouden hebben om die behandeling ook toe te passen. Genoeg hierover; bij ieder weldenkend mensch zullen, hoop ik, hierdoor nog weer eens de oogen open gaan voor het groote kwaad der kwakzalverij, die psychisch en materieel de menschen te gronde richt en er alleen op uit is eigen beurs te spekken; het nooit onder controle werken van iemand, die den kwakzalver werkelijk zou kunnen controleren, moest ieder de oogen al doen opengaan, waar de grootste geleerden juist steeds al hunne onderzoekingen aan de geheele geleerde wereld ter onderzoek en beoordeeling zenden.

Waar voorshands het publiek nog niet in staat blijkt zich zelf te beschermen, moet m. i. hierin van staatswege worden voorzien door, behalve voor voorlichting van het publiek te zorgen de onwaardige reclame van dergelijke nuttelooze instrumenten en geneesmiddelen te verbieden en betere wettelijke bepalingen in het leven te roepen ter beteugeling der kwakzalverij. De dooven zelf in verschillende landen, o. a. ook in ons land, hebben dat ook gevoeld en zich in bonden vereenigd, o. a. om zich tegen de kwakzalverij te beschermen en elkander voor te lichten over alles, wat er werkelijk goeds voor hen uitgevonden wordt, wat in staat is hun lijden te verzachten en te verbeteren.”

We moeten met deze aanhaling volstaan. Talrijke raadgevingen op allerlei gebied, gebaseerd op de kennis omtrent de samenstelling van het gehoororgaan — die den lezer op populaire wijze wordt bijgebracht — vullen het werkje, waarvan wij de lezing en bestudeering gaarne aanbevelen.

RECHTSZAKEN.

Het „Staphorster Boertje”.

Woensdagmorgen 3 Februari moest voor het Kantongerecht te Steenwijk terechtstaan PETER STEGEMAN, oud 74 jaar, wonende te Staphorst, alom bekend onder den naam „Staphorster Boer”. Uit de groote belangstelling van het publiek was al af te leiden, dat het dien morgen iets bijzonders gold.

Beklaagde had zich te verantwoorden voor het uitoefenen der geneeskunst zonder daarvoor een wettelijke bevoegdheid te bezitten, ten opzichte van twee gevallen, n.l. het behandelen van een dochter van Hend. Ellen te Nijensleek en van een zoontje van Jac. Rijkmans te Steenwijk.

Als getuigen werden gehoord: Goertje Groenink te Steenwijk, H. Ellen te Nijensleek, diens echtgenoot Trijntje Bijker, Dr. Weijsselt te Frederiksoord, tevens deskundige, en Jacob Rijkmans.

Uit dit verhoor bleek, dat de dochter van Ellen, die door Dr. Weijsselt was behandeld, op aanraden van dien geneesheer naar Zwolle moest worden gebracht, om daar genezing te zoeken.

Men heeft dit niet gedaan maar den raad van het „Boertje” ingeroepen, die haar een geneeswijze heeft gegeven, welke echter niet heeft geholpen en die, naar de verklaring van Dr. Weijssfelt, een direct schadelijke werking heeft uitgeoefend. Later is het meisje op eigen verlangen naar Zwolle gebracht, waar zij is overleden.

Het geval van Rijkmans betrof een 11-jarigen jongen, die een krom been heeft en dien, zooals getuige na lang aanhouden van den Kantonrechter verklaarde, door Stegeman was aangeraden er een kachelpijp om heen te maken, teneinde verder doorbuigen van het been te voorkomen.

Mr. van Setten te Zwolle, beklagde hier ver- tegenwoordigende, erkent de ten laste gelegde feiten, en zegt, dat de patiënten bij Stegeman zijn geweest.

De Ambtenaar van het Openbaar Ministerie, hierop het woord verkrijgend, zegt dat het niet de eerste maal is, dat beklagde voor feiten als deze terecht staat.

Ook in 1895 is beklagde veroordeeld en sedert dien gaat hij geregeld door zitting te houden. Ieder kent den Staphorster Boer. Spreker acht het wettig bewijs geleverd, en noemt het beide treurige gevallen. Het ware zeker beter geweest als beklagde deze patiënten naar Zwolle of naar professoren had verwezen.

Spreker eischt 2 geldboeten van f 300, sub. 2 maal 25 dagen hechtenis.

In het pleidooi van Mr. van Setten, dat thans volgt, deelt deze mede, dat hij paf heeft gestaan van deze vervolging. Sinds 30 à 40 jaar oefent „Vriend” Stegeman de geneeskunde uit; dat is een feit, dat overal bekend is. Het is echter al jaren geleden, dat de rechterlijke macht hem heeft vervolgd, langzamerhand is men allerwege overtuigd niet te doen te hebben met een er geld uit slaanden kwakzalver.

Vele gevallen, waarin door Stegeman in hoogste instantie genezing zijn gebracht, en vele bewijzen van waardeering van zijn kennen en kunnen, van rijk en arm, van ministers, van leden van de rechterlijke macht enz., worden door spreker gereleveerd. Wanneer zijn hulp door die grooten wordt ingeroepen, moet dan die eenvoudige man van Staphorst, die zijn wetenschap ontleent aan de kracht der kruiden, niet denken, wat ik dan misdoo, doe ik onder de oogen der rechterlijke macht, want zij zelf roepen mijn hulp in?

Dien man, die niet wordt gedreven door winstbejag — uit de getuigenissen is gehoord, dat hij van deze menschen geen betaling ontving, maar zeide: gaat maar heen — maar aan wien velen hun gezondheid, hun genezing danken, haalt men nu na jaren voor den rechterstoel, en van hem vraagt men 2 maal de hoogste boete.

Wanneer de Kantonrechter meent, dat hier het wettig bewijs is geleverd, zal spreker geen vrijspraak vragen, maar toch meent hij te hebben aangetoond dat alle aanleiding er is om het minste, 2 kwartjes boete, te eischen.

Peter Stegeman praktiseert hier en overal. Van daag kan hij hier niet komen, omdat hij zitting heeft te Leeuwarden. In Zwolle, in „Eben Haëzer”, staan drommen te wachten, die hulp van hem vragen. Waarom vervolgt men hem hier en nergens anders? Hij zal toch niet eindigen met zijn werk.

Nogmaals dringt spreker op de kleinste boete aan en hij spreekt den wensch uit, dat deze Ambtenaar hem niet meer zal vervolgen.

(Opregte Steenwijker Ct.).

Aan het verslag in het *Algem. Handelsbl.* ontlenen wij nog, dat de verdediger heeft gezegd:

De naam „boertje” was z. i. geen verkleinwoord van „boer”, maar een verkorting van „Boerhaave”.

Desniettenstaande is bekl. veroordeeld tot tweemaal f 300 boete of 25 dagen hechtenis. Tegen dit vonnis heeft hij hoger beroep aange- teekend.

De bleeker-wonderdokter.

Op 3 Februari kwam opnieuw in behandeling de zaak betreffende den 52-jarigen P. H. Hage- naar, bleeker te Leiden, die voor 14 dagen terecht stond beklagd van het zonder nood- zaak onbevoegd uitoefenen der geneeskunde. (Men zie ons vorig No.)

De verschillende getuigen werden wederom ge- hoord.

H. W. v. d. Zijp, zegt geen zalf, maar balsem ontvangen te hebben in een steenen potje. Het zag er uit als pommade, als boter. Verder heeft hij poeier ontvangen.

A. Laterveer zegt bij haar bezoek een potje poeier ontvangen te hebben, dat fijn was, ze moest het aftrekken. De poeier verdween geheel en al. Later verklaart zij, dat er toch wel iets op den bodem overbleef.

J. Pauw zegt ook balsem en poeier ontvangen te hebben en geeft een gelijke verklaring als voorgaande getuigen.

S. de Looff zegt ook balsem ontvangen te hebben van een groenachtige kleur welke een zoetachtige smaak heeft.

Als deskundige wordt gehoord de heer Reyst, apotheker te Leiden, die zegt, dat balsem altijd vloeibaar is, zalf is bij gewone temperatuur niet vloeibaar, en dat hij niet den indruk heeft ge- kregen, dat het poeier kruiden was. Er zijn balsems, die uit de natuur voortkomen en die kunstmatig gemaakt worden. De indruk van getuige is, dat de stof, waar het hier om gaat, geen balsem maar zalf is.

De ambtenaar zegt geen redenen te hebben om terug te komen op zijn eenmaal gestelden eisch.

Mr. Briët zegt, dat waar in de dagvaarding ten laste wordt gelegd het geven van kruiden en waar poeier is gegeven, bekl. zeker op dit punt moet worden vrijgesproken. Overigens refereert hij zich aan zijn vorig betoog en vraagt nogmaals vrijspraak.

(Leidsch Dagblad.)

Bekl. is veroordeeld tot viermaal f 3 boete of viermaal 1 dag hechtenis; de eisch was vier geld- boeten van f 25, subs. 10 dagen hechtenis voor elke boete.

De Fitselboer.

Tegen den in geheel Noord-Holland en ver- daar buiten bekenden P. M., meer bekend onder den naam van „fitselboer”, wonende te Wognum, die sinds jaren zijn praktijk uitoefent en daartoe op verschillende plaatsen, o. a. te Amsterdam, Hoorn en Enkhuizen, zitting houdt, is door de politie in laatstgenoemde plaats, wegens het onbevoegd uitoefenen der genees- kunde, proces-verbaal opgemaakt.

(Telegraaf.)

Schadelijke kruidensiroop.

Naar Middelburg is ter gerechtelijke schou- wing overgebracht het lijk van den schipper J. de M., die te Sas van Gent overleed, vermoed- elijk tengevolge van het gebruik van kruiden- siroop, waarin door deskundigen schadelijke bestanddeelen zijn gevonden. Ook de siroop werd in beslag genomen.

(Telegraaf.)

Onbevoegde uitoefening der tandheelkunst.

Tegen den 26-jarigen W. S. te Amsterdam is voor het Haarlemsche kantongerecht wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunst, in twee gevallen gepleegd, twee geldboeten van f 300 elk of 2 maal 20 dagen hechtenis geëischt.

Wegens het uitoefenen van de tandheelkunst, terwijl hij daartoe niet bevoegd was, is voor het kantongerecht te Amsterdam tegen den kunst- tandenfabrikant geëischt f 200 boete, subs. 40 dagen hechtenis.

CORRESPONDENTIE.

B. F. te D. Wij danken u voor het gezondene. Tegen HAVERHOEK hebben wij al dikwijls gewaarschuld. Herhaalde malen is deze man reeds veroordeeld wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunst, maar hij stoort zich nergens aan. De geneesmethode van YONKERMAN met zijn *Tuberculo- zyne* hebben wij al meermalen als gevaarlijke kwakzalverij bestempeld; het laatst nog in in het Maandblad van No- vember 1914.

J. v. E. T. te M. *Meurings middelen*, verkocht door SMALING, zijn behandeld in het Maandblad van October 1912. Wegens de veelvuldige aanvraag is dit blad niet meer voor- handen; zoodra de ruimte het toelaat zullen wij de waar- schuwing opnieuw opnemen.

Dr. J. A. v. d. B. te M. Afluenza wordt onderzocht.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

TEERCAPSULES VAN GUYOT. Nu in de laatste weken weer zoo'n schandelijke reclame voor deze capsules wordt gemaakt, laten we een vroegere waarschuwing hier nogmaals volgen: Nadat de geneeskunde vroeger nog al gebruik van teer en teerwater had gemaakt, heeft zij deze in den laatsten tijd bijna geheel laten varen, daar andere stoffen beter de vereischte wer- king teweeg brengen, al kunnen die voorbereidingen somtijds eenig nut doen. Indien de geneesheer tegen- woordig nog teer wil laten gebruiken, kan hij bij ieder apotheker dit tot teerpillen laten verwerken. De cap- sules bestaan uit teer met een laagje gelatine omgeven. Bij een geringe verkoudheid, die echter ook zonder geneesmiddelen, indien men een goeden leefregel volgt, gemakkelijk geneest, kan het gebruik van enkele capsules geen kwaad. Veel heil verwachte men echter niet van teer en niet ieder ga op goed geluk aan het slikken. Men zij met 't gebruik voorzichtig. Teer is in 't geheel niet een zóo onschadelijke stof als het door GUYOT en zijn navolgers genoemd wordt. Terwijl sommige menschen verscheidene teercapsules zonder schade schijnen te kunnen gebruiken, zijn ons meer- dere gevallen voorgekomen, waarin het gebruik, zelfs an een of twee stuks, onpasselijkheid te weeg bracht. In één geval zelfs bleef de hardnekkige braking nog den volgenden dag voortduren. Men zij dus gewaar- schuld, vooral ook, omdat de teercapsules door vele zwakke borstlijders worden gebruikt. Bij een geringere in 't laatste tijdperk zagen wij een hardnekkige braking van tijd tot tijd telkens terugkeeren. Bij onderzoek bleek, dat het meisje, op aanraden van een der familieleden, steeds volhield, buiten weten van haar geneesheer, twee of drie teercapsules 's morgens te nemen. 't Gevolg was, dat de maag het zoo hoogst noodige voedsel nog eerder weigerde dan de aard van het longlijden mee- bracht.

Een langdurig voortgezet gebruik schaaft zeker altijd, zoowel de maag als de beurs. De 60 capsules kosten f 1.25 en zouden, fabriekmatig bereid, nog met beho- rlijk winst voor f 0.30 te leveren zijn. Op een voor- schrift van den geneesheer bij den apotheker gereed gemaakt zullen 60 teerpillen hoogstens f 0.60 kosten.

Anti-épileptique van Uten. Dit middel wordt als geheimmiddel in den handel gebracht door zekeren J. UTEN, apotheker te Luik. Door dezen, die echter geen geneesheer is, is een boekje uitgegeven: Over de Val- lende Ziekte en alle andere zenuwaandoeningen. Hare „behandeling en radicale genezing door het anti-épilep- tisch middel van Uten”. Dit boekje dient uitsluitend als reclame-middel, het geeft een beschrijving der voor- naamste zenuwziekten en de gebruiksaanwijzing van het geheimmiddel van UTEN, waardoor, onder inachtneming van een bepaalde levenswijze, volkomen herstel kan verkregen worden, zooals de schrijver beweert.

Alle gewoonlijk gebruikte geneesmiddelen bij zenuw- ziekten worden afgekeurd, waaronder ook het bekende *broomkalium*, waarvan het gebruik, zooals de schrijver uitdrukkelijk te kennen geeft, hoegenaamd geen baat oplevert.

Nu tenminste mag ieder in het middel van dezen geleerde iets anders, zij 't ook niet veel bijzonders ver- wachten; toch is dit niet het geval.

Het onderzoek van Prof. L. VAN ITALIE heeft duidelijk aan 't licht gesteld, dat het middel van Uten bestaat uit een oplossing van ditzelfde *broomkalium*, door een groen kleurtje en een geur van amandelen voor den leek onkenbaar gemaakt, dus in hoofdzaak gelijk is aan andere dergelijke mengsels, die men heeft getracht aan den man te brengen.

Het middel van UTEN wordt geleverd door V. BOCCA, apotheker te Luik. Voor vijf gulden — behalve port en inkomende rechten — krijgt men 2 flacons en daar de patiënt, volgens de brochure, den drank 2 jaren lang moet gebruiken, kan men op die wijze een belang- rijke som kwijt raken.

ADVERTENTIE.

Zoo juist verschenen:

HET GEHOOR,
SOCIALE BETEKENIS EN BESTRIJDING VAN OORAAANDOENINGEN
door Dr. A. BINNERTS,
Oorarts te Rotterdam.

Prijs f 0.60.

P. NOORDHOFF. — Uitgever. — Groningen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten, MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; DS. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, AMSTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd, doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar f 1.25

INHOUD.

Hoofdartikel: Het construeeren van het bewijs bij kwakzalverij.

Berichten: Lezing over kwakzalverij. — Een nieuwe kwakzalverij.

Mededeelingen van verschillenden aard: Weer eens iets van Van Bijsterveld. — Het middel tegen galsteenen van de Hoogte Kadijk. — Vixol. — Orviétan. — Geheim- of kwakzalversmiddelen.

Rechtszaken: Prof. De Haas. — De fistelboer. — „Dr. Reteau”. — Onbevoegde uitoefening der tandheelkunde.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: De fistelpot van Klaas Ursem. — Eureka.

Het construeeren van het bewijs bij kwakzalverij.

Zooals onze lezers thans kunnen weten, zien wij in enkele artikelen van het ontwerp omtrent de herziening van de Wet, regelende de uitoefening der Artsenijbereidkunde, vooral in de artikelen 33o en 33p (betrekking hebbende op de reclame), een belangrijke steun in onzen strijd tegen de kwakzalverij. Het *Haarlem's Dagblad* deelde onze meening niet en wees op de moeilijkheid, die de rechter zou ondervinden om volgens art. 33 o en p van het nieuwe ontwerp op de uitoefening der artsenijbereidkunde, het bewijs te construeeren, dat de zelfstandigheid of waar de daaraan toegeschreven hoedanigheden niet of slechts in geringe mate bezit of een schadelijke nevenwerking uitoefenen kan.

In ons vorig no. (waarnaar wij, om niet telkens in herhaling te treden moeten verwijzen) hebben wij aangegeven waarom wij dit bezwaar — dat wij niet willen loochenen — niet zóó groot achten. Naar aanleiding daarvan schrijft de Redactie van *Haarlem's Dagblad*:

„Tot zoover de Redactie van het Maandblad, wier betoog ons niet overtuigd heeft, al ware het alleen hierom, dat het z.g. overtuigend bewijs, waarover de Redactie het blijkbaar heeft, heel wat gemakkelijker te leveren is dan het wettelijk bewijs en toch zal dat laatste noodig zijn. Bovendien, het is meer gebleken, zal de kwakzalver zich weten aan te passen bij de wet en gebruik maken van de mogelijkheid om „pakkende” reclame te onderscheiden van het „aanprijzen” van middelen.

En eindelijk: het succes van den kwakzalver berust niet op reclame in de eerste plaats maar op de onnoozelheid van de menschen. Wonderdokters te Noordwijk, Staphorst, en elders adverteeren nooit en 't publiek stroomt naar hen toe. Neem de domheid weg en de kwakzalverij verdwijnt mee. Maar wetten helpen daarbij niet, wel voortdurende inlichting en ontwikkeling van 't publiek. Het Maandblad tegen de Kwakzalverij volbrengt hiermee een nuttige taak.”

Ofschoon wij nog steeds van meening zijn, dat ter bestrijding van kwakzalverij wetten noodig zijn geven wij gaarne het laatste woord aan de Redactie van *Haarlem's Dagblad*, in afwachting van wat de practijk in het vervolg zal leeren.

Veel van de geopperde bezwaren, ook van andere zijde geuit, zouden echter vervallen wanneer men hier tevens een regeling trof, in den geest, zooals die in Duitschland bestaat. Bij verordening van 23 Mei 1905 zijn aldaar lijsten vastgesteld. (lijsten A. en B. al naar gelang de middelen meer of minder sterk werkende stoffen bevatten) van *samengestelde geneesmiddelen, waarvan de verkoop niet of alleen onder zekere voorwaarden wordt toegestaan*. Die lijsten komen voor als bijlagen van een verordening van den Bondsraad omtrent den handel in geheimmiddelen. In 1907 is die verordening (die wij hier niet in haar geheel kunnen opnemen) aldus aangevuld:

§ 1.

Op den handel in die geheimmiddelen en daarmee overeenkomende artsensijen, die in de bijlagen A. en B. zijn opgenomen, zijn de volgende voorschriften van toepassing.

Die toepassing wordt niet uitgesloten, wanneer bij werkelijk gelijke samenstelling de naam en betekenis veranderd wordt.

§ 2.

De flesschen en andere omhulsels, waarin deze middelen worden verkocht, moeten voorzien zijn van een opschrift, waaruit de naam van het middel en de naam of de firma van den bereider duidelijk blijkt. Buitendien moet het opschrift den naam of de firma van de zaak, waaruit het middel wordt verstrekt, en den verkoopprijs bevatten; deze bepaling is niet toepasselijk op den groothandel.

§ 3.

De apotheker is verplicht zich zekerheid te verschaffen, in hoever op deze middelen de voorschriften omtrent de afgifte van sterkwerkende geneesmiddelen van toepassing is.

De in bijlage B opgenomen middelen en ook die van bijlage A, van welke samenstelling de apotheker zich niet overtuigen kan, of de afgifte in den handverkoop geoorloofd is, mogen slechts op schriftelijk met naam en datum voorzien recept van een geneeskundige, tandmeester of veearts worden afgeleverd, in 't laatste geval slechts bij gebruik voor dieren; voor herhaling is een nieuw recept noodig.

Bij de in deze paragraaf bedoelde middelen moet een opschrift, „slechts op geneeskundig voorschrift af te geven” worden aangebracht.

§ 4.

De aankondiging in het openbaar of aanbeveling van de in de bijlagen voorkomende middelen is verboden.

Met aankondiging en aanbeveling staat gelijk, wanneer in het openbaar naar gedrukte stukken en dergelijke verwezen wordt die een aanbeveling van het middel bevatten.

§ 5 en 6 bevatten strafbepalingen en mededeeling omtrent de invoering van bovenstaande verordening.

Het getal middelen op de lijsten vermeld is belangrijk groot, en daaronder vinden wij verscheidene, die ook in Nederland worden verkocht, zooals:

Bauer's antidiabeticum, Antineurasthine, Antipositine, Gloria-tonic, Tucker's asthmamiddel, Winter's natuurlijke gezondheidshersteller, Lymphol van Rice en Pinkpillen, allen bekende middelen van den laatsten tijd. Verder: *Antiépileptique Uten, Hair's asthma cure, Haitzema's Haematon, Beecham's pillen, Middel tegen dronkenschap van Sanitas, Coza-poeder, Kidd's geneesmiddelen, Vixol, Bromidia van Battle Co, Liqueur du Docteur Laville en Morrison's pillen*.

Dergelijke lijsten of lijsten in denzelfden geest, die telkens aangevuld zouden moeten worden en waarop dan de meest bekende kwakzalversmiddelen zouden voorkomen, zouden in vele gevallen de toepassing van de artt. 33 o en p overbodig maken, zoodat daarbij het „construeeren van het bewijs” niet noodig zou zijn.

BERICHTEN.

Lezing over kwakzalverij. In een vergadering van het *Leeuwarder Groene Kruis* heeft de heer E. J. ABRAHAMS de zonden van de kwakzalverij blootgesteld.

Het uitgangspunt van den spreker was het verzoek van drie der voornaamste Nederlandsche burgers, voor omtrent een jaar tot-onze regeering gericht, om de uitoefening der geneeskunde als beroep vrij te laten, opdat ook de vele niet gestudeerden, die zich groepen gevoelen, de lijdende menschheid te dienen en de gave daarvoor hebben ontvangen, ook werkelijk die gave aan wie ziek zijn, ten goede doen komen. De heeren adressanten hebben wel gevoeld, dat zij zich op glad ijs bevagen, omdat er op zoogenaamd geneeskundig terrein veel bedrog wordt gepleegd, maar h.i. behoeft de zieke Nederlander — dit wordt in de toelichting tot hun verzoek uitgedrukt — niet tegen zichzelf te worden beschermd, omdat hij wel weet, waar de ernstige behandeling ophoudt en het bedrog begint.

Met tal van voorbeelden uit de kwakzalverij toonde de heer ABRAHAMS aan, dat aan de juistheid van die uitspraak nog al een en ander ontbreekt. Hoewel

ons publiek langzamerhand, ook op hygiënisch gebied, goed ontwikkeld is, wordt verkeerde raad bij het voorkomen van allerlei ongesteldheden nog zoo gaarne onvolgd. Ja, zeer ontwikkelde menschen, van wie men het niet zou verwachten, staan soms geheel onder den invloed van den kwakzalver. Spreker vertelde van een genie-officier, dien hij had overtuigd, dat een „electrische gordel“ (het ding kost f 25) geen electriche strooming op het menschelijk lichaam kan overbrengen, en die toch den gordel wilde blijven dragen, omdat er zooveel attesten van genezen waren.

En attesten worden vaak na een vleugje van herstel afgegeven of voor geld gekocht. Gaat het weer mis met den zieke, hij krijgt zijn attest niet terug.

Kon men bij de postadministratie eens navragen, dan zou men te weten komen, dat vele bedragen van f 75 naar Amerika worden gezonden, waar iemand „per brief“ genezing belooft. Weggeworpen geld!

Nu moge het waar wezen, dat sommige kwakzalversmiddelen vrij onschuldig zijn, men betaalt ze gewoonlijk veel te duur en in de omstandigheid, dat zij tegen een groot aantal, vaak ernstige ziekten als probatum worden aanbevolen, schuilt een ernstig gevaar. Daar was een jongen te Amsterdam, die een begin van tering had, en met 6 maanden behandeling in een sanatorium te helpen zou zijn geweest waarvoor spreker het geld had ingezameld. De jongen wilde niet gaarne van huis; men las in de advertenties van de zogenaamde genezingen, te weggelaten door Akkers Abdijsiroop (eigenlijk aardappelsiroop met wat kaneel en wat salicylzuur) beproefde het daarmee, bracht het huisboeltje er voor naar den lombard en het einde was — de patiënt ten doode opgeschreven.

Iemand, die aan morfinisme leed — een kwaal, die ook bij goede, deskundige behandeling te genezen is — nam liever zijn toevlucht tot „de antimorfine“ van een Parijschen kwakzalver. Men waande den man genezen, maar bij onderzoek van het middel bleek, dat de patiënt de hoeveelheid morfine, die anders onder de huid werd ingespoten, nu in zijn maag kreeg.

Zoo deelde spreker nog tal van staaltjes van opzettelijk, duur en minder duur, bedrog mede.

Toch weet de kwakzalver den indruk te maken van een man van gezag, die niet faalt en hulp brengt in gevallen, waarvoor de dokter radeloos stond. Deze indruk wordt in hooge mate versterkt en levendig gehouden door de vele schijn-genezingen, dat zijn werkelijke genezingen, die aan de hulp van den kwakzalver worden toegeschreven, maar ook verkregen zouden zijn, als men bij zijn dokter ware gebleven. Het instituut-Windelinex te Brussel, de schoenmaker DE HAAS uit Voorschoten en het Staphorster boertje hebben daaraan een groot deel van hun roem te danken. Maar wat dergelijke menschen bederven komt het publiek niet te weten.

Ergo, blijf uit de handen van den kwakzalver!
(Lecuw. Courant)

Een nieuwe kwakzalverij. In Duitse bladen wordt de aandacht gevestigd op een nieuwe kwakzalverij, die uit commercieel oogpunt een buitengewoon succes blijkt te zijn. Het is de handel in de z.g. Schutz-brieven. Zoo'n brief kost een mark. Hij moet gekocht worden door een bezorgde moeder, een lieve vrouw of een verliefd dweepstertje van een soldaat; zij stuurt hem naar het front, en door dien beschermenden brief is de krijgsman er zeker van, niet getroffen te worden door een vijandelijke kogel; hij zal gezond en frisch uit den oorlog terugkeeren. Men verzekert ons, dat er al meer dan 500,000 „Schutz“-brieven verkocht zijn, en dat de fabrikant er al een auto mee verdiend heeft. Het is een bekend Berlijnsch uitgever, die in Juli jl. faillieerde.

(N. v. d. D.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Weer eens iets van Van Bijsterveld.

Wij schreven eenigen tijd geleden, dat VAN BIJSTERVELD, wat den vorm van zijne medicijnen betreft, met zijn tijd meegaat. Wij hadden toen het oog op zijn xypoliet, pastilles van broomkalium, broomnatrium en broomammonium, keurig bereid. Na dien tijd hebben wij kennis gemaakt met een ander soort pastilles die in hoofdzaak uit Urotropine bestonden (dus allemaal geneesmiddelen die de artsen dagelijks voorschrijven) en onlangs kwamen wij in het bezit van mooi afgewerkte pillen afgeleverd onder den naam Menathol. Wie die verschillende medicijnen voor hem bereidt en of dit fabriekmatig geschiedt (het lijkt er wel op) weten wij niet maar dat v. B. niet alleen de wonderman is doch de hulp van des-

kundigen heeft ingeroepen. — wat niet onverstandig van hem is — lijdt bij ons geen twi-
fel.

Toch blijft VAN BIJSTERVELD voor een deel van het groote publiek de weldoener ofschoon hij zich ook wel eens vergaloppeert, getuige de volgende ware gebeurtenis:

Van een patiënt, die ongeneeslijk tuberculeus was, werd de urine gezonden aan VAN BIJSTERVELD, met de mededeeling dat de lijder door de geneesheeren was opgegeven, waarop VAN B. verklaarde den patiënt niet te kunnen helpen. Eenigen tijd later ging een familielid van bedoelden lijder, voor een andere ziekte in consult bij den wonderdokter. Deze kreeg medicijnen en de volgende leefregel:

„Geen speerijen, alcohol of bier (hoogstens lichte roode wijn met water vermengd toegestaan).

Weinig, en dan slappe thee en koffie.
Geen eieren, oude kaas, wild, worst, rookvleesch of oesters.

Alleen witvleesch (kalfs en varkensvleesch en gevogelte) visch, groenten, meelsoepen, gekookte vruchten en vet zijn toegestaan.

Veel melk gebruiken. Geen inspannend arbeid, weinig loopen, veel liggen.

Inmiddels met Achtung,
Arts“.

(De naam van den arts wat onleesbaar — misschien schaamd de man zich).

De tweede patiënt scheen inderdaad iets op te knappen — wat bij zoo'n leefregel best mogelijk is ook zonder iemands hulp — en dit was aanleiding voor den eerstbedoelden zieke om zijn urine nogmaals aan het Instituut op te zenden, ditmaal zonder mededeeling van zijn toestand. Met de boodschap dat hij waarschijnlijk zou beteren ontving hij pillen en dezelfde gedrukte leefregel als bovenvermeld. Dit wakte argwaan; de pillen werden niet ingenomen, maar aan onzen ijverigen medewerker den heer N. KEULERMANS ter hand gesteld.

Het waren ruim honderd pillen in een doos, op welke gedrukt stond:

„Medicament wordt gratis verstrekt“. Menathol 3 x daags 4 pillen 1/2 uur voor den maaltijd.

Bij onderzoek bleken de pillen te bevatten: Extract en poeder van Gentiaanwortel en ijzer, als een in water onoplosbare ijzeroxydverbinding, vermoedelijk dus als *crocus martis* algemeen bekend als staalpoeder.

Wanneer men nu nagaat, dat, in het stadium waarin de tuberculeose-lijder verkeerde, het gebruik van ijzer hoogst naedeelig, zelfs gevaarlijk kan zijn, wanneer men verder den leefregel beschouwt en daarop stoffen als verboden vindt aangegevend, die den lijder juist goed zullen doen, wanneer men ten slotte bedenkt, dat de belofte van beterschap gegeven is zonder onderzoek van den patiënt, dan kan men het optreden van VAN BIJSTERVELD in deze zaak niet anders dan schandelijk en hoogst gevaarlijk noemen. Hoe het nog mogelijk is, dat er denkende menschen gevonden worden, die dergelijke lieden vrij hun gang willen laten gaan, is ons onbegrijpelijk. Wij houden vol, dat met kracht tegen dezen moet worden opgetreden. Maar hoe?

Met onze tegenwoordige wetgeving is al weinig te bereiken. Men laat het consult (onder quasi-toezicht van een geneeskundige) betalen en geeft de medicijnen gratis.

Ook van de nieuw voorgestelde bepalingen tegen de kwakzalverij — opgenomen in de gewijzigde wet op de artseneijerbewakende — is, in dit opzicht, geen succes te verwachten en dat alweer omdat men de bepalingen aan een andere wet heeft vastgekoppeld. Eerst door een speciale wet tot bestrijding der kwakzalverij zal men het kunnen bereiken, dat het kwaad, dat de volksgezondheid en volkswelvaart zoo diep aantast, ten minste ten deele onschadelijk wordt gemaakt.

Zooals gezegd, wij blijven van wettelijke bestrijding nog steeds heil verwachten. Voorlichting van het publiek beschouwen wij als een doeltreffenden factor in den strijd tegen de kwakzalverij — getuige het werken onzer Vereeniging sedert bijna 35 jaren — maar juist dat werken heeft ons geleerd, dat men er met voorlichting en raadgevingen alléén niet komt.

De menschenredder van den Hoogte Kadijk. *)

Reeds herhaalde malen is ons om inlichtingen gevraagd naar het galsteenmiddel, verkrijgbaar bij J. SMALING, Hoogte Kadijk 56, te Amsterdam. Daar wij het middel niet kenden, zijn wij à raison van f 7,10, overgegaan tot den aankoop en het bleek ons daarbij, dat gemelde SMALING niet is de bereider, maar de z.g. hoofdgagent. De middelen, want er zijn er drie, zijn afkomstig van een zeker E. MEURIN te Mannheim en twee daarvan dragen den gezamenlijken naam van Meurin's Antifellin. Deze worden op de volgende wijze per biljet aanbevolen:

J. SMALING, Hoogte Kadijk 56, Amsterdam. Hoofdgagent van MEURIN's Laboratorium Preparaten.

Gebruiksaanwijzing onschadelijk Galsteenmiddel.

Men neme 's morgen 7 uur op de nuchtere maag

van fleesch, gemerkt Nummer 1, de helft.

Van fleesch II 's morgens 12 uur (beslist geheel.)

Des avonds ten 6 uur het restant van fleesch I.

Het is beslist noodzakelijk gedurende de kuur rust te houden en Dieet.

Na afloop der kuur, welke binnen 24 uur afge-
loopen is, gebruik men Melkspijzen.

Men lette er s. v. p. op, dat de Galsteen afgaat in den vorm van gekookte Groene Erwten in verweekten toestand en onderzoek de stof van den Patient.“

Dit z.g. Antifellin was verpakt in een papieren doos waarop gedrukt stond: „Kein Geheimmittel“, maar omtrent de samenstelling werd niets vermeld. Een onderzoek bleek dus noodig en alweer vonden wij den heer N. KEULERMANS, te Amsterdam, bereid zich met dit onderzoek te belasten.

In de papieren doos bevonden zich twee flesschen, gemerkt: Meurin's Antifellin Flasche No. I en Meurin's Antifellin Flasche No. II.

No. I was een bruine vloeistof, reeds eenigszins in bedorven toestand en bleek te zijn een aftekel van *senabladden* en *amijzaad*, vermengd met *Glauberzout* (wonderzout) en *alcohol* met den reuk naar *pepermunt*, dus in hoofdzaak een zeer gewoon laxeerdrankje.

No. II bevatte een vette olie, *sesamolie* en had ook een pepermuntachtigen reuk.

Uit het onderzoek bleek, dus, dat het deutsche wondermiddel weer niets bijzonders was.

Door vele geneesheeren worden bij galsteenen laxeermiddelen en vette olie aangewend, maar dit hangt nog van verschillende omstandigheden af, die eerst bij het onderzoek van den patiënt blijken. De middelen aan te raden aan iederen lijder aan galsteenen (en 't is de vraag of iederen, die *meent* aan galsteenen te lijden, ze werkelijk heeft) is schandelijk, te meer, daar, volgens het onschrijf op de doos, „genezing binnen 24 uur“ beloofd wordt.

Daarbij komt nog (wij kunnen het niet dikwijls genoeg zeggen) dat de patiënt, door geloof te hechten aan de beloften van MEURIN en zijn nederlandschen helper menigmaal den goeden tijd zal laten voorbijgaan, waarbij tijdige en doelmatig aangebrachte medische hulp veel kwaad en pijn zou hebben voorkomen.

Wij raden dus iedereen ten zeerste af hulp te zoeken bij den onbevoegde op den Hoogte Kadijk.

Nog een paar opmerkingen: Waar de geneesheeren het gebruik van een vette olie wenschelijk achten, schrijven zij voor *zuivere olijfolie*; Antifellin No II bestaat uit de veel goedkoopere, minderwaardige *sesamolie*.

Bij het gebruik van zoo'n vette olie, raakt de patiënt dikwijls bolvormige, weekachtige stukjes kwijt, die met galsteenen *niet* te maken hebben. De zinsnede in het hierboven afgedrukte biljet: „Men lette er s.v.p. op, dat de Galsteen afgaat in den vorm van gekookte Groene Erwten“ heeft dus blijkbaar ten doel de menschen te doen gelooven, dat het middel zoo probaat helpt.

Slim.... maar leugenachtig.

*) Dit artikel is reeds in het Maandblad van October 1912 opgenomen. De navraag naar de daarin besproken middelen was zoo groot, dat wij ten slotte niet meer in staat waren de verschillende aanvragers een blad toe te zenden. Nu, ve moedelijk ook door de tijdsomstandigheden, het getal nieuw-gedevterde kwakzalversmiddelen niet groot is, blijft er in ons blad ruimte over vroeger gedane waarschuwingen nog eens uitvoerig op te nemen; het kan zeker geen kwaad.

Red.

Zoals bij de kwakzalvers te doen gebruikelijk is, tracht men zooveel mogelijk geld te verdienen. Het middel moet dus niet alleen aan *galsteenlijders* worden aangepreft maar, het staat op de doos, ook lijders aan *niersteen* wordt „zekere genezing” en lijders aan *rheumathiek* „spoedige stilling der pijnen” beloofd.

Arme menschen die daaraan geloof hechten!

Wie intusschen nog meer slikken wil, krijgt voor zijn f 7.10 nog een doos kruiden erbij, *Blutreinigungstee* genaamd. Ook hier heet het: „*Kein Geheimmittel*” en inderdaad staat op de doos aangegeven, dat zij bestaan uit *notenbladen*, *beukenbladen*, *rhamnusbast*, *duizendblad*, *anijs-* en *fenkelvruchten* en *sennabladen*. Maar de volle waarheid komt ook hier niet aan den dag. Werkelijk zijn door den heer KEULEMANS de bovengenoemde stoffen gevonden, maar, behalve deze, nog *beeredruifbladen*, *jeneverbessen*, *bladen van het riekend viooltje* en een soort van *bast*, die niet nader kon bepaald worden. Dus *wel* een geheimmiddel. Bij de laxeerende werking van Antifellin I komt nu nog die van de *sennabladen* en de *rhamnusbast* van de kruiden; zeker een bloedzuiverende thee, maar hoe? Men neme de proef maar liever niet.

Is er nu, bij onze bestaande wetgeving tegen deze handelingen niets te doen? Zeker wel.

Antifellin No. I bevat een aftreksel van *sennabladen* en *glauberzout*, de kruiden bevatten *sennabladen* en *rhamnusbast*. Volgens art. 30 van de Wet, regelende de uitoefening van de artsnijbereidkunst, mogen, door onbevoegden, niet worden verkocht: Sennabladen beneden de hoeveelheid van 100 gram, Rhamnusbast beneden de hoeveelheid van 100 gram en Glauberzout beneden de hoeveelheid van 250 gram en de quantiteit daarvan in de verkochte middelen is *veel geringer*. Bij elken verkoop wordt dus een *strafbare* overtreding begaan.

Vixol.

In de laatste maanden lazen wij weer gedurig de volgende advertentie:

„ASTHMA Eene beschrijvende brochure over de verschillende vormen van asthma, 48 blz. (geill.), geschreven door een gewezen Asthmaleider, als ook een *gratis proef* wordt een ieder gaarne na ontvangst eener briefkaart toegezonden, waarvoor niets te vergoeden is. — Geen asthmapoeder of andere hart-ziekten aanbrengeende middelen. Alle Asthma- of Bronchialeatarrhlijders worden tot het nemen eener gratis-proef uitgenoodigd. Op lofwaardige wijze in de Medische Pers beschreven.

Zend uw aanvraag per briefkaart aan Vixol Limited, Merton Abbey No. 2, Londen S. W.”

Wij behoeften onze briefkaart niet te schrijven, dit was al 8 jaar geleden geschied en ten gevolge daarvan schreven wij in het Maandblad van Februari 1907 het onderstaande: „Wij ontvingen de brochure en tevens, juist als bij alle personen, die per brief genezen, een vragenbrief, waarin de lijder de door hem waargenomen ziekteverschijnselen moest mede deelen; dus weer een geneesmethode per brief.

Omtrent de geneesmethode waren wij niet meer in het onzekere; uit buitenlandsche tijdschriften wisten wij, dat de behandeling bestond in het inblazen van Vixol-dampen in den neus en dat Vixol, volgens de analyse van Dr. AUFRECHT (Pharm. Centralhalle, 30 Augs. 1906), is een zoet gemaakt, vloeibaar extract waarvan de voornaamste bestanddeelen zijn: *salpeter*, *lobeliakruid* en *casarabast*.

De vraag was nu, of wij de behandeling met Vixol als kwakzalverij moesten beschouwen — wat, zooals te begrijpen, het syndicaat, in zijn boekje met kracht tegenspreekt. Reeds de wijze om over het lijden van den patiënt na beantwoording van een vragenbrief, een uitspraak te doen, veroordeelt de geheele methode en bestempelt deze als kwakzalverij, maar ook de methode zelf en wat daarover in de brochure geschreven wordt, voeren tot deze slotsom.

In de brochure, (die wij ontvingen was in het Duitsch gesteld) wordt elke behandeling van asthma en andere daarmee in verband staande ziekten met geneesmiddelen door inwendige mid-

delen geheel nutteloos genoemd, ja zelfs geheel verkeerd en nadeelig.

Een gelijke, op den duur eveneens zeer nadeelige werking oefent de inademing van dampen van z.g. asthmapoeder (stramonium) uit. Zóó luidt het in de brochure . . . en dan verder:

„Wanneer nu de behandeling op bovenstaande wijze absoluut doelloos, ja zelfs gevaarlijk is, zou men dan de arme lijdenden geen hoop meer mogen geven op een werkzaam middel tegen hun kwaal? Ja, beslist ja” . . . en gij raadt het al, lezer:

„De sleutel tot de wereld van gezondheid wordt hun geboden door . . . Vixol. Ja Vixol zal voor hen doen wat niets kon uitrichten, *hen genezen en wel terstond.*”

Men ziet, 't is weer het oude praatje. Niets deugt, alleen het aanbevolen middel helpt onvoorwaardelijk.

Intusschen wat *Vixol* betreft, zijn wij het daarmee in geen enkel opzicht eens. Nu wij de samenstelling kennen, durven wij gerust verklaren, dat het inblazen in de neus — een zoogenaamde verstuiwing — van het mengsel van salpeterlobeliakruid en cascaraf-treksel, *zeer misschien* een oogenblikkelijke verlichting kan teweegbrengen maar ongetwijfeld ten achter moet staan bij de middelen, die tot nu toe van medische zijde tegen de kwaal worden aangevend.

Zij, die de brochure gelezen hebben, zullen ons misschien toevoegen, dat zij niet begrijpen hoe het syndicaat, wanneer het niet overtuigd was van de deugdelijkheid van zijn methode, het durft wagen het verstuiwingsapparaat, benevens Vixol gratis gedurende 3 weken af te staan en wel onder de volgende voorwaarden:

„Wanneer na verloop van drie weken de patiënt zich van de geneeskrachtige werking van ons middel heeft overtuigd en door het verkregen resultaat bevredigd is, dan moet ons het honorarium, ad Mk. 40, gezonden worden.

„Is geen bevredigend resultaat verkregen of wenscht de patiënt om een of andere reden de behandeling niet voort te zetten, dan moet men het apparaat en de rest van het Vixol aan ons franko terugzenden, zonder tegenover ons op welke wijze ook verder verbonden te zijn.

Voor het gebruik van den toestel, het verschaffen van raad of geneesmiddelen wordt niets berekend.

„Is binnen 6(?) weken geen van deze bepalingen nagekomen, dan zal het Vixol-Syndicaat gerechtigd zijn aanspraak op het honorarium te maken en het terugnemen van het apparaat te weigeren.”

Wij begrijpen zoo 'n handelwijze best. De lui van het syndicaat zijn, even als de meeste geroutineerde kwakzalvers, menschenkenners. Zij weten, dat, vooral bij asthmalijders, elke nieuwe methode ter z.g. genezing met beide handen door de lijders wordt aangegrepen en dat hier suggestie (en suggestief is hun wijze van optreden) veelal van zeer veel invloed is. Ongetwijfeld zullen velen bij de aanwending van Vixol tijdelijk verlichting bespeuren of meenen te bespeuren en niet gaarne een middel uit handen geven waarvan men zooveel heil verwacht.

Men probeert en probeert en vóór men er aan denkt zijn de 3 weken om. Terugtreeden is na dien tijd niet meer mogelijk, want reeds vóór de ontvangst van het middel, bij het beantwoorden van den vragenbrief hebben de aanvragers moeten verklaren dat zij van de hierboven genoemde bepalingen hebben kennis genomen en *op grond daarvan* toezending van het middel verlangen.

Het royale aanbod is dus gerust te wagen; mocht er soms een enkele het rommeltje terugzenden, anderen betalen wel voor hem mee.

Orviétan.

Een belangstellend lid zendt ons het volgende:

„Misschien interesseert U de volgende aanhaling uit „Le Passé Anecdotique” van ERNEST LAUT (p. 334).

En dehors de ces remèdes extraits du corps de l'homme ou des animaux, nos aïeux eurent une foi profonde en deux panacées qui guérissaient tous les maux: la thériaque et l'orviétan..

Quant à l'orviétan, il ne se composait que de 51 drogues différentes. On y trouvait les éléments

les plus disparates: de l'os du coeur de cerf pilé, du fenouil, du coeur de lièvre, de la gentiane, du crâne humain, de la chair de vipère, voire même des excréments de chien.

Son inventeur était un charlatan du Pont Neuf, Hieronymo Ferranti d'Orviéto”.

Geheim- of Kwakzalversmiddelen.

Deze twee namen zijn niet synoniem; wij hebben dit al meermalen beweerd en toch — 't is ons gebleken — is 't niet ondienstig het nogmaals in herinnering te brengen. De reden dat velen meenen in die namen woorden van dezelfde betekenis te zien, is wel daarin te zoeken, dat de meeste kwakzalversmiddelen behooren (of behoorden) tot de geheimmiddelen; maar daarom is niet ieder geheimmiddel een kwakzalversmiddel.

En omgekeerd, een middel kan een kwakzalversmiddel zijn, terwijl, wij zien het dagelijks, zijn juiste samenstelling volkomen bekend is.

Onder geheimmiddel verstaan wij, die in ons blad alleen het oog hebben op *geneesmiddelen*, stoffen waarvan de samenstelling of de bereiding door den fabrikant geheel of ten deele wordt geheim gehouden, meestal met het oogmerk om zich zelf de voordeelen van de bereiding en den verkoop te verzekeren.

Oogenschijnlijk zit hier geen kwaad in; men zegt dat dit een voordeel is, dat den uitvinder toekomt als belooning voor zijn uitvinding en wij gaan in deze bewering in zooverre mede, waar het betreft een fabrikant, die, uit den aard der zaak, zijn uitvinding beschouwt uit een technisch en financieel oogpunt.

Bedenkelijker wordt de zaak, wanneer een dergelijk geheim-geneesmiddel, door een geneesheer of apotheker uitgevonden, als geheimmiddel wordt geëxploiteerd. Laatstgenoemden verliezen, door den aard van hun betrekking, het recht zaken geheim te houden, die kunnen medewerken om zieken te genezen; op hen, willen zij hun menschlievend vak naar waarde uitoefenen, rust de plicht alles wat, naar hun opvatting, dienst kan doen tot verlichting van de lijdende menschheid, publiek eigendom te doen worden.

Maar deze quaestie daargelaten, kunnen wij niet ontkennen dat er sommige geneesmiddelen, enkele van veel waarde, zijn, die in strikten zin tot de *geheimmiddelen* behooren, niet zoo zeer wat hun samenstelling betreft, als wat aangaat de bereiding. Door een of ander fabrieksgeheim zijn ze gebracht in den toestand, zooals de geneesheer dien wenscht.

Deze middelen en hun gebruik, waarvan het nut niet te loochenen valt, te bestrijden, is in de verste verte ons doel niet. Zoolang de fabrikanten van dergelijke preparaten zorg dragen om hun fabriek niet het kenmerk te geven van *kwakzalversmiddelen* (kenmerken waarop wij aanstonds terugkomen) behoort een bespreking daarvan in ons blad niet thuis.

Maar, behalve deze, zijn er vele geheimmiddelen — en wel de meeste — die *tevens* kwakzalversmiddelen zijn.

Onder deze laatste verstaan wij die talrijke, met den naam van geneesmiddelen bestempelde stoffen, die in het openbaar in couranten of brochures tegen veelvuldige, soms geheel verschillende zieken, voor iedereen worden aanbevolen, zonder dat de leverancier dier middelen kennis draagt van den lijder en van den aard van diens lijden, uit welke omstandigheid dus duidelijk blijkt, dat het hen *niet* te doen is om den zieke te helpen, maar om zijn waar, dikwijls tegen hoogen prijs, te slijten. Dat hierbij bedrog in 't spel is, hebben wij al ontelbare malen aangetoond. Begrijpelijk is het, dat de meeste kwakzalvers er zich op toeleggen de samenstelling van hunne meestal nietswaardige producten geheim te houden, dat zij trachten hun middel te omsluieren met een waas van geheimzinnigheid, die de duidelijkheid van hun bedrog aan de oogen van het lichtgelovig publiek onttrekt.

Dergelijke geheimmiddelen nu, *ware kwakzalversmiddelen*, die alleen dienen om het zieke publiek ten bate van gewetenlooze schurken te exploiteeren, zijn het doelwit van onze bestrijding.

Niet altijd echter zijn de kwakzalvers in staat hunne middelen geheim te houden.

In sommige landen zijn ze verplicht de samenstelling op de flesch of doos mede te deelen en — ten minste schijnbaar — voldoen zij aan die verplichting.

Maar ook daar, waar die verplichting niet bestaat, treedt het onverbiddeijk scheikundig en microscopisch onderzoek op, om de ware samenstelling van hunne niets-betekende middelen in het juiste daglicht te stellen.

Zij houden dan op *geheimmiddelen* te zijn... maar zijn ze daarom minder gevaarlijk?

In geen deele: zij blijven *kwakzalversmiddelen*, een pest voor de maatschappij.

En zoolang niet èn het gezond verstand èn, indien dit, zooals thans, nog noodig blijkt te zijn, goede wetten het hunne doen om deze pest te stuiten, zoolang beschouwen wij het als onze plicht, al onze krachten in te spannen, om het publiek voor te lichten en voor ondergang te behoeden.

Er bestaat geen wezelijk verschil tusschen *geheime* en *niet-geheime* kwakzalversmiddelen.

Het is niet in hoofdzaak de samenstelling, die zoo'n middel kenmerkt maar juist het doel dat er klaarblijkelijk mee wordt beoogd: het speculeeren n.l., door valsche gegevens, op ieders streven om zijn gezondheid te behouden of zijn geschokte gezondheid te herstellen en uit die valsche speculatie geld te slaan.

Wanneer wij in dagbladen of elders die opgeschoefde advertenties lezen, waarbij een of ander middel, onder een aanlokkenden naam, als onfeilbaar tegen deze of gene — of liefst tegen alle — kwalen (zelfs de ongeneeslijkste) wordt aanbevolen, zonder dat daarbij geneeskundig onderzoek en raadgeving noodig is, dan aarzelen wij geen oogenblik een zoodanig middel een kwakzalversmiddel te noemen, onverschillig of de samenstelling ons bekend is, of niet.

Waarom wij dan, in onze artikelen, zoo dikwijls van de samenstelling gewag maken?

Alléén als middel ter overtuiging.

Helaas, 't is een treurig feit maar waar, dat onze raadgevingen, te goedertrouw en geheel onbaatzuchtig aangeboden, bij het publiek veel minder geloof vinden dan de bedriegelijke leugens der op zijn geld azende kwakzalvers. Wanneer wij nu dat publiek kunnen zeggen: zie deze en gene, u wel bekende stoffen koopt ge voor uw geld en die stoffen zullen zeker de wonderen niet doen, die de kwakzalver u voorspiegelt, dan bestaat er kans, dat ten minste enkelen worden overtuigd. *)

Maar niet altijd kunnen wij dit overtuigingsmiddel aanwenden.

Zelfs de beste chemicus of microscopist is niet immer in staat de raadselen van een handig kwakzalver op te lossen. Er bestaan meerdere stoffen, vooral van plantaardigen oorsprong, wier aanwezigheid zelfs bij het meest nauwkeurige onderzoek niet met zekerheid is aan te toonen.

Een geroutineerd kwakzalver weet dit en maakt juist van die stoffen gebruik in zijne middelen.

Het onderzoek van die middelen zal dus geen of een onvolledig resultaat opleveren.

Hebben wij, in die gevallen, wel het recht om waarschuwend op te treden?

Gewis. Een der middelen om het publiek te overtuigen, ontbreekt ons; maar de kenmerkende eigenschappen van de kwakzalversmiddelen wijzen ons duidelijk den weg, dien wij te bewandelen hebben: de samenstelling is daarbij bijzaak.

Het middel van Graaf Matthei bestaande uit *zuiver water*, en de Zwitserspillen van Richard Brandt samengesteld uit *aloë* en tal van andere plantenstoffen, de *Revalenta arabica*, alias *linzenmeel*, en het middel tegen diphteritis van Noortwijk, waarvan wij de juiste samenstelling niet

konden opgeven, staan op gelijke lijn van kwakzalverij.

Wij hebben 't vroeger al eens gezegd: De kwakzalvers — 't zij dat hunne middelen geheim zijn of niet — zijn als de ratelslangen. Zij waarschuwen door hun optreden.

't Eenig onderscheid is, dat het publiek de laatsten ontvlucht en zich door de eersten laat omstrengelen.

Wanneer zullen zijne oogen voor dit gevaar opengaan?

RECHTSZAKEN.

Prof. De Haas.

De Haagsche rechtbank vernietigde wegens vormgebrek het vonnis van den kantonrechter te Leiden, waarbij A. J. DE HAAS te Noordwijk werd veroordeeld tot f 300.— boete of 50 dagen hechtenis, wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde en veroordeelde bekl., opnieuw rechtdoende, tot f 100.— boete of 20 dagen hechtenis. (*Leidsche courant*).

De fistelboer.

Voor het Kantongerecht te Hoorn heeft terecht gestaan de 72-jarige P. URSEM van Wognum, beschuldigd van het uitoefenen van het beroep van geneeskundige en het geven van geneeskundigen raad, zonder daartoe bevoegd te zijn.

Als getuigen traden op ANTJE SAS van Enkhuizen, die het in het hoofd had, DIEWERTJE GROEN van Andijk, die het in den mond had, JOHANNA KOUWENHOVEN van Amsterdam, die bij den z.g. fistelboer is geweest wegens een wondje op den schouder, ANNA DE ZWART van Enkhuizen, die een puist aan de kin had, en ANTJE BARENS, die een wond aan den duim had.

Allen verklaren bij bekl. om raad te zijn geweest. Allen was het gebruik van den fistelpot aangeraden.

Eenige belooning behoefden ze voor dien raad niet te geven. Toch lieten een paar een kwartje als fooi achter.

Het O. M. neemt aan, dat bekl. te goeder trouw handelde en dat geen winstbejag op den voorgrond stond.

Bekl. oefent een 6-jarige praktijk uit en is nog nimmer met de politie in aanraking geweest. Veel menschen heeft hij al geholpen. Dit moest van invloed zijn op de strafmaat.

De eisch luidde 5 maal f 10 boete of 5 hechtenisstraffen van 10 dagen.

De verdediger Mr. A. PRINS van Alkmaar betoogde dat de dagvaarding op grond van art. 143 van 't Wetboek van Strafvordering niet juridisch juist was. Bovendien betoogde hij, dat bekl. geen voordeel trok van zijn raadgevingen en dat dus van het uitoefenen van een beroep geen sprake kan zijn. Verder, dat men niet te doen had met 5 feiten, maar met een voortgezette handeling.

Ten slotte wees pleiter er op, dat het middel van vader op zoon is overgegaan en dat reeds velen daarbij baat hebben gevonden, ook in gevallen dat doctoren geen genezing konden brengen. Wordt een straf opgelegd, dan moet dat zijn een minimumstraf, omdat men hier met een sympathiek geval te doen heeft. De apothekers hebben zich zelfs bereid verklaard, het middel te verkoopen. (*).

Bij de uitspraak verklaarde de kantonrechter de dagvaarding nietig.

(*Algem. Handelsblad.*)

(*) Deze bewering bevreesdt ons zeer. (*Red. Mbl.*)

„Dr. Reteau”.

Advocaat-Generaal bij den Hoogen Raad mr. TAK heeft conclusie genomen in de zaak van W. J. H. alias dr. RETEAU, bankier te Rijswijk, door het Hof te 's-Gravenhage wegens de bekende „deskundigen”-praktijken veroordeeld tot 3 jaar gevangenisstraf.

Geen der aangevoerde cassatiemiddelen gegrond achtende concludeerde hij tot verwerping van het beroep.

Uitspraak 19 April.

(*Vaderland.*)

Onbevoegde uitoefening der tandheelkunde.

De kantonrechter te Haarlèm heeft W. S., uit Amsterdam, veroordeeld tot twee boeten van f 100 wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde. De eisch was tweemaal f 300.—

De kantonrechter mr. HILTERMANN te Amsterdam veroordeelde een fabrikant in tandheelkundige artikelen op den Nieuwendijk, wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheelkunde, tot f 200.— subsidiair 40 dagen hechtenis.

CORRESPONDENTIE.

I. v. T. te Z. Met bevreemding vernamen wij, dat, zooals gij schrijft, vele militairen tegenwoordig gebruik maken van de KOLA-PASTILLES van DALLMANN & Co. Wij dachten dat dit middel al lang in onbruik was geraakt.

Reeds in het Maandblad van November 1891 schreven wij, naar aanleiding van een ons gestelde vraag, het volgende:

„Na onderzoek en ingestelde informatie mogen wij de Kola-pastilles van Dallmann niet direct als kwakzalversmiddel beschouwen. Wel zouden wij niet gaarne alles onderschrijven, wat er van de goede werking dezer pastilles wordt beweerd, wel keuren wij de wijze van exploitatie af, maar de manier van aanbeveling en exploitatie stempelt dit middel nog niet tot kwakzalverij. Het „Schöffengericht” te Breslau, dat te beoordeelen had in hoeverre een advertentie van de Kola-pastilles, volgens 'ds daar bestaande verordening, strafbaar was, beschouwde die pastilles niet als een geheimmiddel en sprak den redacteur van de „Breslauer Morgen-Zeitung”, die als beklagde verscheen, vrij.”

Bij een onderzoek, in 1891 ingesteld, bleken de pastilles inderdaad kola te bevatten; of een veelvuldig gebruik van deze stof zonder eenig bezwaar kan geschieden, willen wij niet gaarne beweren.

Wij betuigen onzen dank voor het toegezonden Verslag van de Gezondheidscommissie, zetelende te Boxmeer.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

De fistelpot van Klaas Ursem. Het volk noemt alle chronische etterende gezwollen fistels en daaronder zoowel die gemakkelijk, als die zeer moeilijk genezen.

Klaas Ursem, een Noord-Hollandsche boer, die voor eenige jaren is overleden, speculeerde daarop en verkocht voor veel geld een zoogenaamden fistelpot. De erfenamen zetten nu de winstgevende zaak voort. Volgens mededeeling van den heer P. KRUYSSÉ (zie No. 1, jaarg. II) bestaat het middel uit 2 dooiers van eieren met boter en eenige plantenpoeders, voornamelijk van karweizaad, laurierbessen en zevenboom. Een enkele pot, (die misschien geen 25 cent waarde heeft) kost ruim f 4, doch men moet volgens Ursem minstens 6 stuks gebruiken voor men een oordeel over de uitwerking kan vellen, zoodat ruim f 24 het minste is, wat men op 't altaar der lichtgevoigheid offert. Gelukkig zoo dit geld het eenige is wat men er door verliest, want maar al te dikwijls doet het misplaatste vertrouwen in den fistelpot, die niet kan baten, den lijder het inroepen van noodzakelijke geneeskundige hulp uitstellen, of de door den geneesheer aanbevolen behandeling veronachtzamen. Dr. J. ENSING deelde vroeger (No. 3, jaarg. II) een geval mede waarin Klaas Ursem's kwakzalverij op die wijze den dood van een jongmenschen had veroorzaakt, terwijl onze nummers van April 1895 en van Maart 1901 weer nieuwe gevallen vermeldden van de schadelijke werking van den fistelpot. En van hoevele gevallen dragen wij geen kennis?

Eureka. De erven Wed. Abbring hebben concurrentie gekregen in hun middel ter bestrijding van drankmisbruik, en gevaarlijke ook. Want wat zij doen voor vijf en twintig gulden doet een zich noemende J. JOSEPHUS, vroeger te Rotterdam thans te 's-Hage, voor 60 cent. 't Is goedkoop... maar het kan nog goedkooper, zooals wij zullen zien.

Het wondermiddel van Josephus, onder de leuze „Sluit Schiedam” aangekondigd, is volgens de onderzoekingen van onze leden, de h.h. Dr. L. VAN ITALIE te Rotterdam en Dr. VAN HAMEL ROOS te Amsterdam, een aftreksel, verkregen door een of ander bitter plantendeel met azijn te behandelen. Dus, evenals al de bekende middeljes tegen drankmisbruik, een bitter „niemendal”, dat ook in uitwerking met die anderen gelijk staat, dat wil zeggen: ook niets uitwerkt.

Er is maar één middel tegen drankmisbruik: „onthouding van het gebruik”, en dit behoeft geen cent te kosten. De f 25, besteed bij de Wed. Abbring of de 60 ct. bij Josephus, is weggegooid geld.

*) In den laatsten tijd is bij ons de vraag gerezen of wij er wel verstandig aan deden de samenstelling der kwakzalversmiddelen bekend te maken. Het is ons n.l. gebleken — wij herinneren o. a. aan de nagemaakte *Pinkpillen* — dat er personen zijn, die onze opgaven misbruiken om zelve nagemaakte kwakzalversmiddelen te bereiden wat op zichzelf nog niet zoo erg is maar, en dit is erger, die dat nagemaakte produkt op even kwakzalverachtige wijze aanbevelen als het z.g. echte. Na rijp nadenken meenden wij echter, dat deze onwaardige handelingen, hoezeer wij ze betreuren, voor ons geen aanleiding mochten zijn, om van den reeds meer dan dertig jaren gevolgdten weg af te wijken.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOorzITTER; Mr. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; Mr. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten, Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; Ds. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; Dr. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, MISTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉS bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar f 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur.

Berichten: Een kwakzalversproces. — Bloedvergiftiging na het gebruik van kloosterbalsem. — Het legerbestuur en de kwakzalvers. — Goede raad aan trilbeeldzoekers.

Mededeelingen van verschillenden aard: Een bezoek van een Somnambule. — Weer eens Akker en zijn Abdijs troop. — English Breakfast-Tea.

Uit de Pers: Abdijsiroop en adverteeren.

Rechtszaken: Het Staphorster boertje. — „Dr. Reteau”.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Boom's maagpoeder.

Feuilleton: Beroemde kwakzalvers, (De Graaf de Saint-Germain).

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

De heer A. WILLEMSE,	arts te	Rotter'dam.
Het Groene Kruis,	afdeeling	Dinxperlo.
„ „ „ „	„	Gulpen.
„ „ „ „	„	Hillegersberg.
„ „ „ „	„	Leek en Oms'reken.
„ „ „ „	„	Leeuwarden.
„ „ „ „	„	Schippluiden.
„ „ „ „	„	Schoondijke.
„ „ „ „	„	Vaassen.
Het Witte Kruis,	„	Amsterdam.
„ „ „ „	„	Avenhorn.
„ „ „ „	„	Berkhout.
„ „ „ „	„	Krommenie.

BERICHTEN.

Een kwakzalversproces. Door E. MÜLLER-SCHÜRCH wordt in *Corresp. Bl. f. Schweizer Aerzte*, verslag gegeven van zijn onderzoek naar de geestvermogens van een kwakzalver, die op 25-jarigen leeftijd reeds als ijzerhandelaar failliet was gegaan, daarna marskramer en kantoorbediende was geworden en zich ten slotte beter had bevonden bij de uitoefening van hypnotisme en magnetisme, welke hem 6 tot 7000 gulden per jaar opleverde. Door een advertentie was hij er toe gekomen, in de leer te gaan bij een hypnotiseur en nu was hij zelf gaan adverteeren en kreeg hij op zijn beurt leerlingen, die hem 35 of 45 fres. betaalden, naarmate hij het onderwijs schriftelijk gaf of mondeling, in zijn „Schweizerisches Wissenschaftsinstitut.” De leerlingen waren of lieden met ziekelijke geestvermogens, gelijk o.a. een ingenieur of menschen, die zelf kwakzalver wilden worden en waarvan een dan ook reeds een misdrijf had begaan, of zieken en andere ongelukkigen, die hun hoop op den magnetiseur hadden gevestigd om bedrogen en beroofd uit te komen. Zoo bijv. een grijsaard van 80 jaar met twee zonen, die zich slecht gedroegen, en die hoopte, door het magnetisme eindelijk invloed

op hen te krijgen, een man, die wilde leeren zijn epileptische vrouw te genezen, een Italiaan, die macht over anderen wilde krijgen. Aan sommige onnoozelen heeft hij al hun geld afgezet, voorgevende, dat zij daarvoor aandeelen in zijn „Wissenschaftsinstitut” zouden krijgen. Ten slotte is hij voor den rechter gekomen wegens zedeloze handelingen met een gehyponotiseerde.

Bij onderzoek bleek, dat de man geheel toerekenbaar was. Het openbaar ministerie was met den deskundige van oordeel dat van alle gepleegde wandaden de kwakzalverij in de aanklacht op den voorgrond moest staan, omdat van de andere misdrijven de werking ten einde liep bij de slachtoffers terwijl de kwakzalverij door leering en voorbeeld telkens nieuwe middelpunten van bederf en benadeeling der maatschappij vormde. Deze zienswijze, die, hopen wij, op den duur door leering en voorbeeld nieuwe middelpunten van gezonde rechtspraak zal vormen, werd door de rechtbank gedeeld en de kwakzalver werd tot een jaar dwangarbeid veroordeeld. Dat kan nog eens afschrikkend werken. Boeten worden slechts als onvermijdelijke bedrijfskosten beschouwd en, gelijk een kwakzalver tot MÜLLER SCHÜRCH had gezegd, geeft een solide kwakzalversfirma om enkele honderden per jaar niet veel. (T. v. G.)

Bloedvergiftiging na het gebruik van kloosterbalsem. Te Kwin'sheul had mej. A. K. de onvoorzichtigheid een puistje achter het oor open te krabben en er kloosterbalsem op te smeren. Na enkele uren zwol het hoofd erg op en de inmiddels ontboden gen'esheer constateerde bloedvergiftiging. De ongelukkige is na hevige lijden aan de bekomen vergiftiging bezweken. (N. v. d. D.)

Het legerbestuur en de kwakzalvers. Pastoor QUISTDORP te Liepe op Usedom heeft aan familieleden van te velle staande soldaten, onder het opschrift „Keert terug tot de natuur”, een vliegend blaadje toegezonden waarin hij, tot genezing van alle wonden en huidaan- doeningen, verbanden met vochtige aarde aanbeveelt. Met het oog op het gevaar, dat zulk een behandeling oplevert voor het ontstaan van tetanus en allerlei verontreiniging der wonden, moet dit blaadje als gevaarlijk voor de bevolking worden beschouwd. Het commando van het derde legercorps verzoekt derhalve om onmiddellijke mededeeling, indien het blaadje mocht worden verspreid. (T. v. G.)

Het *Pharm. Weekbl.* waaraan wij dit bericht ontleenen, voegt er aan toe:

„Men zou bij den strijd tegen de kwakzalverij gaan voelen voor een militaire dictatuur” en wij denken er evenzoo over.

Goede raad aan trilbeeldzoekers. In sommige cinema's te New York verschijnt tusschen de vertoeningen als lantaarnplaatje het volgende in schitterende letters voor de oogen der toeschouwer: „Raad van de gezondheidscommissie: maak den fabrikant van patentmiddelen niet rijk. Zijn beweringen zijn altijd sluwe leugens. Voelt gij u ziek, ga dan naar uw huisdokter. Hij is uw beste vriend.” (T. v. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Een bezoek van een Somnambule.

Tooneelspel in een acte „Mundus vult decipi.”

Een mijner patienten, die zeer lijdende is geweest (zij was twee jaar door mij naar buiten gezonden wegens een tuberculeuze peritonitis, die nu vrijwel genezen is; sedert enkele maanden leed zij nu aan een functioneele krachteloosheid van het eene been, waardoor zij hinkte *) werd door haar familie dringend geraden eene bekende Haagsche Somnambule te raadplegen. Hiermede ging ik gaarne accoord, te meer waar ik zelf zeer nieuwsgierig was eens zoo'n séance bij te wonen.

Aan de bedoelde Haagsche grootheid werd door een vriendin van Mevrouw X, onder den naam weer van een ander, geschreven, waarbij zij werd uitgenoodigd naar Amsterdam te komen om mijne patiente van advies te dienen. Op een Zaterdagavond werd zij bij vrienden aan huis (om alle kans uit te sluiten, dat zij zich van te voren op de hoogte stelde van het geval) ontvangen door mijne patiente (Mevrouw X), de bovenbedoelde vriendin, die tot zuster van Mevrouw X was gepromoveerd voor dezen avond en mij, die de rol van den heer X speelde.

Het tooneel (ja het was je reinste vertooning!) stelt voor een gezellige huiskamer.

Personen:

Mevrouw X met genoeglijk handwerk.

de Heer X in easy chair zijn Handelsblad lezend.

Zuster X met zorg en zichtbare routine theeschenken, (allen zeer ernstig in de hun vreemde omgeving, ietwat gespannen de komst van de beroemdheid verwachtend.)

Treedt binnen een dienstbode, die de komst van Mevrouw N.N. annonceert.

(Spanning vermeerderd zichtbaar.)

Komt op een redelijk goed gekleede burgerjuffer (Mevrouw N.N.)

De Heer X. Heel vriendelijk, dat U overkomt om ons van advies te dienen.

De Dame. Ja, ik ben wel wat laat, maar 't is ook zoo druk; ik kom nu regelrecht uit Amersfoort.

De zuster. Een kopje thee?

De dame. Neen; dank U, straks graag, maar niet vóór de Séance.

De Heer X. Mijn zuster en ik zullen het zeer op prijs stellen deze zitting bij te wonen.

*) Bij het schrijven van deze regelen was het hinken na een massageuur genezen.

De dame. Één is eigenlijk genoeg om op te schrijven, omdat ik na de slaap alles vergeten heb wat ik zeide, maar als U daar achter mij gaat zitten, kunt U ook wel blijven.

Het licht wordt gedempt: één lamp met omhoog getrokken kap, waarover een courant, die de eene zijde van de kamer in halfduister brengt. Voor de courant de dame, links aan tafel Mevrouw X; rechts ter zijde gewapend met papier en potlood, de heer X, achter de dame zuster X.

Er wordt uitgesteld: een zakdoek, een reukfleschje en een glas water.

Es geht los! Het is muistil.

De dame met de oogen dicht; begint met beide handen over voorhoofd en wangen te strijken snel langs haar armen omlaag. Diepe zuchten werden gehoord, zonderlinge pijnlijke grimassen werden getrokken, (de aanwezigen lachen niet). Nog eens vervaarlijke zuchten; een zekere rust treedt in en na 3 minuten slaapt de dame, d.w.z. zit rustig met dichte oogen.

Zij schuift naar Mevrouw X toe, voelt haar pols, betast hals, borst en rug.

De dame. (met grafstem) Hoe is de slaap?

Mevrouw X. Best.

De dame. (betasting gaat voort) U transpireert zeker veel?

Mevrouw X. Neen nooit.

De dame. Periode geregeld? Zeker veel afscheiding?

Mevrouw X. Neen, heelemaal niet.

De dame. (zichtbaar teleurgesteld, vraagt niet verder maar denkt hardop:)

De slijmvliezen van het geheele lichaam zijn aangetast; het gestel is zeer ongeregeld; sommige dagen zijn beter, sommige slechter. Bent U wel eens wazig voor de oogen?

Mevrouw X. Neen.

De dame. (betast wervelkolom en flanken.) Wat gebruikt U!

Mevrouw X. Geeft een dagmenu.

De dame. U moet vaak eten: zes maal per dag; u bent achteruitgegaan in krachten, uw gestel is ongeregeld; veel zoet gebruiken, doch niet te veel. Het voedsel moet licht verteerbaar zijn: witte soep en visch; vooral geen vet.

U moet oefeningen maken, diepe kniebuiging achter een stoel staande, op deze wijze: (de slapende dame doet de oefening voor.) De pols is onregelmatig; het hart is uitgezet. Geen

moedeloze buien! De milt is ook uitgezet (al tastende door de kleeren heen wordt dit geconstateerd.)

Heeft U wel eens angstbuien?

Mevrouw X. (die een zeer opgeruimde natuur heeft.) Neen nooit, gelukkig.

De dame. U mag niet zwaar zuchten en hoesten. Hoe lang slaapt U? 's Middags een uur rusten; veel buiten, niet met regen.

Wij zullen eerst enkele malen magnetiseeren, daarna krijgt U medicijnen.

U kunt beter worden, maar moet zelf flink medewerken.

Mevrouw X. Maar wat is dan eigenlijk mijn ziekte?

De dame. Wisselkoorts! Daardoor zijn alle slijmvliezen aangetast.

Mevrouw X. Ja, maar ik heb zoo vaak pijn in de buik.

De dame. (klaarblijkelijk nog in slaap, maar langzamerhand gewoon pratend, met wat hangend hoofd en de oogen weer geopend.) Dat is verschaling. U moet ruime ontlasting hebben en veel urineeren. U neemt 1 lepel olijfolie en 1 drachme gelatine opgelost in 250 water over den dag verdeeld.

De heer X. een drachme, wat is dat?

De dame. Dat is een oude maat; ik gebruik alleen oude maten.

Enkele minuten pauze; de aanwezigen lachen steeds niet. Diepe zuchten worden geslaakt; het vroegere strijken over oogen, voorhoofd, en gezicht, dalende langs de armen wordt uitgevoerd. De zakdoek wordt opgenomen. De reukflesch onder de neus gehouden; het glas water in een teug geledigd en klaar is... de dame.

De heer X. Wat voor gelatine moet dit zijn?

De dame. Heb ik over gelatine gesproken? Ik ben alles vergeten, wat ik gezegd heb.

Na nog een paar vragen wordt de dame beleefd uitgelaten f 4.— rijker dan zij kwam.

Mijnheer de redacteur; nu ik bovenstaande regelen overlees, ben ik ontevreden over mijn relaas. Mij ontbreekt de welversneden pen om dit schoone bezoek te schetsen; daardoor ligt voor hen, die niet aanwezig waren, de kwakzalverij er misschien niet zóó dik op, als voor ons, die de dame mochten ontvangen.

't Is ongelooflijk, wat voor brutaliteit dit soort

menschen wel moet hebben om dag aan dag de goegemeente voor den gek te houden — maar nog ongelooflijker is het, hoe het mogelijk is, dat er nog steeds menschen zijn, die deze bedriegerij voor goede munt aannemen.

Dr. G.

Weer eens Akker en zijn Abdijsroop.

Tot vervelens toe moeten wij ons met dezen man bezighouden, want een schandelijke advertentie, in de laatste dagen in de bladen opgenomen, noodzaakt ons, weer eens onze waarschuwend stem te doen hooren. De bedoelde advertentie luidt aldus:

„ASTHMA VERSTIKT.

Beklagenswaardige slachtoffers, gekweld door asthma, chronische bronchitis, (verouderde, verwaarloosde verkoudheid) of andere borstziekten. Wat draait gij U om en om op uw bed, hijgend, stikkend bijna, door gebrek aan lucht, door gebrek aan adem. Het is bekend, dat gij vreeselijk lijdt, gij ongelukkige zieken! Wanhoopt echter niet, nog is het niet te laat. Nog kunt gij genezen, zelfs als de kwaal voortgewoerd is, en de benauwdheid U bijna stikken doet. Dat wonderbare middel, dat asthma, bronchitis, influenza, kink- en slijmhoest en alle borst-, keel- en longaandoeningen onfeilbaar geneest, is de Abdijsroop, borstversterkend en ziektekiemdoodend. Raadpleegt de duizenden dankbetuigingen, welke wij dagelijks publiceeren. De Abdijsroop heeft zelden teleurgesteld en geneest daar, waar andere middelen faalden."

Is 't niet verschrikkelijk? „Dat wonderbare middel dat alle borst-, keel- en longaandoeningen onfeilbaar geneest is de Abdijsroop", een dergelijke verklaring is de grootste leugen die denkbaar is en daarbij is die verklaring hoogst misdadig. Akker is overtuigd, daar zijn wij zeker van, dat zijn mengseltje van aardappelstroop en een beetje salicylzuur bij ernstige borst-, keel- en longaandoeningen van nul en geener waarde is en toch gaat hij maar voortdurend voort met door zijn grove leugens het publiek tot aankopen van zijn nietswaardig mengsel te lokken. Het kan hem blijkbaar niet schelen of hij ernstige lijders de kans ontneemt om — door het inroepen van tijdige, doelmatige hulp — werkelijk van

FEUILLETON.

BEROEMDE KWAKZALVERS.

DE GRAAF DE SAINT-GERMAIN.

Het is niet rechtvaardig, om, zelfs in een tijdschrift als het Maandblad tegen de Kwakzalverij, altijd de schaduwzijden van een bedrijf te laten zien. In den regel is in het Maandblad alleen het openbaar ministerie aan het woord, dat niet gelooft aan de deugden van schriftvervalschers, valsche munters en dergelijken, die toch dikwijls, wanneer men ten minste eenige waarde hecht aan de mededeelingen, vervat in hunne in romanvorm gegoten levensbeschrijvingen, uitnemende staatsburgers kunnen zijn, met deugden, verre verheven boven die van het hen omringende bekrompen publiek, dat al de ellenden van een te nauwgezet geweten ondervindt.

Van de deugden der thans nog in eere zijnde kwakzalversmiddelen zijn nog zoo velen overtuigd, dat het werkelijk overbodig is, om aan het thans levende geslacht de zegeningen te verkondigen, die wij danken aan Abdijsroop, Pinkpillen, en dergelijke.

Het zou echter heel wat moeite kosten, om de lezers van het Maandblad te overtuigen, dat er geen beter middelen bestaan dan Holloway-pillen en Sequah-olie; zelfs de domste slikker van Pinkpillen of de onnoozelste kucher, die baat zoekt bij Abdijsroop, matigt zich het recht aan, om bij het noemen van Holloway-pillen een ongeloovig gezicht te zetten en je te vertellen, dat het een kwakzalversmiddel is. Hij doet daarmee het geneesmiddel van zijn vader en wellicht van zijn grootvader het bitterste onrecht aan, want dezen hebben voor een niet onbelangrijk deel hunne gezondheid te danken gehad aan het regelmatig gebruik van dezelfde Holloway-pillen, die door hun zoon en kleinzoon thans zoo smadelijk worden uitgescholden. — Laat deze bedenken, dat straks zijn zoon en kleinzoon met evenveel minachting op Abdijsroop en Pinkpillen zullen neerzien, als hij thans in zijn eigenwijsheid neerziet op zijn vaders Holloway-pillen.

Maar ook vader en grootvader zijn niet zonder schuld; zij hebben zich verbeeld, dat zij, als meer verlichte nazaten van hunne bijgeloovige voorvaders, minachtend mochten neerzien op mannen, die eenmaal de bewondering wekten van alle bewonderaars van geneeskundige intuïtie, met behulp waarvan een handige menschenkenner, zonder voorafgaande studie, heel wat meer wonderen verrichtte dan de knapste geneeskundigen van zijn tijd tezamen.

Een held op het gebied der „intuïtieve geneeskunst" was in het midden der 18de eeuw de Graaf DE SAINT-GERMAIN, die ook in ons land, en wel in het hoofdsche 's-Gravenhage, eenmaal zijne bewonderaars had, al kon hij ze er, dank zij het nuchter verstand der toenmalige Nederlanders, niet als in Frankrijk bij honderdtallen tellen. Dat de Graaf niet de eerste de beste was, blijkt wel uit zijn levensgeschiedenis en al zien wij in onze eigenwijsheid minachtend neer op onze voorouders, die aan zijne kunsten geloof hechtten, deze toonden, door zich door een Graaf DE SAINT-GERMAIN te laten misleiden, heel wat meer smaak dan wij, die onze gezondheid en die onzer nabestaanden toevertrouwen aan een boertje, een schoenlapper of een ander, die op elk gebied, waarover we zelf met eenige kennis van zaken weten te oordeelen zeer onkundig blijken, maar die we als geneeskundigen zonder voorbehoud vertrouwen.

De levensbeschrijver van den Graaf DE SAINT-GERMAIN vertelt ons van hem, dat hij in Sleeswijk in 1784 is overleden. Het leven van dezen wonderdoener, van dezen „graaf om te lachen", zooals VOLTAIRE, de scherpzinnige menschenkenner, hem reeds noemde, schijnt een sprookje; de geheimzinnigheid, waarmee hij zich wist te omringen, ten einde zijn rol beter te spelen en daardoor te profiteeren van de lichtgeloovigheid van zijn tijdgenooten, is van dien aard geweest, dat het thans nog niet mogelijk is, eenige zekerheid omtrent zijn herkomst te krijgen. Hoewel de gegevens, welke men zich over hem heeft kunnen verschaffen, noch voldoende talrijk, noch voldoende beslissend zijn om het waas van geheimzinnigheid op te heffen, waarmede zijn bestaan is omgeven, zoo kunnen ze ons toch dienen om een juist inzicht te krijgen in den geestestoestand van

hen, die zich voor de meest beschaafden in Frankrijk hielden. Hoe sceptisch de levensopvattingen in die dagen ook waren, het was den toenmaligen filosofen niet gelukt, om het geloof aan het bovennatuurlijke uit te dooven; wel was echter de godsdiens vervangen door het geloof aan allerlei bovennatuurlijke machten. Mannen traden op, niemand wist van waar ze kwamen, die wonderen beloofden, die de portretten van dieerbare afgestorvenen lieten zien, die om hunne tooverspiegels de hoogstgeplaatsten in de maatschappij wisten te verzamelen. Niemand vond meer aanhang dan de Graaf DE SAINT-GERMAIN, en weldra was er slechts sprake van hem. Het was echter niet alleen aan de resultaten van zijn kwakzalverskunsten, dat hij zijn roem had te danken, maar bovenal ook aan zijn persoonlijke verdiensten. „De Graaf DE SAINT-GERMAIN", schrijft GRIMM, „heeft op allen, die hem gekend hebben, den indruk gemaakt van een man vol geest. Hij bezat die natuurlijke welsprekendheid, waaraan slechts weinigen weerstand kunnen bieden; hij was goed op de hoogte van de scheikunde, terwijl zijn historische kennis buitengewoon groot was. Hij verstond de kunst om in het gesprek kleine, weinig bekende historische bijzonderheden in te vlechten, die hij dan vertelde met dezelfde levendigheid als een gebeurtenis van den dag." — De maarschalk van Belle Isle, die hem in Duitschland had leeren kennen, nam den graaf in 1740 mede naar Frankrijk, waar hij hem aan Mme. DE POMPADOUR voorstelde, die hem weldra in haar kring van vrienden opnam. Bij LOUWIS XV vond hij ook een gunstige ontvangst; deze onderhield zich dikwijls gedurende geruimen tijd met den graaf en liet te Chambord appartementen voor hem inrichten. Mme. DU HAUSSET vertelt, dat Mme. DE POMPADOUR hem eens vroeg: „Hoe zag FRANÇOIS I er uit? Dat was een koning, dien ik zou hebben kunnen beminnen." „Hij was ook zeer beminenswaardig," zei SAINT-GERMAIN; en hij beschreef vervolgens zijn uiterlijk en zijn geheele persoonlijkheid op zoo levendige wijze, alsof hij hem goed had gekend. Verder sprak hij over den comte de France, over MARIA STUART, over MARGUERITE DE VALOIS, totdat Mme. DE POMPADOUR hem lachend toevoegde: „Het schijnt wel, alsof gij hen allen hebt

hunne kwalen te worden genezen, hij decreeteert maar: neemt Abdijstroop, het wonderbare middel, dat onfeilbaar geneest of „Abdijstroop geneest daar, waar andere middelen faalden”.

Inderdaad, voor het optreden van Akker weten wij maar één woord: *misdadig*. Het belang van de zieken is voor hem niets, zijn eigen belang alles; aan dit laatste belang worden de arme slachtoffers opgeofferd. Is daar nu van rechtswege niets aan te doen?

English Breakfast-Tea.

(Een vermagerings-thee.)

Wij hadden in 't geheel niet meer aan dit middel gedacht, wij meenden dat de exploitatie hier te lande had opgehouden, maar vermoedelijk is deze onze meening onjuist. Want dezer dagen werd ons om inlichtingen aangaande deze thee gevraagd en wij kunnen niet beter doen dan een vroegere waarschuwing te herhalen:

„Wie

door buitengewone lichaamsdikte misvormd is of zich daardoor onhandig en onbeholpen gevoelt en derhalve

Magerder wil worden,

hem is „English Breakfast-Tea” merk „Queen Victoria” ten zeerste aan te bevelen. Na kort gebruik wordt zelfs de dikste mensch

zoo slank als een Den,

en voelt zich dientengevolge als nieuw geboren. Daarom DRINKE degene, die magerder wil worden

„English Breakfast-Tea”,

die volkomen onschadelijk is.

Alleen verkrijgbaar in pakjes á f 1.25 of dubbel pakket f 2.40 (porto extra) onder rømb. bij PAUL KOCH, Hygiënische verzendingszaak, Arnhem, No. 52.”

Ziethier een advertentie die ons leerde: dat er een *geneesmiddel* is om magerder te worden en dat ons land, te Arnhem, een „Hygiënische verzendingszaak” (wat is dat voor een ding?) rijk is: wat wij niet wisten. Terwijl ons nu die „verzendingszaak” weinig interesseert, is dit niet het geval met het vermageringsmiddel. Want alle middelen tot nu toe als *geneesmiddel* tegen corpulentie aanbevolen, zijn gebleken „Schwindel”

gekend.” „Ik heb een uitstekend geheugen.” antwoordde hij, „en heb veel over de geschiedenis van Frankrijk gelezen. Ik houd er soms van, niet om mijn toehoorders in den waan te brengen, dat ik in het grijze verleden heb geleefd, maar om hun dien indruk te geven.” — „Maar gij hebt ons nooit gezegd, hoe oud gij zijt, en gij gaat voor zeer oud door. De gravin DE GERGY, die ik meen, dat vijftig jaar geleden als echtgenote van den gezant te Venetië was, zegt, dat zij er u gekend heeft juist zooals ge thans zijt.” — „Het is waar, mevrouw, lang geleden heb ik Mme. DE GERGY gekend.” — „Maar als het waar is, wat zij zegt, zoudt gij op het oogenblik meer dan honderd jaar oud zijn?” — „Dat is niet onmogelijk”, antwoordde hij lachende, „maar het is ook mogelijk, dat deze dame, die ik zeer hoog acht, gekscheert.” „Gij hebt haar een elixir van zeer verrassende werking gegeven,” zeide zij, „zij beweert, er langen tijd niet ouder dan vier en twintig jaar te hebben uitgezien. Waarom geeft gij van dit elixir ook niet aan den koning?” „O, mevrouw,” zei hij met een uitdrukking van schrik, „hoe zou ik aan den koning een geneesmiddel van onbekende samenstelling durven toedienen? Dan zou ik wel gek moeten zijn.”

Wanneer dit gesprek bekend was geworden, zou het ongetwijfeld wel de goedgelovigheid van het publiek eenigszins hebben doen verminderen, maar het lag niet in de bedoeling van den graaf, om verandering te brengen in de publieke opinie, die hem een bovennatuurlijke macht toeschreef. Men vertelde, dat hij meer dan twee duizend jaar oud was, en Jezus Christus had gekend; men sprak met bewondering van het elixir, waaraan hij dit lange leven had te danken, van zijn onmetelijke rijkdommen, van zijn geheimen om paalen grooter te maken en om vlekken uit diamanten te verwijderen, zonder dat hun gewicht afnam. De graaf DE SAINT-GERMAIN had werkelijk een groot vermogen en spreidde somtijds een ongehoorde weelde ten toon. Hij toonde eens aan Mme. DE POMPADOUR een doos met topazen, robijnen en emeralden, die gezamenlijk een groote waarde vertegenwoordigden. Bij een andere gelegenheid verscheen hij aan het hof met diamanten schoen- gespen en diamanten knopen aan de jarretiëres, waarvan men de waarde op ten minste 200.000

te zijn, uitvindingen van meer of minder handige kwakzalvers. Wij waren dus nieuwsgierig of het merk „Queen Victoria” het er beter af zou brengen.

Het onderzoek van de kruiden, verricht door den heer D. BIERHAALDER te Baarn, heeft ons hieromtrent volkomen ingelicht. De thee staat op dezelfde lijn als de andere kwakzalversmiddelen. Zij bestaat uit *senna-bladen, zoethout, goudsbloemen, korenbloemen, gewone thee en suiker*. Jammer, dat er geen melk bij was, dan had men zijn kopje (niet zeer smakelijke) ontbijtthee terstond gereed. Want, de *senna-bladen* uitgezonderd, is er in de kruiden van *geneeskrachtige* middelen geen sprake; het is niet te verwachten, dat zij eenigen invloed op de vermindering der corpulentie kunnen uitoefenen. En de *senna-bladen* dan? Zeker, bij een zeer ruim en langdurig gebruik van dit *laxermiddel* bestaat er *misschien* wel kans, dat men er niet vetter op wordt, maar wee dengenen, die op dusdanige wijze de corpulentie zou willen tegengaan! Maar bij een matig gebruik heeft men een dergelijke uitwerking niet te wachten, dus ook de *senna-bladen* blijven buiten rekening.

(Dat neemt niet weg dat een, zij 't ook matige hoeveelheid *senna-bladen*, dagelijks gebruikt, op sommige gestellen hoogst nadeelig — al is 't niet vermagerend — kan inwerken, zoodat de aanbeveling in de advertentie: „volkomen onschadelijk” een gewone kwakzalversleugen is.)

Wij meenen dus gerechtigd te zijn te verklaren, dat de in de advertentie aangekondigde *English Breakfast-Tea* een echt *kwakzalversmiddel* is waartegen wij met kracht waarschuwen.

UIT DE PERS.

In aansluiting aan onze waarschuwing tegen AKKER nemen wij hier gaarne het onderstaande over uit de *Haagsche Post* van 24 April j.l. geschreven door den *Medischen Medewerker* van dat blad, die tot het overnemen welwillend zijn toestemming gaf. Tot goed begrip van onze lezers voegen wij er aan toe, dat de *H. P.* in vorige nummers een groote advertentie had opgenomen, waarbij de abdijstroop door vijf *buitenslandsche* geneesheeren werd aanbevolen.

frans schatte. Hoe hij deze schatten had verkregen? Men is het nooit te weten gekomen. Men weet niets van zijn geboorte en kent evenmin zijn waren naam. Het meeste geloof vond een gerucht, dat zeide, dat hij zijn inkomsten trok van een of ander buitenslandsch hof, waarvoor hij spionagediensten verrichtte; volgens anderen was hij de zoon van een jood uit Bordeaux en een prinses, die niet nader wordt genoemd; MME. DU HAUSSET zegt, dat de koning soms van hem sprak als van iemand van hooge geboorte en zij is geneigd, in den graaf DE SAINT-GERMAIN een bastaard van een koning van Portugal te zien. Als men geloof kon hechten aan de „*Mémoires authentiques pour servir à l'histoire du comte de Cagliostro*”, zou men een veel waarschijnlijker verklaring hebben voor den rol, die door DE SAINT-GERMAIN is gespeeld, voor zijn invloed op de meest hooggeplaatste personen en voor de rijkdommen, waarover hij beschikte. Deze *Mémoires* doen hem ons kennen als grootmeester van de vrijmetselarij, en verzekeren, dat CAGLIOSTRO door den graaf DE SAINT-GERMAIN werd ingewijd, alvorens hij in Koerland de vrijmetselaarsloges volgens Egyptischen ritus ging instellen; maar deze *Mémoires* zijn te weinig geloofwaardig dan dat men met enig recht geloof zou mogen hechten aan de daarin vervatte mededeelingen. Het valt evenwel niet te ontkennen, dat de graaf DE SAINT-GERMAIN een buitengewonen invloed op zijne omgeving heeft uitgeoefend, een invloed, die te merkwaardiger is, daar hij niet kan worden toegeschreven aan een geheimzinnige oorzaak.

In dit geval is deze invloed uitsluitend te danken aan zijn persoonlijke kracht, namelijk aan zijn verstandelijk overwicht of aan zijn krachten wil. Hij was dan ook noch een apostel van het magnetisme noch een oproepeer van geesten, en alle wonderen, die hij verrichtte, zijn te verklaren uit zijn krachten wil, die in staat was om door middel van spiegeleffecten bij anderen waanvoorstellingen op te wekken, om hun verbeelding dermate te prikkelen, dat zij in den tooverspiegel der personen meenden te zien, wier verschijning zij wenschten. Het grootste succes viel den graaf DE SAINT-GERMAIN in Parijs ten deel; voor dien tijd, in Holland, in Duitschland, te Venetië, in Londen, had men hem slechts betrekkelijk weinig en met eenige

„ABDIJSIROOP EN ADVERTEEREN.

In de *H. P.* van 10 April lazen wij in de Correspondentie, dat enkele medici geprotesteerd hebben tegen het opnemen van advertenties betreffende Abdijstroop. Naar onze meening protesteeren die collega's ten onrechte en waren wij, behalve arts, ook redacteur van de *H. P.*, dan weigerden wij die advertenties niet. *) In een adres aan de Tweede Kamer van de heeren Van Hamel, Van Holthe tot Echten en Van Houten lazen wij immers dat 't onjuist is: „te beletten, dat de burger aan zijn ernstig en weloverwogen verlangen om genezing te zoeken op een wijze die hij wenscht en waarin hij vertrouwen heeft, kan voldoen”. — Weigert men dit toch, zoo leerden wij ook uit dit adres, dan „beneemt men daardoor aan het individu de vrijheid om evengoed als het zijn geestelijke ontwikkeling en zijn godsdienstige bevrediging mag zoeken in de richting die het wenscht — ook zijn lichamelijk welzijn te halen daar, waar het vertrouwt dit het beste te zullen bevorderd vinden.”

Nu zal men mij tegenwerpen en met mij mijne hooggeëerde medestanders, die drie H's., dat het nog iets anders is het individu vrij te laten om Abdijstroop te koopen of op dat artikel de aandacht te vestigen door het plaatsen van desbetreffende advertenties. Doch te dien opzichte leerden wij van Van Hamel: Ons volk is in zijn algemeenheid niet zoo dom en onontwikkeld, om niet te begrijpen waar ernstige behandeling ophoudt en geknoei begint”. In het algemeen dus, kunnen wij, met ons wijs volk te doen hebbende, alle kwakzalversadvertisenties gerust plaatsen. Men koopt toch niets anders dan de goede middelen, en zoodra geknoei begint, ziet ons volk dat wel. Doch in het algemeen genomen zou men de vraag moeten stellen: is Abdijstroop een kwak-

*) In de rubriek „Correspondentie” deelt de Redactie van de *H. P.* het volgende mede:

„Elders in dit Nr. vindt men de beschouwingen over Abdijstroop, op ons verzoek door onzen medischen medewerker geschreven. Wij hebben daaraan alleen toe te voegen dat wij, na lezing van dat stuk, besloten de advertentie van dat praeparaat niet meer in ons blad te plaatsen.”

Bravo! Trouwens wij hadden niet anders verwacht van de Redactie van een blad, dat reeds in een zijner eerste nummers met kracht tegen de kwakzalverij te veld trok. Men zie daarvoor ons Maandblad van Juni 1914.

(Red. Mbl.)

ironie gemengde aandacht geschonken. Toen hij Frankrijk verliet, ging hij eerst naar Hamburg, daarna naar den landgraaf van Hesse, om ten slotte, na zoolang de algemeene verbazing en bewondering te hebben opgewekt, zijn laatste dagen verre van het rumoer der wereld door te brengen. Naar hetgeen zijn tijdgenooten ons mededeelen, kunnen wij ons hem voorstellen, zooals hij zich aan het hof van LODEWIJK XV vertoonde: hij scheen ongeveer vijftig jaar oud en had een scherpzinnig, geestig uiterlijk; hij was zwaarlijvig noch mager, van middelmatige lengte en krachtig gebouwd; gewoonlijk was hij met smaak, doch eenvoudig gekleed, hetgeen te meer den glans deed uitkomen der diamanten, die hij aan de handen droeg, en die zijn tabaksdoos en horloge versierden; hij was buitengewoon matig.

Nu kan men zich voorstellen, dat een eenvoudige boer zich laat beetnemen door een figuur als de Graaf DE SAINT-GERMAIN, en dat deze zelfs slachtoffers vond onder de minder verstandige leden van het Fransche hof in de dagen van LODEWIJK XV en onder hen afname vond van zijn laxeerkruiden, de nog in de hedendaagsche Pharmacopeeën opgenomen *Species laxantes* ST. GERMAIN, en geloof aan zijn tooverspiegel, maar dat in onze verlichte dagen ontwikkelden zich laten beetnemen door een piskijkenden apothekersknecht, een kruidenlezenden schoenlapper of een glad Overijselsch boertje, dat zal, wanneer straks de schrijver der geschiedenis van onzen tijd ook gegevens put uit de vergeelde bladen van het Maandblad tegen de Kwakzalverij, dezen doen twijfelen aan de verlichtheid van onzen tijd, maar niet aan de lichtzinnigheid, waarmee zelfs hooggeplaatsten het slechte voorbeeld aan de meer eenvoudigen gaven. Wanneer wij ons laten beetnemen, laat het dan ten minste zijn door een figuur als de Graaf DE SAINT-GERMAIN, die echter zelfs voor de nuchtere Nederlanders van het midden der 18de eeuw niet geslepen genoeg was, maar laten we de tegenwoordige meer landelijke collega's van dezen „graaf om te lachen” de eer niet gunnen, dat ze ons te glad zijn.

P. VAN DER WIELEN.

zalversmiddel en doet het kwaad? Richet zeide: „Ce n'est pas la faute de la médecine, si certaines maladies peuvent guérir seules; et ce n'est pas la faute de la médecine si elle ne peut pas guérir toutes les maladies". In die wijze woorden ligt het terrein voor den kwakzalver opgesloten en wordt daardoor tevens diens schijnbaar zoo veelvuldig succes verklaard.

Zeer veel zieken genezen van zelf, dus ook met een of ander kwakzalversmiddel, anderen genezen niet, ook niet met medische hulp, dus wordt den kwakzalver zijn niet-slagen vergeven; de arts wist er toch immers ook geen raad op. Daaronder vindt men de slachtoffers der gebruikers van Abdijstroop en welk ander kwakzalversmiddel ook. Dat zelfde geldt bijv. ook voor het zoogenaamde middel tegen tuberculose, dat nog wel door een arts in den handel gebracht wordt. Door dat middel te gebruiken verliest de patiënt den tijd voor een verblijf in Davos, voor toepassing der door ons in de *H. P.* met een enkel woord beschreven „künstliche Pneumothorax", kortom voor een goede behandeling. Dat Abdijstroop duur is, veel te duur voor de werkelijke waarde, is nog het minste bezwaar. Ware zij goedkoop, dan kocht men haar niet. Dat weet men eenmaal. Om dezelfde reden toch gaat de patiënt gaarne naar een professor; dat is zooveel duurder, dus zal het ook wel veel beter zijn. Met kwakzalverij is echter nooit te bereiken, datgene wat de arts doet. Het beste kan men diens werk karakteriseeren met de woorden: „Il guérit quelquefois; il soulage souvent; il console toujours". Verander de woorden „quelquefois, souvent, et toujours" in „jamais" en ge vindt de resultaten van den kwakzalver naar de waarheid geschat. En niet slechts doen de kwakzalversmiddelen schade aan den betrokken patiënt, wiens goede behandeling daardoor te laat of nooit geschiedt. Men vergete niet de juistheid der woorden: „A tout prendre, un tuberculeux, un syphilitique sont bien plus à craindre qu'un fabricant de dynamite". Maar niettegenstaande dat handhaven wij onze meening, dat het beter is dergelijke advertenties niet te weigeren. Hoogstens zou men kunnen eischen, dat er geen bepaalde leugens in voorkomen. Leugens bijv. als omtrent Abdijstroop in een der laatste advertenties medegedeeld wordt: Er bestaat geen beter middel tegen hoest, verkoudheid, influenza, bronchitis, asthma, borst-, keel- en longaandoeningen" moesten achterwege blijven. Men zou zeggen laat dat er ook maar bij, want de leugen ligt daar te dik op, doch dit is onjuist. Juist dergelijke middelen krijgen door die onwaarheden steun van menschen als Van Holthe tot Echten, die ook eischen, het voorschrijven van bepaalde middelen, kruiden enz., die buiten de lijst der pharmacopee liggen, doch aan wier geneeskrachtige werking door velen wordt gehecht, en die aan oude overlevering, volkservaring of bereidingskunst hunne waarde kunnen ontleenen".

Wie een nuchteren kijk op de dingen heeft, zal, alvorens Abdijstroop aan zijn kinderen te geven, zijn arts raadplegen en dan bemerken, dat er in elk geval betere en zeker goedkoopere en sneller werkende middelen bestaan tegen al de kwalen, waartegen de Abdijstroop het universele, het beste middel zou zijn. De redactie van de *H. P.* stelt de vraag echter anders dan wij. Die redactie vraagt: heeft het middel als huismiddel eenige waarde? En ook zegt ze in het laatste nummer: „De eenigé vraag voor ons is of die waar serieuze waar is, en doet, hetgeen de fabrikanten zeggen, in ongeveer dezelfde verhouding als een doktersrecept werkt. Wordt die vraag ontkennend beantwoord, dan moet de annonce uit de *H. P.*" Met die opvatting moet inderdaad de annonce uit de *H. P.* De samenstelling der siroop toch is zoo, dat het hoofbestanddeel is aardappelstroop. Aan die aardappelstroop is een kaneelsmaakje gegeven, terwijl er niet noemenswaardige hoeveelheden salicylzuur in voorkomen. Men ontvangt dus voor zijn kwalen aardappelstroop en niets anders. Natuurlijk staat het iedereen vrij een handel in aardappelstroop op te richten, maar onwaar, absoluut leugenachtig is het, te beweren, dat het gebruiken van dat goed, ook maar eenig nut zou hebben. Het is dus geen serieuze waar, het doet niet wat de fabrikanten er van zeggen, is dus een gewoon brutaal kwakzalversmiddel, dat

slechts schijnbaar helpt bij aandoeningen, die ook zonder behandeling beter worden.

In de *H. P.* kwam juist een advertentie voor met medische attesten van Fransche doctoren. Is het niet eigenaardig dat men in Holland Fransche attesten overlegt? Ook in ons medisch corps komen minderwaardige broeders voor, maar ik tart den Abdijstroopverkooper vijf attesten van Hollandsche medici over te leggen; daarvoor staan onze Hollandsche doktoren te hoog. Die zijn niet om te koopen om hun naam te geven aan minderwaardige producten als de Abdijstroop. Wij, medici weten welke waarde men aan dergelijke Fransche attesten toekennen moet. Die waarde is nihil.

Daarnaast staat echter, dat die kwakzalversmiddelen geen van allen schadelijk zijn. Daarvoor zorgen de fabrikanten wel; er zit over het algemeen niets in. Daarom missen zij allen de voorgespiegelde hoedanigheid van te zullen genezen in een bepaald geval. Indertijd is over Abdijstroop een enquête gehouden door den bekenden bestrijder der kwakzalverij, Nannes Gorter, en een contra-enquête door den heer Akker, de in-den-handel-brenger van dat stroopje. Natuurlijk waren de door Gorter medegedeelde zaken juist. Gorter staat toch te hoog om onwaarheden te vertellen. In de contra-enquête word gezegd, dat Gorter een patiënt 25 gulden geboden zou hebben om zijn verklaring te herroepen. Die mededeeling is even natuurlijk onwaar. Gorter doet zoo iets evenmin, en het is bevreemdend dat men om de waarde van een artikel te bewijzen tot dergelijke verdachtmaking zijn toevlucht neemt.

Zooals wij zeiden is Abdijstroop niet direct schadelijk. Trouwens, de bestanddeelen, een weinig salicylzuur, aardappelstroop en kaneel zijn onschadelijk, in die verhouding. Het schadelijke zit in het feit, dat in de advertenties leugens dikwerf de hoofdschotel zijn. Beloften worden gedaan van genezing in gevallen, waarin het aangeprezen middel de genezing zeker niet brengen zal. Daardoor verliest de patiënt den noodigen tijd om werkelijk goede geneeskundige hulp te zoeken.

RECHTSZAKEN.

Het Staphorster boertje.

Voor de rechtbank te Heerenveen stond op 31 Maart j.l. in hooger beroep terecht P. STEGEMAN te Staphorst, wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde.

Uitvoerig is deze zaak medegedeeld in het Maandblad van Maart, toen zij voor het kantongerecht van Steenwijk werd behandeld. Het boertje werd toen door den kantonrechter veroordeeld tot tweemaal f300 boete of 25 dagen hechtenis.

Bij de behandeling in hooger beroep eischte het O. M. 2 x 300 gld. boete of 2 x 25 dagen hechtenis.

Het O. M. sprak zijne verbazing uit over het feit, dat Stegeman overal zitting houdt, de geneeskunde uitoefent als onbevoegde, dus de wet overtreedt en daarvoor niet gestraft is geworden.

Beklaagde weet zelf, dat hij de wet overtreedt, richt zijne adviezen zoo in, dat zij niet het karakter van een raad of advies dragen, maar het O. M. ziet daarin wel degelijk het uitoefenen van geneeskunde.

Komende tot de twee gevallen, die zijn ten laste gelegd, achtte het O. M. deze wettig en overtuigend bewezen en vorderde het voor elk feit de maximum-boete. Alleen een hooge boete zou wellicht Stegeman beletten met zijn praktijk door te gaan, een kleine boete zou niet helpen.

De verdediger van beklaagde, mr. v. Setten te Zwolle, gaf het O. M. toe, dat ook pleiter het antwoord „als 't mien kind was zou ik dat doen", door Stegeman aan de ouders van het zieke kind gegeven, uitoefening der geneeskunde acht. Bij het andere patientje, dat een krom been had, antwoordde Stegeman, „wat krom is, kan ik niet recht maken".

Verbaasde het O. M. zich, dat Stegeman zooveel jaren ongemoeid is gelaten, het verbaasde pleiter, dat thans plotseling het O. M. in het arrondissement Heerenveen tegen hem optreedt, in tegenstelling met alle andere in Nederland.

Want de justitie in Nederland kent het Staphorster boertje al lang; tal van leden onzer

hoogste rechtscolleges werden door Stegeman behandeld. De aanklager in deze zaak, dr. Wijsman, die ontstemd was, dat Stegeman zich met een acuut geval ging bemoeien, verklaarde zelf respect voor Stegeman te hebben. Pleiter, die Stegeman lange jaren kent, weet dat medici met hem consulteerden.

Stegeman zegt zijn wetenschap te hebben „uut 'n old boek en uut planten", en kan daardoor zieken genezen, die te vergeefs baat zochten bij geneesheer, professor of specialist.

Gewoonlijk in laatste instantie gaat men naar het eenvoudige boertje in Staphorst, die nooit geld vraagt voor advies.

Duizenden in ons land en daarbuiten kennen Stegeman, er gaat een roep van hem uit, die den strengen eisch van het O. M. zal te niet doen. Wil het O. M. voor Stegeman een rekening-courant openen, daarbij al dadelijk denkende aan vroegere overtredingen? Dat kan en mag niet geschieden; de twee concrete gevallen, die zijn ten laste gelegd, dienen te worden beoordeeld.

Of Stegeman door de hooge boeten zijn praktijk zal laten varen? Hij kan dat niet, omdat hij de menschen helpen wil, en dezen tot hem komen om raad.

Het verleden van Stegeman nagaande oordeelt pleiter, dat hier alle motieven aanwezig zijn aan beklagde de geringste boete op te leggen die op de overtreding is gesteld. (Alg. Hdbl.)

De rechtbank heeft Stegeman veroordeeld tot vijftig gulden boete of vijftig dagen hechtenis.

Van dit vonnis heeft S. cassatie aangeeteekend, zoodat deze zaak nu voor den Hoogen Raad zal dienen.

„Dr. Reteau."

De Hooge Raad verwierp het cassatie-beroep van W. J. H., alias dr. Reteau, bankier te Rijswijk, tegen zijn veroordeeling tot 3 jaar gevangenisstraf door het Haagsche Gerechtshof wegens de bekende „deskundigen"-praktijken. (Vaderland.)

CORRESPONDENTIE.

W. F. H. te H. Op uw vraag naar de samenstelling van de middelen van VAN BIJSTERVELD, genaamd: *Aepyol*, *Sagadin* en *Haegodin* moeten wij het antwoord schuldig blijven. v. B. schijnt tegenwoordig zijne middelen alle soorten van namen te geven, zie ook ons vorig no.

B. P. te A. Een dergelijk onderzoek, voor een geheel particuliere zaak, kunnen wij niet op ons nemen; daar zijn de bureaux voor onderzoekingen voor, die tegenwoordig ruim verspreid zijn en die wij geen concurrentie wenschen aan te doen. Slechts die middelen, waarvan wij vermoeden, dat zij tot de kwakzalversmiddelen behooren en waarvan de bekendmaking van de samenstelling in het algemeen belang gewenscht is, worden van onzentwege onderzocht.

T. E. v. D. te G. Uit uw schrijven blijkt ons, dat die firma WINTER Co. weer aan 't werk is. Spoedig zullen wij nog eens tegen deze groote kwakzalverij waarschuwen.

P. J. D. te N. Dank voor de verstrekte inlichtingen. — Enkele onderzoekingen zijn nog niet afgelopen.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Boom's Maagpoeder. De Apotheker J. A. Boom vroeger te Meppe, thans te Arnhem, is sinds jaren optreden als fabrikant van een middelje, dat hij in de nieuwsbladen aan de maagpijnlijders aanbeveelt. De samenstelling wordt door hem geheim gehouden, maar het lid onzer Vereeniging, de heer VAN LEDDEN HULSEBOSCH te 's Gravenhage, heeft het reeds meermalen onderzocht.

Het onderzoek leerde, dat het poeder waardoor, naar het heet, „reeds een zeer groot aantal maaglijders zijn genezen van maagpijn en slechte spijsvertering", niets bijzonders was. 't Was een mengsel van *carbonas calcis* (krijt), *magnesia*, *magisterium bismuthi* en poeder van *orangeschillen*, alles sterk gearomatiseerd met *pepermuntolie*.

Wij willen heelwel de verzekering gelooven van den heer Boom, dat het recept afkomstig is van een geneesheer en ook dat het in sommige, hem bekende, gevallen van nut geweest is; toch zal het nimmer geoorloofd zijn het aan maaglijders zonder onderscheid als heilzaam aan te bevelen.

Integendeel, vooral bij acute maagontsteking zal de bismuth, zoowel als het gedurig gebruik der prikkelende peper-muntolie niet nalaten schadelijke werking uit te oefenen.

En een lijder aan een *sleepende* ongesteldheid van de maag behoeft ook waarlijk niet te grijpen naar het middel van Boom. Ongetwijfeld zal toch de geneesheer, dien hij zeker wel eens heeft geraadpleegd, den lijder de bestanddeelen van dit middel in den een of anderen vorm hebben voorgeschreven, indien hij oordeelde, dat zij voor zijne ongesteldheid dienstig waren, want 't zijn allen oude en aan ieder geneesheer bekende stoffen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten, MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; DS. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, **POSTKAST 102 te Amsterdam**; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar f 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur.

Hoofdartikel: Ons doel.

Berichten: Mr. L. Zegers Veeckens † — Jacobus Polak †

Mededeelingen van verschillenden aard: Bladen zonder kwakzalvers-advertenties. — Weer een circulaire van de Mij. „Orviétanose”.

Uit de Pers: Pers en kwakzalvers-advertenties — Bepalingen uit vroeger dagen. — Medische Detectie in Amerika.

Rechtszaken: Een waterdiët.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

Groene Kruis, Vereeniging te Groningen.

Groene Kruis, Plaatselijke Vereeniging te Dubbeldam.

Groene Kruis, Afd. Giessendam.

Groene Kruis, Afd. Lange Ruige Weide-Waarder.

Groene Kruis, Afd. Renkum-Doorwerth.

Gezondheidscommissie, gezeteld te Zoetermeer.

Dr. C. J. BRENKMAN, te Langweer.

Ons doel.

Men veroorlove ons nogmaals in korte bewoordingen het doel onzer Vereeniging uiteen te zetten.

Dat doel, in art. 1 der Statuten vermeld, is: „de bestrijding der kwakzalverij, in het bijzonder die met geneesmiddelen.”

Is die strijd noodig en behoeft daartoe een Vereeniging te bestaan?

Het antwoord op het eerste gedeelte dier vraag hangt af van de quaestie in hoeverre de kwakzalverij een kwaad is, dat de maatschappelijke samenleving ernstig bedreigt, en nu aarzelen wij geen oogenblik de kwakzalverij met geneesmiddelen als een kanker in onze maatschappij te beschouwen.

Reeds bijna 36 jaren lang hebben onze voor-gangers en wij honderden kwakzalversmiddelen — in de dagbladen aangekondigd — in dit Maandblad de revue laten passeren, en bijna altijd konden wij, voor elk dier middelen, aantoonen:

a. dat leugen en bedrog werden aangewend om koopers voor die middelen te lokken;

b. dat het onmogelijk was, dat de talloze en zeer onderscheidene kwalen, waartegen de middelen worden aanbevolen, daardoor konden worden genezen;

c. dat, door het gebruik dier middelen, menig-

maal ernstige schade aan de gezondheid (en ook aan de beurs) werd berokkend, en dat, door dat gebruik, de juiste tijd voor het aanwenden van *doelmatige* middelen werd verzuimd;

d. dat het de fabrikanten der kwakzalverijen — en hunne agenten — geen ernst was, waar zij beweerden dat hun hoofddoel was: „de genezing der arme lijders”, maar dat hun enig streven was zooveel mogelijk van hun waar te slijten, onverschillig of de lijder daardoor tot armoede en wanhoop werd gebracht;

e. dat de met zooveel ophof aangekondigde middelen niets bijzonders en geenszins onbekend waren, somwijlen bestonden uit stoffen, die als geheel waardeloos waren te beschouwen, doch ook meermalen bestanddeelen bevatten, die ontegenzeggelijk tot de vergiften moeten worden gerekend;

f. dat — om het hierbij te laten — in de meeste gevallen, de waarde van de, de middelen vergezellende, gunstige attesten aan gegronde twijfel onderhevig is, als zijnde deze gefingeerd of afkomstig van depôthouders.

Welnu, middelen, waar het bovenstaande volkomen van toepassing is, worden bij ons te lande in onnoemelijk aantal in de dagbladen aangekondigd, ten verkoop aangeboden en... helaas! gekocht.

Duizenden zijn, door onkunde of bijgeloof, nog het slachtoffer van gewetenlooze bedriegers; duizenden offeren nog jaarlijks hun geld en gezondheid aan binnen- en buitenlandsche kwakzalvers en dragen zoo — willekeurig of niet — bij tot instandhouding van een toestand, die de grondslagen van het maatschappelijk welzijn ondermijnt.

Die personen te waarschuwen, voor te lichten, is plicht van ieder, die het kwaad duidelijk in-ziet; maar daarmee is nog niet alles gedaan. Zelfs zeer weinig; de aanhangers der kwakzalvers en hunne middelen laten zich moeilijk overtuigen; door redeneering komt men niet veel verder. Het kwaad moet in den wortel worden aangetast; de kwakzalvers moeten bestreden en hun laag bedrijf onmogelijk gemaakt worden.

Strijd dus, strijd tot het uiterste is *noodzakelijk*.

Is daarvoor nu een Vereeniging noodig?

Neen, antwoorden wij, als alles was zooals wij bet wenschten; indien de Staat in deze met kracht optrad ter beteugeling van een maatschappelijk euvel, zóó groot, zoo diep ingrijpend als de kwakzalverij met geneesmiddelen, dan zou er voor onze Vereeniging niets te doen zijn en dan zou de redactie van dit Maandblad gaarne een taak nederleggen, die — uit den aard der zaak — alles behalve verkwikkelijk is.

Zoover is het echter geenszins. Nederland

staat bij vele beschaafde landen verre ten achter wat betreft de wettelijke maatregelen ter beteugeling der kwakzalverij, al is het te voorzien, dat in dien toestand denkelijk eenige verbetering zal worden gebracht.

In dit geval tracht onze Vereeniging te doen wat de Staat achterwege laat, voor zoover het in haar macht is.

Zij kan slechts waarschuwen — meer niet. Ofschoon zij overtuigd is, dat zij bij de vurige aanhangers der kwakzalverij aan doovemans-ooren klopt, heeft zij haar hoop gevestigd op de weifelaars, op die duizenden, die niet zoo verstekt zijn, dat zij door een duidelijk betoog, door het opsommen van feiten, niet te overtuigen zijn van het kwaad, dat de kwakzalverij berokkent. Hen tot hare zienswijze over te halen is bijna de eenige wijze waarop onze Vereeniging den strijd kan voeren.

Er is nog iets. „Eén druppel holt den steen”; door steeds op hetzelfde aambeeld te kloppen, door onophoudelijk te wijzen op het gevaar dat onze medemenschen van de zijde der kwakzalvers bedreigt, zullen wij ten laatste de overtuiging wakker maken dat het eindelijk tijd wordt, dat de Regeering zich de zaak met al de haar ten dienste staande middelen *moet* aantrekken, dat het op haar weg ligt te doen, wat de Vereeniging thans, met haar zwakke hulpmiddelen, tracht te bereiken.

Misschien is dan de tijd gekomen, dat onze Vereeniging de wapens kan nederleggen; vooralsnog kan daarvan geen sprake zijn.

Wij durven, zonder verwaand te zijn, beweren, dat onze Vereeniging een nuttige is, en dat het doel, dat zij beoogt, aanspraak mag maken op de ondersteuning van alle weldenkenden. Toch laat die ondersteuning nog veel te wenschen over; het getal leden gaat niet vooruit en juist een groot ledental is voor onze Vereeniging een behoefte.

Behalve de moreele steun — geenszins in onzen strijd te versmiden — is krachtige financieele steun hoogst noodzakelijk. Onze strijd is kostbaar, de vijand, dien wij bevechten, zeer dikwijls groote maatschappijen met ruim bedrijfskapitaal, ontziet geen kosten, waar het geldt den voorrang te behouden en daartegenover staat onze Vereeniging, die dikwijls uitstekende bestrijdingsmiddelen moet laten varen, omdat zij hare uitgaven angstvallig moet berekenen. Dit moest en kon anders zijn; er zijn nog velen in den lande, die, ons streven waardeerende, zich nog niet bij ons hebben aangesloten. Tot dezen richten wij het dringend verzoek: wordt lid onzer Vereeniging, steunt haar moreel en financieel, want zij beoogt een *goed doel*.

't Zij ons veroorloofd hier in 't kort nog twee

opmerkingen te beantwoorden, die meermalen, 't zij rechtstreeks, 't zij indirect, aan het adres onzer Vereeniging worden gericht. Er zijn er meer, maar deze twee beschouwen wij als de voornaamste, die het meest wederlegging behoeven.

1°. De Vereeniging is, in hoofdzaak, een vereeniging van geneesheeren en apothekers, zoo wordt beweerd, — en het is uit *eigenbelang*, dat de kwakzalvers, die groote concurrenten van de bevoegde genees- en artsnijbereidkundigen, zoo vinnig worden bestreden.

Tegen deze bewering komen wij op met al de kracht, die in ons is.

't Is waar, een groot deel van de leden der Vereeniging bestaat uit geneesheeren en apothekers, maar dit is begrijpelijk. Juist zij zijn, door hun vakkennis, beter dan iemand in staat te oordeelen over de waarde der aanbevolen kwakzalverijen, en dus in de gelegenheid den omvang van het bedrog in al zijn uitgebreidheid te leeren kennen. Maar toch is het aantal dier leden niet zóó overwegend groot als men wel wil doen gelooven, Reeds meermalen is in dit blad een opgave verschenen van de positie en den werkring van onze verschillende leden, en daaruit is duidelijk bewezen, dat bijna alle rangen en standen in onze Vereeniging vertegenwoordigd zijn.

Maar hoe het zij, de beschuldiging dat de bevordering van de belangen van geneesheeren en apothekers het streven van de Vereeniging is, is even ongegrond als onwaardig. Wie heeft nagegaan en nog nagaat wat de Vereeniging en haar Bestuur, zoowel als de redactie van het Maandblad, sedert de oprichting in 1880 heeft gedaan, kan, bij onpartijdig onderzoek, tot geen andere slotsom komen, dan dat alleen het bevorderen van het algemeen belang steeds het éénig streven was.

Zonder aanzien des persoons werd en wordt nog gewaarschuwd — voor zoover de middelen het toelaten — tegen ieder, ook geneesheer of apotheker, die van het lijden zijner medemenschen misbruik maakt om zich zelf te bevoordeelen; niets anders dan de vraag: wordt door deze of gene handeling op kwakzalversgebied nadeel berokkend aan de maatschappij, beheerscht ons optreden.

't Is hoogst onaangenaam de bovengenoemde beschuldiging te moeten weerleggen, maar waar de opmerking — tot ons leedwezen — nog nu en dan wordt gemaakt, vorderde het belang van onze Vereeniging, dat wij nog eens op deze zaak terugkwamen.

2°. De bestrijding vanwege de Vereeniging geeft niets; integendeel, zij maakt juist reclame voor de kwakzalvers en hun middelen — zoo wordt gezegd.

't Is moeilijk deze opvatting, die zeker een geheel persoonlijke is, te bestrijden, maar wij deelen haar geenszins en steunen daarbij op de ervaring.

Wij weten — en hebben het dikwijls aangevoeld — dat, hoe lastig het soms ook ging, door een tijdig optreden van de Vereeniging, de exploitatie van meerdere kwakzalversmiddelen hier te lande geheel of ten deele is mislukt, en verder weten wij — tal van brieven en scherpe aanvallen kunnen het getuigen — dat de heeren kwakzalvers volstrekt niet op de reclame door middel van ons Maandblad gesteld zijn.

Dat wij, tegenover sommigen, ons doel lang niet bereiken, is ons ten volle bekend, maar dat de aanhoudende bestrijding — kon het zijn met veel meer hulpmiddelen — den kwakzalvers ten kwade en ons doel ten goede komt, dit staat bij ons vast en geeft ons, als redactie, en het Bestuur en den leden der Vereeniging moed om op den ingeslagen weg voort te gaan.

Mogen velen ons daarop volgen!

BERICHTEN.

Mr L. Zegers Veeckens. † Op 67-jarigen leeftijd is te Heemstede overleden de heer Mr. LAMBERTUS ZEGERS VEECKENS, oud-privaat-docent in de rechten aan de Universiteit te Amsterdam en oud-notaris aldaar.

De overledene was van Januari 1889 tot Januari 1897 Voorzitter van onze Vereeniging. In moeilijke tijden, na het bedanken van Dr. G. W. BRUINSMAN en zijne medebestuurders, opgetreden, heeft hij in deze functie aan de Vereeniging belangrijke diensten

bewezen, niet het minst bij de tournee van SEQUAH door ons land.

Aangenaam in omgang en uitstekend leider der vergaderingen, veel gevoelende voor onze zaak, wist hij de achting onzer leden te verwerven, die zeker zijn nagedachtenis in dankbare herinnering zullen houden.

Jacobus Polak. † Op 75-jarigen leeftijd is te Amsterdam overleden, de bekende Apotheker en Scheikundige JACOBUS POLAK, van de oprichting af een zeer belangstellend lid onzer Vereeniging. R. I. P.

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Bladen, die kwakzalvers-advertenties weigeren op te nemen.

Reeds eenige malen hebben wij een lijstje van deze bladen (het is helaas! niet groot) in ons blad gepubliceerd. In verband met een artikel op een andere plaats in dit no., laten wij zoo'n lijstje nogmaals volgen, ofschoon wij voor de volledigheid niet kunnen instaan. Wij weten n.l. niet of al de genoemde bladen nog verschijnen, verder of eenige daarvan van de o.i. goeden weg zijn afgeweken en of er nog andere bladen zijn, die in dit lijstje thuis behooren. Voor terechtwijzingen houden wij ons zeer aanbevolen.

De Alkmaarder; De Amsterdamer (Groene); De Nieuwe Amsterdamer; De Automaat; Baarnsche Weekbode; Dedemsvaartsch Advertentieblad; Delftsche Opmerker; Deventer Dagblad; Deventer Opmerker; Familiebode; Friesch Volksblad; Het Gehoor; De Gooilander; De Graafschapsbode; De Grensbode; De Handelswachter; Humaniteit; De Kampioen; Leidsche Courant; Maandblad tegen vervalschingen; Maas en Waalbode; Medisch Weekblad; Mentor; Moleschott; Nieuwe Koerier van Limburg; Nieuwe Vlaandinger Courant; Nieuwsblad voor den Hoekschen Waard; Nieuwsblad voor Zeeuwisch Vlaanderen; Nieuws- en Advertentieblad van Heerenveen; Nieuw Vrouwenleven; Ons blad; Ons Belang; Pharmaceutisch Weekblad; Geillustreerd Politienieuws; Propagandablad voor de openbare school; De Reclame; Salland; De Seingever; Kath. Soc. Weekblad; Tijdschrift voor Sociale Hygiëne; Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde; Het Volksdagblad; De Voorhoede; Winterwijkische Courant.

Weer een circulaire van de Maatschappij „Orviëtanose”.

De volgende circulaire, voor welker toezending wij onzen dank betuigen, geeft weer een staaltje van het optreden der „Maatschappij”.

„L.S.

Wij hadden de vrijmoedigheid U een bede om ondersteuning voor eene Categorie van menschen in onze samenleving te vragen, waarvan bitter weinig notitie genomen wordt. Wij bedoelen de lijders aan Suikerziekte — wier lijden daarom des te treuriger is daar hun lijden niet uitsluitend lichamelijk is, niet alléén voor den arme, maar ook voor den netten fatsoenlijken middenstander is het zoo goed als onmogelijk alles te bekostigen, wat noodig is, om een hunner geliefde familieleden in het leven te behouden.

Welk gezond mensch kan zich een denkbeeld vormen van de smarten waaraan een lijder aan Suikerziekte onderhevig is? Zonder ophouden, eene afmattende pijn te gevoelen. Is dat niet verschrikkelijk? De gefortuneerde lijder kan zijn leven zooveel mogelijk veraangenamen, ofschoon ook voor hem of haar het leven volgens dieet een ware pijniging moet zijn en nog in meerdere mate daar het in den regel plaats hebbende reisje naar Neuen-Ahr, nu waarschijnlijk niet plaats kan hebben. Maar de lijder uit den middenstand, die van alles verstoken is, zal het waarschijnlijk met den dood moeten bekoopen, want hij kan geen voldoende dieet houden, hij kan geen 6 à 8 eieren-vleesch-visch-spek-bladgroenteroom-glutenbrood en alle verdere kostbare voedingsstoffen-per dag eten-zooals het voorgeschreven dieet gewoonlijk is; dat kan die lijder niet betalen. Nu bestaat er een middel, Orviëtanose, waarvan zooveel reeds de heerlijke werking hebben ondervonden en dat bewezen heeft eene wonderlijke geneeskraft te bezitten.

Dat middel kost echter geld. Om dit middel nu, — waardoor bij het gebruik der Orviëtanose

het zoo martelende dieet tevens vervalt — zonder onderscheid aan allen te kunnen verstrekken en aan vele aanvragen tegen veel verminderden prijs of geheel gratis te kunnen voldoen, daarvoor was en is alsnog deze bede onze hulp.

Wij twijfelen geen oogenblik of U zult nu na lezing van dezen brief ons met milde hand steunen, door bijgaand biljet tot een bedrag in te vullen, waarover dan per kwitantie zal beschikt worden. Want ook U — wat God verhoede — kan het treurige lot ten deel vallen dat gij lijder wordt aan Suikerziekte; wat moet het dan een genot zijn, te weten, dit lijden kan ik veel verminderen — ik bestel direct Orviëtanose en reeds menigeen heb ik door mijne hulp, dit lot helpen verzachten. Wij denken, dat U onzen eersten brief vergeten heeft te beantwoorden en mogen toch zeker alsnog op Uwe gave rekenen?

Voor de verschillende Steun-Comité's zijn miljoenen gegeven, indien een lijder of lijderes aan de Suikerziekte-hulp komt vragen wordt hij of zij — zonder geholpen te zijn weggestuurd. Voor tuberculose en kankerlijders wordt alles gedaan om hun lijden te verzachten.

Wat geschiedt er voor die duizenden lijders aan Suikerziekte? Niets, hoegenaamd niets. Laat daarom deze bede niet vruchteloos geweest zijn. In afwachting teekenen wij ons,

Hoogachtend,
Mij. Orviëtanose.”

De geachte toezender van de circulaire schrijft ons daarbij de volgende opmerking, waaraan wij niets hebben toe te voegen;

„WelEd Heer,

Hierbij zend ik U een circulaire pas ontvangen van die Maatschappij „Orviëtanose” hetgeen in brutaliteit alles overtreft van hetgeen ik tot nog toe gezien heb op het gebied van reclame maken voor een kwakzalversmiddel. Want veronderstel eens dat Orviëtanose een werkelijk degelijk en goed middel tegen suikerziekte was, dan hebben die onnoozele contribuanten toch niet den minsten waarborg dat het toegezonden geld werkelijk ten bate van minder gegoede lijders aan suikerziekte aangewend zal worden.”

UIT DE PERS

Pers en Kwakzalvers advertenties.

Naar aanleiding van de weigering door de Haagsche Post om de advertentie van de Abdijstroop verder in dit blad op te nemen, schrijft de Medische Medewerker van dat blad, het volgende, dat wij met welwillende toestemming van de Redactie, in zijn geheel overnemen:

„Het staat er zoo eenvoudig en onopgesmukt: „Zooals men in de rubriek „Correspondentie” kan zien, besloten wij deze advertenties niet meer te accepteren. — Red. H. P.” Daar deze houding zoo hoog is, dat ze voorzoover ik weet, in de geheele Nederlandsche pers eenig is, 1) kan het geen kwaad een enkel woord daaraan te wijden.

Een bekend versje zegt;

Le hardi carabin, sans crainte qu'il le navre,
Sur un marbre sanglant, désolé un beau cadavre.
Tandis qu'aux croquemorts il faut de beaux décès,
Qu'il faut aux médecins de graves maladies,
Avocats, procureurs, appellent les procès,
Et l'agile pompier ne rêve qu'incendies.

Op dezelfde wijze verlangt de courant, hetzij week-, of dagblad een mooie, goedgevulde advertentie-rubriek. En ongeveer nooit worden in Nederlandsche couranten advertenties van verdacht allooi, kwakzalversadvertenties, geweigerd.

In de British Medical Journal van 1903 werd gewezen op den grooten invloed die de pers kan uitoefenen, ten goede zoowel als ten kwade. „It is difficult to realize what an awful amount of evil and demoralization is caused by quack advertisements. An enlightening press ought to hold all that is good and noble, and it is most unsatisfactory, that for gain it will insert disgraceful quack advertisements, which exercise such a baneful effect upon the weak-minded, and foolish, who are unable to discriminate. If

1) Er zijn gelukkig een ruim twintigtal bladen (men zie t. a. p. in dit blad) die dezelfde houding hebben aangenomen; dat ontnemt echter niets aan den lof, die aan de H. P. wordt toegebracht. (Red. Mbl.)

the number of quack advertisements be regarded as a measure of the intelligence of the readers of newspapers, then they must certainly merit Carlyle's description as „mostly foolish.”

De redactie van het maandblad van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij deed een beroep op Dr. KUYPER, als voorzitter van den Journalistenkring, om zijn invloed aan te wenden, ter wering der kwakzalversadvertenties uit de bladen. Niet alleen had dit geen invloed ten goede, van wege het zoete winstje, maar de Middelburgsche Courant achtte zich geroepen om in een paar hoofdartikelen het opnemen dier advertenties te verdedigen. De argumenten daarvoor zijn waard gememoreerd te worden.

1. Dat noch het Maandblad, noch de vereeniging erkende vereenigingen zijn en dus de dagbladen in rechte zich niet op hen beroepen kunnen. — Alleen erkende vereenigingen hebben dus het recht, iemand, en speciaal de dagbladen te vragen, met een verkeerde gewoonte te breken!

2. Dat op elk gebied gekwakzalverd wordt. Moet een dagblad nu alleen op het gebied der geneeskunde als controleur optreden?

Indertijd traden sommige bladen terecht op tegen de bucket-shops. Dit is ongeoorloofd, want op elk ander gebied wordt bedrogen, waarom zou dus het dagblad als controleur optreden tegen die inrichtingen, als zij het dagblad slechts advertenties leveren? Uit die onzinnige argumenten van de „Middelburgsche” blijkt ten volle, dat het sympathieke optreden der *H. P.* inderdaad iets bijzonders is hier te lande. In het buitenland is men trouwens ook niet vies van het winstje, dat die advertenties opleveren. Dit blijkt o.a. uit de dankbetuiging van de Medical Society of the County of New York aan de Ladies Home Journal en aan Collier's Weekly voor hun „telling exposures of the criminal alliance existing not only between quacks and some newspapers, but between the latter and powerfull companies controlling well-known patent medicines' lone since proven to be dangerous to the health and comfort of the people.” De uitgever van de Berliner Lokal Anzeiger heeft zich tot de vereeniging der Duitsche geneeskundige vakpers gewend met het verzoek om in twijfelachtige gevallen te beslissen of aangeboden advertenties als kwakzalversannonces moeten worden afgewezen. Natuurlijk heeft men aan dat verzoek voldaan. 1).

Het is zeker zeer eigenaardig terecht te lezen over het kwade dat kwakzalversadvertenties doen aan „the weak-minded and foolish, who are unable to discriminate” en dan te lezen hoe de heer DE SAVORNIN LOHMAN in de Tweede Kamer beweerde: „Men vervolgt, naa het schijnt, bij voorkeur die menschen, welke meer genezen dan de dokters. Het is vaak een kwestie van concurrentie.” Het antwoord van den Minister luidde, dat ook die voorliefde had voor „het franetireurschap” en „dat de vraag wel diende te worden overwogen, in hoeverre toenemende bestrijding van de kwakzalverij niet haar grond heeft in zekere concurrentie, die men zich liever niet zou aangedaan zien.” De woorden van Carlyle; „mostly foolish”, zijn zeer zeker van toepassing op dergelijke uitingen. Schitterend steekt hier tegen af de houding van den Duitschen Keizer, die verklaarde, dat personen, die zich inlieten met „gebedsgenezing” niet meer aan het Hof zouden worden toegelaten. Ook in de Hofkringen toch vindt men een aantal half- en in-het-geheel-niet-intellectueelen. In Duitschland en Oostenrijk, het dorado van de onderteekenaars van het bekende kwakzalversadres aan de Tweede Kamer, bestrijdt men de charlantanterie toch ook zooveel mogelijk binnen de grenzen van de wet. Zoo bepaalde de Statthalterei van Moravie, dat de plaatselijke autoriteiten zooveel mogelijk tegen dit „Unwesen” moesten optreden. Een bewijs ook van de veranderde houding van de regeering in Duitschland tegen de kwakzalvers is het feit, dat de voorzitter van het „Schöffengericht” te Kiel vrijgesproken werd van den aanklacht wegens belediging van een kwakzalver, dien hij „Kurpfuscher” genoemd had. In het vonnis werd verklaard dat dit woord geen belediging,

1) Ook wij hebben reeds herhaalde malen ons beschikbaar gesteld om, bij twijfel, van advies te dienen. Wij herhalen hierbij ons aanbod. (Red. Mbl.)

maar de waarheid is, terwijl er in het vonnis ook nog staat, dat zulk een kwakzalver „gemeinge-fährlich” is.

In Canada heeft de Directeur der Posterijen aan het Parlement voorgesteld het postvervoer van couranten, brochures enz., die wonderkuren en genezingen door kwakzalversmiddelen aanbevelen, te verbieden. Een gelijk verbod is zeker overal goed, maar vooral ook tegen enkele kwakzalvers, zooals Nardenkötter, die de menschen per brief behandelde en ze dan gevaarlijke middelen toezond, zooals strychnine, arsenicum en kwik. Hij werd veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf en 3500 Mark boete. De arts, die met hem „werkte”, kreeg een jaar eerverlies en een half jaar gevangenisstraf. Tegenover dit vonnis zal het den heer DE SAVORNIN LOHMAN genoegen doen te vernemen, dat men in Amerika verlicht genoeg is om een kwakzalver vrij te spreken. Dit geschiedde in New-Hampshire. De beloofde gebedsgenezing was uitgebleven en de patiënt veel erger geworden. Of de motiveering van het vonnis ook in den geest der charlatanvereerders zal vallen, betwijfel ik. De aanklager had toch volgens het vonnis slechts „het loon voor zijn domheid ontvangen.” Een andere kwakzalver werd in Duitschland slechts tot een boete veroordeeld, omdat zooals het vonnis zeide „de voortdurend, ongemotiveerde vrij-spraken hem slechts brutaler gemaakt hadden.”

Zoo er iets is dat den leek overtuigen moest van het bedriegelijke der kwakzalversadvertenties, dan is het wel het leugenachtige van de daarin genoemde attesten. Bij onderzoek blijkt de onwaarheid daarvan steeds. Zoo heeft men kunnen lezen een attest en aanbeveling van den Kloostertoning door den heer E. DOORNBOS te Ezinge, voor FOSTER'S Nierpillen door den heer LEUVER te Groningen en Pink Pillen en Abdijstroop van den heer PADMOS te Serooskerke. Genoemde personen hadden niet alleen nooit machtiging gegeven tot deze verklaringen, maar de genoemde middelen zelfs nooit gebruikt. Geloof nu iemand, dat men ooit ter aanbeveling van wetkelijk goede middelen tot dergelijke trucs en bedriegerijen zijn toevlucht zou nemen? Een van de brutaalste kwakzalvers is wel STOKES te Brighton, die zich noemde de „medical botanist” en uit zoogenaamd Godsdienstige motieven de inenting bestreed, en zijn patiënten behandelde met door hem zelf gezochte kruiden. Toen hij voor het gerecht kwam wegens het overlijden van een kind door zijn schuld, was zijne verdediging dat zijn medecijn was „entirely harmless, and he could drink a pint of it to show that it was so”. Maar gemeener en lager dan alle charlatans is de medicus, die geheimmidden in den handel brengt, zooals wij er hier helaas één in Nederland hebben als tuberculose-bestrijder. Ook diens advertentie, al is hij dan ook arts, zouden in de *H. P.* geweerd worden. Eere, driemaal eere, aan de Redactie voor het genomen besluit. Wellicht dat de redacties van andere bladen, zool niet dadelijk, het goede voorbeeld later zullen volgen. Voor de Volksgezondheid, ook voor die van de intellectueelen, ware dit te wenschen”.

Bepalingen uit vroeger dagen.

(Met toestemming van den schrijver uit *H a r l e m s c h D a g b l a d* overgenomen).

„Nu in het nieuwe ontwerp van wet op de artsnijbereidkunde de drogisten als overbodige hoeveelheid worden uitgeschakeld, is 't niet on-aardig eens na te gaan, hoe zij vroeger stonden tegenover den verkoop van vergiften — want juist daárvor is dat nieuwe ontwerp in de wereld gekomen. Omstreeks de heft van de achttiende eeuw, in 1757, toen de gilden nog bestonden, gaven de Heeren van den Gerechte der Stad Haerlem een „waarschouwing, rakende het verkoopen van rattekrujd.” 't Schijnt, dat dit toen vrij was, althans de Heeren zeggen: „gereflecteerd hebbende, dat op het verkoopen „van Rattekrujd geene Ordres binnen deese „stad worden gevonden, hetgeen echter ten hoog- „sten, noodig is, nadien door eene onbepaalde „Vrijheyd om hetzelfde te debiteeren aan yder- „een, wie het zij, veele en zwaare ongelukken „kunnen worden veroorzaakt en zodanige On- „heylen, zoveel mogelyk is, willende preveniee- „ren...”

't Kon dus gevaarlijk worden meenden de

Heeren en dat moest voorkomen worden. Daarom hadden zij zooals het in de taal van die dagen heet „na Deliberatie en ingewonnen Con- „sideratien van het Collegium Medicum dezer „Stad goedgevonden en verstaan te arrestee- ren de navolgende Précautien ten gemelden „eynde...”

Niemand, „hij zij wie hij zij,” mocht dit vergif verkoopen dan alleen..... de apothekers en drogisten, maar de laatste alleen bij „grof gewicht” dat wil zeggen; ze moesten tien gulden boete betalen, wanneer zij minder dan een half pond te gelijk verkochten. Precies het stelsel van de beroemde lijst G.; wel bij groote hoeveelheid, maar niet bij een beetje. Het moet erkend worden, dat er eenige voorzorgen genomen werden aangaande de personen, aan wie het vergif mocht verkocht worden. In de eerste plaats moesten zij het zelf afgeven en dat niet door hun knecht laten doen, verder alleen „op klaren dag,” dus niet bij avond, en eindelijk moesten zij de koopers goed kennen, om zoo te zeggen in hun ziel lezen, dat ze geen kwaad in den zin hadden; „aan Luyden, die bij hen wel bekend „zijn op welken daarenboven geene de allerminste Suspicie, hoe gering ook, kon vallen.....”

Men kan in wetten nu eenmaal schrijven wat men wil en de gewoonte van overvragen is er sedert de tweede helft van de achttiende eeuw bij onze wettenmakers nog niet uitgegaan. Gemakkelijker na te komen was het voorschrift, om het niet aan dienstpersoneel af te geven:

„en dat het ook niet zullen mogen geven aan eenige „Domesticqen (schoon bij hen wel bekend) „zonder eene schriftelijke orde van hunne „Meesters of Vrouwen, wanneer het zullen mogen „leeveren, ingevalle de Handteekeningen van „dezulke aan hen bekend zijn, doch ook anders „niet.”

Op de verschillende overtredingen stonden verschillende boeten, waarvan, naar de mode van dien tijd, een derde ging naar den hoofdofficier, een derde aan den aanbrengrer en het laatste derde part aan de „Nederdytse Diaconie-Armen binnen deeze Stad.”

Een halve eeuw vroeger, in 1692, was er eene keur uitgevaardigd voor het Collegium Medico-Pharmaceuticum, waarin ook de drogisten genoemd werden, om hun het verkoopen of leveren van samengestelde geneesmiddelen te verbieden. „Zal geen Drogist, Kruydenier, Banket- „werker, Commenyhouder, Wijn- ofte Brand- „dewijnverkooper, nochte iemand buyten deezen „Gilde vermogen te verkoopen ofte te leveren, „eenige Medicamenta composita, 't zij Purgan- „tia, Alexipharmaca, Narcotica, Mercurialia, „Antimoniata, gelijk ook geen Saffraan, Kreefts- „oogen, Sennebladen, Slaapbollen, etc, nochte „ook eenige Poeders, Pillen, Poppen, Dranken, „ofte andere Vermengeling, naar eenige Medi- „camenten gelijkende zoo wel hier ter Stede, „als elders, toegesteld.”

Bij de eerste overtreding zou de dader drie gulden boete krijgen, bij de tweede zes en bij de derde zou naar eisch (exigentie) van zaken gehandeld worden. Voor dien de den keer zullen de boosdoeners wel opgepast hebben, want de Heeren van den Gerechte waren voor een stevige bestraffing niet bang.

Toch werd aan de Drogisten één ding toegestaan namelijk om eenvoudige kruiden bij groote hoeveelheid te verkoopen;

„behalven dat een Drogist alleenig Simplicia, „en geenszins Compositia, bij groven Gewichte „zoude mogen verkoopen.”

* *

Als men soms zeggen mocht, dat de toenmalige drogisten in andere omstandigheden verkeerden dan de tegenwoordige, dan zal ik dat niet tegenspreken. Hetzelfde kan gezegd worden van de chirurgyns, die zich in de tweede helft van de achttiende eeuw, in 1763 bij Burgemeesteren en Regeerders van de stad erover beklaagden dat personen, die toegelaten waren tot het „scheeren van Hair en Baarden veele van hunne Calanten kwamen tot zig te trekken.”

Het was zoo erg, „dat veele Chirurgyns buyten staat waren om na behoren hun kost te kunnen „winnen en zelfs verscheidenen van hen, uyt „hoofde dat daar niet van konden bestaan, „gehouden waren die Kostwinning te verlaten.”

Het stadsbestuur was blijkbaar zeer met deze klacht begaan en besloot kalmweg, dat „niemand „in vervolg van tijd tot het scheeren van Hair „en Baarden bij particulier Consent en vergun- „ning meerder (zou) worden geadmitteerd.” Kwamen de tegenwoordige vier PIETER LEENPOEL GERRIT van HALEM, PAULUS DE BOIS en JACOB TOORNENBURG te overlijden, dan zouden geen andere meer in hun plaats worden aangesteld: „overzults het scheeren van Hair en Baarden „in 't toskomende en wanneer de Geadmitteerde „Hair- en Baardscheerders allen zullen zijn „uitgestorven, alleen zal worden overgelaten aan „de Chirurgyns, die na behoren in het Gild zijn „ingeschreven en tot 't doen van de Proef zijn „geadmitteerd geworden.”

Het is te hopen voor de chirurgyns, dat dit besluit geholpen heeft, want elf jaar vroeger, in 1752, hadden de Heeren van den Gerechte er aan herinnerd, dat in 1700 al was bepaald, dat het niemand vrij zou staan om de Kunst van de „Chirurgie te exercereen, noch ook Hair of Baar- „den te scheeren, tenzij hij Burger dezer Stad „en daarenboven by Deken en Vinders van het- „zelve Gild geadmitteerd was.”

Wie dat toch deed, zou den eersten keer / 50 boete hebben te betalen en zijn gereedschap verliezen, den tweeden keer tot dezelfde boete en arbitrale correctie worden veroordeeld, den derden keer tot verbanning... „deze Stad en „Jurisdictie van dien zal worden ontzegd.”

Hoe nu, in weerwil van deze strenge bepalingen, de heeren LEENPOEL, VAN HALEM, DE BOIS en TOORNENBURG aan de vergunning van haar- en baards heren gekomen zijn, zegt de historie niet, althans, het is in de keurboeken niet te vinden

Weliswaar was een chirurgyn uit dien tijd heel iets anders dan de chirurg van tegenwoordig. Ze waren wondhelers, zonder meer, maar tot het Collegium Medico-pharmaceuticum, de vereeniging van doctoren en apothekers, behoorden zij geenszins.

J. C. P.”

Medische Detective in Amerika.

„Kwakzalverij wordt over de geheele wereld beoefend. En het zal de vraag zijn of dit euvel, niettegenstaande al de ijverige lieden die op het heil der menschheid bedacht zijn, ooit tot een minimum teruggebracht zal kunnen worden. De liefde kan immers niet van één kant komen? En dat zij dit in kwakzalversopzicht allesbehalve doet, bewijzen niet alleen de graagte waarmee men zijn goede geld op het altaar der bedriegerij offert, en de dwaze verhalen en aanbevelingen, die zoo vaak door z.g. „gezezen lijders” worden rondgezaaid, maar ook de mooie villa's en schitterende auto's van de heeren en dames, die het domme publiek bij den neus nemen en in hun vuistje lachen. Amerika wordt wel eens het „land der onbegrensde mogelijkheden” genoemd: en zoo dit al in velerlei opzicht waar moge zijn, op het gebied der kwakzalverij schijnt het deze kenschetsing nog te overtreffen. Worden zoo nu en dan eens enkele staaltjes van het bedrijf dier lieden in het juiste licht gesteld, dan slaat men van verbazing de handen in elkaar en kan men nauwelijks aannemen dat zoovelen uit alle rangen der maatschappij zich in verduwaasde lichtgeloovigheid om den tuin lieten leiden. Waar ergens ter wereld een kwaad woekert, ziet men gewoonlijk daarnaast een groep vormen om dat kwaad te bestrijden. Naarmate dit kwaad groter is neemt ook de bestrijding groter afmetingen aan en zoo zien wij bijv., dat te New-York bij de *Medical Society of the County of New-York* een vrouwelijke detective goeden arbeid verricht om de knoeiers te ontmaskeren en door gerechtelijke vervolging honderden slachtoffers voor behandeling te sparen. Zij vertelt, in een der groote Amerikaanse tijdschriften hare ervaringen in haar tienjarige loopbaan als medisch detective opgedaan, en zij wijst er op dat hare bevindingen, hoe dwaas en ongelooft zij ook mogen schijnen, door gerechtelijk onderzoek bekrachtigd zijn.

* * *

Haar speciale bezigheid bestaat hierin, uit te vinden onder welke omstandigheden deze lieden hun onwettige praktijken uitoefenen. Zij doet dit in de hoedanigheid van „patiënt”

en mocht het genoegen smaken ontelbare malen gehypnotiseerd, gemasseerd, gestompt, en geslagen te worden; op honderd verschillende manieren werd zij geëlectriseerd; men bracht haar in donkere kamers om een „stille behandeling” te ondergaan, met tal van vreemdsoortige zalfjes heeft men haar ingesmeerd, en dit alles om haar te genezen van ziekten, waaraan zij nooit leed! Het zijn de vrouwen, bij wie deze bedriegers hun grootsten steun vinden, vrouwen uit alle klassen, maar vooral vrouwen wier echtgenooten haar een luxeleventje verschaffen en die tijd in overvloed hebben om zich allerlei imaginaire kwalen in het hoofd te halen.

* * *

Zij lezen van wonderbare „genezingen”: ze gaan er heen en betalen eenige dollars voor het consult en zoo ongeveer een 25 dollars voor de „behandeling”. Soms tijds verbeelden zij zich werkelijk van hare kwalen verlost te zijn,.... voor een poosje ten minste — en dan sturen zij haar vrienden naar den nieuwen „dokter”. Meestal echter komen ze tot de conclusie beetgenomen te zijn, doch dan schamen zij zich te zeer om eerlijk op te biechten en vaak ook kent haar lichtgeloovigheid geen grenzen en probeeren zij weer een nieuwe „kuur” zoodra de oude afge- loopen is.

* * *

Van de verschillende kuren die de detective onderging en waarvan zij verhaalt, wil ik er hier een na-vertellen die een aardig beeld geeft van de verregaande brutaliteit der knoeiers en van de onnoozelheid van het publiek, dat zich van alles laat wijsmaken waar het genezing van zijn kwaaltjes betreft. De „dokter” was ditmaal een vrouw, die zich „priesteres van de nieuwe gedachte” noemde. Deze priesteres resideerde in een appartement in een der meest voornaame gedeelten van New-York. Het lijkt ongelooft, maar later bleek dat het aantal harer „volgelingen” meer dan tweeduizend bedroeg, en allen vrouwen uit goede kringen; nog verbazingwekkender is het, dat deze zich door zulk een in het oog springend bedrog, lieten misleiden. De wachtkamer was zeer luxueus ingericht en hoogst elegant gekleede dames wachtten haar beurt af. Onze detective werd in een privé salon gelaten, waar een mooie, groote vrouw met ongewoon zwarte oogen haar tegemoet kwam. Een maag-aandoening werd voorgewend en gevraagd of zij die kon genezen. Na bevestigend te hebben geantwoord vroeg zij haar den volgenden dag terug te komen, daar zij op het punt stond te gaan dineeren en gaf haar een geschriftje mede, hetwelk zij haar vroeg door te lezen. Den volgenden dag teruggekomen, leidde „mevrouw” haar naar een kamer en brandte in een soort schaal eenige wierook, om, naar zij zeide, „de lucht te zuiveren.”

* * *

„Uw maag is niet in orde en u bent nerveus,” decideerde „mevrouw.” — „Weet u waar uw ziel is? — Hier is ze,” en ze legde haar hand op haar borst. „Het hoofd is de werkplaats en bevat de hersenen. De luiken van uw werkplaats moeten geopend worden, ze zijn verstopt, ze moeten actief gemaakt worden. Ik zie aan uw oogen dat u geen macht over u zelf bezit: u kunt niet door uw ziel spreken, wanneer u door uw ziel kondt spreken zou dit niet zoo zijn!”. Na nog een beetje van die nonsens te hebben ge- prevelde zei ze; „U moet mij beloven elken morgen bij het ontwaken te zeggen: „goeden morgen, mijn ziel, ik zal u sterker maken!” Daarop begon zij te masseren eerst langs den rugge- raat, toen den nek, achter de ooren en het voor- hoofd. Het slot van de geschiedenis was dat zij verschillende onregelmatigheden „ontdekte” waarvoor minstens een behandeling van een maand noodig was en waarvoor vijf-en-twintig dollar vooruit moest betaald worden. „Ik las in uw boekje dat kleuren de zenuwen aantasten,” merkte de detective op. — „Ja,” zei de „priesteres”, „u moet lichtblauw dragen.... o, nu hebben we de „stille” nog niet gehad, daar zal ik u morgen mee behandelen.” Weer werden er twee geschriftjes overhandigd en een boek dat een dollar kostte plus een ander dat een ietsje goedkooper was met de vraag den volgenden dag weer terug te komen. Dit geschiedde

dan ook, maar niet anders dan om de „prie- steres” voor het gerecht te dagvaarden wegens het onbevoegd uitoefenen van geneeskunde.”

(Haagsche Post.)

RECHTSZAKEN.

Een waterdiët.

De Haarlemsche berichtgever van „De Tele- graaf” schrijft;

Miss Hetty Muriel Freed, geboren te Ber- lijn, heeft zich, na in Amerika een leergang in de geneeskunde te hebben meegemaakt, te Heemstede als verpleegster gevestigd. Daar behandelde zij verschillende patiënten, volgens de methode, waarmee zij te Chicago had kennis- gemaakt en waarvan eenige voornaame behan- delingswijzen waren; een langdurig waterdiët, baden, gymnastiek en massage.

Door die behandeling had zij de wet op de ge- neeskunde overtreden, daar zij in Nederland niet toegelaten was tot de uitoefening der ge- neeskunst.

Miss F. stond nu terecht wegens het onbe- voegd uitoefenen der geneeskunde in drie ge- vallen, n.l. bij de dames mevr. T., mevr. C. M. E. van Z. en freule H. J. L. H., die zij voor rheuma- tische pijn behandelde.

De beklagde erkende zich aan de ten laste gelegde handelingen te hebben schuldig gemaakt. Zij deelde het een en ander mede, omtrent de behandelingen, o.a. over de geneswijze, die zij bij mevr. T. had gevolgd. Van 13 November tot 10 December had de patiënt niets dan water gebruikt. Toen heeft zij dan melk gedronken. 1 Januari kwam zij bij bekl. in huis.

De patiënt betaalde voor de geheele behan- deling. De patiënt was geheel vrij in de betaling. Zij gaf / 50 per maand voor de behandeling.

Diezelfde geneswijze is ook toegepast op mevr. Z. en freule H. Mevr. Z. is uit de verple- ging ontslagen.

Bekl. heeft deze behandelingsmethode gedu- rende een jaar lang te Chicago bestudeerd. Zij vestigde zich in 1914 eerst te Noordwijkerhout, en daarna te Heemstede.

Na het opmaken van het proces-verbaal heeft zij nog alleen raad gegeven aan de patiënten, die bij haar thuis zijn.

De heer T. vertelt dat zijn vrouw in November 1914 onder de behandeling van bekl. gekomen is. Zij werd gemasseerd, gebruikte baden en at niet, maar dronk alleen water. De langste periode van het water drinken duurde drie of vier weken. In dien tijd gebruikte zij niets dan water. Zij be- taalde daarvoor / 50 per maand.

De dienstbode A. de B. bevestigt een en ander.

Mevr. C. M. E. van Z. zegt ook in November 1914 in behandeling te zijn gekomen. Zij had ook waterdiët. Eén keer duurde het, dat zij in 50 dagen niets dan water gebruikte.

Zij verklaarde, bij het waterdiët uitstekend baat gevonden te hebben.

Van de betaling wist zij niet af. Dat had haar man gedaan, die zoo nu-en-dan een som gaf.

Freule H. J. L. H. uit Zeist, heeft eveneens waterdiët gehad: soms 39 dagen waterdouche- baden, massage, gymnastiek, enz.

Getuige vondt bij de behandeling zeer veel baat.

Hiermede was het getuigenverhoor afgelopen.

Mr. Fick, de ambtenaar van het O.M. consta- teerde dat uit de bekentenis van beklagde en de verklaringen van de getuigen de overtreding vast stond. Niet heeft de ambtenaar den indruk gekregen, dat bekl. handelde uit winst- bejag, maar wel doet zij de behandeling als bedrijf.

Hij neemt met dr. JONGES aan, dat de hande- lingen van bekl. voortvloeiden uit een verkeerd opvatting der geneeskunst.

De handelingen van de bekl. achtte mr. F. van gevaarlijken aard. Al hebben eenige patiën- ten baat bij deze methode gevonden, neemt het niet weg, dat zoo'n waterkuur en baden niet voor ieder goed is.

Daarom eischte de ambtenaar drie geldboe- ten van / 100.— elk te vervangen door drie hechtenisstraffen van 20 dagen ieder.

De kantonrechter veroordeelde miss Freed tot drie geldboeten van / 100 of driemaal tien dagen hechtenis.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, Voorzitter; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten; MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; DS. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, AMSTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar / 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur.

Hoofdartikel: Moeder Seigel's middelen.

Berichten: Uit het Verslag van het Laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid. — Een gevaarlijk origineel praeparaat. — Militaire bestrijding der kwakzalverij.

Mededeelingen van verschillenden aard: Bladen zonder kwakzalvers-advertenties. — Mijnhardt's Zenuwtabletten. — Sprutol.

Uit de Pers: Geheimmiddelen. — De eerste de...

Rechtszaken: Het Staphorstër boertje. — Een zoon van den wonderdokter. — Weer een teringgenezer.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

Groene Kruis, Afd. Huizum, Lekkum, Miedum.

Groene Kruis, Afd. Sliedrecht.

Groene Kruis, Afd. Westdongeradeel.

Witte Kruis, Afd. Werverhout.

En de heeren:

W. S. VAN DEN BERG, Arts te Amsterdam.

J. H. VAN DER HOOP, " " "

F. ARNOLD HÖTTE, " " "

J. A. VAN LIEBOP, " " "

P. H. VERSTEEG, " " "

M. L. WALLAST, " " "

Moeder Seigel's middelen.

In het Nederl. Tijdschr. v. Geneesk. zagen wij kort geleden onder het opschrift „Een welgelaagd kwakzalversmiddel” het volgend bericht:

„The Med. Journ. of South Africa ontleent aan het rapport der parlementscommissie over patentmiddelen eenige bijzonderheden over één middel, dat zoo goed helpt, dat zijn eigenaars er bijna 11 millioen gulden aan hebben verdiend hoewel zij aan het personeel hunner maatschappij per jaar tusschen de 4 en 5 ton salaris betalen. Zij hebben dan ook 250 tot 350 bedienden nodig om aan alle aanvragen, thans reeds een 100 millioen flesschen bedragende, te voldoen. Het middel is „Moeder Seigel's siroop” en kost in Engeland 2 sh. en 6 d. voor een 100 grams fleschje. De Amerikanen die het zaakje in Engeland,

hebben opgezet, vertellen in het opschrift van het middel, dat een oud vrouwtje in Duitschland leed aan slechte spijsvertering en al was opgegeven, maar eens op een wandeling langs de velden een blaadje kauwde, dat alleen in die streken groeit. Toen was zij ineens beter, en zij kon niet beter doen dan haar ervaring in een naamlooze vennootschap omzetten; dat doen immers alle oude vrouwtjes en dokters, die een wondermiddel ontdekken.

Men zegt, dat het aan oude vrouwtjes beter gelukt dan aan kwakzalverende dokters, hoewel deze hun gering aantal in hun voordeel hebben.”

Hoe is 't mogelijk! riepen wij uit, toen wij dit bericht lazen. Ofschoon wij wisten, dat kwakzalversmiddelen een taai leven leiden, hadden wij Moeder Seigel's stroop al lang als overleden beschouwd, omdat wij er nooit iets meer van hoorden. Waarschijnlijk is het, dat het middel hier te lande geen opgang heeft gemaakt, dank zij dan vooral de bestrijding door de vorige redactie, die reeds vier en dertig jaar geleden, toen voor dit middel ook bij ons reclame werd gemaakt, met kracht daartegen optrad.

Reeds in het tweede Maandblad door de Vereeniging uitgegeven, in No. 2 van den eersten jaargang (en later nog meermalen) verscheen een uitvoerige waarschuwing en daar vermoedelijk weinige van onze tegenwoordige lezers nog in het bezit van dit no. zijn, vinden wij het raadzaam het toen verschenen, belangrijk artikel hier nogeens over te nemen. Wij doen dit te eerder omdat het best mogelijk is — de ervaring met andere kwakzalverijen heeft het ons geleerd — dat te eeniger tijd de exploitatie van Moeder Seigel's artikelen weer eens in ons land wordt beproefd.

„Moeder Seigel's stroop en pillen.”

Wie dadelijk een onderneming met kracht aanvat, kan in korten tijd een succes bereiken dat door anderen slechts op den langen duur is te verwerven. Een zekere A. J. WHITE, die in New York en in Londen zijn fabrieken heeft, bewijst de waarheid dezer stelling door zijn optreden in Nederland. Tengevolge van zijn veelvuldig en kostbaar adverteeren heeft hij in enkele maanden, met zijn bovengenoemde kwakzalversmiddelen, zich tot een zwaren concurrent van Holloway gemaakt.

In September van het vorig jaar begon hij met zijn lange advertentie, geheel met kleine letter gezet, die tot opschrift draagt: „De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte” of „Een onrustbarende ziekte, die een talrijke klasse kwelt.”

In die advertentie worden tal van zeer uiteenloopende verschijnselen opgenoemd, die bij allerlei ziekten kunnen voorkomen, maar die daar gezegd worden de kenmerken van één onrustbarende ziekte te zijn, die in 't bijzonder in dit land voorkomt, waaraan een derde gedeelte der bevolking heet te lijden, die aan de geneesheeren onbekend is, maar die genezen kan worden door het *Extract of Roots of Moeder Seigel's genezende stroop!* Deze stroop zoo heet het tast de ziekte in den grond aan en verdrijft haar met wortel en tak uit het lichaam!

De onzin uit de advertentie wordt nog verder uitgesponnen in een boekje van 36 bladzijden, dat in vele plaatsen van ons land van deur tot deur gratis wordt afgegeven, met name in Amsterdam, Rotterdam, den Haag, Nijmegen en Breda, van waar het ons door welwillende hand werd toegezonden. Dit boekje is in den vorm van een almanak (voor 1880) en van eenige niet onaardige Engelsche houtsneden voorzien. Het bevat op al die bladzijden de brutaalste leugens en den dwaasten onzin dien men zich op geneeskundig gebied kan denken; zóó ingekleed en in zulk goed Nederlandsch, dat de oorspronkelijk ontwerper een bekwame schurk en de onbekende Nederlander, die hem zijn hulp verleende, een eenigszins geletterd man moet zijn geweest.

Het verhaal, dat het goedgehoovig publiek wordt opgedischt, bestaat hoofdzakelijk in het volgende: Een geneesheer, die reeds 20 jaar in New York heeft gepraactiseerd, hoorde van de Duitschers die daarheen verhuisd waren, dat in Duitschland een oud vrouwtje, zekere moeder SEIGEL, leefde die zonder uitzondering alle ziekten kon genezen. De man reisde er naar toe en vond op de aangewezen plaats (waar wordt niet gezegd, men mocht eens gaan navragen) een oude dame die het geheim van een groote bekendheid met een menigte kwalen bezat; want ze had dag en nacht bij zieken gewaakt en wist alles dus veel beter dan de dokter, die de zieken slechts gedurende weinige oogenblikken bezocht (met hetzelfde recht zou men natuurlijk kunnen zeggen dat een nachtwacht het geheim van de bekendheid met de sterren bezit en er méér van weet dan een sterrekundige die ze slechts enkele oogenblikken waarneemt). Die dame had door een toeval het geneesmiddel voor alle ziekten ontdekt (dus zonder dat die groote bekendheid haar iets baatte) want toen zij zelf eens ongesteld was en wandelde bij een ouden steenen muur (en de muur en zij zelf worden in 't boekje afgebeeld) plukte zij een klein struikje en begon er op te kauwen. De dame genas, plukte meer van die kruiden en nog vele anderen, maakte er extracten van en slaagde er spoedig

in inderdaad alle kwalen te genezen; de werking was, in alle gevallen, snel en wonderbaar! De gewaande geneesheer die het gewaande bezoek bracht, aan de gewaande moeder SEIGEL, wilde terstond f 25.000 aan het moedertje betalen voor het geheim van de kruiden, maar de brave vrouw gaf het voor niet. *Mijn dankbaarheid was onbegrensd* roept de man uit en hij gaat in Amerika een fabriek oprichten en verdient honderd duizenden!

Daarop volgt in het boekje de gewone opsomming van de kwalen waarvoor de stroop uit die planten bereid kan dienen, wat eigenlijk overbodig is daar al meer dan eens is gemeld dat zij voor alle ziekten kan dienst doen. Maar een ieder ziet gaarne de kwaal die hij zelf meent te hebben met name genoemd en zoo worden dan opgesomd: „*leverziekten, ongesteldheden der darmen, aambijen, maagziekte, zenuwziekte, hoest, verkoudheid, koorts, ontsteking, reumatiek, waterzucht, toevallige kneuzingen en wonden, hartziekte, alle mogelijke huidziekten, zeere oogen, tering, schurft, graveel* en nog vele meer!

Van al deze ziekten wordt gezegd dat zij genezen door de wonderbaarlijke stroop, terwijl er eenige onzin over 't ontstaan der ziekten aan vooraf gaat. Uit honderd een enkel voorbeeld. Bijna ieder weet, dat schurft wordt veroorzaakt door een diertje dat op of in de menschelijke huid leeft. De Amerikaan zegt: „*Schurft is een overgeerfde kwaal, die zich aan de oppervlakte der huid openbaart, zij veroorzaakt ook zwelling van de halsklieën, misvorming van de leden en den ruggegraat*”. Maar door 't slikken van de stroop: onmiddellijke genezing.

Om den lezer, aan wien de zaak toch wel eens wat al te verbaasd kon voorkomen, in de rechte stemming te houden, worden allerlei drogredenen er tusschen in gevlochten. We mogen niet te veel ruimte aan het mededeelen daarvan besteden, doch zie hier een enkel staaltje:

In een zijner fabelen vertelt Esopus, dat een vader op zijn doodbed zijn zonen mededeelde, dat een groote schat in zijn wijnberg verborgen lag en dat zij dien moesten trachten te vinden. De zonen gaven zich veel moeite den schat te vinden; zij groeven den wijnberg om, doch te vergeefs, geen schat beloonde hun arbeid; maar toen de oogsttijd kwam plukten zij de vruchten van hun arbeid; en in het genot van een goede gezondheid en in den goeden oogst, veroorzaakt door hun aanhoudenden arbeid, vonden zij de meening van de mededeeling van hun stervenden vader. Hun vader wenschte hen opmerkzaam te maken op het nut van volhardenden arbeid. Er zijn lieden die lijdende aan kwalen, die niet door de bekende geneesmiddelen konden genezen worden, het niet van zich kunnen verkrijgen een nieuw middel te beproeven, omdat zij zoo dikwijls teleurgesteld werden. Zoodanige lieden behoorden te bedenken, dat de schat hier of daar in den wijnberg verborgen is. De inhoud van dit boekje, met aandacht gelezen, zal hun de plaats aanwijzen waar de schat verborgen is.

Zeker moet men het begrip zijner lezers niet hoog stellen als men hen met zulk een logica tracht te winnen. Maar de schrijver rekent op de domheid van zijn publiek. Dit blijkt uit het geheele werkje; zoo zegt de gewaande geneesheer ook van zijn bezoek bij de oude vrouw. „Ik schaam mij niet te verklaren dat zij mij binnen eenige uren meer onderrecht gaf met betrekking tot de menschelijke ongesteldheden, dan de professoren onzer collegies in even zooveel jaren zouden kunnen doen.” Dat zulke woorden vat hebben, dikwijls ook zelfs op zoogenaamd „beschaafde” lezers, pleit zeker niet voor de „beschaving” die het gevolg is van lezen leeren.

Toen we ons de stroop — de lang verborgen schat — hadden aangeschaft, werden we vooreerst getroffen door de kolossale schaal waarop deze kwakzalverij wordt gedreven. Om het fleschje gewikkeld bevond zich een aanbeveling en een gebruiksaanwijzing in niet minder dan 17 talen. Men vindt daar Hollandsch, Fransch, Duitsch, Engelsch, Italiaansch, Spaansch, Portugeesch, Russisch, Grieksch, Turksch, Arabisch, Perzisch, Chineesch, Japansch, Hindostansch, Bengaalsch, en Guaratisch! Waarlijk dat papier is een staalkaart van talen en men moet het betreuren dat de moeite en kosten om zoo iets bijeen te krijgen aan zoo'n ellendige zaak worden besteed. Al die aanbevelin-

gen dragen het opschrift. *De vreemde hier te lande alom verspreide ziekte — Maladie étrange et générale dans ce pays — Die ausserordentliche hier zu Lande besonders hervorherrschende Krankheit. — The strange and prevailing disease of this country — La straordinaria malattia prevalente in questo paese — La estrana y prevaleciente dolencia de este país — A estranha e prevalecente doença n'este país etc. etc.*, zoodat men kan zien, dat in elk land de ziekte zeer bijzonder inheemsch is.

Wat is nu dat middel, dat de geheele menschheid gezond moet maken?

In een stevig, hoekig fleschje verkrijgt men, voor f 1.75 ongeveer 50 gram van een troebele, bruine, stroopachtige vloeistof, waaruit zich een bruinachtig bezinsel afzet. De samenstelling der stroop staat buiten op 't fleschje vermeld. Deze openhartigheid schijnt vreemd, maar is slechts een list te meer. Vooreerst geeft het den kwakzalver den schijn van goede trouw en kan hij tot zijn verdediging zeggen, dat zijn fabrikaat geen geheimmiddel is, in den letterlijken zin van het woord; terwijl het hem van den anderen kant niet onbekend kan zijn dat het publiek zich door zulk een opgave niet laat terughouden om te koopen. Het zal altijd meenen dat het middel niet goed is, als het niet in zoo'n fleschje en met zoo'n etikette wordt verkocht. Bovendien heeft WHITE er wel voor gezorgd een mengsel van allerlei dingen dooreen te brouwen, voor 't groote publiek geheel onverstaabaar, waardoor hij voor namaak niet behoeft te vreezen.

Onder de 17 bestanddeelen (behalve water en keukenstroop) die in het voorschrift worden opgenoemd, vindt men eenigen die bij ons, zelfs bij het volk, zeer goed bekend zijn, zooals *Gentiaan, Coloquint, Aloë, Spaansche peper, Sassafras, Borax, Spiritus nitri dulcis*. Om de waarheid van het voorschrift te controleeren, heeft onze medewerker, de Heer HERMAN VAN GELDER militair apotheker, een scheikundig onderzoek ingesteld naar enkele van deze stoffen en inderdaad behalve de suiker van de stroop (glucose) *aloë* en *borax* er in gevonden.

Al de andere stoffen aan te toonen zou een uiterst omslachtig scheikundig onderzoek vereischen en de zaak is de groote moeite en kosten daaraan verbonden niet waard. We willen aannemen dat de andere opgenoemde bestanddeelen eveneens in het mengsel voorkomen; wat is dan daarmee gebleken?

1°. dat de wonderbare Moeder Seigel's stroop een verzameling is van allerlei voor de greep genomen artsenijsstoffen, hoofdzakelijk behoorende tot de zoogenaamde bittere en purgeermiddelen, waardoor *niets* van de verbaasende uitwerking is te verkrijgen, die er van beloofd wordt.

2°. dat er geen sprake van is dat het slechts een aftreksel is van wortels of kruiden door het oude moedertje geplukt, zooals het verhaal luidt maar dat er behalve de *spiritus* en de *keukenstroop* met name *aloë* (een hars) en *borax* (een mineraal) in voorkomen, die uit in Duitschland groeiende kruiden nooit kunnen worden verkregen.

3°. dat een gulden en vijf en zeventig cent voor 50 gram — dat is ongeveer een theekopje vol van het vocht — verbaasd duur is en geen apotheker ooit voor een dergelijke hoeveelheid van een zoodanig mengsel zooveel zou vragen.

Behalve de stroop worden ook nog verkocht *Moeder Seigel's pillen* voor f 0.75 een klein fleschje met 25 stuks. Deze heeten „op dezelfde wijze uit wortelen en kruiden bereid en moeten te zamen met de stroop gebruikt worden door lijdende aan verstopte darmen”. En inderdaad volgens het voorschrift dat ook hierbij gevoegd is, zal het zeker die ongelukkige lijdende aan ontlasting niet ontbreken.

Het is bekend dat bijna alle fabrikanten van pillen hiervoor een purgeermiddel gebruiken. Holloway neemt *aloë*; Richter in zijn *Airypillen, jalappe*; onderscheidene fabrikanten van *Urbanus pillen aloë*; Gimborn *rhabarber*; de fabrikant van de pillen-Pearcy *Podophylline*. Maar deze kwakzalver A. J. WHITE stopt in zijn pillen een reeks purgeermiddelen bij elkaar, *aloë, jalappe, coloquint, podophylline, guttegom*!

De heer VAN GELDER heeft ook dit voorschrift voor ons gecontroleerd en de *aloë* in de pillen aangetoond en bovendien de in het voorschrift

genoemde *Hydr. subchlor*, dat is de stof die bij ons meest *calonel* wordt genoemd, een kwikzilververbinding die met voorzichtigheid moet gebruikt worden. De aanwezigheid van deze stof vooral, die nooit anders dan uit het delfstoffenrijk kan worden verkregen, toont hoe brutaal de in het boekje gedrukte leugen is dat de pillen uit „wortels en kruiden” zijn vervaardigd!

't Is jammer dat elke buitenlandsche zwendelaar ook in ons klein landje zijn helpers kan vinden. Geld oefent een sterke aantrekkingskracht uit en heeft bij ons enkele apothekers en drogisten verlokkt. Moeder Seigel's middelen mede aan den man te brengen. Het Pharmaceutisch Weekblad was zeker de tolk van alle achtenswaardige mannen onder de Nederlandsche apothekers, toen het daarover zijn leedwezen en verontwaardiging uitsprak.

Ten slotte nog een curieuse mededeeling.

Het woord *Seigel* is Hebreeuwsch en beteekent *verstandig*. Wordt het ook gebruikt in den zin van listig, slim, geslepen, dan is de naam zeker goed gekozen. Want listig handelt de fabrikant zeker, als hij op zoo groote schaal, met zulke lange advertenties en door zulk een brutale bedriegerij het geld uit de beurzen der zieken in zijn zak weet over te brengen, zonder eenig gevaar te loopen het lot te deelen van hen, die hetzelfde doel door inbraak of diefstal op den openbaren weg zoeken te bereiken. Is het eenig doel geld en is de keus der middelen onverschillig, dan is speculeeren op de domheid der menschen altijd *Seigel* geweest, en het zal dit nog wel langen tijd blijven.

BERICHTEN.

Een gevaarlijk „origineel” praeparaat werd door A. HEIDUSCHKA onderzocht, namelijk een arsenik-ijzerpraeparaat, dat door den behandelenden medicus werd voorgeschreven aan eene sterk anaemische patiënt. Hoewel de dosis, op de verpakking voorgeschreven, niet werd overschreden, deden zich typische arsenicum-vergiftigingsverschijnselen voor. Het bleek, dat het praeparaat, in oorspronkelijke verpakking der Duitsche fabriek betrokken en afgeleverd, meer dan het dubbele van de hoeveelheid arsenicum bevatte, die op de etikette vermeld was.

Dit bericht door het *Pharm. Weekbl.* aan de *Apotheker Zeitung* ontleend, leert opnieuw hoe voorzichtig men moet zijn met specialité's, die in verzegelde verpakking worden afgeleverd.

Uit het Verslag van de verrichtingen van het Centraal Laboratorium ten behoeve van het Staats-toezicht op de Volksgezondheid over 1914.

„Het onderzoek van kwakzalversmiddelen leverde als resultaat, dat van de beide fleschjes „*Meurin's Antifellin*”, die onderzocht werden, het eene sesamolie, geelgroen gekleurd door een teerkleurstof, en het andere natriumsulfaat, magnesiumsulfaat, resten van sennabladen, alcohol en pepermuntwater bleek te bevatten.

In *Boraniumbessen* werden per bes ongeveer 50 mg. phenolphthaleïne en 10 mg. pepermuntolie gevonden. Een *Indisch poeder tegen Dauwvorm* was in hoofdzaak lycopodium; „*Bokolin*” was waarschijnlijk ingedampte ondermelk; BLAIR'S *pillen* bevatten aluin, tapiocameel en poeder van zoethout; *Tepelzalf van de Erven van den Berg* bestond uit gomsljm en Perubalsem, de bijbehorende tepelringen waren van was.”

De meeste dezer middelen zijn reeds vroeger vanwege onze Vereeniging met grootendeels gelijksoortig resultaat onderzocht.

Men zie over

Meurin's Antifellin, het Maandbl. van Oct. 1912;

Tepelzalf van de Erven v. d. Berg, het Maandbl. van April 1912;

Bokolin, het Maandblad van September 1914;

Boraniumbessen, het Maandblad van April 1914.

Militaire bestrijding der kwakzalverij. De geblinddoekte Themis blijkt maar al te dikwijls geen oog te hebben voor de schadelijke beteekenis der kwakzalvers. Daarentegen weet Mars, als hij haar zwaard mag hanteeren, wonderwel bescheid met die heeren, en zou men wenschen, dat hij zich, wat dat betreft, ook eens liet gelden in het vaderland der drie v. H.'s. Nu weder heeft de bevelhebber in Berlijn en Brandenburg, na den 23sten

November den couranten te hebben verboden advertenties van niet-geneeskundigen betreffende de behandeling van geslachtsziekten op te nemen, een verbod uitgevaardigd om aankondigingen aan te plakken of uit te deelen, waarin de behandeling van geslachtsziekten en haar gevolgen wordt aangeboden, of voorwerpen of maatregelen worden aanprezen ter verzachting of geneezing van zulke ziekten.

(T. v. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Bladen die kwakzalvers-advertenties weigeren op te nemen.

Dank zij de medewerking van velen, waarvoor wij bij deze onze erkentelijkheid betuigen, zijn wij in staat ons lijstje van de vorige maand aan te vullen en te verbeteren.

De volgende bladen nemen ook geen kwakzalvers-advertenties op:

„Onze Courant te Hoorn.

Maandblad der Vereeniging Nederlandsche Landskoloniatie en Inwendige Zending.

Het Reinleevenblad.

De Vegetarische Bode.

De vrije Mensch

Daarentegen moeten uit het lijstje de Maas- en Waalbode en de Winterswijkse Courant vervallen. Dat spijt ons.

Mijnhardt's Zenuwtabletten.

„Een zenuwstillend middel, dat aan elken zenuwachtigen toestand een einde maakt, dat U kalmte en rust schenkt en een verkwikkenden slaap, dat gejaagdheid en onrust doet ophouden, is een koker Mijnhardt's Zenuwtabletten.

Per koker 50 cent, 3 kokers f 1.40. Verkrijgbaar bij Apothekers en Drogisten.”

Toen wij bovenstaande advertentie lazen en daarin de aankondiging aantroffen van een middel, dat aan elken zenuwachtigen toestand een einde maakt, waren wij wel nieuwsgierig om er meer van te weten, omdat, voorzoover ons bekend is, een dergelijk middel nog niet bestond. Na eenige moeite, (bij apothekers, die wij er naar vroegen, waren de tabletten niet verkrijgbaar) kwamen wij in het bezit van een kokertje, vergezeld van enkele paperassen, uit welke laatste wij het volgende leerden:

Er bestaat te Zeist een Pharmaceutische Fabriek A. MIJNHARDT, die zich toelegt op het bereiden van Mijnhardt's Geneeskrachtige Tabletten.

Deze tabletten worden ongeveer als volgt aanbevolen:

Mijnhardt's zenuw-tabletten: Brengen overspannen zenuwen tot rust, kalmeeren in hooge mate en nemen hierdoor slapeloosheid en alle gevolgen van overspanning weg. Verdrijven zenuwachtigheid bij examen.

Prijs per koker 50 cent, bij 3 kokers f 1.40.

Mijnhardt's laxeer-tabletten: Een zeker, zacht, smakeloos en heilzaam laxeermiddel, is bloedzuiverend, verdrijft gal en slijm.

Prijs per doos 35 cent, bij 3 dozen f 1.—.

Mijnhardt's Maag-tabletten. Deze tabletten genezen maaglijden, als maagzuur, slechte spijsvertering, gebrek aan eetlust, verstopping en wekken de maag weldadig op. Prijs per koker 60 ct.

Mijnhardt's Influenza-tabletten: Genezen influenza en verkoudheid met al haar gevolgen. Prijs per koker 50 cent.

Mijnhardt's Hoofdpijn-tabletten: Stillen onmiddellijk de hevigste hoofdpijn en doen haar in korten tijd voor goed genezen. In kokers van 45 en 50 cent.

Mijnhardt's Transpireer-tabletten: Deze tabletten bevorderen een flinke zweetafscheiding en verdrijven hierdoor rheumatische pijnen en pijn in spieren en gewrichten, welke zich in het gure jaargetijde veervuldig voordoen. Per koker 50 cent.

Thermo-tabletten genezen den hardnekkigsten Hoest, Keelpijn, heeschheid in één nacht. Verkrijgbaar in dozen van 25 en 40 cent.

Gebruiksaanwijzing: Men neme één of meerdere tabletten in den mond en late deze langzaam smelten. De meeste Apothekers en alle goede Drogisten in iedere plaats verkoopen deze tabletten.”

De tijd ontbrak ons om nog voor dit no. van het Maandblad omtrent de fabriek en de andere tabletten inlichtingen in te winnen en na te gaan of daarvan een bespreking in ons blad noodig is; voor heden moeten wij ons bepalen tot de Zenuw-tabletten.

Op de etquette, waarvan het kokertje was voorzien, lazen wij de volgende gebruiksaanwijzingen:

„Bij zenuwzwakte gedurende eenige maanden 4 x daags 1 tablet.

Bij slapeloosheid tegen het ter ruste gaan 4 tabletten in eens te nemen.

Om zenuwtoevallen blijvend te overwinnen gedurende 1 of meer jaren 4 x daags 1 tablet.”

Verder nog de volgende raadgeving:

„Bij examens, waar hooge inspanning van de zenuwen wordt geëischt en het al of niet slagen vaak samenhangt met den zenuwtoestand van den candidaat, oefenen deze tabletten (3 stuks, een half uur voor den aanvang genomen) een heilzame, kalmeerende werking uit en houden daardoor het verstand tijdens het examen helder.”

Het kokertje met mooi witte tabletjes werd ter onderzoek in handen gesteld van den heer N. KEULEMANS, te Amsterdam, die bevond dat behalve eenig keukenzout, het middel bestond uit broomkalium, broomnatrium en broomammonium, drie zeer bekende, door geneesheeren veel voorgeschreven geneesmiddelen, waarvan echter geen enkele medicus zal verklaren, dat het mengsel van deze stoffen aan elken zenuwachtigen toestand een einde maakt. Wat zij wel zullen verklaren is, dat het veelvuldig en langdurig gebruik van deze middelen, op eigen hand, zonder controle van den geneeskundige, gevaarlijke gevolgen na zich kan slepen.

Daar schijnt zich de firma MIJNHARDT echter niet aan te storen. Zij beveelt maar aan: „gedurende eenige maanden 4 maal daags een tablet,” „gedurende een of meer jaren 4 maal daags een tablet” alsof het niets is.”

Men doet verstandig, die raadgevingen niet te volgen.

Sprutol.

Een mededeeling ons verstrekt, dat iemand na het gebruik van dit middel zeer nadeelige gevolgen heeft ondervonden (ofschoon het niet zeker is dat dit door het gebruik is veroorzaakt) geeft ons aanleiding voorzichtigheidshalve nog eens over te nemen, hetgeen wij een jaar geleden schreven:

„De Chemische fabriek de Aesculaap te den Helder levert een zalf tegen zomersproeten, die op de volgende wijze wordt aanbevolen:

„L. S.

Daar het uiterlijk schoon van gelaat en handen bij vele dames door die onoogelijke zomersproeten wordt bedorven is het zeer belangrijk dat het eindelijk gelukt is een praeparaat samen te stellen dat uitstekend voldoet en zelfs de grootste en donkerste zomersproeten doet verdwijnen. Het praeparaat is in den handel gebracht onder den gedeponeerden naam „Sprutol”. Deze crème wordt om den anderen dag 's avonds aangewend en goed in de huid ingewreven op dat gedeelte waar de sproeten zich bevinden. Door deze regelmatige inwrijving dringt de crème onder de huid en binnen enkele dagen ziet men reeds de zomersproeten verbleeken om spoedig daarna geheel te verdwijnen. Verdere raadgevingen zijn: voiles dragen, liefst van roode, geele of bruine kleur. De hoeden zooveel mogelijk met breeden rand en ook de voering dient genoemde kleur te hebben, zoo ook parasol en blouse, maar de laatste mag niet à jour bewerkt zijn.

Sprutol kost 60 cent per pot en is verkrijgbaar bij alle goede drogisten, coiffeurs en parfumeurs.

WAARSCHUWING.

Tegen het gebruik van allerlei aanbevolen kwakzalversmiddelen wordt ten zeerste gewaarschuwd, men betaald voor die middelen gewoonlijk het tien-

voudige van haar waarde en de werking is nul.

Eischt daarom beslist „Sprutol! En gros chemiehandel „de Aesculaap” Helder, waar niet verkrijgbaar franco toezending na ontvangst van postwissel, verhoogd met 10 cent voor porto.”

Op deze waarschuwing moeten wij een andere doen volgen, n.l. deze: *Weest uiterst voorzichtig met het gebruik van Sprutol en wendt het niet aan zonder voorkennis van uw geneesheer! Want Sprutol is een zeer gevaarlijk mengsel.* Volgens het onderzoek van den heer C. BLOMBERG te Amsterdam bevat de zalf bismuth- en kwikverbindingen en wel de laatste verbinding in den meest vergiftigen vorm; ook uitwendig gebruikt werkt deze dikwijls hoogst schadelijk, vooral in een zalf, „die onder de huid dringt.”

Schandelijk noemen wij de wijze waarop deze crème in den handel wordt gebracht en bij z.g. „drogisten, coiffeurs en parfumeurs door de Chemische fabriek” wordt verkrijgbaar gesteld. Aan apothekers stelt de wet den eisch, dat geneesmiddelen voor uitwendig gebruik worden afgeleverd voorzien van een blauwe etquette terwijl bij aanwezigheid van vergiftige stoffen, alleen geneesmiddelen door hen mogen worden afgeleverd op voorschrift van een geneeskundige of onder zekere voorwaarden, bij de wet bepaald.

Deze voorzorgsmaatregelen zijn genomen om het publiek voor vergissingen of andere ongelukken te vrijwaren; de chemische fabriek „de Aesculaap” vindt het blijkbaar niet noodig op het schadelijke van den inhoud te wijzen. En dit is des te gevaarlijker waar de zalf het uiterlijk heeft van witte boorzalf en het bekend is, dat de menschen een geneesmiddel gaarne een uitgebreider toepassing geven dan zijn bestemming.

Wij bepalen ons tot deze waarschuwing. De vragen of Sprutol tot de kwakzalversmiddelen behoort en of het inderdaad te verwachten is, dat het praeparaat zelfs de grootste en donkerste zomersproeten doet verdwijnen, willen wij maar onbesproken laten; de zaak is zóó al erg genoeg.”

UIT DE PERS.

Geheimmiddelen.

Onder dezen titel schrijft de Medische Medewerker van de *Haagsche Post* het volgende:

„Een der abonné's van de *H. P.* deelt ons mede ruim één jaar zonder merkbaar resultaat behandeld te zijn aan tuberculose en nu sinds drie weken zich te behandelen met een geheimmiddel, dat door een arts in den handel gebracht wordt. Nu stelt deze abonné ons de vraag, of hij het niet aan zichzelf verplicht is het met die behandeling te probeeren. En verder vraagt hij of niet ieder arts verplicht is met dit geheimmiddel proeven te nemen, omdat een arts het exploiteert en of wellicht zulk een arts door de collega's beschouwd wordt als „minderwaardige broeder.” Wat genoemde heer al of niet tegenover zichzelf verplicht is kan moeilijk door ons gezegd worden, evenmin als wij beoordeelen kunnen of de bij hem toegepaste medische behandeling al of niet merkbaar resultaat had. Dat hem, zooals hij schreef, geld ontbreekt om naar Davos te gaan en dat de behandeling „kunstliche Pneumothorax” hem onbekend is behoeft toch allerminst reden te zijn om het eens met een kwakzalversmiddel te probeeren. Onze bedoeling is niet hier te bespreken het door den abonné bedoelde middel, evenmin als den exploitant-geneesheer van dat middel persoonlijk te beoordeelen. Maar in het algemeen gesproken is ieder geheimmiddel een kwakzalversmiddel, en de arts die zulk een geheimmiddel exploiteert is schuldiger dan de gewone kwakzalver. Verder moeten wij onzen abonné te leur stellen met de mededeeling, dat er geen middel tegen tuberculose bestaat.

* * *

Laten wij de zaak eens van den practischen kant beschouwen en onderstellen dat wij werkelijk een middel tegen tuberculose uitvonden. Uit een humanitair oogpunt zou men dat middel ter beschikking van de menschheid moeten stellen, wetende dat de tuberculose nog steeds

veel en veel meer slachtoffers maakt dan een oorlog als de tegenwoordige. Dat deed Behring met zijn diphtherie-serum, Pasteur met zijn serum tegen hondsdolheid, Ehrlich met zijn salvarsan kortom dat deed ieder fatsoenlijk medicus, die werkelijk iets goeds vond. Doch indien wij ons nu eens stellen op het standpunt dat humaniteit en fatsoen ons niets kunnen schelen, doch dat de eenige vraag is op welke wijze is er met onze ontdekking het meeste te verdienen, dan kan het antwoord niet anders luiden dan: onmiddellijk de uitvinding publiceren. De uitvinder van een werkelijk goed middel tegen tuberculose zou niet alleen een algemeen beroemd en geacht man worden, maar ook financieel beloond worden voor zijn uitvinding door een Professoraat, een Nobelprijs en een stroom van patiënten. Zoo iemand kon zich in een der groote steden vestigen als specialist voor tuberculose en het zou hem aan tijd ontbreken om alle patiënten te helpen. Het dan bekend zijnde middel kan ook toegepast worden door andere medici, maar zij die het betalen kunnen, zullen toch liefst den raad inwinnen van den genialen uitvinder zelf.

Door van zijn schitterende uitvinding een geheimmiddel te maken, wordt zoo iemand het tegendeel van een beroemd man, een minderwaardige broeder onder de medici. Zijn naam prijkt niet in de medische tijdschriften van alle landen als een geleerde, die datgene wist te bereiken, waarnaar een Koch te vergeefs gezocht heeft, maar komt voor in het „Maandblad” uitgegeven door de „Vereeniging tegen de Kwakzalverij”, naast die van andere beroemde kwakzalvers. Juist door de zaak van den practischen kant te beschouwen, door alle gevoel van sentimentaliteit en van humaniteit op zijde te zetten komt men tot de conclusie dat een door een arts in den handel gebracht geheimmiddel, onmogelijk iets kan beteekenen. Dr. Pinkhof heeft reeds in het Tijdschrift „Moleschott” er op gewezen, dat in Nederland geen aantal Medici te vinden is, die een geheimmiddel in hun praktijk zullen gaan toepassen „op de bloote verzekering, dat het bij tuberculose „helpt””. En, zegt Pinkhof verder: „En arts, die de Nederlandsche opleiding heeft genoten en de Nederlandsche begrippen van beroepspllicht en beroepseer kent, verlaagt zich op die wijze tot het standpunt van zoovele Fransche dokters die hun heil en voordeel zoeken in het beroep van „geheimkramer”. Zoo las ik ook omtrent een geheimmiddel tegen tuberculose, „dat de uitvinder de samenstelling geheim zou houden wegens zijn groote onkosten, maar dat men het gerust kon gebruiken en voorschrijven, want dat het onschadelijk was en goed hielp.”

* * *

Ook hier ligt de onwaarheid weder dik op. Het chemische onderzoek van die geheimmiddelen heeft aangetoond, dat de samenstelling volstrekt niet kostbaar is, integendeel dat de onschadelijkheid ervan meest veroorzaakt wordt door het waardelooze der samenstellende deelen. Doch gesteld eens, dat de arts-uitvinder van een tuberculose-middel eens zeer hoge onkosten had en zich niet voldoende schadeloos gesteld achtte met roem en eer, maar eerst die onkosten vergoed wenschte te zien, zou daar dan geen mouw aan te passen zijn? Een chemische fabriek, zoals Bayer en Co., zou gaarne het middel geëxploiteerd hebben, maar niet als geheimmiddel, maar met bekendmaking van de chemische samenstelling en de er mee verkregen resultaten. Kunnen die echter niet het licht velen, dan bedankt Bayer er voor, doch dan alweer blijkt ook daar uit, dat men met een gewoon kwakzalversmiddel te doen heeft.

* * *

Maar er is nog iets. Gesteld eens, dat het middel werkelijk helpt, dan moet het dus werkbare bestanddeelen bevatten, en dan is toediening ervan slechts wenschelijk onder toezicht van den arts. De gewone huisarts kan niet toezien op de werking van een middel waarvan de samenstelling onbekend is. Chemische onderzoekingen hebben aangetoond dat die tuberculose-middelen bevatten kalksuiker, salicylzuur, malagawijn, azijnzuur en kaneelzuur, stoffen dus die geen van allen een specifieke invloed op

tuberculose kunnen uitoefenen. Dat weet de ondernemer, de exploitant ook wel, doch zal daarop antwoorden, dat komt omdat het werkbare bestanddeel niet ontdekt is; dat is met den tegenwoordigen stand der wetenschap onmogelijk. Doch indien dit juist ware, dan is daardoor het middel niet geschikt om door een arts toegepast te worden. Die kan geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor iets dat hem onbekend zou zijn.”

De eerste de.....

Onder dit hoofd geeft *Haarlems Dagblad* de volgende beschouwing naar aanleiding van de strafvervolgung tegen den zich noemenden zoon van den wonderdokter *De Haas*, van welke strafzaak wij in de rubriek „Rechtszaken” in dit blad melding maken.

„Neen, de eerste de beste was het niet, die op IJmuiden aan de deur kwam om zijn waanwijzen raad te geven en zijn quasi-geneesmiddelen te verkoopen. De eerste de gewoonste was het. Uit niets is gebleken, dat hij van de geneeskunst een greintje meer verstand had, dan u of ik of een ander. Anders zou hij wel op de zitting van het kantongerecht verschenen zijn.

En toch, in weerwil daarvan, hebben sommige menschen naar hem geluisterd, zich door hem laten onderzoeken en hun goede geld voor zijn waar besteed. Hoe is het mogelijk, hoe is het mogelijk! Als er een reizende koopman aan de deur kwam en presenteerde de klokken na te zien, zouden de menschen eerst willen weten of hij er wel verstand van had; als een onbekende schoenmaker zolen en achterlappen wilde leveren, zouden ze vol wantrouwen zeggen: „we hebben onzen vasten schoenmaker in de buurt,” maar wanneer een onbekende, vrijmoedig optredend, verzekert dat hun iets mankeert aan de gezondheid, dan staan ze dadelijk klaar om hem te gelooven en dure drankjes te koopen!

't Is ongelooflijk. Er is geen werktuig, zoo kunstig en ingewikkeld als 't menschelek lichaam, wie de functies daarvan wil leeren kennen moet minstens zes jaar lang daarvan een veelzijdige studie maken en wanneer hij eenmaal als arts in de praktijk gekomen is, blijven lezen en studeeren.....

En de man die niets van dat alles heeft meegemaakt wordt door het publiek zoo maar toegelaten tot onderzoek van patienten! Het publiek koopt op zijn simpele verzekering zoo maar dure „medicijnen”!

Hoe is 't mogelijk, hoe is 't mogelijk?

En wat zullen de heeren VAN HAMEL, VAN HOLTHE TOT ECHTEN en VAN HOUTEN, die immers grooter vrijheid aan de „niet officieele” geneeskunst willen geven, omdat het publiek gezond verstand genoeg heeft — wat zullen zij van dit merkwaardige geval zeggen?”

RECHTSZAKEN.

Hee Staphorster boertje.

Voor den Hoogen Raad is gepleit in de zaak van P.S. vehandelaar te Staphorst, meer bekend onder den naam van het Staphorster Boertje, die door de rechtbank te Heereveen, met vernietiging van een vonnis van den kantonrechter te Steenwijk, wegens onbevoegde uitoefening van de geneeskunst was veroordeeld tot f 50 boete of 50 dagen hechtenis. Hij had voor een 16-jarig meisje dat leed aan een ontstoken been, een behandeling voorgeschreven met „hondenwier” gekookt in karnemelk en pap van weitenzemelen, hetgeen den dood van dit meisje ten gevolge had gehad. Voorts zou hij aan een jongen met een krom been hebben voorgeschreven, dat deze met dat been moest loopen in een kachelpijp. Van dit laatste punt was hij echter door de rechtbank vrijgesproken.

Mr. Royaards, advocaat te 's-Gravenhage was van oordeel, dat de verklaring van den als getuige gehoorde vader dat het niet noodzakelijk was dat hij zich met zijn dochtertje naar het Staphorster Boertje begaf, te beschouwen was als een bijzondere meening of gissing bij redeneering opgemaakt.

Voorts was in het vonnis niet gemotiveerd dat de requirant de geneeskunde als bedrijf

uitoefende, toen hij den vader van het meisje den raad gaf, „ga er maar mee door” (nl. met de behandeling). De rechtbank had moeten onderzoeken of dit als een medisch advies is aan te merken, te meer waar de requirant aanvankelijk had verklaard dat er niets aan te doen was.

Adv. gen. achtte beide middelen ongegrond maar concludeerde ambtshalve tot vernietiging van het vonnis doch alleen ten aanzien van de straf en tot veroordeeling van de requirant tot f 50 boete of 25 dagen hechtenis.

De Hooge Raad besliste overeenkomstig die conclusie.

Een zoon van den Wonderdokter?

Een kwakzalver van je welste, FIKKERMAN genaamd, woonplaats onbekend, gaat de boer op, zoo ouderwetsch mogelijk. Hij verklaart aan de goedgeboovige zeltjes op het platteland een zoon te zijn van den wonderdokter DE HAAS en middelen te bezitten tegen bloedarmoede, toring, longziekten enz.

En het is wel merkwaardig dat er in onzen tijd nog zooveel menschen gevonden worden die geloof slaan aan de praatjes van een dergelijk individu. Voor het kantongerecht te H a a r l e m waren ten minste drie getuigen in deze zaak verschenen, van wie men iets dergelijks allerminst verwacht zou hebben.

Het waren twee meisjes van 28 en 20 jaar en een nog jonge vrouw. De wonderdokter was bij hen thuis geweest en had vergunning ontvangen de „patienten” te onderzoeken. Hij deed dit op het ontbloote lichaam volgens getuigenverklaringen zoo nauwkeurig mogelijk, doch zonder instrumenten, door overal met den vinger te kloppen. Alleen legde hij een thermometer aan. Dan constateerde hij met een vreeselijk geleerd gezicht de onheilspellendste verschijnselen: zware borstaandoening, bloedarmoede, aanleg voor toring, longontsteking, en al zulke griezelige dingen meer. Gelukkig maar dat hij een afdoend geneesmiddel voor dit alles bezat, te weten een heilzaam siroopje dat moest worden ingenomen en op de borst of rug gesmeerd. Het was niet duur, namelijk vier gulden voor drie kleine fleschjes.

't Behoeft niet gezegd dat geen der behandelenden enig succes door het gebruik heeft onderhouden, hoewel de getuigen eenstemmig verklaarden, wel gedacht te hebben dat het middel zou helpen.

De medicijnen bestonden uit bakolie en druivenborstthonig en waren dus geheel onschadelijk, maar de geneeskrachtige waarde zal wel zoo goed als niets geweest zijn.

De kwakzalver was niet verschenen.

De eisch van het O. M. luidde drie geldboeten van 200 gulden elk of bij niet betaling driemaal veertig dagen hechtenis.

De kantonrechter heeft hem veroordeeld tot 3 maal f 50 boete, subs. 3 maal 10 dagen hechtenis. (Opr. *Haarl. Ct.*)

Weer een toringenezer.

Een zich noemende Dr. BERGSMa, te Berg en Dal, die beweert in Amerika een diploma als geneeskundige verworven te hebben en vandaar te hebben meegebracht een onfeilbaar middel tegen toring, is door den kantonrechter te Druten wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde veroordeeld tot een geldboete van f 80.—, subs. 40 dagen hechtenis.

CORRESPONDENTIE.

— Voor de toezendingen van het Verslag betreffende de handelingen en bevindingen in het jaar 1913 der Commissie in het belang van het verlenen van eerste hulp bij bedrijfsongevallen, betuigen wij onzen dank.

J. H. L. D. te 's-G. Uw opmerking, die uwe belangstelling in onze zaak toont, zullen wij aan het Bestuur der Vereeniging mededeelen.

Omtrent de lantaarnplaatjes raden wij u aan u in verbanding te stellen met onzen Secretaris-Penningmeester.

V. v. D. te R. Ofschoon het ons niet is mogen gelukken de juiste samenstelling van *Maxima Doctrina* te weten te komen, beschouwen wij het middel toch als *kwakzalverij*. Wij raden u het gebruik beslist af.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTEB; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten; MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; Ds. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, AMSTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉS bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar f 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur.

Hoofdartikel: Geneesmiddelen..... toch kwakzalversmiddelen.

Berichten: Op het Congres voor Openbare Gezondheidsregeling. — De pers en de patentmiddelen.

Mededeelingen van verschillenden aard: Mijnhardt's geneeskrachtige tabletten. — Pastilles Laxatives Miraton. — Bladen zonder kwakzalvers-advertenties. — Foster's middelen.

Uit de Pers: Uit de geschiedenis der geheimmiddelen — Het begrip van kwakzalver.

Rechtszaken: Nog een wonderdokter. — Onbevoegde uitoefening der tandheelkunst.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Als nieuwe leden zijn toetreden:

Het Groene Kruis, Afd. Borne.

" " " " Hardinxveld.

De heer S. STORK, apotheker Amsterdam.

Geneesmiddelen..... toch kwakzalversmiddelen.

Het komt herhaalde malen voor bij het onderzoek van geheimmiddelen, die alle kenmerken van kwakzalversmiddelen dragen, dat daarin gevonden worden geneesmiddelen, die dikwijls door de geneesheeren worden voorgeschreven en wel ter bestrijding of genezing van dezelfde kwalen als waartegen de kwakzalver ze aanbeveelt. Wij wijzen o.a. op de Mijnhardt's tabletten, uitvoerig in dit no. behandeld en op de talrijke middeltes van BOOM, waarvan wij de samenstelling — uit bekende geneesmiddelen — reeds herhaaldelijk hebben aangetoond.

Zijn dergelijke middelen nu kwakzalversmiddelen?

Ongetwijfeld. Zij worden meestal als iets geheel bijzonders, als iets speciefs aanbevolen, als een uitvinding van den fabrikant, die het doet voorkomen alsof zijn middel nu inderdaad het middel bij uitnemendheid is en verre staat boven de bekende geneesmiddelen. Hij drukt daardoor daarop de kenmerken van de kwakzalverij: de leugen en het bedrog. Het kan somwijlen mogelijk zijn, dat het middel helpt maar daarvan komt de eer niet toe aan den fabrikant of z.g. uitvinder. Ook zonder hem zou het bekende geneesmiddel te verkrijgen zijn.... en zeker niet duurder.

Maar veel meer zal het voorkomen, dat door het middel kwaad wordt gesticht. De genees-

kundige, die den patiënt onderzoekt en zich derhalve op de hoogte stelt van het lijden, zal nagaan welk middel, in elk bijzonder geval, voor den lijder het meest gewenscht is, waarbij hij tevens de uitwerking kan controleren. Want de meeste van de tegenwoordig veelvuldig voorgeschreven stoffen zijn, bij langdurig gebruik, lang niet onschadelijk, zoodat een nauwkeurige contrôle gebiedend noodzakelijk is.

Van dit alles is bij den kwakzalver geen sprake. Hij adverteert maar — ziet den patiënt niet en laat deze oordeelen wat hem scheelt. Hoe dikwijls dat oordeel verkeerd uitvalt, daarvan weet ieder uit zijn omgeving voorbeelden te over op te noemen, maar toch grijpt men naar het met den noodigen ophef aangekondigd middel. De gevolgen van zoo'n handeling zijn niet moeilijk te raden, maar wij willen op enkele gevallen wijzen.

Het middel helpt: het geneesmiddel (dat in dit geval de geneesheer ook zou hebben voorgeschreven) brengt inderdaad verzachting van het lijden of zelfs genezing. Ook zonder den kwakzalver zou dit resultaat bereikt zijn, maar de kwakzalver krijgt de roem..... en de zoo vurig begeerde attesten.

Het middel helpt, doch niet door het middel zelf maar na het gebruik. Menigeen weet bij ervaring, dat door suggestieve invloeden, bij een middel, waarin men vertrouwen stelt, vooral in het begin, dat vertrouwen niet wordt beschaamd. Dit is ook het geval met kwakzalversmiddelen. Spoedig echter begint men aan de waarde te twifelen en laat de kwakzalverij in den steek. Als de kwakzalver er nu maar zeer snel bij is, kan hij nog een paar attesten machtig worden.

Het middel helpt schijnbaar, maar na eenigen tijd gevoelt de patiënt zich in 't algemeen onbehagelijk, voelt symptomen van ongesteldheid, die hij vroeger niet had bespeurd. Het voortdurend gebruik heeft een noodlottigen invloed gehad; de geneesheer had de verschijnselen tijdig waargenomen en het gevaar voorkomen, den kwakzalver, die den zieke niet ziet, laten de gevolgen volkomen koud.

Het middel werkt direct of indirect hoogst nadeelig. Die zieke kan (wat begrijpelijker wijze, dikwijls voorkomt) de diagnose verkeerd gesteld hebben en dientengevolge een middel gebruiken dat zijn kwaal veel meer kwaad dan goed doet, waardoor hij er toe gebracht wordt eindelijk, nadat hij misschien nog een anderen kwakzalver heeft geraadpleegd, ten lange leste, hulp te zoeken bij den medicus, die dan dat zaakje mag opknappen.

Maar erger nog is het indirecte gevaar. Hoe menigeen heeft, zonder dat hij het weet, een lijden dat door spoedig en doelmatig ingrijpen volkomen genezen kan worden, dat echter bij het uitstellen van de juiste behandeling de meest nadeelige gevolgen kan na zich slepen.

Slikt hij nu het aangeprezen kwakzalversmiddel, zelfs al bevat dit ook bekende geneesmiddelen, dan is deze handeling oorzaak van een uitstel, dat in vele gevallen noodlottig kan worden.

Men ziet het; er is geen onderscheid tusschen de verschillende kwakzalversmiddelen, 't zij deze bekende geneesmiddelen bevatten of niet.

BERICHTEN.

Op het a.s. Congres voor Openbare Gezondheidsregeling zal het wetsontwerp tot herziening van de wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst een onderwerp van bespreking uitmaken.

In het Tijdschrift voor Sociale Hygiëne is o.a. het prae-advies van ons lid, den heer C. GULDENSTEDEN EGELING, opgenomen, die omtrent de bestrijding van de kwakzalverij met geneesmiddelen het volgende aanvoert:

„Uit een oogpunt van volksgezondheid is het van groot belang te achten, dat het ontwerp enkele bepalingen heeft opgenomen, waardoor de strijd tegen de kwakzalverij kan worden verscherpt.

Het zijn voornamelijk de artikelen 33o en 33p die hier in aanmerking komen.

Volgens het eerste artikel is hij strafbaar, die eenige zelfstandigheid of waar als middel ter genezing, ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken openlijk aanprijst, te koop aanbiedt, verkoopt of ten verkoop in voorraad heeft, en volgens art. 33p is hij strafbaar, die enig gedrukt of geschreven bericht, waarvan hij den inhoud kent en waarin eenige zelfstandigheid of waar als middel ter genezing, ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken wordt aangeprezen, verspreidt, doet verspreiden, tentoonstelt, aanslaat of ter verspreiding in voorraad heeft.

Aan beide artikelen wordt echter toegevoegd: „wanneer die zelfstandigheid of waar die hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit of bij bezit van die hoedanigheid eenige schadelijke uitwerking kan uitoefenen, waarop niet de aandacht wordt gevestigd.”

Deze bepalingen zullen in sommige gevallen wel het middel kunnen zijn om de kwakzalverij met succes te bestrijden; doch er is reeds op gewezen, dat de rechter het bewijs heeft te construeeren, dat de zelfstandigheid of waar, de daaraan toegeschreven hoedanigheden niet of slechts in geringe mate bezit of een schadelijke nevenwerking kan uitoefenen en dat dit bewijs zeer vaak moeilijk te leveren zal zijn.

Nu zijn de artikelen 33o en 33p juist aldus geredigeerd, omdat volgens de Memorie van Toelichting niet alle aanprijzen van middelen behoort geweerd worden. Wie op wetenschappelijke gronden of uit menslievendheid een middel bespreekt en aanprijst is niet strafwaardig.

De moeilijkheid wordt veroorzaakt, doordat de wetsartikelen spreken van zelfstandigheid of waar. Onder deze benamingen vallen alle geneesmiddelen.

Het komt mij voor, dat de strijd tegen de kwakzalverij veel meer succes kan hebben, wanneer een

goede regeling wordt ingevoerd van den verkoop van specialité's. Alle kwakzalversmiddelen toch zijn specialité's, al is niet elke specialité een kwakzalversmiddel.

Onder een goede regeling behoort te worden verstaan, behalve het verbod van aanprijzen, het weren van schadelijke of gevaarlijke specialité's en het binden van den verkoop van specialité's aan een verlot.

De Centrale Gezondheidsraad heeft in 1906 ter beteugeling der kwakzalverij in een schrijven, waarin deze beginselen tot uitdrukking komen, den Minister in overweging gegeven, *) het daarheen te leiden, dat :

1e. a. de invoer van specialité's worde verboden, behalve van die, welke voorkomen op een van wege Zijne Excellentie vast te stellen en naar behoefte aan te vullen lijst; b. van de specialité's, waarvan de invoer geoorloofd is, een matig invoerrecht worde geheven, evenredig aan den verkoopprijs;

2e. wettelijk worde geregeld de verkoop van specialité's op den grondslag van eene heffing van een vergunningsrecht van allen, die geheime geneesmiddelen willen verkopen;

3e. verboden worde het in het openbaar op eenigerlei wijze aankondigen of aanprijzen of wel het te koop aanbieden van specialité's met aanduiding van de namen der ziekten, kwalen en gebreken, waartegen zij worden aanbevolen of die zij heeten te voorkomen.

Over het heffen van een invoerrecht en van een vergunningsrecht kan men van meening verschillen, doch dit daargelaten; van een regeling van den verkoop van specialité's in den aangegeven zin zal de beteugeling der kwakzalverij zeker het gevolg zijn.

De Centrale Gezondheidsraad met behulp van het Centraal laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht op de volksgezondheid zal den Minister kunnen adviseeren over de samenstelling der lijst van de specialité's, waarvan de invoer geoorloofd is.

Als verlofhouders zouden in aanmerking komen zij, die een verlot hebben gekregen tot den verkoop van gewone geneesmiddelen.

De aflevering van specialité's op recept van een geneeskundige moet uitsluitend het recht van den apotheker zijn."

Resumeerende wordt de volgende conclusie gesteld: „Het is te vreezen, dat de ontworpen bepalingen ter beteugeling der kwakzalverij zeer dikwijls het doel zullen missen. Een regeling van den verkoop van specialité's in den aangegeven zin verdient de voorkeur."

*) Jaarverslag van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid over 1906.

De pers en de patentmiddelen. In *The Brit. med. Journ.* wijst SEWILL op de groote onverschilligheid, door de pers betoond tegenover den arbeid der parlementscommissie betreffende de patentmiddelen. De commissie had dit trouwens voorspeld. Alleen de *Times* heeft een kort bericht aan het groote rapport gewijd. Dit rapport bevat o.a. de mededeeling, dat de pers aan de patentmiddelen 2 miljoen P.St. per jaar verdient, ongerekend de advertenties der echte kwakzalvers. Zoolang de oorlog duurt, kan het Parlement niets doen om het euvel te verhelpen. Maar zal iets goeds uit den oorlog voortkomen, dan kan dit alleen door verheffing der volksidealen en door het vaste besluit, alles uit te roeien wat niet deugt, en daartoe behooren in de eerste plaats de gevolgen en begeleidende verschijnselen der kwakzalverij.

(T. v. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Mijnhardt's geneeskrachtige tabletten.

In verband met onze toezegging in ons vorig no. kunnen wij thans onze mededeeling over deze tabletten vervolgen.

Vooraf echter iets over de fabriek. Uit ons welwillend verstrekte inlichtingen — en ook door de opschriften op sommige buisjes tabletten — is het ons duidelijk geworden, dat de *Pharm. fabriek A. Mijnhardt te Zeist*, de *Chemische fabriek de Aesculaap te den Helder* heeft vervangen of aangevuld. Toevallig (wij wisten het bovenstaande toen nog niet) hebben wij ons vorig no. deze laatste fabriek vermeld als de plaats, waarvan *Sprutol* afkomstig was, over welk praeparaat ons oordeel alles behalve gunstig was. Dat wij derhalve ook niet hoog opzien tegen de fabriek te Zeist, zal den lezer wel begrijpen. En evenmin zien wij hoog op tegen het volgend vijftal tabletten, dat van onzentwege scheikundig onderzocht is.

Mijnhardt's hoofdpijn-pastilles bestaan, volgens het onderzoek van den heer N. KEULEMANS te Amsterdam, alleen uit *Antipyrine*. Hiervan zegt de fabrikant: „*stillen onmiddellijk de hevigste hoofdpijn*. en doen haar in korten tijd voor goed genezen!! Een brutale bewering; vraag dit maar eens aan een geneesheer. MIJNHARDT laat bij hoofdpijn „*twee of vier pastilles*” gebruiken, een hoeveelheid die, voor sommige gestellen, niet altijd ongevaarlijk is.

Mijnhardt's influenza-tabletten verdrijven, volgens de etiquette, „*influenza, pijnen en gevoel van onwel zijn, door gevatte koude ontstaan.*” Zij bevatten, naar het onderzoek van den heer N. KEULEMANS, *zwavelzure chinine* (de gewone kinine) en *salicylzure soda*. Als de patiënt nu maar in staat is zijn ziekte goed te herkennen, dan is er kans op, dat deze middelen wel eens helpen maar vóór dat *Mijnhardt* zijn wondermiddelen in den handel bracht bestond die kans ook. Bepotelijk is het, dat *M.* voor zijn doodgewone, bekende middelen telkens verklaart: „Alleen echt, wanneer voorzien van de handteekening van den fabrikant.” Zeker, de middelen van dien man verdienen meer vertrouwen, dan die, welke de apotheker uit zijn, te voren onderzochte voorraad aflevert.

Mijnhardt's transpireer-tabletten. Deze tabletten, zoo heet het „bevorderen een flinke zweetafscheiding en verdrijven hierdoor rheumatische pijnen en pijn in spieren en gewrichten, welke zich in het gure jaargetijde veelvuldig voordoen.”

Zij bestaan, volgens het onderzoek van Mej. F. SWART en den heer C. BLOMBERG, apothekers te Amsterdam, uit ongeveer 84 proc. *salicylzure soda*, 6 proc. *dubbelkoolzure soda* en 10 proc. *zetmeel*, geparfumeerd met *lavendelolie*.

Mijnhardt's maag-tabletten waarvan de fabrikant zegt:

„Deze tabletten genezen maaglijden, als maagzuur, slechte spijsvertering, gebrek aan eetlust, verstopping en wekken de maag weldadig op.” bevatten in hoofdzaak *dubbelkoolzure soda* (zuiveringszout).

Mijnhardt's Laxeertabletten. Hiervan wordt verklaard: „Een zeker, zacht en heilzaam werkend laxeermiddel. Tegen hoofdpijnen, gal, last van het zuur, slechte spijsvertering, hartwater, gele gelaatskleur, maagpijn en beslagen tong. Zuiveren het bloed.”

Het werkzame bestanddeel in deze tabletten is, volgens ons onderzoek, *phenolphthaleïne*, tegenwoordig zooveel door kwakzalvers gebruikt. Het lust ons niet verder over de bovenstaande *Mijnhardt'sche* producten uit te wijden: wij zouden telkens in herhalingen moeten vervallen van hetgeen wij in ons hoofdartikel schreven. Slechts willen wij er nog eens op wijzen, dat de in de *Laxeertabletten* aanwezige stof, lang niet onschadelijk is.

Wij kunnen de Pharmaceutische fabriek te Zeist geen aanwinst voor de Nederlandsche industrie noemen; integendeel wij beschouwen haar als een groot gevaar.

Met de bestaande wetten is daartegen niets te doen, bijaldien de fabriek haar waar slechts *en gros* aflevert. De verkoopers *en détail* kunnen echter vervolgd worden wegens overtreding van art. 30 van de heerschende pharmaceutische wet.

Alle pastilles n.l. (de laxeer-tabletten uitgezonderd) bevatten stoffen, die niet beneden een zekere hoeveelheid door onbevoegden mogen worden afgeleverd — en de hoeveelheid, in een buisje tabletten aanwezig, blijft daar steeds beneden.

Pastilles Laxatives Miraton.

Mejuffrouw G. JONGBLOED te Arnhem zond ons het volgend schrijven:

„Eenigen tijd geleden werd mij toegezonden bijgaand doosje met pastilles. Nu ik een beetje tijd beschikbaar had heb ik de pastilles geanalyseerd en ben tot het volgend resultaat gekomen.

Eén pastille weegt 1.420 gram. Ik vond er in aanwezig: 87.7% suiker met vanille gearomatiseerd, 10.5% phenolphthaleïne, 0.8% ijzeroxyd en verder *amylun-solani* (aardappelmeel).

Is dit iets voor het Maandblad?”

Onder dankbetuiging voor de mededeeling antwoorden wij: zeker.

Ofschoon, voor zoover ons bekend is, de pastilles in onze couranten nog niet geadverteerd worden, is toch het feit, dat er proefdoosjes worden rondgezonden bewijs genoeg, dat men hier te lande koopers daarvoor tracht te vinden.

En dan is het goed bijtijds te waarschuwen tegen een middel dat alle kenmerken van een kwakzalversmiddel draagt.

Ten eerste wat de samenstelling betreft; de laxeerende werking kan alléén worden toegeschreven aan de *phenolphthaleïne*, een purgeermiddel, waarvan de kwakzalvers tegenwoordig een ruim gebruik maken (het schijnt de aloë te vervangen) maar dat volstrekt niets nieuws of bijzonders is, terwijl herhaalde malen een schadelijke werking is vastgesteld.*)

En ten tweede, wat aangaat de wijze van aanbeveling van de pastilles, met andere woorden de *leugens*, die gebruikt worden om deze als iets zeer belangrijks voor te stellen.

Wij vertalen uit het fransche biljet, dat zich in de doosjes bevindt, de volgende regels:

Het is de bron „*Miraton Châtel Guyon*”, de meest mineraalhoudende en werkzame bron, die uitsluitend de natuurlijke zouten bevat, dienende voor de bereiding der *Pastilles Laxatives Miraton*.

Phenolphthaleïne is geen natuurlijk zout, geen bestanddeel van een of andere bron maar een zeer saamgestelde scheikundige verbinding, die in de chemische fabrieken wordt bereid en deze stof, de *eenige* laxeerende, komt voor 10% in de pastilles voor.

Zóó maakt men de menschen wat wijs. In het biljet staat nog meer fraai's; wij zullen het voorloopig hierbij laten. Mocht het blijken dat er in 't vervolg meer reclame voor het middel wordt gemaakt, dan zullen wij uitvoeriger waarschuwen.

*) In het Maandblad van April 1912 hebben wij uit het *Med. Weekblad* een geval van ernstige vergiftiging meegeedeeld, veroorzaakt door het gebruik van eenige tabletjes *purgeen*, een z.g. specialité, die *phenolphthaleïne* bevat. Het genoemde Weekblad waarschuwt: „Men moet dus met de purgeermiddelen, waarin phenolphthaleïne aanwezig is, voorzichtig zijn.”

Bladen die kwakzalvers-advertenties weigeren op te nemen.

Bij ons lijstje van het Maandblad van Juni j. l. moeten nog worden gevoegd:

Het *Friesch Weekblad* en de *Bildtsche Courant*.

Het niet vroeger vermelden van deze laatste courant is een omissie onzerzijds. Juist dit blad, waaraan ons eereid, Dr. VITUS BRUINSMA, vroeger zijn medewerking verleende, is ons een groote steun bij de bestrijding der kwakzalverij.

Bij twijfel omtrent sommige op kwakzalverij gelijkende advertenties wordt steeds ons advies gevraagd en opgevolgd.

Foster's middelen.

Het wordt hoog tijd, dat wij deze middelen die wij in de laatste jaren alleen in de *Herhaalde waarschuwingen* behandeld hebben, nog eens iets uitvoeriger bespreken. De reclame, die de fabrikant onophoudelijk in onze bladen blijft maken, is oorzaak van onderstaand artikel, dat trouwens een samenvoeging bevat van uittreksels van mededeelingen, reeds vroeger in ons blad opgenomen.

Foster's Rugpijn Nierenpillen. Hiermee is het gevaarlijk spelletje begonnen. Gratis werd een doos der pillen aangeboden aan ieder, die er om schreef en dit gulle aanbod werd aldus gemotiveerd:

„Door een geneesmiddel zooals „Foster's Nierenpillen” onder het bereik van iedereen te brengen, durven de eigenaars van dit product gerust te verklaren, dat geen geneesmiddel tegen de aandoeningen dier organen — *niettegenstaande de overdrijving waaraan andere fabrikanten van gelijksoortigen middelen zich schuldig gemaakt hebben* — *) kan wedijveren met „Foster's Nierenpillen, daar zij hiervan overtuigd zijn door de talrijke brieven, die zij dagelijks ontvangen, getuigende van de weldaden, die de pillen aan de menschheid bewijzen. Alle dagen worden oude en jonge menschen, die voortdurend pijn lijden, genezen en talrijk zijn de gevallen van aange-

*) Wij cursiveeren. RED.

taste, vervallen, gekromde en gebogen ruggen, die, versterkt en krachtiger gemaakt, nieuw leven krijgen. Met zulk een geneesmiddel behoort men niet te aarzelen een aanbod zooals dit te doen: ofschoon wij het verlies lijden van de doos, die wij U cadeau doen verzekeren wij ons de waardevolle medewerking van een vriend die ons zal helpen vele andere doozen te verkoopen".

Vat men het?

Tegen hoeveel soorten van ziekten die pillen onfeilbaar heeten te werken is niet te zeggen. Talrijke attesten waarvan enkele, die nader op de waarheid onderzocht werden, dien toets niet konden doorstaan, moeten de deugdelijkheid van het middel bewijzen bij tal van kwalen, die volgens FOSTER, hun oorzaak in de nieren hebben. De lijder (zeker altijd een bevoegd deskundige) moet maar beoordeelen of dit het geval is.

En als hij dan niet mistast dan wordt hij, mits hij er spoedig bij is (FOSTER is bang, dat de lui te lang wachten) geholpen door pillen, volgens het onderzoek van de dames C. HUGENHOLTZ en M. MEIJERS, Apothekers te Amsterdam, bestaande uit *colophonium* (vioolhars), *tarwezetmeel* en poeder van *Foenum-graecum* (fenegriekzaden).

Een vreemd mengselte inderdaad, dat wij eerder in een apotheek van een *veearts* zouden gezocht hebben; want daar wordt nog somwijlen *fenegriek-poeder* aangetroffen. Als inwendig gebruik bij menschen heeft het geen aanwending evenmin als het *colophonium*, dat trouwens bij ernstige nierziekten, door zijn prikkelende werking, geenszins als onschadelijk is te beschouwen. Zou de man, die door dit middel genezing belooft, de lui, die op zijn belofte vertrouwen, soms ook voor vee aanzien?

Scherpts ter zijde; in FOSTER's pillen is niets aanwezig dat de geneeskraft, die zij heeten te bezitten, kan verklaren. Wie er anders over denkt en den kwakzalver gelooft, loopt groot gevaar dat hij, bij het begin van een of ander nierlijden, zijn kwaal op ernstige wijze kan doen verergeren.

Foster's Maag-pillen. In een boekje, door de *Foster-Mc. Clellan Co.* (zoo heet de Engelsche firma, die als weldoenster optreedt) verspreid, worden de kenmerken beschreven, waaraan ieder leek kan zien of zijn kwaal haar oorzaak vindt in de nieren. Wij wisten niet dat die nieren zoo veel ongelukken konden teweegbrengen; bijna iedereen vindt er wat in van zijn gading.

Maar als nu iemands lijden in het geheel niet overeenkomt met de beschrijving in het boekje, dan zou het toch jammer zijn zoo'n patiënt los te laten. Daarom nog een ander onfeilbaar middel gepraktiseerd: *Foster's Maagpillen*. (*Versterkend Laxeermiddel*). Deze genezen, zoo heet het: schele hoofdpijn, leverziekte, maagzuur, ontsteking, maag hinder, slechte spijsvertering, winden, neerslachtigheid, slijm, gal, benauwdheid, bleeke kleur, geelziekte, koude handen of voeten, hartkloppingen en duizelingen.

Het kan zoo wel, dunkt ons. Wijlen de heer D. V. D. WEERD te *Kampen* had de goedheid de pillen te onderzoeken en hij vond daarin als werkzaam bestanddeel: *rhabarber* met een weinig *pepermuntolie*, dus een bekend, gewoon laxeermiddel dat men waarlijk niet uit Engeland behoeft te laten komen, en dat zeker niet het wonderresultaat zal opleveren dat de fabrikant er van belooft.

Integendeel, bij enkele van de bovengenoemde kwalen die een degelijk onderzoek en nauwkeurige behandeling eischen, zal het onoordeelkundig gebruik van *rhabarber* en van de scherpe *pepermuntolie* ongetwijfeld schade doen.

Foster's zalf. Die zalf, zoo wordt er gezegd, moet dienst doen „voor alle huidjeuking, geneest aambeien, bloedige ontsteking, winterhanden en voeten, eczema, zwarte puistjes, huiduitslag en alle jeukende ziekten" en, zooals bij alle kwakzalversmiddelen, wordt dit door roerende getuigschriften bevestigd.

Het onderzoek van den heer D. V. D. WEERD, te *Kampen*, heeft aangetoond dat Foster's zalf bestaat uit *lanoline*, *zinkoxyde* en *carbolsuur*, een mengsel, door geneeskundigen somwijlen voorgeschreven, dus *niets nieuws* of *bijzonders*, dat inderdaad in enkele lichte gevallen van jeuk verlichting zal kunnen aanbrengen. Maar, *men zij voorzichtig* en ga niet op eigen handje aan 't wrijven. Want er bestaat groote kans dat bij ernstige ongesteldheden, die met huidjeuk

king of bloedige ontsteking gepaard gaan, de aanwending van de zalf niet alleen hoogst gevaarlijk in hare gevolgen kan zijn, maar ook, dat door die aanwending de juiste tijd van het toepassen van *doelmatige* hulpmiddelen verloren gaat.

Raadpleeg in elk geval uw geneehee en vindt deze dat het gebruik van een mengsel als het bovenstaande met vrucht kan worden beproefd, *koop dan nog geen Foster's zalf!* Elke apotheker hier te lande kan zoo'n mengsel bereiden..... en het zal geen f 1.75 kosten.

Wij hooren ons al tegenwerpen: Alles goed en wel maar menig advertentie van Foster's middelen is toch vergezeld van een of meer attesten, waarin verklaard wordt dat de middelen zoo uitstekend hebben geholpen, daar zal toch wel iets van waar zijn!

In 't algemeen deelen wij die meening niet en herhaalde malen hebben wij in ons blad aangetoond, dat aan dergelijke attesten geen waarde is te hechten.

Wij zullen eens nagaan wat in één jaargang — 1905 — van die attesten is medegedeeld, het aan den lezer overlatende een oordeel te vellen:

Een der vele reclame annonces van de Nierpillen verscheen onder 't opschrift: „*De Dankbaarheid van een bewoner van Zutphen*". Zij bevatte een verklaring van den heer A. BRAAM, Lievenheersteeg 13 te *Zutphen*, waarin wordt medegedeeld dat hij achttien maanden onophoudelijk zou geleden hebben aan pijn in rug, zijde, borst, tengevolge van een nierkwaal. Urine troebel met bezinksel, duizelig, terneergeslagen, lusteloos. Hij had van vrienden zooveel goeds gehoord over F's Nierpillen en zou zich nu zeer gelukkig gevoelen, door na 10 daags gebruik reeds veel beter te zijn. Pijn zou volkomen verdwenen zijn, evenals duizelingen, geheele toestand verbeterd enz. Ten slotte geeft hij machtiging het bovenstaande op elke wijze publiek te maken.

In de *Zutphensche Courant* van 28 Februari 1905 waarschuwde de Redactie tegen dat te dure zoogenaamde geneesmiddel en berichtte tevens dat de Commissaris van Politie eene verklaring van bovengenoemden A. Braam voor ieder belangstellende ter inzage hield, waaruit blijkt dat hij hoegenaamd geen baat heeft gevonden en zich ergert over het schandelijk misbruik van zijn naam gemaakt.

Bij een persoonlijk onderzoek door ons ingesteld, bleek dat A. Braam een eenvoudig stoelenmatter is, die door een „Heer" uit Amsterdam was opgezocht; deze verzocht hem zijn naam onder een briefje te zetten. Wat daarin stond wist hij zelf niet, vooral ook ergerde hij zich omdat men hem verdacht zich voor die verklaring te hebben laten betalen, wat hij beslist ontkent.

Wij laten hieronder de verklaring van Braam volgen, die wij aan de welwillende medewerking van gemelden Commissaris van Politie hebben te danken.

„Ik ondergeteekende, Arnoldus Braam, oud 37 jaren, wonende Lievenheerssteeg 13 te *Zutphen*, verklaar dat het mij voorgelezen artikel in de „*Deventer Courant* van 24 Februari j.l. over de „*Foster's rugpijn Nierenpillen*, wat aangaat de „verklaring door mij afgegeven, geheel bezijden „de waarheid is.

„Ik heb twee of drie doosjes van die pillen, „die ik gratis gekregen heb, gebruikt omdat ik „wel eenige pijn in de rug heb en ook wel eens „duizelig in het hoofd ben. Toen ik met het ge- „bruik der pillen bezig was, kwam er een heer „mijn huis binnen, die vroeg of mij de pillen „hadden geholpen, waarop ik antwoordde: „Ja ik geloof wel dat ze mij een weinig geholpen „hebben." Toen zeide hij, dat ik nierziekte had, „en vroeg mij of mijn water wel eens troebel was „en of ik ook wel eens last had van dikke voeten. „Ik heb geantwoord, dat mijn water wel eens „troebel was en dat het ook wel eens kon zijn, „dat ik dikke voeten had, omdat ik somwijlen „mijn schoenen moeielijk kan aankrijgen. Onder- „wijl wij zoo praatten schreef hij iets op een stukje „papier, hetwelk hij mij vroeg om te teekenen; „zonder dat ik het gelezen had, teekende ik, „nadat hij mij vooraf had verklaard, ik daarmee „geen kwaad kon. Ik wist echter niet dat er „zooveel zwendel in de wereld was, want had ik

„geweten dat mijn naam op zoo 'n schandelijke „wijze misbruikt zou worden, had ik niet ge- „teekend. Het verhaal, zooals het in de *Deventer „Courant* *) staat is niet hetgeen ik verklaard heb.

„Ik verklaar thans beslist dat ik van het „gebruik der *Foster rugpijn- en nierenpillen* „aanvankelijk meende iets beter te zijn geworden. „doch dat het mij is gebleken, dat deze pillen „voor pijn in de rug, duizelingen in het hoofd en „nierkwaal niets helpen.

„Zutphen den 25 Februari 1905.

(w.g.) A. VAN BRAAM."

Een belangrijk attest voor Foster's rugpijn nierenpillen.

Wij lezen in het *Nieuwsblad van het Noorden*; „*Mijnheer de Redacteur!*

„Het is naar aanleiding van een soort reclame- „artikel voor de „*Foster's rugpijn nierenpillen*," in welk artikel van mijn naam op de schandelijkste manier misbruik wordt gemaakt. In genoemd artikel doet men het voorkomen alsof mijn dochtertje na het gebruik van een doos van bovengenoemde pillen zoo ver genezen is, dat ze weer naar school toe gaat.

„Ter wille der waarheid volgt hier de ware toedracht der zaak: Voor ongeveer een maand of drie van mijn werk te huis komende vond ik op mijn tafel een circulaire, waarin een doos „*Foster's rugpijn nierpillen*" gratis werd aangeboden, men behoefde het slechts ingevuld met zijn adres, aan het daarin vermelde adres weer terug te zenden. Daar ik een meisje heb, dat aan de nieren lijdende is, besloot ik om van dit aanbod gebruik te maken, en zodoende ontving ik 14 dagen na dien tijd een doos van bovengenoemde pillen, welke mij over de post gestuurd werd. Weer 14 dagen later zag ik de doos pillen nog staan, waarop ik aan mijn vrouw vroeg of het kind de pillen niet nuttigde, en het antwoord was: „ik heb haar eenmaal één gegeven en nu wil ze volstrekt niet meer hebben" zoo is de doos pillen staan gebleven en is later in haar geheel weggeworpen, dus is het grove onwaarheid dat mijn dochtertje een doos pillen genuttigd heeft, kortom de heele verklaring is leugen, nooit is door mij machtiging verleend om het reclame-artikel voor bovengenoemde pillen, voorkomende in een advertentie in uw blad van den 8 dezer, noch in enig ander blad te plaatsen, om het zodoende publiek te maken, want dit kon ik doodeenvoudig niet, omdat ik nooit iemand, noch van de *Depôthouders* noch van de fabrikanten gezien of gesproken heb.

„Verder verklaar is openlijk, dat mijn dochtertje nooit zoo goed is geweest als toen ze uit het ziekenhuis kwam, en dat ze van af dien tijd nooit de school heeft verzuimd.

„Hopende het lezend publiek met dit schrijven een dienst gedaan te hebben opdat men niet te spoedig geloof aan dergelijke reclame-artikelen slaat, verblijf ik met hoogachting,

Ued. dienstw. dienaar:

R. LEUVER, Torenstraat no. 15.

Groningen, 9 Dec. 1904."

Weer een valsch attest van Foster's Nierpillen. Het *Nieuwsblad v. h. Noorden* bevat het volgende als „ingezonden" „*Mijnheer de Redacteur*.

In het blad van Donderdag j.l. kwam een advertentie voor over de *Foster's Nierpillen* en daarin werd gezegd, dat ik daardoor zou zijn genezen. Al wat daarin staat, is geheel bezijden de waarheid en zonder mijn medeweten geplaatst. Met dank voor de plaatsing.

Uw. dwn.

JOH. E. VAN DER BEEK.

Groningen, 31 Dec. 1904."

Nog een valsch attest.

Het *Leidsch Dagbl.* van 6 Sept. j.l. bevatte onderstaand „Ingezonden stuk."

WAARSCHUWING TEGEN RECLAME VOOR KWAKZALVERS MIDDELTJES.

Voorschoten, 4 Sept. 1905.

Geachte Redactie!

Onder de rubriek *Reclames* in één uwer bladen van verleden week wordt mijn naam misbruikt. Tot mijn spijt heb ik de zoogenaamde

*) Hetzelfde bedriegelijke attest vonden wij ook in andere bladen en in de bij duizenden verspreide reclameboekjes voor die pillen.

Fosters Rugpijn Nierenpillen (verkrijgbaar bij de winkeliers De Waal, Reijst, en Krak en Krusinga) ingenomen. Na gebruik van dit kwakzalversmiddel deden zich bij mijn kwaal zeer verontrustende verschijnselen voor.

In het belang der gezondheid van hen, die deze pillen mochten willen beproeven, waar schuw ik hen daarentegen en teeken ik protest aan tegen de wijze, waarop mijn naam als Reclame-middel is misbruikt en daardoor het publiek op een dwaalspoor wordt geleid.

Met beleefden dank voor de opname blijf ik met hoogachting,

UEds. Dw. Dnr.
G. PIGGE.

Achterweg A208, te Voorschoten.

Is 't zoo genoeg, lezer? Wij hebben er anders nog vrij wat meer gelijksoortige attesten.

UIT DE PERS.

Uit de geschiedenis der geheimmiddelen.

Prof. OTTO RAUBENHEIMER geeft in de „*Practical Druggist*” eenige beschouwingen over bekende geheimmiddelen, waarvan een aantal hun roem nog niet hebben overleefd en zich nog steeds in een groot debiet mogen verheugen. Het oudste product is van Hollandschen oorsprong, n.l. de Haarlemmerolie, waarvan het patent in 1672 werd verleend. Eveneens van ouden datum zijn de volgende 7:

GODFREY'S Cordial 1720, BATEMAN'S Pectoral Drops 1726, British Oil 1742, JOHN HOOPER'S Female Pills 1743, Dr. JAMES' Powder 1747, ROCHE'S Embrocation 1803, St. JOHN LONG'S Liniment 1820.

Met het bereiden van deze en andere geheimmiddelen hielden zich vroeger verschillende geneeskundigen en apothekers bezig en het mag niet ontkend worden, dat onze materia medica aan verschillende geheimmiddelen praeparaten te danken heeft, die ook thans nog door de geneeskundigen gewaardeerd worden. Elixir pargoricum was een product van Dr. LEMORT, hoogleeraar te Leiden, een voorganger van BOERHAAVE, Vinum Opii crocatum (het bekende *laudanum*) een praeparaat van den bekenden Engelschen geneeskundige SYDENHAM, Pulvis Rhei compositus van Dr. JAMES GREGORY hoogleeraar te Edinburg. Het Pulvis Opii compositus (Pulvis Doveri) was een uitvinding van THOMAS DOVER, geneeskundige en zeeroover.

De bekende Liquor Fowleri (een arsenikhoudende vloeistof) werd als geheimmiddel geëxploiteerd door den apotheker THOMAS FOWLER, die er geen bezwaar in zag, het gehalte aan arsenicum te verzwijgen en er den naam aan te geven van minerale oplossing.

Ook het bekende Seignettezout, in 1672 door den Franschen apotheker PIERRE SEIGNETTE uitgevonden, bleef 60 jaar lang een geheimmiddel, tot in 1731 2 Fransche apothekers de samenstelling ervan vonden.

Het natriumbicarbonaat (bekend als zuiveringszout) werd in 1840 door den Duitschen apotheker A. W. BULLRICH te Berlijn als universeel zout in de geneeskunde ingevoerd en deze verwierf daarmee een groot fortuin. Dit neemt echter niet weg, dat de geneeskunde hem dank verschuldigd is voor het toepassen van dit chemisch product in de therapie.

De groote roem, die van sommige geheimmiddelen uitging, was dikwijls reden, dat vorsten groote sommen betaalden om in het bezit te komen van het recept. Zoo betaalde Lodewijk XIV aan TALBOR in 1780 voor het geheim van de kina 2000 goudstukken; voor HELVETIUS' Ipecacuanha-geneesmiddel werden in 1786 1000 Louis d'or betaald en ook GLAUBER ontving voor het geheim van zijn glaubierzout een groote som gelds. Lodewijk XV betaalde aan LAMOTHE een jaargeld van 4000 Livres; Lodewijk XVI aan Madame NOUFFER voor haar lintwormmiddel, 18000 Livres; Koning Charles II van Engeland voor Dr. GODDARD'S druppels 6000 Pond Sterling en keizerin Catharina II van Rusland aan BESTUCHEFF, voor het geheim zijner tinktuur, 3000 Roebel.

(Pharm Weekbl.)

Het begrip van „kwakzalver”.

Over dit „begrip” blijken de gevoelens nog dikwijls te verschillen.

Het lijkt ons daarom niet van onpas nog eens in herinnering te brengen, wat de bekende medewerker MEDICUS van de *Nieuwe Rott. Ct.* reeds meer dan 10 jaren geleden over dit onderwerp schreef, voor zoover wij een gedeelte van zijn betoog uit het Maandblad van Maart 1904 hier nogmaals laten volgen:

„Het artikel is te groot om het in zijn geheel over te nemen, zoodat wij ons, tot ons leedwezen, tot het slot moeten bepalen. Daarin toch geeft de schrijver een definitie van wat hij onder „kwakzalver” zou wenschen te verstaan, nadat hij, in 't voorafgaande gedeelte, heeft verklaard, waarom hij zich met de door anderen gegeven bepalingen niet geheel kan vereenigen. En een definitie is noodig, wil men een degelijke wet tegen de kwakzalverij in het leven roepen.

Nadat M. gewezen heeft op het gevaar van inmenging in de geneeskundige behandeling, zoo wel van professioneele kwakzalvers als van menschlievende buurvrouwen, gaat hij aldus voort:

„Dat kwakzalvers wel eens genezingen teweegbrengen, wordt door niemand ontkend. Daarin schuilt immers juist hun gevaarlijkheid; want wanneer niemand baat vindt bij een middel, zal zelfs de grootste reclame niet lang effect hebben. Advertenties, strooibiljetten en brochures kunnen een of ander wondermiddel bekend maken, maar de meeste gebruikers gaan er eerst toe over het ook eens te probeeren, wanneer zij hooren, dat de een of ander er nut van heeft gehad. Dat kwakzalvers wel eens personen genezen, die door een of meer geneesheeren zonder resultaat behandeld zijn, wordt ook niet tegengesproken. Dergelijke „wonderlijke” genezingen komen ook bij bevoegde geneeskundigen meer voor dan men vermoedt, en de oorzaak daarvan is in ieder apart geval niet eens met zekerheid op te geven, stellig dus niet in het algemeen neer te schrijven. Maar tegenover de herstelden, die aan een kwakzalver hun gezondheid, misschien zelfs het behoud van hun leven te danken hebben, staan er zóóvele, die door kwakzalversmiddelen schade hebben ondervonden; tegenover de gevallen, waarin een wonderdokter met één blik den waren aard der ziekte herkende en genezing wist aan te brengen, staan er zóóveel, waarin zijn behandeling geheel verkeerd bleek te zijn, dat het waarlijk niet te veel gevegd is, wanneer men verlangt, dat de overheid niet aan iedereen, die er lust toe heeft, de vrijheid laat om zijne krachten te beproeven op zijne zieke medemenschen, zij het dan met of zonder geldelijke vergoeding. De Staat moet eischen stellen aan degenen, die zich daaraan willen wagen en kan dan aan hen, die aan die eischen voldoen, de noodige bevoegdheid verlenen.

„Zij die niet aan de vereischen voldoen en toch geneeskunst uitoefenen, zijn kwakzalvers en moeten zwaar gestraft worden, want, hoewel het mogelijk is, dat hun werkzaamheden een gunstig resultaat opleveren, zijn zij gevaarlijk voor hen die hun raad inroepen.

„Er zijn evenwel gevallen die niet door zulk een strafbepaling getroffen mogen worden. Op plaatsen, waar geen bevoegd geneeskundige aanwezig is, of bij plotselinge ongesteldheid en ongelukken, zal iedereen geneeskundige diensten mogen verlenen, zonder strafbaar te zijn. Masseurs, lavementzetters, verpleegsters enz. verrichten dagelijks geneeskundige bewerkingen, zonder daartoe wettelijk bevoegd verklaard te zijn. Wil men in deze gevallen voorzien, dan zou men het begrip kwakzalver als volgt kunnen omschrijven, al wil ik niet verklaren, dat er geen betere omschrijving voor te vinden is: Als kwakzalver wordt strafbaar gesteld hij of zij, die zonder noodzaak, zonder daartoe bevoegd te zijn en zonder voorschrift, toezicht of contróle van een bevoegd deskundige, raad geeft, middelen verstrekt of handelingen verricht, welke invloed kunnen hebben op de gezondheid van anderen, wanneer tengevolge daarvan het inroepen van hulp van bevoegden wordt vertraagd of nagelaten.

„Op die manier geloof ik, dat een wettelijke

bepaling op alle mogelijke gevallen van kwakzalverij toegepast zou kunnen worden. Maar ik verwacht niet dat er binnen korten tijd een verscherping van de maatregelen tegen de kwakzalverij zal komen en zoolang dat niet geschiedt, kunnen wij niet anders doen, dan zooveel mogelijk kennis verspreiden omtrent aard en wezen van de kwakzalverij. Zeer nuttig werkt in dit opzicht de Vereeniging tegen de kwakzalverij, die geregeld in haar Maandblad de resultaten publiceert van de onderzoekingen, welke hare leden verrichten, en waardoor de samenstelling van verschillende geheime middelen in nuchtere naaktheid wordt blootgelegd. Maar onder het volk, onder de onontwikkelden wordt dit Maandblad nog veel te weinig verspreid; *) want al die geheime wondermiddelen vinden talrijke afnemers onder de lagere klassen, die overigens nog al gevoelig zijn voor het betalen van te hooge prijzen, vooral van geneesmiddelen. Maar ons volk is op het punt van kwakzalversmedicamenten nog zeer dom, zóó dom zelfs, dat het bijvoorbeeld vast overtuigd is, dat de burgemeester van 's Gravenhage de Pinkpillen aanbeveelt, omdat in een van de Pink-boekjes een certificaat is overgedrukt van iemand, wiens handteekening op het stadhuis gelegaliseerd is, zoodat dit stuk niet alleen 's burgemeesters handteekening, maar zelfs den gemeentestempel van den Haag vertoont! En alleen, wanneer men ons volk een beter inzicht kan geven in de kwakzalverij en alles wat daarmee samenhangt, alleen dan zal men er in kunnen slagen de kwakzalverij met goed gevolg te bestrijden, zonder steun van de wet!”

*) Men steune de Vereeniging; alsdan kan de gratis-verspreiding onder het volk nog veel ruimer geschieden dan thans reeds het geval is. Red.

RECHTSZAKEN.

Nog een wonderdokter.

De vorige maand stond voor het kantongerecht te Hoogeveen wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde terecht LUITJE KOOIMA te Apeldoorn. Beklaagde geneest patiënten door oplegging der handen, magnetisme; met gesloten oogen maakt hij met zijne handen verschillende bewegingen over de ontbloote lichaamsdeelen die de genezing van noode hebben. Eenige patiënten als getuigen gedagvaard, verklaarden bij deze geneeswijze baat te hebben gevonden. In een attest dat beklagde toonde, werd gezegd dat HENDRIK BULT te Wagenborgen, die blind was, door deze geneeswijze ziende is geworden. Trots deze gunstige verklaringen eischte de ambtenaar tegen KOOIMA 8 maal f 10 of 8 maal 10 dagen hechtenis.

De kantonrechter heeft hem veroordeeld tot 2 maal f 7.50 boete of 2 maal 5 dagen hechtenis. (Handelsbl.)

Onbevoegde uitoefening der tandheelkunst.

Door de politie te Middelburg is een inval gedaan in het pand Dam 12, waar de heer P. B. de praktijk van tandarts uitoefende. Daarbij werd vastgesteld, dat deze heer, die op dat oogenblik juist met een tandheelkundige behandeling bezig was, daartoe niet het vereischte diploma bezit. De instrumenten, bij de behandeling gebruikt, werden in beslag genomen, terwijl de heer B. zelf deswege werd geverbaliseerd.

(N. Zeeuwsche Ct.)

De kantonrechter te Middelburg heeft P. B., overeenkomstig den eisch van het O. M., veroordeeld tot tweemaal f 100 boete subsidiair tweemaal 20 dagen hechtenis, wegens het onbevoegd uitoefenen der tandheelkunde.

CORRESPONDENTIE.

N. A. K. te Z. Dank voor uwe, door ons zeer gewaardeerde mededeeling.

J. M. te A. Voor de toezending van de beide no's van *Blindenzorg* zijn wij u erkentelijk. Na de tegenspraak in no. 7, die ons trouwens niet overtuigd heeft, vinden wij het voorloopig beter ons niet met de zaak te bemoeien.

N. te E. Wij danken u voor de toezending van de advertentie betreffende den *fistel-drank*. Wij kenden het middel niet en zullen een onderzoek daarnaar instellen.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten; MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; Ds. F. C. FLEISOHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van / 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, AMSTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar / 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur: Voorstellen voor de Algemeene Vergadering.

Hoofdartikel: Doctor honoris causa.

Berichten: Weer een kwakzalver. — Gebedsgenezing. — Kwakzalverij geen slecht zaakje. — Het kankervraagstuk.

Mededeelingen van verschillenden aard: Weer een slachtoffer. — Een verkiezings-manifest.

Uit de Pers: Hongerlijden en Kwakzalverij.

Correspondentie.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

De heer W. POLAK, arts te Amsterdam;
Het Groene Kruis, afd. Appingadam.

De JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging is bepaald op Zaterdag 16 October a.s.

Leden die voorstellen ter behandeling op die vergadering wenschen in te dienen, worden verzocht deze, zoo spoedig mogelijk, bij den ondergeteekende in te zenden.

De Secretaris-Penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

Doctor honoris causa.

Door bewonderaars van mannen als „Professor” DE HAAS en STEGEMAN, het Staphorster boertje, is er eenige malen op aangedrongen, die menschen in de gelegenheid te stellen hun (zoo weldoende?) praktijk ongehinderd te kunnen uitoefenen, door hen *honoris causa* tot doctor in de geneeskunde te benoemen.

Ook anderen, die geen heil verwachten van wonderdokters, hebben dit hulpmiddel aanbevolen, om te voorkomen, dat, dag in dag uit, de geneeskundige wetten voortdurend worden overtreden.

Het middel helpt echter niet tegen de kwaal. De doctorstitel geeft iemand niet het recht de geneeskundige praktijk uit te oefenen; daarvoor is noodig de titel van *arts*, alléén te verkrijgen na afgelegd gunstig examen.

En dat is gelukkig, naar onze meening, omdat wij daarin den *eenigen waarborg* vinden, dat het publiek, da. genezing van kwalen vraagt,

na ernstig *deskundig* onderzoek, op rationeele wijze wordt behandeld. Helaas! wij moeten het erkennen, dat er enkele gevallen zijn, waarin het bezit van een arts-diploma den bezitter niet tot een waardig „geneesheer” maakt, maar dit is op 't oogenblik de quaeestie niet. Wij hebben hier alleen de stelling op 't oog, die wij reeds talrijke malen hebben verkondigd, dat, wil men een kwaal *genezen*, men de oorzaak van de kwaal moet opsporen, en *kunnen* opsporen. Daartoe zijn kundigheden noodig, die eerst *na ernstige studie* worden verkregen. Wie nu echter, zonder die voorbereidende studiën gemaakt te hebben, zich het recht aanmatigt als *geneeskundige* op te treden, handelt, op zijn zachtst uitgedrukt, *onbeschaamd*. Maar wanneer iemand zich den *schijn* geeft dat hij inderdaad een *onderzoek verricht*, maar ten slotte alle zieken en ziekten over één kam scheert, dan handelt zoo iemand als een *kwakzalver*.

Zóó staat nu het geval met het *Staphorster boertje* en anderen. Bij het onderzoek naar den aard eener ziekte is het scheikundig en microscopisch onderzoek der urine dikwijls een onschatbaar hulpmiddel, mits dat onderzoek door een deskundige hand geschiedt; een enkel „beziën” van de urine maakt iemand nooit iets wijzer. Wat doen nu vele wonderdokters? Zij laten de urine van den patiënt medebrengen, beziën ze (meer niet) en..... hoe uiteenlopend de kwaal ook zij, het zijn altijd *dezelfde* middelen, *hunne* middelen, die den zieke worden verstrekt, onverschillig of de lijder zelf komt — en dus door hen is gezien — of dat een ander de boodschap voor hem doet.

Zij geven zich derhalve het air alsof zij een onderzoek instellen naar den *aard* der ziekte maar de wijze waarop dat onderzoek geschiedt, toont terstond, dat het hun niet te doen is om werkelijk iets te weten te komen maar dat die geheele urinekomedie alleen dient om het publiek zand in de oogen te strooien. Dit is kwakzalversmanier en zal kwakzalversmanier blijven, ook al worden de handelingen gedekt door den doctorstitel *honoris causa*.

BERICHTEN.

Weer „een. In Wisch bezocht dezer dagen, naar de *Arnh. Ct.*” meldt, een persoon verschillende tuberculosepatiënten onder voorgeven dat hij hen kon genezen wanneer zij zijn medicijnen en advies maar flink betaalden. Aan deze voorwaarden is voldaan, maar baat hebben de patiënten niet gehad, want de man welke zich voor dokter uitgaf, blijkt slechts een kwakzalver te zijn. (*Zulph. Ct.*)

Gebedsgenezing. Op het kleine Deensche eilandje *Askö* is iets gebeurd, dat in heel Denemarken

opzien heeft gewekt. Het dochtertje van den dominee, FJORD-CHRISTENSEN en haar speelkamaraadje, het dochtertje van een boer, hadden zich, terwijl zij bezig waren met een poppen-spiritusstel, ernstig gebrand. De dominee, die streng orthodox en dweepziek is, haalde er geen dokter bij, en evenmin de boer, die van dergelijke richting is. De dominee beriep zich op Jac. V: 14-15: „Is iemand krank onder u, dat hij tot zich roepe de ouderlingen der gemeente, en dat zij over hem bidden hem zalvende met olie in den naam des Heeren: en het gebed des geloofs zal den zieke behouden en de Heere zal hem oprichten.” Hij was zelf de oudste der gemeente; dat was dus voldoende. Geen dokter zou bij zijn dochterje komen. Hij had nergens in den Bijbel gelezen, dat Jezus beval, bij een zieke een dokter te roepen. Als hij, de dominee, zelf een been brak, zou hij er ook geen dokter bijroepen. Dat God reeds een wonder had gedaan, bleek wel hieruit, dat de zwaar gebrande meisjes geen pijn leden.

Inderdaad antwoordden zij op de vraag van een verslaggever, of zij pijn leden, ontkenkend, wat hij aan hypnose toeschreef — de dominee schijnt in het algemeen, op een groot deel van zijn gemeente een hypnotischen invloed te hebben.

Er kwam ten slotte een dokter, in opdracht van het gerecht, kijken maar hij mocht de kinderen niet behandelen, ze niet het verband afnemen. Gelukkig, dat het zalven met olie, dat het Bijbelwoord voorschrijft, in dit geval goed overeenkwam met het geneesmiddel, dat de faculteit zou gebruiken.

De regering heeft intusschen een onderzoek gelast om te weten of er aanleiding is, het wetsartikel toe te passen, da. straf bedreigt tegen iemand, die een ander die in gevaar verkeert geen hulp biedt. (*N. Rott. Ct.*)

Geen slecht zaakje. Het maken en verkoopen van „patent medicines” schijnt in Engeland een winstgevend beroep te zijn, zooals blijkt uit het testament van James Crossley Eno, de eigenaar van „Eno's Fruit Salt,” die ongeveer 20 miljoen gulden naliet.

Aan al zijne klerken heeft hij legaten nagelaten wisselend van £ 25 tot £ 300.

Dit is volstrekt geen eenig geval. De oorspronkelijke fabrikant van „Pink Pills” liet £ 1.311.000, die van Scott's Emulsion £ 174.947 na.

Vergelijkenderwijs was de eigenaar van „Beecham's Pills” een arm man; zijn nalatenschap bedroeg ongeveer een miljoen gulden. (*Handelsbl.*)

De eigenaars van *Moeder Seigel's middelen* hebben er circa 11 miljoen gulden mee verdiend. Zoo deelden wij in ons Juli-no. mede.

Het Kankervraagstuk. Zoowel the *Med. Record* als the *New-York med. Journ.* wijden hun eerste nummer van het ingetreden halfjaar aan het kankervraagstuk, dat door mannen van gezag van alle kanten wordt beschouwd. Ook de maatschappelijke zijde van het vraagstuk wordt behandeld, o.a. door BAINBRIDGE in the *New-York med. Journ.* Deze acht het noodzakelijk, dat wordt vastgesteld, wat aan het publiek mag en moet wor-

den medegedeeld omtrent kanker. Hij wijst op de heillooze gevolgen van ontijdige of ongegronde berichten over nieuwe middelen en geneeswijzen tegen kanker en ook op die van onwetendheid op dit gebied. Wij zouden denken, dat, daar het genoegzaam is gebleken, dat de pers zich in haar nieuwtjesjacht door geen goeden en gemoedelijken raad van geneeskundigen laat betugelen, de overheid moest verbieden en straffen ieder bericht in de lekenpers over de behandeling van kanker (zoowel als van tuberculose), dat niet door een in te stellen geneeskundige censuur is goedgekeurd. BAINBRIDGE geeft een schets van wat thans op dit gebied als vaststaande mag worden beschouwd en ook aan leken mag worden medegedeeld, of waarvan de wetenschap voor hen zelfs min of meer noodzakelijk is, ten einde hen te verlossen van de vrees en den twijfel, die hij naast de ziekte zelve vergelijkt met de koppen van een hydra.

Hoe noodig het is, dat bij de patiënten de overtuiging wordt staande gehouden, dat de chirurgie nog steeds het voornaamste woord over den kanker te spreken heeft, is weder gebleken door de droevige ervaring van een onzer collega's hier ter stede, die een uitgebreiden en inoperabelen borstkanker heeft aangetroffen bij een jonge vrouw, die, toen zij nog met groote waarschijnlijkheid door den chirurg had kunnen worden gered, liever bij een „natuurgeneeskundige“ is gegaan, die haar op de gewone gewetenlooze manier in „behandeling“ heeft gehouden, tot dat er geen hulp meer mogelijk was. Alweder een vergeefsche les voor heeren als DE SAVORNIN LOEMAN, VAN HOUTEN en dergelijken!

(T. v. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Weer een slachtoffer.

Van een Amsterdamsch geneesheer ontvangen wij het volgend schrijven:

„Enkele malen is het mij in mijn praktijk voorgekomen, dat een patiënt, die zonder resultaat mijn hulp had ingeroepen en ook te vergeefs andere geneesheeren had geraadpleegd, ten einde raad zich tot een kwakzalver wendde.

Nooit echter had tot nu toe een mijner patiënten zich dadelijk naar een kwakzalver begeven, om hulp voor zijn lijden te zoeken.

Dit gelukkig verschijnsel schreef ik toe aan het feit, dat ik noch in de hoogste, noch in de laagste kringen der samenleving praktiseer en naar ik meende in den middenstand het meest gezond verstand gevonden wordt.

Toen ik, na een afwezigheid van drie weken, in de stad terugkeerde, vertelde mijn waarnemend collega mij, dat hij gedurende mijn afwezigheid bij een mijner patiënten was geroepen, die aan een zeer ernstig inoperabel carcinoom (kanker) lijdende was en die tot nu toe haar heil bij een natuurgeneeskundige had gezocht en daarmee den tijd verspild, toen er nog een kans op radicale hulp bestond. Bij mijn bezoek aan patiënte, kon ik niet anders dan de juistheid zijner troosteloze diagnose constateeren. Tegenover de patiënt echter moest ik zwijgen omdat deze haar fout met de zwaarst denkbare straf, met haar leven moet boeten.

Innig medelijden had ik met de arme ouders, voor wie zij, zoo lang het mogelijk was, haar gang naar den natuur-geneeskundige had verborgen gehouden; aan hen moest ik verklaren dat hun dochter reddeloos verloren was.

De waarneming van dit geval heeft mij pijnlijk getroffen en ofschoon ik weet, dat de beschrijving ervan op den lezer slechts een voorbijgaan en oppervlakkigen indruk kan maken, deel ik het toch mede in de hoop, dat het misschien kan dienen een enkel mensch tegen eigen domheid te beschermen.

I. S. VET.
Arts.”

Ziehier weer een van die gevallen, die duidelijk bewijzen hoezeer ons Nederlandsch publiek in zake de kwakzalverij nog tegen zich zelve moet worden beschermd.

JACOB MOT (dit is de natuur-geneeskundige waarom het hier gaat) is een van die gevaarlijken, die wij meenen te moeten bestrijden en voor wie de heeren van Hamel e. s. zoo gaarne een lans breken, omdat ze er zooveel goeds van hebben gehoord.

Wij publiceeren dit schrijven gaarne ter waar-

schuwing, vooral ook omdat de geneesheer in deze gevallen (het blijkt uit bovenstaand schrijven alweer duidelijk) de familie en den zieke niet voldoende op de dreigende gevaren wijzen kan en mag.

Het zou in dit geval ook overbodig zijn, er is niets meer te bederven, maar als waarschuwing voor volgende kan de beschrijving dienst doen.

Zal het helpen?

Een verkiezings-manifest.

Stel u gerust lezer, geen politiek maar iets wat geheel in het kader van ons blad past. Uit Venlo werd ons onderstaande circulaire toegezonden, die opnieuw het bewijs levert, hoe de z.g. Natuurgeneeskundigen zich niet ontzien om, ten einde zich zelve op een voetstuk te plaatsen, de bevoegde geneeskundigen op alle, zelfs op de gemeenste wijzen af te breken. Een strijd, op die wijze gevoerd, zal bij ieder weldenkend mensch wel de overtuiging vestigen, dat er aan de zijde van die natuurgeneeskundigen niet alles in den haak is.

Wij laten de circulaire hier woordelijk volgen:

„Niet voor ééne partij, maar voor het algemeen.

De wetenschap is tegenwoordig niet meer het voorrecht eener bepaalde klasse maar iedereen moet aan de algemeene erkenning der waarheid deelnemen, ten einde een verstandige bewaarder van zijn lichaam en van zijne gezondheid te worden.

WEEKERS.

KIEZERS VAN ALLE PARTIJEN!

De beslissing is op handen! Binnenkort zult gij wederom voor den tijd van vier jaren uwe belangen toevertrouwen aan uwe afgevaardigden. Hebt gij reeds nagegaan of de kandidaten geschikt en bereid zijn uwe gezondheid en die uwer naastbestaanden te beschermen? Dit toch is iets, wat niet tegen goud is op te wegen, een schat, welke niet voor geld te koop is.

Hij, die deze vraag met een glimlach of een medelijdend schouderophalen beantwoordt en haar beschouwt als „bijzaak“, bewijst daardoor, dat hij treurig bij zijn tijd verre ten achteren is en op politiek gebied niet het recht heeft mee te praten.

DE ZORG VOOR DE PERSOONLIJKE ZOOWEL ALS VOOR DE OPENBARE GEZONDHEID MOET DE GRONDSLAG ZIJN VAN ELKE WAARLIJK SOCIALE HERVORMING.

Wanneer wij millioenen toestaan tot verhooging onzer weerbaarheid tegen den vijand van buiten, dan moeten wij met des te grootere bereidwilligheid middelen beschikbaar stellen tot het bestrijden van den vijand, die het leven van het volk ondermijnt, het weerstandsvermogen der natie verzwakt, haar, zoo te zeggen, langzaam het bloed aftapt — n.l. de tering en andere haar ontvaardende ziekten.

Een zevende deel der menschen sterft aan tuberculose 50.000 Hollanders vallen jaarlijks ten offer aan de tering. Op vier Hollanders sterft er één aan tuberculose. Een millioen zieken kwijnt naast ons langzaam weg en gaat den dood tegemoet en voor hen, die reeds niet meer in staat zijn te werken, moeten wij elk jaar millioenen guldens opbrengen.

En wat heeft tot dusverre de Volksvertegenwoordiging gedaan, om dat dreigend onheil te stuiten? Wat deed de regeering? Wat deed de medicinsche wetenschap?

De Volksvertegenwoordiging maakte een wet tegen de besmettelijke ziekten en stelde.... den politie-agent aan, om de dreigende ziekten te keer te gaan. Den strijd tegen de tuberculose liet zij over aan de particuliere weldadigheid.... een openlijke bedelarij.*)

De Regeeringen beantwoorden beleefd de begrotingstelegrammen der tuberculose-congressen wier „arbeid“ zij „met levendige belangstelling gadeslaan.“

De medicinsche wetenschap predikt den strijd tegen een taciil, welke als nadeel-aanbrenger slechts terloops in aanmerking komt, terwijl zij ten eenenmalen verwaarloost maatregelen te nemen, om het weerstandsvermogen der personen, die in gevaar verkeerden, te verhoogen. Zij eischt doellooze wettelijke verordeningen welke geheele takken van nijverheid, zooals: den veehandel, de melkproductie en den landbouw, aan banden leggen. Zij jaagt den teringlijder de geheele apotheek door het lichaam — te beginnen met creosoot tot kaneelzuur, en hare vertegenwoordigers zoeken nog altijd naar een serum, dat het volk wel is waar nooit de zoo reikhalzend verlangde hulp zal brengen, maar daarvoor den ontdekker hooge,

*) Met een Juliana-bloempje (voor 10 cent) voor teringlijders, wordt men op straat openlijk aangebedeld; 't is een schande voor ons land.

tantiëmen *) en den aandeelhouders van chemische fabrieken vette dividenden in de zakken speelt.

Aan de eigenlijke hulpmiddelen wordt geen aandacht geschonken. Zij bestaan in voorlichting van het volk, in zorg voor de persoonlijke gezondheid, in menschuurdige woningen, in doelmatige voeding, in een juiste verdeling van arbeid en ontspanning, alsmede in het vermeerderen van 't lichamelijk en geestelijk weerstandsvermogen. Het dagelijks aangroeiend getal artsen, die gedwongen zijn van de zieken hunner medemenschen te leven, bestrijden die partijen en voornamelijk de vereenigingen voor natuurlijke geneeswijze, welke er naar streven, werkzaam te zijn, om ziekten te voorkomen. „Vernietiging van alle concurrentie en uitbreiding van het machtsgebied der heeren doktoren!“ Zoo luidt de leuze, welke eenparig van dien kant wordt aangeheven. De dokters bezitten tegenwoordig reeds meer recht en een grootere macht, dan welke andere bevoorrechte stand ook in 't rijk. De arts heerscht over leven en dood in de ziekenhuizen; zijn machthebbend woord rukt den man van zijne echtgenoot, het kind van de moeder (Wet op de besmettelijke ziekten) de arts is in staat den schandelijksten misdadiger aan de Justitie te onttrekken en de gezonden voor altijd in een krankzinnigengesticht te begraven.

Dat echter is hun nog niet genoeg. Onder voorwendsel van te werken „voor het welzijn van het volk.“ bestrijden zij meedoogenloos elke concurrentie, vervolgen „andersdenkenden“ op geneeskundig gebied en vooral degenen, die critiek uitoefenen en de misbruiken trachten aan 't licht te brengen, welke met de gezondheid en het vermogen van het volk worden gedreven. De H.H. doktoren zijn vooral gebeten op natuurgeneeskundigen, op homöopathen en op vereenigingen voor natuurlijke en homöopathische geneeswijzen. Niet het volk, maar de dokters vragen opheffing van de vrijheid zich een arts te kiezen, opdat alle critiek zwijge, wanneer onnoodige operaties gedaan worden, of wanneer, onder den dekmantel van „nieuwe geneeswijzen“, afgrijpselijke proeven op arme zieken genomen worden, of wanneer „buszieken“ ruw en meedoogenloos behandeld en zieken, in 't belang van den groothandel in medicijnen, volgestopt worden met chemicaliën, in plaats dat men hen geneest, en op die manier maar-aan 't innemen blijven en — voortsukkelen. Niet de zwendelaars in geneeskundige school, wil men vernietigen, maar de natuurgeneeskundigen en vereenigingen, die het volk de oogen openen en hinderlijk zijn aan het gedoe der medicinsche hiërarchie.

Kiezers, wilt gij zulks dulden?

De Tweede Kamer zal hebben te beslissen, of voortaan in zaken, welke de gezondheid betreffen, alleen de arts, die van de zieken des volks leeft, het hoogste woord mag voeren, dan wel het volk voor wien de gezondheid de grootste schat is.

ES GIBT KEINE AUTORITÄT DES NAMENS UND DER PERSON, ES GIBT NUR EINE AUTORITÄT DER GRÜNDE!

De verlichte eeuw heeft sinds lang den waan vernietigd, dat alleen de hooge adel moet beschouwd worden als de door de wet der natuur aangestelde beheerders of bestuurders van de volkswelvaart; en nu komt de tweede alleenheerschappij, de heeren doktoren, omhangen met de schapenvacht der wetenschap, en zij roepen zich zelve uit als de eenige bestuurders der volksgezondheid — het gevolg daarvan zou zijn, dat alle artsen, van honger stierven.

Bereiken de heeren dokters hun doel, dan wordt het denken, de verlichting, de hygiënische vooruitgang, de ontwikkeling der geneeskunde en het recht van den vrijen wil des volks gedurende tal van jaren onmogelijk gemaakt.

Medeburgers! Gij beschouwt en prijst het als een geduchte overwinning, wanneer uw vertegenwoordiger, na daeven lang in de kamer te hebben gesproken, de suiker met een anderhalven cent goedkooper deed worden, maar gij ziet het kalmpjes aan, als de broodwinner 'n honderd gulden voor dokters- en apothekersrekening bij elkander moet zien te krijgen. Niets is zóó kostbaar, niets op den duur valt zóó moeilijk te bestrijden, dan de gevolgen van onvoldoende of verkeerde zorg voor de gezondheid. Een gezond volk zal ook in staat zijn zich te verdedigen, en is daardoor een machtig en rijk volk, een volk, dat zich vrijheid des geestes zal weten te veroveren en inrichtingen aan de vrijheid gewijd zich kan verschaffen. Maar niet door anderen! — neen, alles voor het volk door het volk! —

Medeburgers, kiest degenen, die gij ter vertegenwoordiging van uwe politieke denkbeelden het best geschikt acht, maar kiest zelfstandige mannen met een vast karakter, die omtrent alle vragen van het openbare leven zich een eigen zienswijze hebben gevormd. Kiest mannen, die niet bij kwesties, welke de gezondheid betreffen, eerst hunnen lijf- of huis-

*) Prof. Behring geniet jaarlijks meer dan 800.000 Mk. aan tantiëmen voor zijn serum tegen diphtherie.

dokter daarover vragen, welke zienswijze zij moeten vertegenwoordigen. Zoolang de arts gedwongen is, te leven van de ziekten der menschen, mag hij, in zijn eigen belang, geen ziekten helpen voorkomen.

Velt uw candidaat, zonder vakman te zijn, in rechtsgeleerde-, godgeleerde- militaire- en marine aangelegenheden een eigen oordeel, dan moogt gij ook van hem verwachten, dat hij in zaken, welke de gezondheid des volks raken, zich niet onthouden zal zelve te denken.

Vraagt derhalve aan uwen candidaat :

1. of hij geloof aan de geneeskraft van medische modediddelen en tooverdranken ;

2. of hij de gedwongen inenting tegen de pokken goedkeurt, ofschoon zoovele dokters die nadeelig en nutteloos noemen ;

3. of hij wreede proeven op menschen en dieren tot studiedoelenden (of ter bestudeering) goedkeurt ;

4. of hij het oprichten, aanleggen, bouwen van openbare baden, speelplaatsen, vacantie-koloniën en gezonde woningen wil bevorderen ;

5. of hij algemeene toelating van vrouwen tot het geneeskundig beroep voorstaat en wil, dat men aan de universiteiten leerstoelen oprichte tot het vormen van artsen die hunne patienten trachten te genezen zonder hen medicijnen d.i. fysikalische-diëtetische toe te dienen ;

6. of hij volle vrijheid wil voor elk streven, ook door leeken, dat ten doel heeft, de gezondheid van het individu zoowel als van het algemeen te behouden en te bevorderen ;

7. of hij ook aan niet-deskundigen het recht wil toestaan, deel te nemen aan de contrôle van krankzinnigengestichten ziekenhuizen, physiologische instituten enz). aan welker hoofd een geneesheer als directeur staat ;

8. of hij de vrijheid van bedrijf en vooral de vrijheid van een geneeswijze te kiezen wil beschermen.

Vraagt hem of hij er voor is, dat de menschen opzettelijke dom gehouden en gedwongen opgevoed moeten worden, of dat de candidaat voor verlichting, ontwikkeling en zelfopvoeding is. Een volk onder den duim te houden en het een bepaalde leiding op te dringen maakt, dat zulk een natie niet waard is te bestaan, en het vormt ook nooit een soliden Staat ; wèl zal onderwijs en voorlichting in het licht van de door God doordrongen natuur een kernachtig volk en een degelijken Staat vormen.

Wanneer uwe candidaten u geen bevredigend antwoord geven, indien zij zich verschuilen achter autoriteiten, als zij geen eigen meening er op nahouden, als zij nog geen standpunt hebben gekozen tegenover de meest belangrijke vraagstukken....

KIEST MEN DAN NIET ! Want

gezondheid is onze kostbaarste schat !
gezondheid waarborgt werkkraft en levensmoed !
gezondheid is de grondslag van het geluk op aarde !
Zorgt derhalve, dat de Volksvertegenwoordigers ook bewakers van de gezondheid worden !

— Verantw. voor den inhoud : G. H. WEEKERS, Pract. Natuurgeneesheer. —

Bij de circulaire is gevoegd een biljet om in te teekenen op de : „Catechismus der hygiëne of Gezondheidsvriend, door G. H. WEEKERS, Pract. Natuurgeneesheer.” De aap komt uit de mouw !

UIT DE PERS

Hongerlijden en Kwakzalverij *).

Tous ce que je puis répondre aux questions polies que vous me faites, c'est qu'elle se nomme Dulcinée, et qu'elle est du Toboso ; quant à sa qualité monsieur, elle doit être au moins princesse, puisqu'elle est reine de mes destinées.

Cervantes' DON QUICHOTTE, (Florian).

Over de vervolging ingesteld tegen de vrouwelijke kwakzalver, die in haar woning patienten kost en inwoning verstrekke, waarbij de kost uitsluitend uit water bestond schreef het Maandbl. tegen de Kwakzalverij het volgende.

Miss Hetty Muriel Freed geborene te Berlijn heeft zich, na in Amerika een leergang in de geneeskunde te hebben meegemaakt, te Heemstede als verpleegster gevestigd. Daar behandelde zij verschillende patienten, volgens de methode, waarmee zij te Chicago

(*). De zaak Miss Freed, wier veroordeeling wegens onbevoegde, uitoefening der geneeskunst wij in ons no. van Juni j.l. mededeelden, heeft verscheidene pennen in beweging gebracht. Naar aanleiding daarvan heeft Dr. CH. BLES, Redacteur van het Weekblad *Moleschott*, onder bovenstaanden titel een artikel geschreven, dat wij wegens gebrek aan ruimte, eerst thans kunnen overnemen. Tot juist begrip van de quaestie moeten wij ook het begin, reeds in ons Maandblad vermeld, nog eens laten volgen.

(Red. *Mbl.*)

had kennisgemaakt en waarvan eenige voorname behandelingswijzen waren : een langdurig waterdieet, baden, gymnastiek en massage.

Door die behandeling had zij de wet op de geneeskunde overtreden, daar zij in Nederland niet toegelaten was tot de uitoefening der geneeskunst.

Miss F. stond nu terecht wegens het onbevoegd uitoefenen der geneeskunde in drie gevallen nl. bij de dames mevr. T., mevr. C.M. E. van Z. en freule C. J. L. H., die zij voor rheumatische pijn behandelde.

Beklaagde erkende zich aan de ten laste gelegde handelingen te hebben schuldig gemaakt. Zij deelde het een en ander mede, omtrent de handelingen, o.a. over de geneeswijze, die zij bij mevr. T. had gevolgd. Van 13 November tot 10 December had de patiënt niets dan water gebruikt. Toen heeft zij dan melk gedronken. 1 Januari kwam zij bij bekl. in huis.

De patiënt betaalde voor de geheele behandeling. De patiënt was geheel vrij in de betaling. Zij gaf f 50 per maand voor de behandeling.

Diezelfde geneeswijze is ook toegepast op mevr. Z. en freule H. Mevr. Z. is uit de verpleging ontslagen.

Bekl. heeft deze behandelingsmethode gedurende een jaar lang te Chicago bestudeerd. Zij vestigde zich in 1914 eerst te Noordwijkerhout, en daarna te Heemstede.

Na het opmaken van het proces-verbaal heeft zij nog alleen raad gegeven aan de patienten, die bij haar thuis zijn.

De heer T. vertelt, dat zijn vrouw in November 1914 onder de behandeling van bekl. gekomen is. Zij werd gemasseerd, gebruikte baden en at niet, maar dronk alleen water. De langste periode van het water drinken duurde drie of vier weken. In dien tijd gebruikte zij niets dan water. Zij betaalde daarvoor 50 gulden per maand. De dienstheer de B. bevestigt een en ander.

Mevr. C. M. E. van Z. zegt ook in November in behandeling te zijn gekomen. Zij had ook waterdieet. Een keer duurde het, dat zij in 50 dagen niets dan water gebruikte.

Zij verklaarde bij het waterdieet uitstekend baat gevonden te hebben.

Van de betaling wist zij niet af. Dat had haar man gedaan, die zoo nu-en-dan een som gaf.

Freule H. J. L. H. uit Zeist, heeft eveneens waterdieet gehad : soms 39 dagen, waterdouchebaden, massage, gymnastiek, enz.

Getuige vond bij de behandeling zeer veel baat. Hiermede was het getuigenverhoor afgelopen.

Mr. Fick, de ambtenaar van het O.M. constateerde dat uit de bekentenis van beklagde en de verklaringen van de getuigen de overreding vast stond. Niet heeft de ambtenaar den indruk gekregen, dat bekl. handelde uit winstbejag, maar wel doet zij de behandeling als bedrijf.

Hij neemt met dr. Jonges aan, dat de handelingen van den beklagde voortvloeiden uit een verkeerde opvatting der geneeskunst.

De handelingen van de bekl. achtte mr. F. van gevaarlijken aard. *Al hebben eenige patienten baat bij deze methode gevonden, neemt het niet weg, dat zoo'n waterkuur en baden niet voor ieder goed is.*

Daarom eischte de ambtenaar drie geldboeten van f 100.— elk te vervangen door drie hechtenisstraffen van 20 dagen ieder

De kantonrechter veroordeelde miss Freed tot drie geldboeten van f 100.— of driemaal tien dagen hechtenis.

Pensions en klinieken leveren zoo ze goed voedsel erstrekken, maar zeldea winst op en he. is een bekend bedrijf om pensions enz. op te richten, waarbij het voedsel-gebruik verboden wordt. Tot dusver keeg dan iedere kostganger een bepaald aantal rijpe of onrijpe vruchten en apennootjes, thans is het gebeurd dat men ook zelfs dit niet meer toestond en zich tot het „opdienem” van water beperkte. Er staat in het verslag, dat Miss Freed zich als verpleegster vestigde, maar dat zij dit ook werkelijk was, in de beteekenis die wij er gewoonlijk aan hechten (iemand, die eenige jaren in een niet te klein ziekenhuis is werkzaam geweest, en daarna met goed gevolg een examentje heeft afgelegd), is al zeer onwaarschijnlijk. Trouwens, dat zij zich niet als verpleegster vestigde, maar zich slechts verpleegster noemde, blijkt wel uit haar werkzaamheden.

Wij lezen in De Nederlander, schrijft het Alg. Handelsblad *).

„Mr. Frans Erens heeft dezer dagen in de *Nieuwe Gids* — in zijne „Dagboekbladen van een grensbewoner,” waar men allicht een dergelijk onderwerp niet zoeken zou — de aandacht gevestigd op een merkwaardig vonnis, door de Nederlandsche justitie geveld, eene bijdrage tot de kennis van de bestrijding der kwakzalverij in Nederland, waarin men evenzeer,

*) Van 14 Juni '15 ; alleen in de 4 uur editie. Vermoedelijk heeft de Redactie dit stuk later weer geschrapt.

en misschien met méér recht, een exempel van juridische kwakzalverij zou kunnen vinden. 1)

„Wat is het geval ?

„Te Haarlem schijnt eene aldaar gevestigde verpleegster 2) „onbevoegd tot uitoefening der geneeskunde,” zocals onze wet die bevoegdheid verstaat, gepoogd te hebben een paar dames te cureeren 3) door eene Amerikaansche methode van een dieet of vastenkuur. De kantonrechter heeft haar deswege veroordeeld tot drie geldboeten, elk van honderd gulden, hetgeen de heer Erens eene „jammerlijke sociologische”, of liever „physische vergissing” 4) noemt.

„Zijn wij — zoo vraagt hij — dan werkelijk zoo achterlijk, dat wij eene medische methode, die in bijna alle landen der wereld in de laatste jaren met succes 5) wordt toegepast, met kwakzalverij gaan gelijkstellen ? Ik weet wel, de beklagde miste de geneeskundige bevoegdheid door de wet vereischt, maar er ware dan toch aan de wet voldaan, zoo het minimum werd opgelegd. Zeer zeker, de ambtenaar zoowel als de kantonrechter waren te goeder trouw, maar met bijna beminnelijke naïviteit hebben zij zich een kuur van niet eten als iets verschrikkelijks voorgesteld, terwijl toch de behandelenden zelven bevoerden volstrekt niet te zijn benadeeld in hunne gezondheid, maar integendeel uitstekend baat te hebben gevonden. 6)

Deze onthoudingsmethode wordt nu in den laatsten tijd in Duitschland toegepast door Riedlin en Martin, in Zwitserland door Szegesser, in Frankrijk door Guelpa. 7) In Freiburg zag ik drie Zweden, die

1) Wij zullen ons veroorloven in noten enkele opmerkingen te maken over het aangehaalde stuk van den jurist *Mr. F. Erens*.

2) „aldaar gevestigde verpleegster” .. is onjuist. Het betrof een dame, die geen verpleegster was, die ook geen werkzaamheden als verpleegster deed (althans niet als beroep of bedrijf), maar die de geneeskunde als beroep of bedrijf uitoefende.

3) „gepoogd een paar dames te cureeren”. Indien zij slechts gepoogd heet een paar dames te cureeren, dan is dit een omstandigheid onafhankelijk van haar wil. Immers dáárvoor is zij toch niet naar Chicago gegaan en daarvoor heeft zij zich niet gevestigd (als verpleegster), maar wel om van de poging dames te cureeren haar bedrijf te maken.

4) Wat dit is, is mij niet duidelijk. Dat men zich in de physica, in de leer van het evenwicht en der bewegingen, vergissen kan, weet ieder, maar een physische vergissing als superlatief van een sociologische vergissing is een soort vergissing die ik niet kan classificeren. Of berust die uitdrukking op een vergissing ?

5) Hier wordt nu weer met een oppervlakkigheid, die van een gestudeerd persoon niet verwacht behoefde te worden, als axioma of als dogma verkonddigd, wat hoogstens te bewijzen stellingen zijn : 1°. *Wordt die methode in bijna alle landen der wereld toegepast ?* 2°. *Zoo ja, heeft die methode dan succes ?* En, waar *Mr. Erens* vraagt : „zijn wij dan werkelijk zoo achterlijk, dat wij die methode met kwakzalverij gelijkstellen ?” daar vraag ik *Mr. Erens*, zijt gij werkelijk zoo achterlijk, dat gij ieder en alles, wat men U vertelt, gelooft zonder nadenken, zonder controle, zonder onderzoek, zonder waarneming, en dan weder publiceert zonder spoor van bewijs ?

6) Op het geen *Mr. Erens* van den kantonrechter zegt, zal ik natuurlijk niet ingaan ; Mr. E is jurist en ik niet. Maar wel wil ik den chrijver er op attent maken, dat het reeds lang bij niet juristen bekend is dat men met verklaringen van getuigen zeer voorzichtig wezen moet en wel des te grooter moet de voorzichtigheid zijn, indien de verklaringen van patienten afkomstig zijn, die eigenschappen hebben, waardoor zij met groot gemak alle honger-kunstenaars in de schaduw stellen !!!

7) *Riedlin* en *Martin*, *Szegesser* en *Guelpa*. Schoone namen en zoo zonder praedicaat en zoo zonder voorletters moeten het wel groote beroemdheden en beroemde grootheden zijn. Ik heb echter nog nooit van hen gehoord en — daar *Mr. Erens* ons niet meer vertelt, dan in Duitschland, in Frankrijk, in Zwitserland — zal ik ze helaas niet kunnen ontdekken, noch van hun publicaties kennis kunnen nemen.

Ik ken wel iemand, die *Guelpa* heet en in Parijs woont en die lijders aan acute, niet secundaire dikdarmkatarrh behandelt met afvoermiddelen en absoluut dieet (d.w.z. honger) gedurende.... 24 uur, maar die zal *Mr. Erens* wel niet bedoelen. Van de naamgenooten der andere heeren ken ik alleen publicaties op het gebied der verloskunde, ongevallen-geneeskunde enz.

De *Erensen*, *Hamels*, *Hollhes*, *Lolieden* of hoe zij heeten mogen, zij die zoo gaarne beunhazen op een terrein waar zij geheel vreemd zijn, vergeten steeds dat een geneeskundige, die iets goeds gevonden heeft of meent gevonden te hebben, dit niet onder stoelen of banken stopt, maar daarvan in onze vakbladen mededeeling doet en daardoor ter kennis zijner ambtgenooten brengt. Wie een nieuwe methode

daar de vastenkuur gingen doen en ieder 36^e dagen vastten. Wel vreemd zal men zeggen zoo ver te reizen om niet te eten! Na afloop van den hongertijd waren zij frisch en verjongd en maakten bergtoeren." 8)

op patienten toepast zonder die methode op tijd te publiceren, is of geen geneesheer of, indien hij dit wel is, een knoeipoet.

Heeft Jenner, toen hij den tijd gekomen achtte, zijn ondervinding over de koepokken niet gepubliceerd en zijn de geneeskundigen in eenig land wellicht achterlijk gebleken? Heeft von Behring het heilserum tegen diphtherie, heeft Pasteur zijn inenting tegen de hondsdolheid geheimgehouden? Hebben zij die middelen *exploiteerd* voor een eigen kring van patienten? Neen, zij hebben hun vindingen gepubliceerd en daardoor *onmiddellijk* tot gemeengoed der geneeskundigen gemaakt.

8) Ik ben vast overtuigd, dat *Mr. Erens* deze mededeeling volkomen te goeder trouw doet, maar hij zal mij wel niet kwalijk nemen, dat ik er geen geloof aan schenk. Een dergelijke waarneming moet door een deskundige geschieden onder strenge controle. 4 à 6 weken vasten is — afhankelijk van de oorspronkelijke lichaamsgesteldheid — juist de termijn om zeker in levensgevaar te gaan verkeren. Reeds lang is dan al het vetweefsel, dat het lichaam bevatte, verteerd, van het bloed is 30%, van de spieren en van de milt 70%, van den lever 50%, van de beenderen 14% en van hersenen en ruggemerg is dan 3% verdwenen.

Onze physiologen en hygiënisten o.a. *Ranke, Pettenkofer, Voit, Lehmann, Müller, Munk, Senator, Zuntz, Johannson, Sonden, Landergren, Tigerstedt, Luciani, Ruebner, Zuwardemaker* en wellicht nog vele anderen hebben het vrijwillig vasten nauwkeurig bestudeerd.

Zoo weten wij dat een Amerikaan *Dr. Tanner* in 1879 gedurende 40 dagen vastte en de schilder *Merlatti* sloeg te Parijs in 1886 het record met 50 dagen. Frisch en verjongd werden zij er geen van beiden van. Van af den 17den dag leed *Tanner* aan duizeligheid, braken (!), maagkrampen zwakten toestand en flauwten. Boven verwachting zijner vrienden hield de hongerijsder het echter 40 dagen uit om een groote weddenschap te winnen *) *Merlatti* werd zoo ernstig ziek dat men langen tijd ernstig voor zijn leven vreesde.

De jurist *Viterbi*, wegens moord ter dood veroordeeld, ontging zijn vonnis door zich dood te laten hongeren, hetgeen hem in 17 dagen volkomen gelukte.

Krankzinnigen, die voedsel weigeren te gebruiken, kunnen dit (zoo zij niet kunstmatig gevoed worden, hetgeen tegenwoordig algemeen plaats heeft) 20 à 42 dagen uithouden vóór zij aan uitputting ten gronde gaan.

De hongerkunstenaar *Succi*, in 1888 door *Luciani* gecontroleerd, kon 30 dagen vasten en verloor daarbij slechts 20 pct. van zijn lichaamsgewicht. Dit betrof echter een beroepshongerijsder, die zich langzaam voorbereid had en die — zoals *Luciani* aantoonde — een bijzondere lichaamsgesteldheid had.

Voorts is bekend, dat onder zekere buitengewone omstandigheden menschen in een toestand van lethargie kunnen geraken, in welken toestand van slaperigheid bijna de geheele stofwisseling stilstaat en de ademhaling zeer beperkt is. Hiertoe moeten — voor zoover men er niet aan twifelen wil — de gevallen gerekend worden als van *Anna Garbero*, die, volgens beschrijving van *Dr. Asella* (1827) 32 maanden en 11 dagen vastte, en de gevallen door *Fortunio Liceto*, lector te Padua in de 17e eeuw, beschreven in zijn boek: „*De his qui diu vivunt sine alimento*”.

Nooit of te nimmer is echter waargenomen, dat iemand door een hongerkuur in gezondheid verbeterde. **)

Op grond van deugdelijke proefnemingen, weten wij dus dat drie willekeurige menschen niet 36 dagen vasten kunnen. Wij weten dat — na een ernstige poging daartoe — niemand zich ooit frisch en verjongd voelen kan (enkele regels lager schrijft *Mr. E.* trouwens zelf: „want er kan in dien tijd niet gewerkt worden”), maar wel doodzwak en ellendig, zoals te verwachten is bij een verlies aan lichaamsgewicht van 42%. Wij weten, dat er tot heden geen ziekten voorgekomen zijn, die met enige waarschijnlijkheid zouden kunnen genezen door een hongerkuur, die weken duurt. Wij weten ook dat er reeds talloze mededeelingen over vasters bestaan, die, zoals bij onderzoek bleek, gedurende het vasten krachtvoedsel gebruikten.

Wij hebben al kennis gemaakt met vasters, die bouillon gebruikten; alleen maar; met vasters, die alleen maar melk gebruikten; met vasters, die alleen maar somatose „*rookten*” of sanotogen of

*) Indien mijn geheugen mij niet bedriegt is *Dr. Tanner* krankzinnig gestorven.

**) Zie o.a. *L. Luciani*, *Fisiologia del digiuno*. In het Duitsch vertaald door *Dr. Fraenkel*. (1890). *Fr. G. Benedict*, *The influence of the inanition on metabolism*. (Washington 1907), een volledige monographie van 542 pag.

„*Interessant is hetgeen de heer Erens over de toepassing en de resultaten dezer methode mededeelt. Wij ontlenen er een en ander aan:*

„...Eene kamerverhuurster in den omtrek van Freiburg vertelde mij menige vasters te hebben geherbergd, en. voegde zij er aan toe, vroeger dacht men dood te gaan, wanneer men in acht dagen niet at, doch ik heb er hier gehad, die allen na drie of vier weken gevestigd te hebben, weer gauw een paar uur konden loopen. Nog nooit heb ik iemand gezien wien het vasten zelfs van twee of drie weken kwaad heeft gedaan. 9)

„...Sommige vasters verzekerden mij, dat niet de honger het ergste is bij het vasten, maar de verveling. Alle wilskracht richt zich dan ook in die dagen van onthouding tegen de verveling, waart er kan in dien tijd niet gewerkt worden. In de eigen omgeving kan de kuur niet worden volgehouden. De omgeving moet veranderd. Het is dus geen wonder dat de dames, die onlangs in Haarlem gingen vasten bij de veroordeelde „*verpleegster*, hare eigene omgeving hadden verlaten en ik zoo haast durven bevelen, dat eene geneeskundige behandeling door onbevoegden, wil zij onder het bereik der strafwet vallen, positief moet zijn. Mej. Freed kon dan ook niet, naar mijn meening, wettig veroordeeld worden, ten hoogste kon zij dat als masseuse. Zij bedreef zelf geen handeling, maar verhuurde hare kamers aan personen, wien het niet belieft te eten gedurende zekeren tijd” 10)

„De heer Erens is dan ook overtuigd, dat er in het vonnis iets niet in den naak is, en hij zou „aan de publieke opinie in naam der wetenschap, der vrijheid, ja in naam van de wet zelve vrijpraak of herziening willen vragen”. 11)

„Dit beroep op de publieke opinie ondersteunen wij, ook in verband met hetgeen wij vroeger reeds hebben opgemerkt over de vrijheid van iedereen om zich te laten genezen op de wijze waarop hij zulks verkiest.

„In naam bestaat die vrijheid.

„Maar dat zij doo, vonnissen als het hier: genoemde feitelijk en practisch wordt beperkt, behoeft zeker g en betooog.

Naar aanleiding van het artikel des heeren *Erens* schrijft *Dr. H. Pinkhof* in het Tijdschrift voor Geneeskunde (19,6'15) o.a. het volgende:

DE PALADJEN DER KWAKZALVERIJ.

En verpleegster te Haarlem is tot drie boeten, en *f* 100 veroordeeld, omdat zij gepoogd heeft, een paar dames te behandelen door middel van een Amerikaanse diët- of vastenkuur. De dames hadden zich, volgens haar zeggen zeer wel daarbij bevonden. In de *Nieuwe Gids* heeft *mr. FRANS ERENS* zijn gramschap over dit vonnis te kennis gegeven, en *De Nederlander*, het blad van den kwakzalverist de SAVORNIN LOHMAN, geeft den noodigen werklank op zijn kreten, waarbij zelfs — zeker op bevoeding van den eerbied voor de rechtspraak — wordt gesproken van „*juridische kwakzalverij*.” De heer *ERENS* had verlangd oplegging van het minimum aan straf, omdat er geen kwade gevolgen zijn geweest. Wij zouden zoo denken, dat kwade gevolgen, waren die er geweest, in den vorm van toebrenging van lichamelijke letsel, of wat dan ook, nog afzonderlijk hadden moeten worden onder handen genomen, en dat het voor de juffrouw een geluk was, dat zij nu alleen wegens onbevoegde uitoefening der geneeskunde terecht stond.

haematogeen plus nog iets; met vasters, die men, 's nachts niet mocht waarnemen! Het ware te wenschen, voor dieren, voor arme menschen gedurende een hongernood of andere rampen voornl. voor schipbreukelingen, dat men frisch en gezond kon blijven na 36 dagen vaster. Het ware wel te wenschen, dat de suffragettes na hun hongerkuur in de gevangnissen daar frisch en verjongd door geworden waren. Zij moesten echter, leert de ervaring, wegens levensgevaar in vrijheid gesteld worden.

Men behoeft toch heusch niet zooveel verstand te hebben om in te zien, dat *frisch en verjongd na 36 dagen vasten* een smoesje is, in tegenspraak met alles wat gewone courantenberichten ons leeren. *Mr. Erens* is wel gedogeloofs.

9) Het wettig en overtuigend bewijs, dat *Mr. Erens* hier in de verklaring van een kamerverhuurster ziet wordt hieronder in een aangehaald stukje van *Dr. Pinkhof* besproken. Wij herhalen, het is gemakkelijk voor een pensiohouder te haat gasten niet eten of doen alsof zij niet eten.

10) Dit moge juridisch juist (waarschijnlijk onjuist) zijn, eerlijk is het niet.

Ik vond het niet onsympathiek, dat *Miss. Freed* de volle waarheid gezegd heeft en haar bedrijf staakte. Als ik mij niet vergis hebben juristen dezelfde ethische en dezelfde staatsburgelijke plichten als andere menschen. Voor die andere menschen geldt, dat zij niet mogen liegen en dat zij zich aan de bestaande wetten hebben te onderwerpen.

11) Zie het aangehaalde stukje van *Dr. Pinkhof*.

Naar *mr. ERENS* ons mededeelt, is zulk een vastenkuur niet voor de poes. Men gaat bijv. naar Freiburg om daar 36 dagen te vasten, en „een kamerverhuurster te Freiburg” heeft hem de gunstigste getuigenissen gegeven omtrent haar commensalen, die haar mensa overigens geen eer aandeden. Als een staaltje van wat dan *geen* „*juridische kwakzalverij*” is, vertelt *mr. ERENS* dan, dat die verpleegster eigenlijk niets heeft gedaan: zij „verhuurde haar kamers aan personen, wien het niet belieft te eten”. Hij wil dan ook „aan de publieke opinie in naam der wetenschap, der vrijheid, ja in naam van de wet zelve, vrijpraak of herziening vragen.” En *De Nederlander* ondersteunt die vraag. Wij moeten aan beiden den vriendschapsappeltje raad geven, aan de publieke opinie nooit iets te vragen in naam der wetenschap. Dan krijgt men zeker nul op zijn rekwest. Maar zij bedoelen dan ook niet „de” wetenschap, maar slechts de wetenschap van die lieden, die niet eens de wetenschap van hun onvergeeflijke onwetendheid hebben. Onvergeeflijk, omdat bij hen de gegevens bestaan om te kunnen leeren; doch zij hebben dat in hun hoovaardigheid nooit geweld en verbeelden zich, op grond van hun studie op een geheel ander gebied, nu ook de menschen te kunnen ondervinden op een gebied, waar kamerverhuursters hun leermeesters zijn. Men verbeelde zich eens het gezicht, dat zij zouden zetten, als een dokter zich op zijn hospita zou beroepen om zijn beweringen op rechtsgeleerd gebied te staven. Ook hun mogen wij beterschap wenschen, maar om van hun kwaal te genezen zouden zij nog veel langer moeten vasten.

Wij zouden *Mr. Erens* wel een paar vragen willen doen.

Hij schijnt zich voor de hongerkuur te interesseren en zal mij dus waarschijnlijk wel in de gelegenheid willen stellen iets meer van deze methode te berichten. Welke zijn de voorletters van de heeren *Riedlin, Martin, Guelpa* en *Szegesser*? Waar wonen die heeren ergens in hun vaderland? Wat is hun beroep? Zoo mogelijk zou ik gaarne vernemen welke artikelen zij over die nieuwe methode gepubliceerd hebben, maar noodig is dit niet, daar ik, zoo ik bovengenoemde gegevens ontvang, wel zelf hun doopceel zal lichten. Voorloopig kan ik dit niet doen, daar ik dan zeer veel kans zou hebben den verkeerden heer aan den tand te voelen; er zijn in Duitsland b.v. wel 12 heeren, die *Martin* heeten en de geneeskunst uitoefenen, (voor zoover ze niet reeds gesneuveld zijn). *Mr. Frans Erens* heeft in de pers inlichtingen gegeven. Die inlichtingen zijn echter onvoldoende en ik twijfel niet of hij zal alsnog betere inlichtingen verstrekken, hetgeen hem wel gemakkelijk moet vallen, daar wij niet aannemen mogen, dat de mededeelingen, die hij deed, op geen voldoende grond berusten. Een leek moge al den indruk krijgen, dat een naam zonder titel en zonder voorletters een beroemdheid aanduiden moet, wij vliegen daar echter niet in en gelooven niet, dat genoemde heeren groote geleerden zijn, *puisque* *Mr. Erens* hun sympathiek is gezind.

Zijn het kwakzalvers? Zijn het artsen, die niet zuive, op den graad zijn? Zijn het ernstige geneeskundigen? De heer *Erens* laa, ons er tot dusver naar raden.

En wanneer die methode nu eens niet bijna altijd slecht en altijd gevaarlijk was, hoe moet *Miss Freed* dan aan de kennis komen aan welke ziekte een patient lijdt en of voor die patiente er voor die ziekte, waaraan de patiente lijdt, deze methode goed is?

Ch. B.

CORRESPONDENTIE.

Wie onzer lezers is in het bezit van de beide door de heeren *Dr. G. W. BRUNSMa* en *Dr. VITUS BRUNSMa* geschreven boekjes

„*De kwakzalverij met geneesmiddelen en de middelen om haar te bestrijden*”

en „*De hedendaagsche kwakzalver*”

en genegen die af te staan?

Bij toezending 't zij van een, 't zij van beide werkjes aan den Secretaris-Penningmeester onzer Vereniging, zal deze, desgewenscht, gaarne de kosten vergoeden.

K. S. te R. Naar dat „*Maison*” wordt een onderzoek ingesteld. Het andere is niets voor ons blad.

A. D. te A. Neen; wij beschouwen *Sanatogen* niet als een kwakzalversmiddel. Herhaaldelijk wordt ons gevraagd of dit middel kwakzalverij is en dat verwonderd ons niet. De wijze waarop het wordt aanbevolen, geeft daartoe aanleiding.

H. V. te L. Wij zullen het middel laten onderzoeken, ofschoon wij vreezen, dat het resultaat niet bevredigend zal zijn. Het schijnt een aftreksel van een of meer plantendeelen te zijn en een onderzoek daarnaar levert steeds goetmoedigheden op.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: Mr. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, VOORZITTER; Mr. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; Mr. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten; Mr. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; Ds. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; Mr. A. LIND, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; Dr. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, AMSTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉS bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar f 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur: Agenda van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering.

Hoofdartikel: Het wetsontwerp tot herziening van de wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst.

Berichten: Congres voor Openbare Gezondheidsregeling. — Wonderdokter verdwenen. — Mevr. Jasinski. — Een kwakzalver ontmaskerd. — Waarschuwing tegen huismiddeltjes.

Mededeelingen van verschillenden aard: Santal Parels van Dr. Dumon.

Uit de Pers: Nog eens Granuline.

Correspondentie.

Herhaalde waarschuwingen: Pinkpillen.

2. Mejjuffrouw G. JONGBLOED apotheker te Arnhem.

7°. Voorstel van het bestuur tot het doen vervaardigen van een register van de in 35 jaar onderzochte kwakzalversmiddelen.

8°. Bespreking van de in de apothekerswet voorgestelde artikelen die op de kwakzalverijbestrijding betrekking hebben. (art. 33o en p van het wetsontwerp) Inleidingen in het Octobernummer van dit blad; verslag van de afgevaardigden naar het gezondheidscongres, waar deze artikelen in bespreking zijn geweest.

9. Rondvraag.

De Secretaris-Penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

Als nieuwe leden zijn toegetreden:

Het WITTE KRUIS, Afd. Bloemendaal.
" " " " Langendijk.
" " " " Middellie.
" GROENE KRUIS " Rozenburg.
De heer H. H. COHEN, arts te Amsterdam.

Het Ontwerp van wet tot herziening van de wet, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunst, voorzover dit ontwerp artikelen bevat ter bestrijding der kwakzalverij.

I.

Dat in een wet op de uitoefening der artseneijbereidkunst, maatregelen opgenomen worden waardoor de kwakzalverij met artseneijbereidingen wordt bestreden, is alleszins verklaarbaar en geeft aanleiding tot waardeering.

Toch mag het niet ontkend worden, dat de strijd tegen het groote kwaad daardoor tot geen volkomen succes zal leiden.

Bij het verbinden van bestrijdingsmaatregelen tegen de kwakzalverij met andere wetten, zooals ook thans weer geschiedt, zal steeds de bestrijding van de kwakzalverij in het gedrang komen. De kwakzalverij is zoo'n groot euvel, grijpt zóózeer in het maatschappelijk leven, werkt zóó nadeelig op volksgezondheid en volkswelvaart, dat zij noodzakelijk (even als andere groote maatschappelijke misstanden) een speciale wet behoeft, waardoor zij geregeld wordt.

Maar zelfs dit daargelaten, kan het voorgestelde mij niet geheel bevredigen. Want, waar bij die wetswijziging alléén de verkoopers van middelen getroffen werden, blijft voor hen, die zich toeëggen op het geven van z.g. geneeskundigen raad — de onbevoegde beoefenaars van de geneeskunst — de zaak geheel bij het oude. En dat dat oude niet deugt, is aan geen twijfel onderhevig.

Dit vooropgesteld en gedachtig aan het „beter een half ei dan een leege dop” begroeten wij toch het ingediende wetsontwerp met ingenomenheid; te meer omdat de Regeering thans voor het eerst met duidelijke woorden in de Memorie van toelichting heeft gezegd: *dat de handel in specialités, geheimmiddelen aan banden moet worden gelegd.* De wil om tot de bestrijding over te gaan bestaat dus, laat ons thans zien in hoever de daad tot het gewenschte resultaat kan voeren en of dit mogelijk is, wanneer de zaak op andere wijze wordt aangepakt, m.a.w. wanneer in de voorgestelde artikelen wijziging wordt aangebracht.

Terwijl ik de artt. 1, 1a, 23h, en 33g. van het wetsontwerp, die inderdaad bij de bestrijding van de kwakzalverij van nut kunnen zijn, met stilzwijgen voorbij ga — en daaromtrent verwijs naar het Maandblad van Februari 1915 — bepaal ik mij alleen tot de bespreking van de artt. 33o en 33p. waar het toch in hoofdzaak om te doen is. Die artt. luiden aldus:

Artikel 33o.

Hij die eenige zelfstandigheid of waar als middel ter genezing ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken openlijk aanprijst, te koop aanbiedt, verkoopt of ten verkoop in voorraad heeft, of bij anderen te koop stelt of ten verkoop in voorraad heeft, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of met geldb. van ten hoogste vijf honderd gulden, wanneer die zelfstandigheid of waar die hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit, of, behoudens bij aflevering op recept, of op eenig, per telefoon door een geneeskundige gegeven voorschrift, bij bezit van die hoedanigheid eenige schadelijke uitwerking kan uitoefenen, waarop niet op verstaanbare wijze de aandacht wordt gevestigd.

Artikel 33p.

Hij die enig gedrukt of geschreven bericht, waarvan hij den inhoud kent, en waarin eenige zelfstandigheid of waar als middel ter genezing ter leniging of ter voorkoming van een of meer kwalen, ziekten of gebreken wordt aangeprezen, verspreidt, doet verspreiden, tentoonstelt, aanslaat of ter verspreiding in voorraad heeft, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden, wanneer die zelfstandigheid of waar die hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit, of bij bezit van die hoedanigheid eenige schadelijke uitwerking kan uitoefenen, waarop niet de aandacht wordt gevestigd.”

Toelichting.

Artikelen 33o en p. Niet alle aanprijzen van middelen behoort geweerd te worden. Wie op wetenschappelijke gronden of uit menslievend-

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering

van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij, op ZATERDAG 16 OCTOBER 1915, des nam. half 3, in een der zalen van het Café-restaurant *Boneski*, Coolsingel 65, Rotterdam.

AGENDA:

- 1°. Openingsrede van den Voorzitter.
- 2°. Bespreking van het jaarverslag van den secretaris over 1914 (Zie Maandblad Maart 1915).
- 3°. Rekening en Verantwoording van den penningmeester over 1914 (Zie Maandblad Maart 1915).
- 4°. Verslag van de Commissie belast met het nazien van de rekening.
- 5°. Benoeming van een commissie tot nazien van de rekening 1915.
- 6°. Bestuursverkiezing. Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2 van het huishoudelijk reglement, stelt het bestuur voor:

In de vacature Mr. P. W. DE KONING:

1. de heer Mr. P. W. DE KONING te Amsterdam.
2. de heer J. STÄRCKE, arts te Amsterdam.

In de vacature Mr. A. A. CNOPIUS.

1. de heer Mr. A. A. CNOPIUS te Winschoten.
2. J. C. HERTSTEIN te Nijmegen.

In de vacature Mr. A. VAN DER ELST:

1. de heer Mr. A. VAN DER ELST te Leiden.
2. H. P. VELTHUISEN te Leiden.

In de vacature van den heer J. VAN ELK, die zich niet meer beschikbaar stelt:

1. Mejjuffrouw J. C. RESSING, secretaresse Groene kruis te Delden.

heid een middel bespreekt of aanprijst is niet strafwaardig. De „pakkende” reclame, die het publiek geld uit den zak tracht te kloppen, kan evenwel niet volstaan met wat voor de wetenschap of de menschevriendheid toereikend is. Practisch moet het publiek tegen misleiding beschermd worden, waar een van de, aan het slot van ieder der artikelen omschreven, omstandigheden zich voordoen; wat daarbuiten valt, kan worden vrijgelaten.

Artikel 33o. Kan een middel een schadelijke uitwerking hebben, dan dient daartegen gewaarschuwd te worden. Hierbij moet niet gedacht worden aan een individueele zeer speciale mogelijkheid van schade, afhankelijk van zuivere persoonlijke gesteldheden, maar alleen aan een meer algemeene. Er zijn b.v. middelen, die voor personen met een niet geheel normaal hart schadelijk zijn. Tegen dezen kans dient bij zoodanig middel gewaarschuwd te worden, behalve wanneer een geneeskundige het gebruik er van bij recept voorschrijft. In dat geval moet de apotheker vrij zijn het te verkoopen. Daarom wordt voor de aflevering op recept en op telephonisch voorschrift van een geneeskundige een uitzondering gemaakt. Die uitzondering behoeft voor de andere gevallen (niet hebben van de toegeschreven hoedanigheid,) niet gemaakt te worden, omdat van den apotheker gevergd mag worden dat hij middelen, die onder deze omschrijving vallen, niet zal verkoopen, en dus: in voorraad hebben.

Artikel 33p. ziet op de advertenties en op de strooibiljetten, winkelraam-reclame en dergelijke.

Wordt de reclame aangetast, dan zal ook de exploitatie van het publiek met waardelooze of schadelijke middelen vrijwel onmogelijk zijn.”

Tegen deze 2 artikelen zijn van verschillende zijden (o.a. door het *Pharmaceutisch Weekblad* en door *Haarlem's Dagblad* ernstige bezwaren ingebracht. Het laatste blad zegt daaromtrent:

„Door artt. 33o en 33p wordt aan den rechter opgelegd, het bewijs te construeren, dat de zelfstandigheid of waar de daaraan toegeschreven hoedanigheden niet of slechts in geringe mate bezit of een schadelijke nevenwerking uitoefenen kan.

Het komt ons voor dat dit bewijs zeer vaak moeilijk te leveren zal zijn.”

Ik geef gaarne toe, dat bij de toepassing van de beide genoemde artikelen zich in de praktijk dergelijke bezwaren zullen voordoen maar blijf desniettemin van meening dat de van artikelen 33o en 33p veel hulp in den strijd tegen de kwakzalverij kan worden verwacht en grond die meening op hetgeen in de Memorie van Toelichting op die artikelen te vinden is.

Het doel is, volgens die memorie, niet alle aanprijzen van middelen te weren, maar alleen de „pakkende” reclame die het publiek geld uit den zak tracht te kloppen. Die reclame kan niet volstaan met wat voor de wetenschap of menschevriendheid toereikend is, maar zij heeft haar eigen cachet, dat voor „wie hieromtrent praktische ervaring opdeed,” duidelijk herkenbaar is.

Wie b.v. de reclame-biljetten leest, waarmee de dagelijks voorkomende en meest bekende kwakzalversmiddelen openlijk worden aangeprezen, wie, onder meer, ziet dat één en hetzelfde middel tegen allerlei geheel verschillende kwalen wordt aanbevolen, zelfs zonder eenig onderzoek van den lijder, zal toch wel geen oogenblik in twijfel verkeerden, dat de aangeboden zelfstandigheid de daaraan toegeschreven hoedanigheid niet bezit. Wie, om een voorbeeld te noemen, zou de bewering dat „Abdijsbrood de toring voorkomt” niet terstond als „leugen” verwerpen?

Waarlijk, het vereischte bewijs, bij een dergelijke reclame is niet zoo moeilijk te leveren en het zijn juist dit soort reclames, waarvan de kwakzalver moet gebruik maken, wil hij zijn „zaak” met succes drijven, wil hij het lichtgeloovig publiek in zijn netten lokken.

Intusschen, zou men den kwakzalver in plaats van door het voorgestelde m.i. veel doelmatiger kunnen treffen door de eenvoudige bepaling: *De aankondiging in het openbaar of aanbeveling van middelen, met opgaaf van ziekten waartegen zij heeten te helpen of die zij trachten te voorkomen, is verboden.* Voor geneeskundige en pharmaceutische vakbladen zou hierop een uitzondering kunnen worden gemaakt.

(Ik geef de redactie gaarne voor betel.)

Dat er op die wijze van de reclame, het meest noodige voor den kwakzalver, niet veel terecht zou komen, is te begrijpen. In Duitschland heeft de Bondsraad vastgesteld een lijst van tal van middelen, waarvan de aankondiging in het openbaar of aanbeveling is verboden.

Op die lijst komen de meest bekende (ook hier te lande verkochte) kwakzalversmiddelen voor.

Een dergelijke lijst zou mij ook toelachen, ware het niet dat ook daaraan niet te ontkennen bezwaren verbonden zijn. De kwakzalvers, in hun vak bekwaam, zouden spoedig nieuwe middelen, of liever nieuwe namen uitvinden en daar zoo'n lijst niet onophoudelijk kan bijgewerkt worden zou het ontbreken van den naam op die lijst, het middel een cachet geven, dat het niet toekomt. En de rechter zou, wanneer vanwege de aankondiging in het openbaar een vervolging werd ingesteld, ongetwijfeld met de lijst rekening houden.

Ten slotte wensch ik hier nog melding te maken van een in 1906 door den *Centralen Gezondheidsraad* aan den Minister gericht schrijven (Jaarverslag van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid over 1906), waarin die Raad de volgende beginselen ter beteugeling der kwakzalverij in overweging geeft:

„I.e. a. de invoer van specialité's worde verboden behalve van die, welke voorkomen op een van wege Zijne Excellentie vast te stellen en naar behoefte aan te vullen lijst, b. van de specialité's, waarvan de invoer geoorloofd is, een matig invoerrecht worde geheven, evenredig aan den verkoopprijs;

2°. wettelijk worde geregeld de verkoop van specialité's op den grondslag van eene heffing van een vergunningsrecht van allen, die geheime geneesmiddelen willen verkoopen;

3°. verboden worde het in het openbaar op eenigerlei wijze aankondigen of aanprijzen of wel het te koop aanbieden van specialité's met aanduiding van de namen der ziekten, kwalen en gebreken, waartegen zij worden aanbevolen of die zij heeten te voorkomen.

Over het heffen van een invoerrecht en van een vergunningsrecht kan men van meening verschillen, doch dit daargelaten; van een regeling van den verkoop van specialité's in den aangegeven zin zal de beteugeling der kwakzalverij zeker het gevolg zijn.

De Centrale Gezondheidsraad met behulp van het Centraal laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht op de volksgezondheid zal den Minister kunnen adviseeren over de samenstelling der lijst van de specialité's, waarvan de invoer geoorloofd is.”

Daar in het ingediende wetsontwerp, met deze voorgestelde beginselen in hoofdzaak geen rekening is gehouden, kan ik ze hier onbesproken laten.

HERMAN VAN GELDER.

II.

Het heeft mij altijd toegeschenen, dat de algemeene bepalingen tegen bedrog in ons Wetboek van Strafrecht (art. 326 v.v. o.a. art 329 2°) de justitie niet zoo machteloos laten in de bestrijding van het aanprijzen, adverteeren en verkoopen van kwakzalversmiddelen als men uit het stilzitten der parketten zou moeten opmaken.

Nu echter de noodige vervolgingen ten eenenmale uitblijven, juich ik, schoon geen bewonderaar van voortdurende vermeerdering der speciale wetsbepalingen, het invoegen der artt. 33o en 33p in het ontwerp tot herziening der wet van 1 Juni 1865, regelende de uitoefening der artsennijbereidkunst, van harte toe.

Toch meen ik mijne medestrijders tegen al te optimistische toekomstdroomen te moeten waarschuwen: de hydra der kwakzalverij heeft talloze koppen en al snijdt de justitie er eenige af, er zullen allicht weer andere aangroeien waartegen het nieuw gesmeedde zwaard van Themis niets vermag.

Een paar leemten in de voorgestelde artikelen mogen in 't kort worden aangestipt.

Hoe zal kunnen worden opgetreden tegen naamloze vennootschappen, die het exploiteeren van kwakzalversmiddelen ten eenig of bijkomend doel hebben? Indien dat doel duidelijk uit de statuten blijkt, zal de Kon. Bewilliging wel niet worden verleend, gelijk mij uit één geval reeds is gebleken doch het versluieren van dit doel zal wel niet onmogelijk zijn.

Art. 33o nu, laat, naar ik meen, geen ruimte open voor vervolging van directeuren en commissarissen van zulk eene naamloze vennootschap.

Voorts zou moeilijk tegen apothekers of drogisten kunnen worden opgetreden, indien zij buitenlandsche kwakzalversmiddelen verkoopen doch deze van alle bijkomstig reclameomhulsel ontdoen. Hoe immers zal men dan bewijzen, dat zij de zelfstandigheid „als middel ter genezing. enz. verkoopen? De buitenlander kan straffeloos door middel van de post voor reclame zorgen. In het algemeen zal het bewijs in talrijke gevallen door het O.M. niet gemakkelijk zijn te leveren. Men herinnere zich het recente geval, dat meer dan één arts, een middel, dat overigens door de geneeskundige wereld ten stelligste tot kwakzalversmiddel werd gestempeld, met hun deskundig gezag dekten als geschikt tot „leniging” van een ernstige ziekte! Kan men dan daartegenover gemakkelijk een „niet of slechts in geringe mate” „lenigen” bewijzen en zouden de mazen der wet niet weder te ruim voor den kwakzalver blijken?

Eén opmerking nog over de Memorie van Toelichting op de nieuwe artikelen.

Wij lezen daar: „Wie op wetenschappelijke gronden of uit menschevriendheid een middel bespreekt en aanprijst, is niet strafwaardig.”

Ik heb vergeefs getracht, deze beperking in de wetsartikelen zelve te vinden.

Moeten wij er dus een wenk aan het parket bij de toepassing der wet in lezen?

Ik zou dit zeer betreuren: het komt mij bijna ondenkbaar voor dat aan een middel, naar het oordeel der Rechtbank onder deze artikelen vallende, een serieus gemeente, wetenschappelijke „aanprijzing” zou ten deel vallen, terwijl het mij voor de onverstane „menschevriendheid” niet te hard toeschijnt, wanneer zij in dit geval aan banden wordt gelegd.

Ook al mogen de hierboven ontwikkelde bezwaren niet van allen grond ontbloot worden bevonden, is ongetwijfeld een zegenrijke, niet alleen repressieve maar vooral ook preventieve werking van de ontworpen wetsartikelen te verwachten zoo tegen de kwakzalvers zelve als tegenover de Koningin der Aarde, welke laatste de „beau geste” van weigering der kwakzalversadvertenties heeft verzuimd en nu tot het goede zal worden gedwongen.

Ten slotte zij nog eene redactiewijziging aanbevolen in art. 33o. De plaatsing der woorden „behoudens bij aflevering op recept... enz.” doet het schijnen alsof het middel, indien het op recept wordt afgeleverd geene, schadelijke uitwerking kan uitoefenen.” wat natuurlijk allerminst de bedoeling van den wetgever is. Een duidelijker omschrijving der bedoeling lijkt wenschelijk.

A. LIND.

BERICHTEN.

Congres voor Openbare Gezondheidsregeling, gehouden te Deventer, op 10 en 11 September j.l.

Zooals reeds vroeger vermeld is, betrof een der twee punten, die een onderwerp van beraadslaging op dit congres uitmaakten: *het ontwerp van wet tot herziening van de wet van 1 Juni 1865 (Stbl. No. 61), regelende de uitoefening der artsennijbereidkunst.*

Voor zoover de daarin opgenomen bepalingen ter beteugeling der kwakzalverij ter sprake kwamen zij hier een korte beschouwing weergegeven, ten deele ontleend aan het uitvoerig verslag van de zittingen van het Congres opgenomen in de *N. Rott. Courant*. Het praeadvies van den heer C. GULDENSTEDEN EGELING is, voorzover het de bestrijding der kwakzalverij aangaat, meegedeeld in ons Maandblad van Augustus j.l. waarnaar wij onze lezers, korthedshalve moeten verwijzen. Uit dat praeadvies bleek de vrees van den adviseur, dat de ontworpen bepalingen tot beteugeling der kwakzalverij (vooral de voorgestelde artikelen 33o en 33p die onze lezers op een andere plaats in dit blad vinden,) zeer dikwijls het doel zullen missen, weshalve een andere regeling van den verkoop van specialité's werd aangegeven.

Mr. SALM deelt de vrees van den heer EGELING. Hij is van meening, dat het Congres verkeerd zou doen, sympathie te betuigen met de voorgestelde artikelen 33o en 33p. Op dit gebied liggen talrijke voetangels en klemmen; het zal hoogst moeilijk zijn het bewijs te construeren dat, (zooals in de artikelen worden aangegeven) de zelfstandigheid of waar de

daaraan toegeschreven hoedanigheid niet of slechts in geringe mate bezit of een schadelijke nevenwerking uitoefenen kan.

Door een misverstand van het bureau van het congres kwam de afgevaardigde onzer Vereeniging, de heer E. J. ABRAHAMS, eerst laat aan het woord, zoodat hij zich zeer moest beperken.

Hij deelt de meening van den heer SALM ten aanzien van de artikelen 33o en 33p niet geheel. Al acht hij de voorgestelde regeling niet afdoende toch zal het verstandig zijn, deze artikelen voorloopig aan te nemen. Dan is er althans reeds iets verkregen.

De bezwaren tegen de redactie van genoemde artikelen ingebracht deelt spreker niet. Wanneer deze artikelen aangevuld werden met: „of onware mededeelingen verspreidt omtrent de werking van deze stoffen,” dan is men er, volgens spreker.

Hij kan zich dus niet vereenigen met de opvatting van den prae-adviseur GULDENSTEDEN EGELING dat de artikelen 33o en 33p verwerpelijk zouden zijn. Met deze bepalingen, aangevuld met bovengenoemde clause, moest men het maar eens voorloopig probeeren.

De heer GULDENSTEDEN EGELING wenscht de buitenlandsche specialites zooveel mogelijk te weren. Spreker zou dit ook van de binnenlandsche procedé's wenschen. Doch verre zou spreker de voorkeur geven aan de bepaling, zooals die in Frankrijk en Engeland bestaat, dat geen enkel geneeskrachtige stof zal mogen worden verkocht, als niet op het etiket de samenstellingen bestaandeelen van die stof duidelijk is vermeld.

Nadat de beide prae-adviseurs zeer in het kort hadden gerepliceerd — het uur was door het langdurig debat reeds ver gevorderd — werd het debat gesloten.

De conclusies kwamen, de gewoonte op dit congres getrouw, niet in stemming.

Wonderdokter verdwenen. — De bekende wonderdokter B., te Murmerwoude (Fr.) die een drukke praktijk had en wegens recidive veroordeeld werd tot 2 x f 100 boete, of 2 x 60 dagen dagen hechtenis, is sedert eenige dagen spoorloos verdwenen. Men zegt dat hij naar Duitschland gevlucht is. (N. v. d. D.)

Mevrouw Jasinski. Dezer dagen heeft de substituut-officier van justitie te Amsterdam, mr. W. L. LUYKEN GLASHORST, vergezeld van den commissaris van politie A. F. TJASSENS KEISER, den inspecteur VAN GORCUM en eenige rechercheurs een inval gedaan bij de „deskundige” mevrouw JASINSKI, die in het benedenhuis van perceel 260 aan de Ceintuurbaan te Amsterdam haar praktijken uitoefent en er tevens een chemisch laboratorium Hygiëa geheeten op na houdt. Mevr. JASINSKI was niet thuis.

Een juffrouw, werd aan een lang verhoor onderworpen. Een groot aantal instrumenten en medicamenten werd door de rechercheurs ingepakt en op een handkar weggereden. (Telegr.)

Tegen de firma JASINSKI hebben wij nog onlangs, in het Maandblad van December 1914, opnieuw gewaarschuwd.

Een kwakzalver ontmaskerd.

Bij een proces, dat de Altona tegen een kwakzalver gevoerd werd, trad een ver buiten de grenzen van zijn stad bekende „wonderdokter” de fabrikant ALOIS MAYER, als deskundige op. Hij beweerde dat de oogdiagnose, zooals ook de beklagde die in praktijk gebracht had, een onfeilbaar middel is om verschillende ziekten te herkennen en betreurde het, dat de geneesheeren het niet willen inzien. MAYER, onder eede verhoord, verklaarde, dat het oog de meest vertrouwbare Röntgenfotografie van het lichaam was, en alle ziekten en verwondingen aantoonde. „De oogdiagnose moest in het leerplan van de medische faculteit opgenomen,” meende hij en bood aan in tegenwoordigheid van medische specialisten bij verschillende patiënten een oogdiagnose te stellen.

Een schepen, die onder behandeling van den wonderdokter geweest was, verklaarde, dat alles bedrog was en MAYER bij hem alle mogelijke hart- en nierziekten uit zijn..... kunstooog gelezen had.

De deskundige protesteerde heftig en de zitting werd verdaagd om den volgenden keer den schepen als getuige te dagvaarden. (Leeuw. Crt.)

Waarschuwing tegen huismiddeltjes. De Duitse regering vermaant de bevolking geen huis- of geneesmiddelen aan de soldaten toe te zenden als liefdegaven. De bedoeling is hierbij uitstekend, maar de gevolgen kunnen schadelijk zijn. De soldaat kan niet weten, wat de verschijnselen, waartegen hij de middelen zou nemen, te betekenen hebben. Door zich zelf te behandelen, zou hij, tot groot nadeel voor zich zelf en in sommige gevallen ook voor anderen, verzuimen, intijds deskundige hulp in te roepen. Wat er aan geneesmiddelen noodig is, wordt door het legerbestuur wel verschaft. (T. v. G.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Santal Parels van Dr. Dumon.

Een tot ons gerichte vraag is aanleiding, dat wij het onderstaande nog eens uit het Maandblad van Mei 1903 overnemen:

„Geheime ziekten, Blacasontsteking, Nierziekte bloederige, troebele of pijnlijke Urineloozing worden spoedig genezen door de beroemde *Santal Parels van Dr. DUMON*. Vanaf den *eersten* dag wordt het lijden reeds verminderd en treedt de beterschap in. Per flacon met 50 Parelen f 1.50, franco f 1.60.”

Op deze wijze wordt de aandacht op bovengenoemde Parels gevestigd. Het groote getal middelen tegen de kwalen, in de advertentie aangeduid en die helaas! nog zoo gretig aftrek vinden is, *schijnbaar* weer met één vermeerderd. „Schijnbaar,” want zooals de naam reeds deed vermoeden, wordt hier niets nieuws aangeboden, niets, dat den geneesheer niet bekend is. Het onderzoek ingesteld door den heer Dr. C. PREY JR., heeft aangetoond dat de inhoud der 50 capsules, in de flacon aanwezig, bestaat uit *Sandelhoutolie* (oleum santali) en wel dat in iedere capsule ongeveer 300 milligr. voorhanden is.

Menig lezer zal nu denken, dat 't niet noodig is tegen deze parelen — met een bekend geneesmiddel — in ons blad op te treden; wij zijn echter van een ander gevoelen.

De olie van Sandelhout heeft weliswaar in den laatsten tijd aanwending gevonden — en met succes — ter genezing van sommige kwalen, in de advertentie opgenoemd maar toch moeten wij ernstig waarschuwen tegen het gebruik van *Dumon's Santal Parels* wanneer dat gebruik zonder voorkennis van den geneeskundige geschiedt. Bij nalezing van de „gebruiksaanwijzing” die bij de flacon is gevoegd bleek het ons dat de Parelen worden aanbevolen bij tal van verschillende aandoeningen. Ons blad is geen geneeskundig blad en komt onder de oogen van allerlei lezers en lezeressen; daarom kunnen wij den aard der aandoeningen hier moeilijk opnoemen, wij moeten volstaan met er op te wijzen dat de Parelen als een „*uitmuntend geneesmiddel van beproefde werkdadigheid*” worden aangeprezen o.a. bij blaasontsteking, etterachtige nierziekte, blaascatarhe bij de grijsaards, steenkolk, steenziekte in de nieren of graveel. In deze aanbeveling liggen de gegevens die de *Santal-Parels* tot een *kwakzalversmiddel* stempelen. Het moge waar zijn dat bij zeer enkele van bovengenoemde ziekten de aanwending van Sandelhoutolie genezing of verlichting brengt, *onwaar* is het, dat het voor allen een uitmuntend en beproefd geneesmiddel is. Integendeel, het geloof, aan de bewering van DUMON en dientengevolge het opvolgen van zijn raad zal menig een, voor wien nog beterschap mogelijk was, geheel ongelukkig maken. De bovengenoemde ziekten — en ook die, welke wij niet hebben genoemd maar die wel in de „gebruiksaanwijzing” zijn opgenomen — behoren tot die kwalen, waarvan de juiste aard slechts door een deskundig onderzoek met zekerheid kan worden vastgesteld. Alleen dit onderzoek kan de methode bepalen, waarop genezing met vrucht is te beproeven, en zeker zullen daarbij gevallen voor den dag komen, waarbij het gebruik van Sandelhoutolie met beslistheid is af te keuren. Wie nu, zonder dit onderzoek, maar Parels van Dumon gaat slikken, stelt zich zeker aan het grootste gevaar bloot.”

UIT DE PERS.

Nog eens Granuline.

In *Vox medicorum* van 25 Augustus komt de heer J. H. VAN GRAFHORST, in een ingezonden stuk, nogmaals op voor zijn geheimmiddel. Wij ontleenen daaraan het volgende, waardoor wij gelooven het hoofdzakelijkste mede te deelen.

„Het aantal middelen, met meer of minder ophef, en met meer of minder recht, aanbevolen tot bestrijding der tuberculose, is ontzaglijk; hoe weinige echter hebben tot heden, zij het dan ook maar in zeer geringe mate, aan de dikwijls hooggespannen verwachting kunnen voldoen?

Hoe luttel zijn b.v. de resultaten, verkregen door sanatorium-behandeling van den tuberculose-lidder terwijl de therapeutische waarde van tuberculine nog steeds op zeer losse schroeven staat. Tuberculine-inspuitingen en sanatorium-behandeling, de beide middelen, waarvan men de meeste resultaten meende te mogen verwachten, ze blijken niet veel waard te zijn, in den strijd tegen de tuberculose.

Staan we dan vrijwel machteloos tegenover den tuberkelbaacil? „Palma sub pondere crescit.” Er bestaat wel een middel, waarmee reeds door verscheidene artsen bij tuberculose-lidder zeer gunstige resultaten zijn verkregen, doch dit geneesmiddel wordt niet door alle medici toegepast omdat het een geheimmiddel is en het wordt om deze reden ten onrechte door vele geneeskundigen nog steeds met een zekere vooringenomenheid beschouwd. Met dit middel bedoel ik „Granuline”

De gunstige werking, van het middel wordt alsdan verkondigd en tevens melding gemaakt van zijn onschadelijkheid. De resultaten, verkregen door drie met name genoemde geneesheeren, die het middel beproefden en die, volgens hun beweren, ten voordeele van Granuline uitvielen, worden vervolgens medegedeeld, waarna de schrijver aldus voortgaat:

„Wat is nu mijn doel met dit opstel? Een verheerlijking van Granuline? Neen; mijne bedoeling is alleen er op te wijzen, dat mijn middel in elk geval waardig is verder te worden onderzocht en ik geloof, dat een grondig onderzoek aangaande de werking van Granuline de tuberculosebestrijding ten goede zal kunnen komen.

Dat het geheimhouden van de samenstelling van een middel een ernstig beletsel zou moeten zijn voor de toepassing ervan, zooals door sommige medici wel eens beweerd is met betrekking tot Granuline, deze meening wordt niet door alle artsen gedeeld; immers wij weten, dat het geheimhouden van de samenstelling van Tuberculine, zooals dit door Prof. Dr. ROBERT KOCH aanvankelijk geschiedde, in het geheel geen beletsel is geweest voor de medici, dit middel direct bij hunne tuberculose-patiënten toe te passen. „Trouwens van verschillende geneesmethoden kennen wij de werking niet. En ook al was het recept (van Granuline) bekend geweest, dan nog zouden wij de werking mogelijk nog niet eens hebben kunnen verklaren. Wij weten, dat Röntgenstralen en licht, volgens FINSSEN, lupus verbeterd of geneest, maar hoe deze stralen precies werken, weten wij niet. En is het met vele geneesmiddelen wel anders; weten wij precies te vertellen, hoe jodkali, chinine en hoe b. v. kwik werkt? (Dr. C. W. BOLLAAN, *Geneeskundige Courant* van 28 Sept. 1912). „Welke reden zouden we hebben om een dergelijk geneesmiddel waarvan we de samenstelling niet of onvoldoende kennen, te weren, indien we naar onze (subjectieve) meening voldoende van de werkingswijze weten, om het te mogen toepassen, en het een aanwinst voor onze therapeutische schatkamer is? Weten we in alle gevallen, waarin we hem toepassen, hoe de elektrische stroom werkt? Weten we hoe de laparotomie werkt bij tbc. peritonitis, de kunstmatige pneumothorax bij pleuritis? Weten we, hoe het thyreoidine, het adrenaline, het aspirine, het kreosoot, het arsenicum werkt? Kan een collega, die een nieuw middel propageert en geheim houdt, ons de overtuiging schenken, dat het goed is, dan is het niet in strijd met onze waardigheid ook van dit gunstig werkend geneesmiddel te profiteren.” (DIXI *Vox Medicorum* van 5 Dec. 1911).

Om nu deze overtuiging ook te kunnen schenken aan die artsen, welke mijn middel nog niet of slechts zeer onvoldoende hebben toegepast, verklaar ik mij bereid belangloos eene ruime hoeveelheid Granuline beschikbaar te stellen tot het behandelen van een aantal patiënten, lijdende aan tuberculose of scrofulose; en het komt mij voor, dat deze toepassing van mijn middel, met het oog op de gewenschte contrôle, in een ziekenhuis of dergelijke inrichting zal moeten plaats vinden.

Over den uitslag van dit onderzoek maak ik mij volstrekt niet bezorgd mits de toepassing geschiede geheel volgens de door mij gestelde indicaties.

Een overwegend bezwaar kan m.i. voor dezen proefneming met Granuline niet bestaan, daar

mijn middel in alle omstandigheden volmaakt onschadelijk is en ik mij bereid verklaar, desgewenscht de verantwoordelijkheid voor de toepassing op mij te nemen. Met die medici, welke mijn voorstel in overweging zouden willen nemen en een ziekenhuis of dergelijke inrichting tot hunne beschikking hebben, zal ik hierover gaarne nader van geachten wisselen."

Behalve een kort onderschrift, waarbij de Redactie van *Vox Medicorum* verklaart:

"Wij kunnen nog altijd niet inzien dat een geneesheer vertrouwen in een door hem uitgevonden geneesmiddel kan opwekken, wanneer hij angstvallig de samenstelling er van geheim houdt, ook al wil hij groote hoeveelheden voor proefnemingen beschikbaar stellen." bevat hetzelfde no. van de *Vox* een hoofdartikel, dat als een antwoord op het „Ingezonden Stuk" is te beschouwen en dat aldus luidt:

„Wederom de Granuline."

In dit nummer vinden de lezers een uitgebreid ingezonden stuk van collega J. H. VAN GRAFHORST die daarin een poging doet om voor het door hem uitgevonden geneesmiddel tegen de tuberculose een proefnemer te vinden, die het door ruime toepassing een eervolle erkenning kan bezorgen. Wanneer wij ons indenken in den waarschijnlijksten gedachtengang van den uitvinder, kunnen wij ons best begrijpen, dat hij tot die poging komt. Hij is in het volle vertrouwen, dat zijn praeparaat inderdaad aan de door hem gekoesterde verwachting voldoet, en meent de motieven, die hem tot geheimhouding der samenstelling voeren, volkomen gerechtvaardigd, om in die geheimhouding tot het uiterste te volharden. Die motieven worden, volgens hem, door het gros der medici verkeerd beoordeeld en zijn geheimmiddel dientengevolge met wantrouwen aangezien en genegeerd. Hij is overtuigd, dat de praktijk hem in het gelijk zal stellen, de door hem betoogde gezegenskracht der granuline volkomen zal bevestigen en hij zou dus gaarne die praktijk, die alleen door toepassing op groote schaal verkregen kan worden, zooveel mogelijk bespoedigen.

Misschien is er nog een ander motiefje. De geneesheeren, op enkele uitzonderingen na, hebben stelling genomen tegen hem en zijn praeparaat. Hij is als kwakzalver geoordeeld, tegen het gebruik van zijn middel is gewaarschuwd als kwakzalverij, en het een en het ander doet hem naar een verweermiddel grijpen, dat hij kiest in den vorm van een royaal aanbod tot proefnemingen. Wordt dit aanbod aangenomen, dan is er alle kans dat de uitslag minstens genomen bevredigend is, en is het middel tegelijkertijd officieel erkend. Wordt het niet geaccepteerd, dan kan die weigering toch in ieder geval als reclame worden uitgewerkt en heeft de voorsteller een straatje te meer in de aureool van miskenning door de „officiële" wetenschap.

Misschien brengen wij hier te veel baatzuchtige bedoelingen op rekening van collega VAN GRAFHORST, maar waar wij zijne hardnekkige geheimhouding toch eigenlijk aan geen andere dan baatzuchtige bedoelingen kunnen toeschrijven, kunnen wij die mogelijkheid niet geheel wegejferen. Wij weten trouwens niet wat collega VAN GRAFHORST aangenamer zou zijn: de veronderstelling van slimme berekening, dan die van verregaande naïveteit bij het ontwerpen van zijn voorstel.

Want naïef moet men toch wel wezen als men verwacht, dat een dergelijk voorstel een warm onthaal zal vinden bij de medische faculteit, die toch immers niet gewend is, zoo maar op gezag van iedereen proefnemingen te gaan doen met een nieuw medicament. Dat er wel eens proefnemingen gedaan worden, ook met therapeutische agentia, waarvan men wat betreft samenstelling en preciese uitwerking niet heel veel weet, zal niemand ontkennen, maar daarbij valt een belangrijk feit op te merken: of dergelijke proefnemingen worden gedaan door serieuze onderzoekers, maar die doen het niet, wanneer zij niet veel vertrouwen hebben in den goeden uitslag, hetzij door de persoon van den voorsteller, hetzij door vertrouwenwekkende bijzonderheden, welke omtrent het middel en zijn werkwijze gepubliceerd zijn; of zij worden gedaan door minder-serieuze onderzoekers, die het er niet zoo nauw mee nemen — maar iedereen weet, dat aan

dergelijke proefnemingen toch waarlijk niet veel gewicht wordt gehecht.

Tot die laatste soort rekent men gewoonlijk de „proefnemingen" door gewone medici in hun gewone praktijk. De voorbeelden ervan ziet men in overvloed in de attesten, welke verschillende nieuwe therapeutische praeparaten vergezellen en waarbij de proefneming zich uitstrekt over een luttel aantal gevallen, waarvan zóóveel procent genezen zijn en zóóveel procent belangrijk verbeterd. Zulke attesten zullen ongetwijfeld wel hun nut hebben, anders zou men ze niet telkens weer op de reclamepapieren der fabrikanten zien verschijnen, maar voor een degelijk onderzoek hebben zij toch niet veel waarde.

Er komt nog iets bij. Het maakt een groot verschil, wat het onderwerp van het onderzoek zal zijn. Wanneer een middel wordt aanbevolen, dat een enkel eenvoudig effect moet hebben dat gemakkelijk in de praktijk is na te gaan, zal men er licht toe overgaan, dat middel eens bij een serie patienten toe te passen. Maar wanneer het geldt de genezing van een zoo gecompliceerde ziekte als de tuberculose, wordt de zaak anders.

Om een dergelijk middel aan een werkelijk betrouwbaar onderzoek te onderwerpen, moet men in alle mogelijke opzichten uitgerust zijn voor de controle van alles wat hierop betrekking heeft. Men moet niet enkel de verschijnselen nagaan die zich gemakkelijk aan den patient demonstreeren, maar men moet met zekerheid kunnen bepalen of de patient aan tuberculose lijdt of later of hij van zijn tuberculose genezen is. En daarin schuilt een groote moeilijkheid, die collega VAN GRAFHORST, ons zeker grif zal zoegeven.

Natuurlijk volgt hier niet uit, dat die moeilijkheid ons moet afhouden van alle onderzoekingen betreffende geneesmiddelen tegen de tuberculose. Maar wel, dat men niet te lichtvaardig zulk een onderzoek zal beginnen en alleen dan zich daaraan waagt, wanneer men vertrouwen heeft dat het resultaat gunstig zal zijn. En het lijkt ons nu wel erg nief, wanneer collega VAN GRAFHORST op grond van hetgeen er over zijn praeparaat geschreven is, zich en zijne granuline op gelijke lijn stelt met KOCH en zijn tuberculine.

Wij hebben indertijd geschreven, dat het medicament op grond van de gepubliceerde ervaringen, waard is, om te worden onderzocht en wij meenen, dat dit nog het geval kan zijn. Wij betreuren het daarom, dat collega VAN GRAFHORST nog steeds den weg niet wil inslaan die tot zulk een onderzoek zou kunnen leiden. Die weg is het laten varen van zijn geheimzinnigheid. Hij behoeft het niet van de daken te verkondigen, maar wanneer hij slechts enkele van de daartoe aangewezen collegae de overtuiging kon bijbrengen, dat zijn praeparaat bestanddeelen bevat, die op wetenschappelijk verklaarbare gronden de tuberculose kunnen genezen, bestanddeelen, die zij als zoodanig nog niet kennen, dan is het wel zeker, dat zij zonder vooroordeel een proefneming zullen willen beginnen.

Maar die overtuiging kunnen zij niet krijgen, uit de mededeeling, dat verscheidene artsen gunstige resultaten hebben verkregen. „Gunstige resultaten" bij tuberculose kunnen zelfs tijdens het gebruik van abdydroop worden waargenomen, maar het komt er hier niet op aan, om een nieuw middel te geven of een oud weer op te halen, dat een of ander symptoom der tuberculose verbetert. Het moet er om gaan, of granuline een middel is, dat tuberculose geneest, zooals collega VAN GRAFHORST beweert. Daar staan de medici sceptisch tegenover en dat is, voor zoover wij weten, noch door hem noch door anderen bewezen. Dat kan ook alleen bewezen worden, door een zuiver wetenschappelijk onderzoek, met al zijn bijkomende controle en andere proefnemingen.

En op het aanbod om kosteloos de noodige granuline beschikbaar te stellen, zooals het nu gedaan wordt, zal dan ook naar onze verwachting geen serieuze onderzoeker ingaan. Het vertrouwen van den uitvinder in zijn product moge onwrikbaar zijn, het kan zelfs met dit aanbod niet het algemeene vertrouwen opwekken; heeft ook niet EYCLERS een dergelijk aanbod gedaan in vol vertrouwen op de waarde van zijn toringmiddel?

Het is jammer, want misschien heeft granuline de wonderkracht, die er aan toe geschreven wordt. Misschien zou het bij ernstig onderzoek

blijken inderdaad het geneesmiddel tegen tuberculose te zijn, waar de menschheid nog steeds in angstige verwachting naar uitziet. Het is jammer, dat collega VAN GRAFHORST nog altijd te halsstarrig is, om zijn eenmaal ingenomen standpunt te verlaten."

CORRESPONDENTIE.

Abonné te 's-G. Wijbert-tabletten bestaan uit drop, gom en pepermuntolie, komen dus, behalve de pepermunt, overeen met Zeeuwsche drop. Dit is een huismiddelje, dat somwijlen bij hoesten verzachting aanbrengt, meer niets.

Van al de wonderen, die er van deze tabletten worden verteld, zal er derhalve niet veel overblijven. Juist de onwaarheden, die er omtrent de werking van dit onschuldig middelje met zoo'n ophof worden verkondigd, geven het de kenmerken van kwakzalverij.

J. v. R. te 's-G. Volgens de laatste onderzoekingen van Dr. J. F. SCYVER te Amsterdam, is de samenstelling van de middelen tegen asthma van Dr. Daams aldus:

Daams' asthmal-drink is een oplossing van ongeveer 8 % joodkalium in circa 375 gram water, vermengd met 10 gram *Eau des Carmes* en 5 gram van een tinctuur, vermoedelijk *Lobelia-tinctuur*.

Daams' asthmal-druppels bestaan uit 20 gram *Fowlers Vloei-stof* (Liquor arsenicalis Fowleri) en 30 gram *bitterwijn*.

T. te H. Wij danken u voor het gezondene. Het middel zal onderzocht worden, zoodat zij er spoedig meer van zult vernemen. Van dien oogheekkundige zullen wij trachten iets naders te weten te komen.

H. de V. te A. Ongetwijfeld zijn die pillen kwakzalverij; de adressen, waar zij te krijgen zijn, wijzen er al op. Zoodra er gelegenheid toe is, zullen wij ze laten onderzoeken, even als de door u genoemde oogdruppels, waarop onze aandacht reeds was gevallen.

Uwe andere vragen zullen wij den Secretaris-penningmeester onzer Vereniging mededeelen; bij dien hooren ze thuis.

Mevr. v. R. J. te A. Een middel om rimpels te doen verdwijnen kunnen wij onmogelijk in de kring onzer bemoeiingen opnemen. Wij hebben zooveel te doen met de als geneesmiddel aanbevolen kwakzalverijen, dat wij onmogelijk nog schoonheidsartikelen daarbij kunnen nemen. Het geheimmiddel van *Josefine Lynn* maakt op ons intusschen wel den indruk van kwakzalverij. Die behandeling per brief, de vragenlijst, de belofte: „Goed of geld terug" en daarbij die mooie attesten met portretten, 't lijkt alles zoo echt kwakzalverachtig, dat wij, ook zonder nader onderzoek, u de grootste voorzichtigheid aanbevelen. Wanneer wij in uw plaats waren, zouden wij zeker van de aanbidding geen gebruik maken.

Wij zien ons genoodzaakt nog eens de aandacht op het volgende te vestigen:

Van ongeteekende brieven wordt, in den regel, geen nota genomen; slechts bij vragen van onschuldigen aard wordt wel eens anders gehandeld.

Spoeideischende en enkele andere, bijzondere gevallen uitgezonderd, beantwoorden wij de tot ons gerichte vragen, de Vereniging en het Maandblad betreffende, indien mogelijk, alléén in het Maandblad.

Het insluiten van postzegels voor antwoord is voor ons geen reden om van dezen regel af te wijken.

Commissie, Eerste hulp bij Bedrijfsongevallen. Wij betuigen onzen dank voor het ontvangen Verslag over 1914.

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

PINKPILLEN. Deze, nog steeds onophoudelijk in onze Nederlandsche bladen en in brochures met veel ophof aangekondigde pillen zijn door de heeren G. B. SCHMIDT en Prof. P. VAN DER WIELEN te Amsterdam onderzocht met het volgende resultaat:

In een houten kokertje bevonden zich 38 stuks versuikerde pillen (ieder kokertje moet 35 stuks bevatten, maar 't schijnt er op een paar niet aan te komen) van zeer uiteenlopend gewicht; de grootste woog 390, de kleinste 160 milligram; zeker geen bewijs van een zorgvuldige bereiding. Zij bleken als werkzaam bestanddeel te bevatten gemiddeld 26 milligram koolzuur ijzer (ferro-carbonaat) per pil, doch zoo hard te zijn, dat zij in de maag grootendeels onontleed zullen doorgaan en dus niet opgenomen zullen worden.

Voor den niet deskundigen lezer volge een toelichting op het bovenstaande. In verscheidene pharmacopeeën — en ook in de Nederlandsche — is een voorschrift opgenomen voor de bereiding van pillen met koolzuur ijzer, bekend onder den naam van *Blaudsche pillen* (Phylae Blaudi). Die van onze pharmacopee bevatten per pil 50 milligram koolzuur ijzer (ferro-carbonaat) en behooren zoodanig te zijn bereid, dat zij gemakkelijk in de maag worden ontleed.

Men ziet hieruit, dat men, om de werking van de Engelsche *Pink-pillen*, slordig bereid door de Fransche apothekers Gablin & Cie. te krijgen, in elke Nederlandsche apotheek een praeparaat kan kopen, dubbel zooveel werkzame bestanddeelen bevattende en met veel meer zorg bereid. Daarbij zal men voor 35 Blaudsche pillen hoogstens 35 cent betalen tegen f 1.75, die de *Pink-pillen* kosten.

Maar men ziet tevens hieruit, dat deze „staalpillen", hoe gunstig werkende in sommige gevallen, nooit datgene zullen uitrichten wat er van wordt beloofd en dat het een schandelijke leugen is, wanneer er o. m. van wordt gezegd: dat zij krachtadig zijn bij „verlamming, ruggengestering, neupijnt, zenuwziekte en tal van andere kwalen in de blufferige advertenties en boekjes genoemd.

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te *Amsterdam*, VOORZITTER; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te *Rotterdam*; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te *Winschoten*; MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te *Leiden*; Ds. F. C. FLEISCHER, Doopsgez. Predikant, te *Winterswijk*; C. NANNES GORTER, Journalist te *Alkmaar*; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te *Middelburg*; MR. A. LIND, Advocaat te *Amsterdam*; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te *Amsterdam*; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te *Amsterdam*, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, MSTEL 102 te *Amsterdam*; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzocht.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar / 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur: Beredeneerd register van de in 35 jaar onderzochte middelen. — Verslag van de jaarlijksche Algemeene Vergadering.

Hoofdartikel: Sanitas.

Berichten: De oorlog en de belasting op verpakte geneesmiddelen in Engeland. — De „massage“-inrichtingen.

Mededeelingen van verschillenden aard De maatschappij „Spiraea“. — Een „truc“ om koopers te lokken.

Uit de Pers: Nog eens Granuline.

Rechtszaken: Dokter en „Scheikundige“.

Herhaalde waarschuwingen: Retau's zelfbewaring.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Belangrijk bericht.

Op de Algemeene Vergadering der Vereeniging is besloten, dat er een beredeneerd register zal worden uitgegeven bevattende alle door de Vereeniging in 35 jaar onderzochte middelen. Dit boekje, dat populair wordt geschreven, zal ook voor niet deskundigen het lezen waard zijn. Voor onze leden wordt het tegen sterk verminderten prijs beschikbaar gesteld mits voor 1 Januari 1916 besteld. In het December-nummer wordt de bonafgedrukt waarop men uitsluitend het werkje tegen verminderten prijs zal kunnen krijgen.

De Secretaris-penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

Als nieuwe leden hebben zich aangemeld:

Dr. B. W. TH. NULJENS, te *Amsterdam*.

Groene Kruis, Afdeling *Rhoon*.

Witte Kruis, Afdeling *Midwoud*.

De secretaris-penningmeester,

E. J. ABRAHAMS.

Wie als lid voor 1916 toetreedt ontvangt de nog in 1915 verschijnende nummers van ons blad gratis.

De secretaris penningm.

E. J. ABRAHAMS.

VERSLAG van de jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Vereeniging tegen de Kwakzalverij gehouden op Zaterdag 16 October 1915 te Rotterdam.

De Voorzitter roept den leden het welkom toe. Hij zegt dat onder invloed van den nog steeds woedenden oorlog ook onze werkzaamheid zich heeft beperkt, zoodat verleden jaar geen gewone algemeene vergadering kon worden gehouden. Nu echter allerwege de arbeid meer wordt opgevat en weer voor andere zaken belangstelling begint levendig te worden, yatten ook wij weer met volle kracht onzen strijd tegen het ernstige euvel der kwakzalverij aan, voor de belangen der volksgezondheid. Het belangrijkste dat voor ons in dit jaar gebeurde was wel het feit, dat de Nederlandsche wetgever de genegenheid toont om ons te helpen en dat hij de onbepaalde macht om tegen over het publiek te liegen en te bedriegen, ook op ons gebied, aan banden wil leggen.

Te vermelden valt het overlijden van ons Eerlid Dr. G. W. BRUINSMA, een der oprichters onzer vereeniging; hem zijn tijdens zijn bestuurderschap tegenwerking en teleurstelling niet bespaard gebleven. Toch is hij ook na zijn uittreden uit ons bestuur een krachtige ijverige medestrijder gebleken.

Een tweede verlies leden wij door het overlijden van Mr. ZEGERS VEECKENS, die een tijdlang als Voorzitter onze vereeniging leidde.

Onze secretaris benutte de mobilisatie, om op de forten voor de aldaar gemobiliseerden de kennis omtrent de kwakzalvers-praktijken te verbreiden.

Het jaarverslag van den secretaris geeft geen aanleiding tot opmerkingen. De Rekening en verantwoording 1914 wordt goedgekeurd.

Tot leden van de Commissie tot nazien van de rekening 1915 worden gekozen: Mejjuffrouw C. HUGENHOLTZ, Mejjuffrouw FRANCINA SWART, beide te *Amsterdam*, en de heer A. J. WYNNE, te *Rotterdam*.

Tot leden van het bestuur werden herkozen de heeren Mr. P. W. DE KONING, Mr. A. A. CNOPIUS en Mr. A. VAN DER ELST, terwijl in de vacature Mejjuffrouw RESSING te *Delden* werd verkozen.

Aan de orde komt thans het voorstel van het bestuur om een boekje uit te geven, bevattende eene bespreking van de in 35 jaar onderzochte kwakzalversmiddelen. De secretaris licht het voorstel toe. Men wil de middelen, groepsgewijs naar de kwalen waartegen zij heeten te helpen, bespreken, en een voorrede en een register daaraan toevoegen. Het crediet dat voor drukker en redactie noodig zal zijn bedraagt f 600.—.

De heer WYNNE vraagt of de samenstelling der kwakzalversmiddelen zoo wordt overgenomen, vele zijn gewijzigd enkele in onbruik geraakt.

De Secretaris deelt mede dat inderdaad soms de samenstelling der kwakzalversmiddelen zich wijzigt, maar dat dan gewoonlijk een tweede onderzoek van de Vereeniging volgt. In dergelijke gevallen is hij van plan alleen het verbeterde onderzoek op te nemen.

Wat de verouderde middelen betreft, deze moeten zijns inziens alle worden opgenomen, behalve om historische redenen ook nog hierom, wijl vaak een oud vergeten middel plotseling weer opduikt.

Men denke b. v. aan *Moeder Seigel's middelen* waaraan niemand meer dacht en waarvoor thans plotseling weer reclame wordt gemaakt. Het is gemakkelijk wanneer men dan dadelijk de samenstelling weet, dan kan men waarschuwen.

De Voorzitter zegt dat men in de voorrede melding moet maken van het feit, dat de samenstelling wordt medegedeeld, zooals die op het oogenblik van het onderzoek was. Indien men dit doet komt men aan de bezwaren van den heer WYNNE tegemoet. Het crediet f 400 voor drukker en f 200 voor redactie wordt verleend.

Bij punt 8 licht de heer VAN GELDER nog nader zijn advies toe, dat hij heeft geschreven ter bespreking van de voorgestelde wijziging in de apothekerswet. Reeds het eerste artikel helpt ons omdat nu duidelijk wordt aangewezen wie geneesmiddelen zullen mogen verkoopen. Maar de hoofdzak blijven de artikelen 33o en 33p, daar zij het bedrog zullen kunnen tegengaan. Het zal moeilijk zijn voor den rechter — zeggen sommigen — het bewijs van bedrog te construeeren. Daarvoor is spreker niet zoo bang, dat zal gewoonlijk wel lukken alleen hangt alles af van de medewerking van de ambtenaren van het O. M. die de vervolgingen moeten instellen.

Bij de tegenwoordige wetgeving, waar men ook heel wat zou kunnen veroordeelen, is die medewerking niet schitterend. Spreker zou de wet gaarne zien aangevuld met eene bepaling, waarbij iedere aankondiging van middelen met bijvoeging van de ziekten, waartegen zij worden aanbevolen of die zij heeten te voorkomen, zou worden verboden.

Mr. LIND licht daarna het door hem over deze materie in het maandblad geschrevene toe. Hij is geen bewonderaar van speciale strafwetten en is het dus niet eens met diegenen, die de kwakzalverijbestrijding liever bij afzonderlijke wet geregeld wilden zien. De ontworpen artikelen vindt hij heel goed, alleen zou hij gaarne de redactiewijzigingen zien aangebracht zooals hij die in zijn stuk heeft aangegeven. Vooral acht hij de wijze, waarop aan apothekers volgens het wetsvoorstel belet zal worden kwakzalversmiddelen te verkoopen alermint afdoende. Ten opzichte van de pers vindt spreker de maatregelen uitstekend. De redac-

tien zullen wel verheugd zijn dat de directies thans tot het goede zullen worden gedwongen en kwakzalversadvertenties zullen moeten weigeren.

De Voorzitter dankt beide inleiders.

Mr. BÖHTLINGK is het met Mr. LIND in zijn kritiek op het wetsvoorstel volkomen eens.

De secretaris is zeer verheugd dat de regering iets doen wil en al had hij veel liever een afzonderlijke wet gehad waarbij de onbevoegde uitoefening der geneeskunst zoowel als de verkoop van kwakzalversmiddelen verboden werden, hij is met deze voorgestelde maatregelen toch ook tevreden; alleen zou hij twee toevoegingen wenschen, de een om iedere bedriegelijke mededeeling te straffen, (beweringen dat het middel uit een abdij komt — valsche attesten), en de tweede dat geen specialiteit zou mogen worden verkocht tenzij, zooals dat in Frankrijk en Engeland geschiedt, op het etiket de samenstelling vermeld is.

De heer ROMIJN, zich bij het laatste aansluitende, meent dat het beter zou zijn te vragen vermelding van de bereidingswijze, dit is noodig aangezien men anders de kwakzalvers toch niet controleeren kan.

Besloten wordt de opmerking van Mr. LIND ter kennis van de Regeering te brengen.

Het voorstel VAN GELDER om iedere aankondiging, waarbij de kwalen worden opgenoemd, te verbieden vindt geen steun.

Het voorstel ABRAHAMS om de bepalingen uit te breiden tot iedere bedriegelijke mededeeling wordt door den heer LIND bestreden als onnoodig, door den heer BÖHTLINGK als onpraktisch, omdat men toch altijd zal moeten spreken van opzettelijk onwaarheid vermelden, terwijl ook de voorzitter juridische bezwaren te berde brengt. De secretaris trekt nu zijn voorstel in.

Het tweede voorstel om de egeering te vragen alsnog in de wet op te nemen het voorschrijf dat de bereidingswijze op het etiket moet zijn vermeld wordt aangenomen.

Thans brengen de afgevaardigden die op het gezondheidscongres de discussie over deze zaak hebben medegemaakt, verslag uit.

De heer ABRAHAMS zegt dat op het congres van een discussie op de hoofdpunten niet veel is terecht gekomen, tal van personen spraken er over standsbelangen maar de afgevaardigden der vereenigingen kwamen niet voldoende aan het woord. Eerst na 5 uur kon hij over een der belangrijkste punten uit het wetsontwerp spreken. Hij moest zich toen tot het allernoodzakelijkste beperken en heeft een ander gezegd in de richting van de hedenmiddag gevoerde discussiën.

De tweede afgevaardigde de heer VAN GELDER zegt dat hij op het late uur en gezien de onvoldtallige vergadering geen lust meer had aan de discussiën deel te nemen.

De Voorzitter deelt thans nog mede, dat het bestuur gaarne eenige heeren, die zich ten opzichte van de kwakzalverij-bestrijding verdienstelijk hebben gemaakt, onze medaille zou uitreiken. De vergadering verleent hiertoe machtiging.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de Voorzitter de Vergadering.

De Secretaris-Penningmeester,

E. J. ABRAHAMS.

SANITAS.

Men zegt wel eens dat „de wetten er zijn om overtreden te worden.” Dit moge waar zijn, niet minder waar is het, dat er gewoonlijk geen ruchtbaarheid aan die overtreding vanwege de overtreders wordt gegeven. Iemand die, zonder „vergunning” sterken drank in 't klein verkoopt, zal daarvan op een of andere wijze in het openbaar geen kennis geven, die zich aan jachtdelicten schuldig maakt zal zich wel wachten dit aan de groote klok te hangen. Nooit leest men een advertentie, dat iemand zich aanbevolen houdt voor het helven van gestolen goederen en de vervaardiger van valsche munten biedt zijn waar nummer in 't publiek te koop aan.

Er is echter één soort van wetten, waarmee men het zoo nauw niet neemt. 't Zij dat het komt, omdat de overtreding dikwijls moeilijk te constatareeren valt, 't zij dat bij hen, die voor de toepassing der wetten moeten waken, door verschillende omstandigheden de noodige ambitie ontbreekt om voor de strenge toepassing zorg te dragen, een feit is het, dat de overtreders van die wetten daar-

van volstrekt geen geheim maken, integendeel, dit luide uithazuinen. Wij hebben hier het oog op de z.g. geneeskundige wetten.

Een dezer, de wet regelende de uitoefening der Geneeskunst, bepaalt dat de uitoefening der geneeskunst alléén geoorloofd is aan degenen, aan wie de bevoegdheid daartoe volgens de wet is toegekend en verder, dat alléén de geneeskundige in het openbaar mag aankondigen, dat hij de geneeskunst uitoefent, of een titel voeren, die hem aan het publiek als geneeskundige aanwijst. Men behoeft slechts de advertentie-kolommen van de meeste onzer bladen, niet het minst de kleine, te lezen om te weten te komen, dat onophoudelijk in het openbaar wordt aangekondigd, dat men zich aan deze bepalingen volstrekt niet stoort.

Een andere der geneeskundige wetten, die regelende de uitoefening der artsijbeoekendheid, (en die hebben wij speciaal thans op 't oog) bepaalt, dat het alleen aan door de wet bevoegd geachte personen geoorloofd is geneesmiddelen tot geneeskundig doel, dus in het klein, aan het publiek te verkoopen.

Ongetwijfeld geeft deze, thans bestaande wet gelegenheid tot ontduiking — weshalve ook een nieuw wetsontwerp reeds sedert eenigen tijd is ingediend — maar het moet toch iedeeën treffen, dat onophoudelijk in advertenties, brochures enz. in het openbaar wordt medegedeeld, dat met de bepalingen van de pharmaceutische wet in 't geheel geen rekenschap wordt gehouden. Talloze onbevoegden bieden zich aan als verkoopters van geneesmiddelen in 't klein en, daar 't geen zij verkoopen meestal kwakzalversmiddelen zijn, is hun optreden als een groot gevaar voor de maatschappij te beschouwen. Zelfs met de tegenwoordige, niet altijd doelmatige wet in de hand is het toch mogelijk, al is het wat omslachtig, tegen dit gevaar op te treden. Waarom geschiedt dit toch zoo zelden? Moeilijkheden om de overtreders der wet op te sporen bestaan niet; deze bieden zich zelven aan.

Zoo worden tegenwoordig verschillende groote steden in ons vaderland overstromd met een of meer Maatschappijen die zich met den naam van „Sanitas” bestempelen. (*)

Op de winkels dier maatschappijen leest men de volgende opschriften: „Standardhouse Sanitas”, „Namelooze Vennootschap Maatschappij voor handel in pharmaceutische praeparaten, Sanitas, Koninklijk goedgekeurd” of „Patentgeneesmiddelen Maatschappij Sanitas” aldus verkondigende dat daar geneesmiddelen verkocht worden. Trouwen men behoeft daaraan niet te twijfelen; behalve dat de advertenties die verkoop publiek maken, is een enkele blik op de uitstallingen dier winkels voldoende om de aard van de ten verkoop in voorraad zijnde middelen te herkennen. Een scheikundig onderzoek van sommige dier middelen zou terstond aantoonen de aanwezigheid van stoffen, die door onbevoegden niet in 't klein mogen worden verkocht. Inderdaad is een enkele maal met succes, een vervolging tegen een van de Sanitassen ingesteld, maar veel invloed heeft de straf (enkele guldens boete) niet gehad. De „Maatschappijen” gaan voort met hun reclame. Gezien het steeds vermeederen van het getal winkels, de pracht waarmee sommigen te voorschijn treden, is het vermoeden gewettigd dat die reclame doel treft, en dat is o.i. zeer te betreuen. Wij willen trachten dit duidelijk te maken en wei aan de hand van een boekje, door een dier maatschappijen uitgegeven (er staat bovenaan 10c Duitzend) en getiteld, „Sanitas” Nuttige wenken en raadgevingen voor Mannen. Uit den titel zal het onze lezers duidelijk worden, dat wij ons in de bespreking van het boekje zeer moeten beperken; ons blad komt onder de oogen van allerlei lezers en lezeressen, zoodat wij hierin niet alles mogen opnoemen, wat in het boekje zoo zonder voorbehoud wordt medegedeeld. Zwijgen mogen wij echter niet.

„Nadruk van dit boek is ten strengste verboden. De namaakters worden gerechtelijk vervolgd.” zoo staat er op den omslag, alsof het werkelijk iets

*) Afgaande op de advertenties en brochures, zou men denken met meer dan één maatschappij te doen te hebben; betreedt men echter de verschillende winkels en ziet men wat daar te koop is, dan merkt men dat in de soort van waren, in de verpakking enz. al zeer veel overeenkomst bestaat.

anders dan een schandelijk reclame middel was. Wij zullen het wellaten veel daaruit na te drukken, daarvoor houden wij ons blad voor te fatsoenlijk, maar op den inhoud moeten wij toch met enkele woorden wijzen. In gemeenlijke taal worden in 't begin de verschillende, z.g. geheime ziekten quasi wetenschappelijk beschreven; 't lijkt werkelijk een boekje, dat men de jonge lieden in handen zou kunnen geven. Bij verdere lezing zal men echter spoedig van dit voornemen afzien; de gevolgen van de ziekten worden op zoo overdreven wijze voorgesteld, dat den a'men lijder de schrik om het hart slaat en hij zich — en zelfs zijn nageslacht — als reddeloos verloren moet beschouwen. Dan wordt de reddende hand toegestoken door „de Maatschappij Sanitas” die (wij wagen het een paar regels over te drukken), „voorgelicht door geneeskundige experts, de middelen kon samenstellen en aanbieden die het lijden genezen, de verloren kracht teruggeven, gezondheid en geluk instandhouden.”

Vóór wij verder gaan moeten wij „Sanitas”, er op wijzen, dat de schrijver van het beroemde „boek”, dat niet mag worden nagedrukt, niet van plagiaat is vrij te pleiten. De methode, in zijn werk gevolgd, is lang niet nieuw en reeds door tal van kwakzalvers in practijk gebracht. Wij noemen o.m. slechts het schandboek van RETAU.

De middelen, door Sanitas aanbevolen, zijn talrijk en, merkwaardig genoeg, bij de verschillende maatschappijen bijna allen voorhanden.

Tal van geneeskundigen (?) misschien in den Burgerlijken Stand van Sanitas ingeschreven en aan hare academie gepromoveerd (Dr PIETERS, Dr. F. EST, Prof. JANSON, Dr. PIVER, Dr. DUNGELMAN, Dr. RICHTER, Dr. VALDA, Dr. LEBEBRE, Dr. LEGÖL allen bekende gootheden!) hebben de middelen uitgevonden, door Sanitas, o. zoo goedkoop! in den handel gebracht. Enkele daarvan zijn door ons aangekocht en door den heer N. KEULEMANS, welwillend onderzocht. Het zijn: Versterkingspillen van Professor Janson. Prijs per flacon f. 3.50. 50 pillen, die Lecithine bevatten.

Samariter, een druppel-apparaat, prijs f. 1.20 bevattende ongeveer 2.5 C. c.M. van een vloeistof, bestaande uit plm. 12% Protargoloplossing.

Samariter-crème, een kleine tube, verpakt bij het voorgaand middel, bevattende Calomel (een kwikpraeparat) en lanoline.

Over het gebruik van de twee laatste stoffen moeten wij het stilzwijgen bewaren, de versterkingspillen worden o.a. aanbevolen tegen onmacht, droomen, en verlies van levenskracht. Dat de Lecithine, een gewaardeerd bestanddeel van onze voedingsmiddelen, de wonderen zal verrichten, die Prof. JANSON of Sanitas daaraan toeschrijft, zal vermoedelijk door weinig geneesheeren worden toegegeven.

Maar erkend moet worden: Lecithine, protargol, en calomel zijn inderdaad goed bekende geneesmiddelen in speciale gevallen door vele artsen voorgeschreven, waarvan de eer der uitvinding noch aan Sanitas, noch aan een harer genoemde geneeskundigen toekomt.

Maar zal men vragen, als de middelen van Sanitas inderdaad goede geneesmiddelen bevatten is het dan noodig daartegen te waarschuwen?

Ongetwijfeld, antwoorden wij. De geheele brochure van Sanitas heeft ten doel de lijdens aan sommige ziekten — en de vreesachtigen — er toe te brengen de middelen te koopen, zonder dat de raad van een bevoegd geneeskundige wordt ingeroepen; door de raadgevingen van Sanitas kunnen zij zich zelven helpen.

Nu moge het waar zijn dat de middelen geneeskrachtig werkende stoffen bevatten, even zeker is het, dat die stoffen bij tal van lijdens hoogst nadeelig kunnen werken; de kwalen en de nadeelige gevolgen, waartegen zij worden aanbevolen, behooren grootendeels tot die, waarvan de juiste aard slechts door een deskundig onderzoek met zekerheid kan worden vastgesteld. Alléén dit onderzoek kan de methode bepalen waarop genezing of voorkoming met vrucht is te beproeven en zeker zullen daarbij gevallen voor den dag komen, waarbij het gebruik van de middelen, hierboven genoemd, met beslistheid is af te keuren. Menigen zal zich, door aan de raadgevingen van Sanitas gehoor te geven, aan groot gevaar blootstellen.

Op andere middelen en aanbevelingen van SANITAS komen wij later terug; het moge voor

heden voldoende zijn. Slechts nog dit: *Samariter Crème* mag door onbevoegden niet in het klein worden verkocht. Het middel bevat *calomel* (*Chloretum hydrargyrosus*), dat behalve door apothekers en door de geneeskundigen tot het afleveren van geneesmiddelen bevoegd, niet beneden een hoeveelheid van 50 gram mag worden verkocht. Bij het afleveren van de kleine tube, in het doosje aanwezig, die lang geen 50 gram bevat, wordt derhalve de pharmaceutische wet overtreden

BERICHTEN.

De oorlog en de belasting op de verpakte geneesmiddelen in Engeland. Zoals bekend is, bestaat er in Engeland een zegelrecht op verpakte geneesmiddelen. Deze worden als weeldeartikelen aangemerkt en deelen het lot van andere weeldeartikelen, waarop een extra oorlogsbelasting is gelegd. Voor de verpakte geneesmiddelen is de belasting verdubbeld en ze bedraagt thans na de verhooging 20 tot 50 procent van den prijs of de waarde, grootheden, die elkaar bij dit soort middelen nu niet precies dekken. Merkwaardig is de wijze, waarop de mededeeling van Mr. Mc. Kenna in het Parlement is ontvangen: men mist er gelukkig de liefdesbetuigingen voor die arme handelaren in specialités (meestal kwakzalversmiddelen) in, die debatten over dit onderwerp dikwijls zoo onuitstaanbaar maken. Mr. Mc. Kenna: „Then I propose to double the patent medicine duty (laughter and cheers) with an addition of 250,000 p. st.” Misschien maken deze 3 miljoen gulden ook eenigen indruk op onzen Minister van Finantiën en legt hij ook 50 pCt. belasting op den verkoopprijs van in Nederland verkochte patentgeneesmiddelen; worden ze er niet om gekocht, des te beter, het geld kan beter besteed worden; heeft het geen invloed op den verkoop, dan voorspellen wij den Minister een bijfrage tot de Rijksmiddelen, die in verhouding van een totaal van meer dan 6 miljoen in Engeland allicht een klein miljoen zal bedragen.

(Pharm. Weekbl.)

De „massage”-inrichtingen. Het voorstel van den Graafschapsraad van Londen, om te worden bekleed met de bevoegdheid, toezicht uit te oefenen op inrichtingen voor massage en voor bevallingen, is behandeld in een commissie uit het Hoogerhuis. Deze heeft besloten, het voorstel aan te bevelen. Er zijn kraaminrichtingen, waarin men er zich op toelegt, meisjes uit de provincie, die daar haar toevlucht zoeken, te Londen te houden als reëruut van het prostitutie-leger. En de inrichtingen voor „massage,” „speciale baden,” enz. behooren dikwijls op hetzelfde gebied thuis. Het is te hopen, dat men met toezicht op alle goede en valse inrichtingen van dien aard, het kwaad zal kunnen beperken. Maar de vrees is gewettigd, dat de lupanaria, als het moeilijk wordt, zich onder den naam van bad-, massage- of kraaminrichtingen aan belangstellenden bekend te maken, andere namen zullen kiezen. Reeds nu werd aan de commissie medegedeeld, dat ook de titel van „taai onderwijzer” in sommige advertenties geen andere beteekenis heeft dan die van „masseuse.”

(Alg. Handelsbl.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

De Maatschappij Spiraea.

Deze Maatschappij, te Watergraafsmeer gevestigd, schijnt bij de goedgevoelige zieken in goeden reuk te staan. Reeds hoorden wij van verschillende personen, die daar hulp zochten; met welk resultaat konden wij niet te weten komen evenmin als wij voldoende inlichtingen konden krijgen omtrent de personen, die de maatschappij besturen. Door welwillende tussenkomst van een onzer leden zijn wij intusschen in het bezit geraakt van een der z.g. geneesmiddelen, een flesch gemerkt: „*Spiraea L*”, door de maatschappij verstrekt. Met medewerking van ons bestuurslid, Dr. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid, is deze flesch opgezonden naar het Centraal Laboratorium ten behoeve van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid en aldaar welwillend onderzocht. Van den Directeur werd ons daarop het volgend rapport:

„Bij het onderzoek bleek het volgende:

„De flesch bevatte 300 cM³ van een geelbruine, zwak opalesceerende vloeistof, waarvan het S.G. bij 15° C. 1,0074, de brekingsindex bij 17,5° C. 1,3352 en de droogrest 1,64% bedroeg.

Deze vloeistof is hoogstwaarschijnlijk een aftreksel van de moerasspiraea (*Spiraea Ulmaria*). Onder de weinige plantenresten, die uit de vloeistof verzameld konden worden, werden elementen aangetroffen, die groote overeenkomst vertoonden met plantenpoeder van bovengenoemde spiraea. Onder deze plantenresten werden ook pollenkorrels gevonden. Alcohol, zware metalen en alkaloïden waren afwezig, terwijl tannaten en een spoor van eene FEHLING's oplossing reduceerende stof aanwezig waren. Na het verdampen van de vloeistof en het verbranden van het residu bleef een asch over, bestaande uit sulfaten, chloriden en (weinig) fosfaten van kalium (veel), natrium (weinig), calcium en magnesium.

„Men kan een overeenkomstig plantenaftreksel bereiden door de gedroogde moerasspiraea volgens de voorschriften der Pharm. Ned. Ed. IV te infundeeren. Het infuus, bereid van de uitgebloeide plant (de bloeiende spiraea kon niet meer worden verzameld), had de volgende eigenschappen: kleur bruingeel; S.G. bij 15° C.: 1,0069; brekingsindex bij 17,5° C.: 1,3351; droogrest 1,58%; tannaten: aanwezig.

„Het komt dus vrijwel overeen met de gevonden constanten van het ten onderzoek gezonden plantenextract.”

Wanneer wij nu hieraan toevoegen, dat aftreksels van de genoemde spiraea vroeger wel gebruikt werden maar thans door de geneeskundigen door geheel andere, meer standvastige middelen vervangen zijn (de plant bevat een weinig van een *salicylzure verbinding*) dan is er al heel weinig bijzonders aan het middel uit Watergraafsmeer op te merken.

Een „truc” om koopers te lokken.

Het *Pharmaceutisch Weekblad* van 23 October j.l. bevatte de volgende „Openlijke Correspondentie”:

„*Tammalite en Cirola-bark*. Gevraagd worden inlichtingen over deze beide geneesmiddelen, die voorkomen in Engelsche recepten. Bij informatie in Engeland is ons gebleken, dat wij hier te doen hebben met handig geëxploiteerde geheimmiddelen. Ze worden genoemd als bestanddeel van een voorschrift, dat, behalve het Tammalite of de Cirola-bark, een aantal bekende geneesmiddelen aangeeft. Het recept, uit courant of brochure gecopieerd, wordt den apotheker ter gereedmaking aangeboden en deze zoekt in zijn boeken te vergeefs naar het „nieuwe” geneesmiddel. Het is dezelfde handigheid die we kennen van de exploitatie van *Karox Compound* (zie *Pharm. Wkbl.* 1907: blz. 1260, 1277, 1279, 1302, 1326, 1446; 1908: blz. 32, 262, 1315) en *Livola de composée* (zie *Pharm. Wkbl.* 1910: blz. 1419; 1911 blz. 1125). Misschien wil de Specialitécommissie ook aan deze „nieuwe” karoxiden hare aandacht geven, voordat de exploitatie er van in ons land resultaten heeft opgeleverd; het is indertijd met de beide voorgangsters uitstekend gelukt.

V. D. W.”

Te tijde dat men getracht heeft ook bij ons te lande koopers te krijgen voor de hierboven genoemde middelen *Karox Compound* en *Livola de composée* hebben wij al uitvoerig tegen deze „truc” gewaarschuwd; het kan zijn nut hebben, nu dit misschien weer met een ander middel beproefd wordt, nog eens op de zaak terug te komen, en onze waarschuwing tegen een dezer middelen de *Livola de composée* (dit wordt nog enkele malen gevraagd) hier te herhalen.

„Eenige weken geleden kon men, meestal onder de dure „Mededeelingen en aanbevelingen”, in verschillende bladen de volgende reclame lezen:

„*Hoe men de vorming van Roos tegen gaat.*

Van een Specialiteit.

Het is van ouds bekend, dat de vorming van roos voor bijna alle ziekten van den haarbodem verantwoordelijk te stellen is, in het bijzonder ook voor het kaal worden en het vroegtijdig grijs worden der haren. Menigeen zal derhalve het onderstaande recept voor de bereiding van een beproefd huismiddel welkom zijn, waarvan een uitstekende specialiteit na nauwkeurig onderzoek en veelvuldige proeven heeft verklaard, dat het de vorming van roos volkomen tegen gaat, reeds bij een één- tot driemaalig gebruik. Men kan zich het recept door onverschillig welken apotheker

of drogist gemakkelijk doen klaarmaken: 85 Gr. Bay-Rum, 30 Gr. *Livola de composée*, 1 Gr. gekrist. Menthol. Dit wordt flink geschud, en is dan, na een half uur gestaan te hebben voor, het gebruik gereed. Met de bereide vloeistof, welke men overigens ook door toevoeging van $\frac{1}{2}$ theelepel goede odeur kan parfumeeren, wrijf men 's morgens en 's avonds met de vingertoppen dun de hoofdhuid in.”

Waarom wij de aandacht op die annonce vestigen? Niet om het daarin aanbevolen middel. Wel is waar zien wij er niet hoog tegen op maar — wij hebben het al dikwijls gezegd — wij wenschen, bij het vele dat er telkens voor ons te doen valt met de aanbevolen z.g. *geneesmiddelen*, de *haarmiddelen* niet in onze beschouwing op te nemen, altijd in zóoverre deze geen voor de gezondheid schadelijke bestanddeelen bevatten.

Wat wij in de advertentie hebben op te merken ligt in de *advertentie zelf*. Dáár schuilt een adder onder het gras, daarin zien wij een *truc*, die in de laatste jaren al meermalen is aangewend.

Wie onzer lezers herinnert zich nog den korten bloeitijd van *Karox Compound* en van *Samengestelde Barkola-tinctuur*? Beide werden aanbevolen als *eenvoudige huismiddeltjes*: men moet zich eenige bekende middelen aanschaffen en die te zamen voegen met..... ja, één stof, waarvan de naam, een zeer vreemde, werd opgegeven, maar waarvan de samenstelling geheim bleef. Die stof kon men hier en daar koopen.... en duur betalen.

Ditzelfde kunstje werd nu met het *middel tegen roos* geprobeerd, dat ook een *beproefd huismiddel* wordt genoemd. Men neemt *Bay-rum*, *Menthol* en..... *Livola de composée*. Om dit laatste, een mooie naam, maar die niets zegt, is het te doen.

Of de *truc* resultaat heeft opgeleverd? In de eerste dagen zeker. In tal van apotheken zag men personen verschijnen met de boven aangehaalde advertentie, uitgeknipt, in de hand, die zich haastten om van het wonderaanbod gebruik te maken.

Of het resultaat zoo is gebleven? Wij betwijfelen het en koesteren de hoop, dat na onze inlichtingen de oogen van het publiek zijn opengegaan. Wij kunnen niet nalaten om, bij uitzondering, ook iets over het middel „*Livola de composée*” te zeggen en dit wel om nader te doen inzien, dat die dingen, met die mooie namen, nu niet altijd wat nieuws en wat bijzonders zijn. Wie heeft niet gehoord, dat een aftreksel van *kliwortel* of een oplossing van *salicylzuur* (vooral dit laatste) somwijle goede diensten bewijst bij z.g. roos op het hoofd?

Wij herinneren slechts aan het voorschrift van PEKELHARING.

Welnu, in de Nederl. Maatschappij ter bevordering der Pharmacie bestaat een *Commissie voor het onderzoek van Spécialités*. Twee leden dier commissie, de heeren Dr. A. HUENDER en Dr. J. F. SUYVER hebben met bewonderenswaardigen ijver terstond het onderzoek van *Livola de composée* ter hand genomen en, in het *Pharmaceutisch Weekblad* meegedeeld, dat het middel bleek te zijn, een oplossing van *salicylzuur* in een, met verdunden spiritus bereid, aftreksel van *kliwortel*, met een weinig *glycerine* vermengd en gearfumeerd.

„Alles schon dagewesen.”

UIT DE PERS.

Nog eens Granuline.

In ons vorig no. hebben wij het een en ander medegedeeld uit een „Ingezonden Stuk” van den heer VAN GRAFHORST in de *Vox Medicorum* en het antwoord daarop van de Redactie van genoemd Tijdschrift. Naar aanleiding van dit laatste is in de *Vox* van 8 September opnieuw een Ingezonden Stuk aan den Hoofdredacteur van den heer V. G. verschenen, waaraan wij het volgende ontlenen:

„Gij hebt mijne bedoeling verkeerd begrepen, waar gij veronderstelt, dat ik zoo naïef ben mij en mijne Granuline op gelijke lijn te willen stellen met KOCH en zijne Tuberculine. Neen, ik heb er slechts de aandacht op willen vestigen, dat, wanneer het door den ontdekker geheimhouden van de bestanddeelen van zijn middel als een beletsel beschouwd moet worden voor de algemeene toepassing ervan, ditzelfde ook onverbiddelijk moet

gelden voor elk ander dergelijk middel, zelfs al was de ontdekker daarvan een professor in de geneeskunde. Ik denk er in de verste verte niet aan, mij met KOCH te vergelijken, omdat mijne wetenschap van gewoon practicus natuurlijk geheel in het niet zinkt, bij hetgeen KOCH op bacteriologisch gebied heeft gepraeesteerd: ook zou nooit de gedachte bij mij opkomen Tuberculine op dezelfde lijn te stellen met Granuline, doch hiervoor heb ik een ander motief: het zou voor mijn praeparaat al heel weinig vlelend zijn, m.i. wanneer ik dit in therapeutisch opzicht met het middel van KOCH op één lijn zou stellen. Al was het alleen maar omdat Tuberculine slechts uitsluitend bruikbaar is voor lichte gevallen van tuberculose, zonder koorts, gevallen, waar de diagnose allerminst vast staat; omdat Tuberculine bij koortsende patiënten nadeelig werkt en in hare werking zoo weinig constant is gebleken, dat men bij insputing nooit vooruit kan weten, of men de grens heeft overschreden en daardoor blijvend nadeel heeft berokkend. Daartegenover staat, dat men Granuline rustig geven kan óók in die gevallen, waar men Tuberculine niet durft geven, daar men Granuline in alle stad' a der tuberculose (met of zonder koorts) kan aanwenden *zonder eenige nadeelige gevolgen*; integendeel, verbetering óf van het proces zelf óf van den algemeenen toestand van den lijder treedt bijna steeds op. In gevorderde gevallen van tuberculose werkt Tuberculine *steeds* nadeelig, Granuline *nooit* nadeelig, doch bijna steeds voordeelig. Ik hoop, dat U door deze uitweiding mijne bedoeling nu duidelijker zal geworden zijn."

De Redactie antwoordt hierop o.a. „Zooals de vergelijking met KOCH en Tuberculine hier voorgesteld wordt, klinkt zij zeker niet naïef, maar daarom niet meer vertrouwenwekkend: de waarde van de ontdekkers in omgekeerd verhouding tot de waarde der praeparaten! Het is mogelijk, maar het moet nog bewezen worden. Tuberculine heeft in den beginne de verwachting hoog gespannen: zooals later is gebleken, te hoog. Granuline stemt blijkbaar die van den uitvinder nog hoog; het is te hopen, dat zij later niet te hoog zal blijken, maar het is nog niet lang bewezen, dat zij niet te hoog is.

Er is echter nog een punt, dat bij de vergelijking met KOCH bij ons moet opkomen. De geheimzinnigheid van Tuberculine heeft niet lang geduurd. Al is het tot op heden toe niet bekend hoe de juiste procentische samenstelling van dit middel is, toch weet een ieder uit welke grondstoffen en met welke bereidingswijze het vervaardigd wordt. Van Granuline echter weten wij alleen, dat het Granuline heet en ontdekt is door een „gevoon practicus," die er wonderen van verwacht.

Wij zijn het werkelijk niet eens met collega VAN GRAFHORST, dat het volkomen hetzelfde is, wie een nieuw geneesmiddel in de wereld brengt, en wie vertelt, dat zijn praeparaat nooit nadeelig kan werken. Hijzelf zal toch zeker ook bij de beoordeeling van iets, wat hem verteld wordt, rekening houden met de persoon van den verteller. Wij willen daarmee niet zeggen, dat wij alleen vertrouwen zullen stellen in geneesmiddelen, die door een professor in de geneeskunde ontdekt zijn of aanbevolen worden. Wanneer een gewoon practicus van wien wij verder niets weten, met een nieuw geneesmiddel voor den dag komt, zullen wij het gaarne aanvaarden, zoodra hij ons weet te overtuigen, dat dat middel werkelijk op goede, aannemelijke gronden naar ons oordeel kan geven, wat er van beloofd wordt. Maar die overtuiging heeft de uitvinder van Granuline ons tot nog toe niet kunnen geven, omdat hij tot nog toe niets anders heeft verteld, dan zijn ervaring en die van enkele anderen. Daarom houden wij ons voorloopig bij de middelen, die op meer ervaring kunnen bogen, al hebben zij dan niet de schitterende eigenschappen, die van de Granuline worden verteld door den uitvinder.

Want het wil er bij ons nog steeds niet in, waarom collega VAN GRAFHORST zijn middel geheim houdt, als het werkelijk de eigenschappen heeft, die hij er aan toe schrijft. Voor den uitvinder van zulk een middel zijn toch ereblijken van dusdanigen aard en waarde weggelegd, dat het onbegrijpelijk is, dat iemand deze niet zou begeeren. Om ze te verkrijgen moet de geheimzinnigheid worden opgeheven, maar wat doet dat er toe, als de belooning zóó schitterend kan zijn?"

RECHTSZAKEN.

Dokter en „Scheikundige".

De vorige maand had zich voor het Kantonrecht te Hilversum te verantwoorden een ingezetene dier gemeente, zekere H. O. van der M., een zich noemende „scheikundige", wegens het onbevoegd verstrekken van geneesmiddelen. Bekl., die door recommandatie van zijne „klanten" een vrij omvangrijke „affaire" heeft, verkoopt middelen tegen nier- en galsteen, ja verschaft de lijdende menschheid zelfs onfeilbare middelen tegen tuberculose.

In deze zaak werd een viertal „patiënten" als getuigen gehoord.

Eén, W.V., had voor f 2.50 poeders tegen niersteen van bekl. gekocht doch er geen baat bij gevonden. Even weinig succes had de andere getuige gehad, na het innemen van een drank uit een flesch, die hij van bekl. voor f 1.— had gekocht en welke moest dienen tegen hoofdsuizingen.

Anders was het met een derde getuige. Deze leed aan tuberculose. Door den geneesheer G. als hopeloos opgegeven, zocht hij hulp bij dr. S., die hem evenmin wist te genezen. De echtgenoot vroeg toen aan dokter S., of deze het goedkeurde dat zij zich tot den „scheikundige" wendde. De behandelende geneesheer bracht bij van der M. een bezoek en had een onderhoud met hem, hetgeen tot gevolg had, dat dr. S. werkelijk belang in hem stelde en zijn patiënt vergunde, de geneesmiddelen van v. d. M. te gebruiken. De tuberculoselijder vond er werkelijk baat bij en dit had tot gevolg, dat zekere G. P., die aan gal- en niersteen leed en door dr. K. was opgegeven, zich ook tot van der M. wendde; deze maakte handig gebruik van zijn consult met dr. S. en verklaarde P. wel te willen helpen, wanneer de geneesheer opgaf, hoeveel maal per dag en wanneer de patiënt de poeder moest innemen. Hetgeen inderdaad geschiedde, met het resultaat, dat ook P. genas. Dr. S. verklaarde den patiënten, dat hij zelf de middelen ook — en met succes — gebruikte.

Uit de behandeling der zaak bleek niet duidelijk of V. de aanklacht had ingediend, dan wel de Geneeskundige Kring. De verdediger, mr. J. J. REIJMER, stelde aan alle patiënten, die getuige waren, de uitdrukkelijke vraag, of v. d. M. hen heeft onderzocht en of hij hun de vraag gesteld had, wat hun mankeerde. Deze vraag werd door alle patiënten ontkennend beantwoord. Zij hadden zelf hun kwaal bekend gemaakt.

Dr. S. werd hierna als getuige gehoord. Hij gaf toe met beklagde een conferentie te hebben gehad en te hebben goedgevonden, dat de patiënten poeders en drankjes van v. d. M. gebruikten. Hij deelde mede dat beklagde's drank bestaat uit een serum van runderbloed, dat zeer verkwikkend werkt. Get. had er zelf een proef mede genomen. Hij liet het serum door den „scheikundige" zuiveren, om mogelijke schadelijke bestanddeelen te verwijderen. Uit besprekingen met den „scheikundige" kwam get. tot de conclusie, dat dezer zeer ontwikkeld en ter zake kundig was, waardoor hij hem zijn vertrouwen schonk.

De kantonrechter mr. L. J. BLIJDENSTEIN vond het vreemd, dat dr. S. met een ondeskundige werkte, inplaats van de geneesmiddelen in een apotheek te doen gereedmaken. Op die wijze worden praktijken als van beklagde in de hand gewerkt.

De ambtenaar O.M., mr. J. A. DE VISSER, merkte in zijn requisitoir op, dat er een streaming merkbaar is om de uitoefening der geneeskunde vrij te laten, getuige het adres van prof. VAN HAMEL c.s.

Waarschijnlijk zijn we echter nog verre van daar. Hij verheugde er zich over, dat hier een rechter zit, die de meening van prof. v. Hamel niet is toegedaan. Aan de hand van verschillende voorbeelden, betoogt spr., dat de Staat zoo noodig het individu tegen zichzelf moet beschermen. In den breede de feiten nagaande, concludeerde spr. dat het ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen is. Beklagde oefende wel degelijk een bedrijf uit.

Spr. heeft twee vragen opgeworpen, en wel deze: Is bekl. een redder der menschheid, of wel een gevaarlijk individu als zoovelen? Uit het getuigenverhoor is gebleken, dat wij te doen hebben met iemand, die op geraffineerde wijze de goegemeente geld uit den zak klopt en zelfs een patiënt

20 flesschen laat slikken, welker deugdelijkheid niet bewezen is. Wat de handeling van dr. S. betreft, spr. wil daarover geen oordeel vellen.

De zaak is n.l. niet een van dien getuige, doch van beklagde. Spr. meent, dat een strenge straf, dient te worden gevraagd en eischt een boete van f 400.

De verdediger, mr. REIJMER, had verschillende briefjes in het geding gebracht, waarin de verschillende ziekten der patiënten werden aangegeven, alsmede de te gebruiken geneesmiddelen. Pleiter betoogde aan de hand van verschillende attesten, dat het wettig en overtuigend bewijs niet geleverd is. Bekl. oefende geen bedrijf uit, doch was alleen verkooper. Spr. vergeleek zijn middelen met de Hoffmanndruppels en de Pinkpillen. Vreesde men, dat de middelen gevaarlijk waren, dan had men ze moeten onderzoeken. Van gevaar was echter niets gebleken. Mocht men meenen, dat er gevaarlijke handelingen gepleegd zijn, dan zijn die niet door bekl. maar door een ander geschied. Bekl. heeft nimmer een diagnose gesteld, hoe eenvoudig ook. Dit geschiedde steeds door dr. S. Daarom is deze zaak ook geheel verschillend aan overtredingen als waarvoor het Staphorster Boertje e.a. terecht stonden. Mocht de kantonrechter er anders over denken dan pleiter, dan vertrouwt deze dat een kleine boete zal worden opgelegd.

Vermeld dient nog, dat de samenwerking van dr. S. met den „scheikundige" sinds Juni verboden is, nadat de geneesheer een aanschrijving ontving van den Geneeskundigen Kring.

(N. v. d. D.).

HERHAALDE WAARSCHUWINGEN.

Dr. Retau's zelfbewaring. Dit schandelijk boek wordt nog voortdurend in onze Nederlandsche nieuwsbladen geadverteerd tot schade voor die bladen en tot schade voor de jongelieden, die zich tot koopen laten verlokken. De prijs van f 2 is hoog, maar de schade, die men daardoor in zijn beurs lijdt, is niets-beteekenend in vergelijking met het schromelijk nadeel dat de koper erdoor naar lichaam en geest kan ondervinden.

Eerst heeft men een angstvallige schildering van de onheilen, die kunnen voortspruiten uit sommige uitspattingen en kwade gewoonten; dit ware op zichzelf, als afschrikwekkend voorbeeld, misschien niet te misprijzen doch alles is met zulke schromelijke overdrijving voorgesteld en in zulke veel te schrille kleuren geteekend, dat den ongelukkige, die het leest, de wanhoop om het hart slaat. Wij kennen tal van personen die geheel en al radeloos zijn geworden door 't lezen van dit boek.

Maar op deze radeloosheid juist hebben de schrijvers het gemunt. De ware of vermeende lijders moeten zich in hunne handen werpen, zich voorstellende dat bij hen alleen heil en redding te vinden is. „Lees dit boek met opmerkzaamheid door" — staat er dan ook reeds in het begin — „en vindt gij, dat gij geneeskundige hulp noodig hebt, wendt u dan met vertrouwen tot ons. Gij zult zeker hulp vinden."

Die geneeskundige hulp wordt aangeboden door het zoogenaamd *Geneeskundig Bureau* te Leipzig, een geheel onbekend gezelschap, en bij de eerste aanmelding moet de lijder reeds zes gulden insluiten voor het consult en liefst nog onmiddellijk dezelve som voor geneesmiddelen.

Van een geneeskundige, die zich met de zaak inlaat, bemerkt men niets; een boekverkoopersfirma ontvangt en verzendt de correspondentie en de middelen worden uit een zoogenaamde apotheek toegezonden.

Omdat het getal speculanten op dit terrein sedert langen tijd *legio* is, en de hier bedoelde lijders met velen hunner natuurlijk hebben kennis gemaakt, zonder op den duur eenige gunstige uitwerking te ondervinden, zoo is het zaak hun wijs te maken, dat men zelf niet tot dat ras van bedriegers behoort.

Daarom eindigt het schandelijk boek met het volgende: „Ons hoofddoel is, de knoeiers en kwakzalvers, die in de bladen hunne onnutte geneesmiddelen „aanbieden of door bluffende aanprijzing schade-„lijke tincturen, pillen, poeders enz. voor enorme „sommen trachten te verkoopen, in hun schandelijk „handwerk te fnuiken en in plaats daarvan tot heil „der menschheid een rationeel, door duizende erva-„ringen deugdelijk gebleken geneesmiddel op deug-„delijke gronden ingang te doen vinden."

Welnu! de mannen, die dit schrijven, die de gulden, door de domme koopers van hun boek hun toegeezonden, lachende binnenstrijken zijn erger dan „kwakzalvers en knoeiers".

Ieder, die zegt, lijders per brief te kunnen behandelen is een bedrieger, en ieder, die zich aan hen vertrouwt, een dwaas!

Maandblad uitgegeven door de Vereeniging TEGEN DE KWAKZALVERIJ

onder Redactie van H. VAN GELDER.

Bestuur der Vereeniging: MR. P. W. DE KONING, Advocaat te Amsterdam, Voorzitter; MR. J. L. F. BÖHTLINGK, Substituut-Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Rotterdam; MR. A. A. CNOPIUS, Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te Winschoten; MR. A. VAN DER ELST, Ambtenaar van het O. M. bij het Kantongerecht te Leiden; Ds. F. C. FLEISOER, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk; C. NANNES GORTER, Journalist te Alkmaar; P. KEG Cz., Oud-Postdirecteur te Middelburg; MR. A. LINI, Advocaat te Amsterdam; J. VAN RIEL, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Geneesmiddelen te Amsterdam; DR. G. ROMIJN, Inspecteur van de Volksgezondheid te 's-Hertogenbosch; E. J. ABRAHAMS, Arts te Amsterdam, SECRETARIS-PENNINGMEESTER.

Ieder Lid ontvangt één Exemplaar van het Maandblad en heeft recht op hoogstens 10 Exemplaren ter gratis-verspreiding.

LID DER VEREENIGING is ieder die haar doel helpt bevorderen en een Contributie betaalt van f 3.—.

Adres voor de REDACTIE van het Maandblad bij den Redacteur, POSTSTEL 102 te Amsterdam; voor het BESTUUR DER VEREENIGING en voor AANGIFTE van LEDEN en ABONNÉ'S bij den Secretaris-Penningmeester E. J. ABRAHAMS, Arts, KEIZERSGRACHT 239, AMSTERDAM, bij wien ook losse exemplaren van het Maandblad moeten worden aangevraagd.

Geplaatste bijdragen en onderzoekingen van kwakzalversmiddelen en specialités worden desverlangd gehonoreerd.

Het nadrukken van artikelen uit dit blad is niet alleen geoorloofd doch wordt zelfs dringend verzoekt.

ABONNEMENTSPRIJS, Franco per post..... per jaar / 1.25

INHOUD.

Vereeniging tegen de kwakzalverij: Mededeelingen van het Bestuur.

Register van de in 35 jaar onderzochte middelen. Hoofdartikel. Samenstelling der middelen in 1915 onderzocht.

Berichten: C. Guldensteeden Egeling † — De „Christian Science” veroordeeld. — Zes en vijftig patentmiddelen in de Ver. Staten veroordeeld. — Een kwakzalver-hypnotiseur.

Mededeelingen van verschillenden aard: Naar aanleiding van het voorloopig verslag Hoofdstuk Justitie. — Sloan's liniment.

Ingezonden: De maatschappij Spiraea. Rechtszaken: Ammonia als pijnstillend middel. — Apothekers-assistente voor het kantongerecht. — Onbevoegd uitoefening der tandheelkunst. — Een homoeopaat veroordeeld. — Kantongerecht te Rotterdam.

Correspondentie.

Register op den 35sten jaargang van het Maandblad.

Vereeniging tegen de Kwakzalverij.

Mededeelingen van het Bestuur.

Belangrijk Bericht.

1 Januari 1915 verschijnt ons boek, bevattende de analyses die gedurende 35 jaar voor ons zijn verricht, voorzien van populaire bijschriften.

Het wordt een werkje van ongeveer 160 bladzijden, waarin men alles omtrent kwakzalversmiddelen zal kunnen vinden. Het Bestuur meent dat wel ieder lid dit werk in zijn bezit zal willen hebben en zal daarom in het Januarinummeer een postwissel insluiten, na welker toezending men dan het boek ontvangt.

De Secretaris Penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

Als leden hebben zich aangemeld:

Afdeling Groene Kruis te Bodegraven.

Afdeling Groene Kruis te Zuidbroek (Gr.)

de heer J. D. NINCK BLOK, Arts te Arnhem.

De Secretaris-Penningmeester,
E. J. ABRAHAMS.

Ogpaaf van de samenstelling der middelen vanwege de Vereeniging tegen de Kwakzalverij in 1915 onderzocht en in het Maandblad behandeld.

KIEFERMUNITION, behoorende bij de *Dialiti-Binde* is een destillaat uit dennennaalden (No. 3).

MLINHARDT'S HOOFDPIJNPASTILLES bestaan alleen uit *Antipyrine* (No. 8).

MLINHARDT'S INFLUENZA-TABLETTEN bevatten *zuavelzure chinine* en *salicylzure soda*. (No. 8).

MLINHARDT'S LANEERTABLETTEN bevatten *phenolphthaleïne* (No. 8).

MLINHARDT'S MAAGTABLETTEN bestaan in hoofdzaak uit *dubbelkoolzure soda* (No. 8).

MLINHARDT'S TRANSPIREERTABLETTEN bestaan uit 84 proc. *Salicylzure soda*, 6 proc. *dubbelkoolzure soda* en 10 proc. *zetmeel*, geparfumeerd met *lavendelolie*. (No. 8).

MLINHARDT'S ZENUWTABLETTEN zijn een mengsel van *broomkalium*, *broomnatrium* en *broomammonium*. (No. 7.)

PASTILLES LAXATIVES MIRATON. Pastilles wegende 1,420 gram en bestaande uit 87.7 proc. *suiker* met *vanille* gearomaliseerd, 10.5 proc. *phenolphthaleïne*, 0.8 proc. *ijzeroxyde* en verder *aardappelmeel*. (No. 8).

PILLEN VAN BIJSTERVERELD bevatten: *Extract en poeder van Gentiaanwrtel* en *ijzer*; dit laatste vermoedelijk als *crocus martis* (staalpoeder). (No. 4).

SAMARITER van *Sanitas*, een druppelapparaat bevattende ongeveer 2.5 C cM van een *Protargoloplossing* van 12 proc. (No. 11).

SAMARITER-CRÈME bestaat uit *Calomel* en *lanoline* (No. 11).

SPIRAEA. L. Een waterig aftreksel van de *moe-rasspiraea* (*Spiraea Ulmaria*). (No. 11).

VERSTERKINGSPILLEN van PROF. JANSON, bevatten *Lecithine*. (No. 11).

BERICHTEN.

C. Guldensteeden Egeling. †

Alweer is onze Vereeniging een oud-Voorzitter ontvallen; op 3 November overleed op 68jarigen leeftijd de heer CORNELIS GULDENSTEEDEN EGELING, oud-apotheker en wethouder te Zeist. In tal van betrekkingen heeft de overledene met zijn groote werkkracht gewoekerd en in het *Pharmaceutisch Weekblad* van 13 November heeft Prof. H. WEPERS BETTINK hulde gebracht aan zijne vele verdiensten op allerlei gebied in bewoordingen, waarvan wij, die den waardigen afgestorvene jaren lang als vriend mochten beschouwen, de waarde zoo volkomen konden beseffen.

Hier ter plaatse zij er op gewezen dat de heer EGELING Mr. ZEGERS VEECKENS in 1898 als Voorzitter onzer Vereeniging opvolgde, welke betrekking hij slechts kort vervulde, omdat hij het volgend jaar aan de beurt van aftreding als bestuurslid was en — volgens het toen bestaand reglement — niet kon worden herkozen.

Zoowel als Voorzitter, als als lid van het Bestuur, waarvan hij van 1889 tot 1899 deel uitmaakte, was hij een ijverig strijder voor onze zaak, die hij behartigde met een toewij-

ding zooals hij alles behartigde, waaraan hij zijne krachten wijdde.

Ook bij onze Vereeniging en bij vele harer leden zal zijne nagedachtenis in dankbare herinnering blijven.

De „Christian Science” veroordeeld. De Berlijnsche rechters hebben de beide aanhangsters der „Christian Science”, die door haar raadgevingen den dood veroorzaakten der actrices NUSCHA BUTZE en ALICE VON ARNAULD, veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf. NUSCHA BUTZE leed aan diabetes, en het is bekend, dat de zieken door zorgvuldige naleving van het voorgeschreven dieet, dat geheel persoonlijk is en door den geneesheer na vele proefnemingen wordt vastgesteld, van hun kwaal volstrekt geen last hebben. De aanhangers der „Christian Science” wisten NUSCHA BUTZE over te halen de voorschriften van den geneesheer in den wind te slaan, en zich alleen toe te vertrouwen aan haar behandeling, die den dood der lijderees ten gevolge had.

ALICE VON ARNAULD leed aan een besmettelijke huidziekte, waarvoor zij in het gasthuis te Charlottenburg behandeld was geweest. Ook zij kwam in handen van de „Christian Scientists”, die haar de verdere toepassing van geneeskundige hulp ontrieden. Met het gevolg, dat ALICE VON ARNAULD kort daarop onder hevige pijnen stierf. Bij de behandeling van deze zaak die meer dan een week geduurd heeft, werd de „Christian Science” breedvoerig besproken. Een aantal deskundigen werden gehoord. En de rechtbank sprak het schuldig uit met veroordeeling der beide beklagden tot zes maanden gevangenisstraf. (Alg. Handelsbl.)

Zes en vijftig patentmiddelen veroordeeld. Het departement van Landbouw der Vereenigde Staten deelt mede, dat, op grond van de novelle van SHERLEY tot de wet op de voedings- en geneesmiddelen, tegen vervaardigers van 56 middelen een vervolging is ingesteld, wegens bedriegelijke en leugenachtige aanprijzing, wat betreft de geneeskundige werking dier middelen. Vijf en twintig fabrikanten zijn voor den strafrechter gedaagd en 31 geneesmiddelen zijn in beslag genomen. De middelen waren aanbevolen voor verschillende ziekten, van tuberculose, pokken en diphterie tot hoest, koudvatten en ziekten der behaarde hoofdhoofd. Behalve deze middelen, die in verschillende Staten werden verkocht, zijn er nog een aantal voor de rechtbanken van bepaalde staten gebracht. De ambtenaren, belast met de uitvoering van den Food and Drug Act, zijn van oordeel, dat deze met kracht moet worden toegepast. (T. v. G.)

Een brutale. Een hypnotiseur uit Breslau stond voor een rechtbank in Adalnu terecht wegens het onbevoegd uitoefenen van geneeskunde. Tijdens de behandeling van deze zaak had hij de brutaliteit te trachten zijn rechters te hypnotiseren, zodat de zitting moest worden opgeheven. Opdat hij hetzelfde ook niet bij de getuigen zou beproeven, werd hij bij de verdere behandeling van de zaak, uit de gerechtszaal verwijderd. (Nieuwe Ct.)

MEDEDEELINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Naar aanleiding van het voorloopig verslag omtrent het Hoofdstuk Justitie van de Staatsbegroting 1916.

Met genoegen lezen wij in dit verslag de volgende opmerking:

„Men meende dat ten onrechte strafvervolgingen uitblijven ten aanzien van advertentiën als die betreffende: geheime ziekten, enz., en waarin prijscouranten en inlichtingen tegen toezending van 10 c.s. postzegels worden aanbevolen door de Mij Noorderpost, terwijl men, wanneer men die postzegels toezendt, een prijscourant ontving waarin allerlei anti-conceptionele middelen worden aanbevolen.”

‘t Is gelukkig dat eindelijk eens de aandacht gevestigd wordt op het optreden van verschillende winkels, die maar (wij schreven het pas in ons vorig no.) brutaal weg, in het openbaar mededeelen, dat zij zich niet storen aan de bepalingen van de Geneeskundige en andere wetten. Wij wezen o.a. op de verschillende winkels van *Sanitas*: wij kunnen er verder bij noemen de Mij „De Noorderpost” en het *Palais de Spécialité’s*, o.a. gevestigd Paleisstraat 12 te Amsterdam. *Kawasan* 25350. *Kawamir*. *Versterkingspillen* van Prof. JANSOY het zijn allen middelen tegen z.g. geheime ziekten, die wij, uit den aard der zaak, niet in ons blad uitvoerig kunnen behandelen, maar waarvan de aanbieding, dagelijks in onze couranten, een groot gevaar voor de samenleving oplevert. Wij moeten nog even terugkomen op wat wij in ons Novembernummer schreven. De meeste van die middelen bevatten inderdaad geneesmiddelen die somwijlen, bij bepaalde ongesteldheden, door geneesheeren worden aangewend maar die bij andere gevallen, door den leek niet te onderscheiden, bij tal van lijders hoogst nadeelig kunnen werken; de kwalen en de nadeelige gevolgen, waartegen zij worden aangevolen behooren grootendeels tot die, waarvan de juiste aard slechts door een deskundig onderzoek met zekerheid kan worden vastgesteld. Alléén dit onderzoek kan de methode bepalen, waarop genezing of voorkoming met vrucht is te beproeven en zeker zullen daarbij gevallen voor den dag komen, waar bij het gebruik van de middelen, hierboven genoemd, met beslistheid is af te keuren. Menigeen zal zich, door aan de raadgevingen van onbevoegden gehoor te geven, aan groot gevaar blootstellen.

Dat dit gevaar niet denkbeeldig is, zal menig medicus uit zijn praktijk kunnen getuigen, zoodat het eindelijk hoog tijd wordt, dat daar tegen met kracht wordt opgetreden.

Dat dit ook door sommige kamerleden gevoeld wordt moge, behalve uit de aangehaalde zinsnede uit het voorloopig verslag *misschien* ook blijken, uit de volgende regels, iets verder in dit verslag voorkomende:

„De klacht werd wederom geuit dat sommige ambtenaren van het Openbaar Ministerie, op grond dat zij met ander werk ruimschoots bezet zijn, veel te slap optreden tegen overtredingen van sociale wetten, als de Arbeidswet en de Veiligheidswet.”

Vermoedelijk zullen de klagers de Geneeskundige wetten ook hieronder bedoeld hebben, al staat het er juist niet bij. Het *kon* er o.i. best bijstaan; wij hebben er al zoo dikwijls over geklaagd dat, behoudens enkele uitzonderingen, de overtreders van de wet, regelende de uitoefening der artseneerbereidkunst, zoo zelden vervolgd worden, niettegenstaande deze in het openbaar aankondigen, het zelfs dag in dag uit in de bladen uitbazunen, dat zij in ‘t geheel geen rekenschap houden met de betreffende wetsbepalingen.

Wij willen toch niet aannemen dat de advertentiën van *Sanitas*, *De Noorderpost*, en van het *Palais de Spécialité’s* niet onder oogen komen van hen, die met de vervolging van wetsovertredingen belast zijn.

Nadat het bovenstaande gezet was, lezen wij in de Memorie van Antwoord het volgende betreffende de aangehaalde zinsneden in het voorloopig verslag:

„De in het voorloopig verslag bedoelde advertentiën in verband met art. 451 ter Wetb. van Strafrecht (betreffende voor de eerbaarheid aanstootelijke vertooningen enz. Red.) zullen wan-

neer er termen tot vervolging bestaan zeker worde vervolgd. Bij den minister bestaat eenige bedenking een wijziging van het nog zoo kort vigerende artikel ter hand te nemen. Desniettemin zal hij gaarne zijn aandacht schenken aan eenig in concreten vorm neergelegd denkbeeld om ontduiking te voorkomen.

„De minister is bereid de klacht over slappe uitvoering van sociale wetten onder de aandacht van justitieele autoriteiten te brengen, onder aansporing, het gewicht der beschermde sociale belangen niet te onderschatten.”

Sloan's liniment.

Van verschillende zijden werd ons om inlichtingen naar dit middel, (dat wij reeds vier jaar geleden besproken hebben) gevraagd. Er schijnt weer reclame voor deze kwakzalverij te worden gemaakt, weshalve wij het niet onnoodig vinden uit vroegere jaargangen iets daaromtrent over te nemen:

Dit smeersel wordt aanbevolen als een „vertroubaar middel tegen Rhumatisme, Ruppepijn, Vliegende Jicht, Heupjicht Stijve Gewrichten, Verhoudheden op Borst en Longen, Keelpijn, Schorheid, Kneuzingen, Steken van Insekten, Verstuikingen enz.”

Zóó staat er op de bijgevoegde gebruiksaanwijzing terwijl, volgens het opschrift op het fleschje, het ook nog goede diensten bewijst bij aamborstigheid, gezwellen, brandwonden en tandpijn.

Zooals te verwachten was onderscheidt *Sloan's smeersel* zich in hoofdzaak niet van al die smeerseltjes, die sinds jaar en dag met zooveel ophef als uitstekend worden aangekondigd. *Cajuputiolie* en *terpentijnolie* maken het hoofdbestanddeel uit, dus zeer bekende stoffen, die al sedert onheuglijke tijden als smeermiddel bij reumatiek worden aangewend, die somwijlen verlichting geven, maar door niemand als een *afdoend* middel worden beschouwd.

De als bereider genoemde Amerikaan, Dr. EARL S.SLOAN wil nu zijn middel als iets zeer bijzonders laten doorgaan en dat is ‘t niet zooals wij zagen. Best mogelijk, dat bij de aanwending, vooral in het begin, eenige verzachting en vermindering van pijn wordt waargenomen maar daarvoor behoef men, zooals gezegd, geen hulp bij *Sloan* te zoeken. En toch zal er menigen inloopen: dat is juist de *truc* van het proeffleschje, dat *gratis* wordt aangeboden. Een lijder aan reumatiek het middel aanwendende, heeft groote kans, dat zijne pijnen *tijdelijk* verminderen. Conclusie: het middel helpt, dus raar aankopen en het gebruiken... en het doel van den verkooper is bereikt. Dat het middel op den duur geen baat geeft, dat, tijdens het gebruik, het raadplegen van een bevoegd geneesheer en het aanwenden van *doelmatige hulpmiddelen* achterwege blijft, is *zijn* zaak niet, maar *onze* zaak wel; wij waarschuwen met alle kracht om zich niet door een voorloopig succes op het dwaalspoor te laten brengen.

Wij waarschuwen nog tegen iets anders. Op het doosje, waarin het monsterfleschje gepakt is, lezen wij:

„Eenige druppels op een beetje suiker gegoten zal een pijnlijke hoest stillen.” „Tegen krampspijnen of koliek neem 6 of 10 druppels, met suiker vermengd in.”

Deze raadgevingen zijn schandelijk. Gevaar voor den verbruiker is hier niet buitengesloten.

Dat ook bij uitwendig gebruik gevaar niet is buitengesloten bewijst een Ingezonden Stuk in ons Maandblad van December 1911. De heer A. MOGENDORFF, arts te Amsterdam, schrijft daarin o.m. het volgende:

„Mejuffr. de R. alhier had tandpijn. Haar dochter gaf haar ‘t fleschje SLOAN's liniment dat ze weer van een ander gekregen had. Een paar keer deed juffrouw de R. er eenige druppels van op een watje tegen de zeere tand. De juffrouw, die te voren behalve haar tandpijn gezond was, kreeg toen plotseling binnen een paar uur de volgende verschijnselen, door mij persoonlijk geconstateerd:

Een hevig, over ‘t geheele lichaam verspreid, jeukend uitslag, waardoor ‘t gelaat, de oogen en lippen monsterachtig opzwellen. ‘t Gelaat was daarbij paars; de juffrouw, hevig benauwd, raakte telkens bewusteloos, terwijl de polsslag niet voelbaar was; de ontlasting liep haar in bed af; zij maakte voortdurend braakbewegin-

gen, daarbij had ze hevige buik- en maagpijn; voeten en neus waren ijskoud; patiënte loosde slechts weinig urine, die bij onderzoek blijk gaf, dat ook de nieren niet geheel in orde waren. Na eenige uren ging zij braken en brackte nog 24 uur later. Onder een zorgvuldige behandeling herstelde patiënte gelukkig na eenige dagen.

Dat hier geen andere oorzaak, als bedorven spijs of drank, schuld kon hebben, blijkt wel daaruit, dat de man en de tien kinderen geen verschijnselen vertoonden. De juffrouw had ook verder geen dingen gebruikt, die in de verste verte de oorzaak konden zijn en daar het geheele beeld een frappante acute vergiftigingstoestand was, zonder eenigen twijfel, kan dus niets en niemand anders dan ‘t genoemde heerlijke fleschje de schuldige zijn geweest!

INGEZONDEN.

Geachte Redactie.

Naar aanleiding van ‘t stukje over de *Maatschappij Spiraea* in ‘t Novembernummer kan ik U nog ‘t volgende mededeelen:

De zieken worden naar deze Mij. verwezen door Mej. Ooms (specialiste? voor suikerziekte, tering, nierziekte en kanker), in de *Watergraafsmeer*, welke hare kennis ontleend heeft aan het feit dat haar vader een goed middel kende tegen de tuberculose der koe. Na vaders dood paste zij ‘t middel op de lijdende menschheid toe.

Mej. Ooms is hier bij een mijner patienten geweest met cavernen in beide longen en tuberculose der larynx. Onze diagnose was fout, de kwaal zat niet *in* maar *om* de long en zij voorspelde volledige beterschap (pat. overleed inmiddels half September) wanneer ze gebruik maakte van de *Spiraea* medicijnen en dito gorgeldrank. De ouders van patiënte zijn nog zoo overtuigd van de kunde van Ooms, dat zij er beiden onder behandeling zijn, de een voor nier-, de ander voor galstenen.

Een tweede patient met lupus der rechtergezichtshelft heeft ook haar advies ingeroepen en kreeg toen 2 flacons ieder à 75 cts.

Op de flacons een verschillend gekleurd etiket, de een was om in te nemen, de ander om uitwendig de aangedane deelen te betten. Resultaat: verergering der kwaal. In de Beemster oefent ze zeer veel haar praktijken uit, voor zooverre mij bekend met geen gunstig resultaat.

Gij kunt de beide gevallen, wat mij betreft, wel in ‘t Maandblad opnemen.

Hoogachtend

L.

Onder dankbetuiging voor bovenstaande mededeeling, houden wij ons zeer aanbevolen voor kennismaking van ervaringen door andere medici opgedaan.

(RED.)

RECHTSZAKEN.

Schuld misdrijf.

Voor de Vierde Kamer der Rechtbank te Amsterdam heeft terecht gestaan de tandtechnicus HYMAN SWAAP wonende Sarphatistraat 3, beklagd van het veroorzaken van letsel door schuld.

Volgens de dagvaarding heeft verdachte op 13 Januari 1915 in perceel Sarphatistraat 3 te Amsterdam, zonder de wettelijke bevoegdheid te bezitten tot de uitoefening der tandheelkunst, bij SARA LEVIN, die zich onder zijn behandeling had gesteld voor tandheelkundige hulp, in de rechterbovenkaak een tand en twee kiezen, althans eenige tanden of kiezen, getrokken.

Vóór echter tot het trekken over te gaan heeft hij tot het teveegbrengen van plaatselijke gevoelloosheid, telkens in het tandvleesch van de rechterbovenkaak van die vrouw, een injectie gegeven, voor welke injecties hij in schuldige roekeloosheid en met grof verzuim van de in deze geboden nauwkeurigheid en voorzichtigheid heeft gebruik gemaakt in plaats van een in de tandheelkunst daarvoor gebruikelijk middel, van ammonia liquida, althans van een stof waardoor het versterf van het tandvleesch en het daaronder liggende been werd opgewekt.

Door het toebrengen van deze injecties is in de bovenkaakstreek een ernstige en hoogst pijnlijke ontsteking opgetreden.

Ten gevolge van bovenbedoelde inspuitingen en de daardoor teweeggebrachte ontsteking en pijn, heeft zich bij genoemde vrouw een functioneel zenuwlijden ontwikkeld, zich uitend in een belangrijk verminderde gezichtscherpte op het rechteroog en een zeer sterke inenging van het gezichtsveld ter rechterzijde, een rechtszijdige verlamming van de spieren der onderste en bovenste ledematen en een sterke afname van het tastgevoel en het verlies van de pijngewaarwordingen over de rechterzijde en over het rechtergedeelte van de borst, buik en rug.

Door de aldus ontstane en aan de schuld van verdachte te wijten ziekte en zwaar lichamelijke letsel is genoemde SARA LEVIN gedurende geruimen tijd verhinderd geweest haar beroepsbezigheden van pensionhoudster of althans verpleegster uit te oefenen.

Er werden acht getuigen en deskundigen in deze zaak gehoord.

De heer C. J. VAN LEDDEN HULSEBOSCH, als deskundige gehoord, verklaarde dat de vloeistof, ammonia liquida (z.g. vliegende geest) was.

Getuige SARA LEVIN verklaarde, dat zij een paar dagen vóór Woensdag 13 Januari 1915 last van kiespijn had. Daar haar eigen tandarts haar eerst Zaterdag kon ontvangen, begaf zij zich naar Sarphatistraat 3, waar zij een ouden heer en beklagde aantrof. Beklaagde onderzocht haar gebit en getuige stelde de bestelling van een kunstgebit in het vooruitzicht, zoo zij goed behandeld werd.

Nadat beklagde haar gebit had onderzocht verzocht getuige om een inspuiting met cocaïne.

„O ik heb iets veel beters dan cocaïne voor u”, zeide beklagde, die vervolgens een flesch met een kleurlooze vloeistof van een achter hem staand tafeltje nam en een deel van den inhoud op een bakje uitstortte. Getuige zag toen van de vloeistof damp uitslaan.

Beklaagde spoot haar vervolgens met de vloeistof in, maar de pijn bleef aanhouden.

„t Duurt altijd twintig minuten vóór het gevoelloos is,” zeide de beklagde.

Nadat de tand en twee kiezen getrokken waren, diende beklagde weer een injectie toe en wilde hij tot het trekken van nog een kies overgaan maar getuige had er toen genoeg van.

Daar de mond van getuige bleef bloeden en pijn bleef doen, gaf de oude heer, die bij beklagde in het vertrek was, een mondspoeling aan getuige. Hij verzocht haar nog 's middags terug te komen, zoo het bloeden niet ophield. Twee maal is getuige dien dag nog bij beklagde geweest, om 7 uur 's avonds voor het laatst. De oude heer gaf haar toen een gereed gemaakt medicament, waarmede ook gespoeld moest worden. De pijn verminderde echter niet. Den volgenden dag bleef getuige te bed en 's avonds verscheen ten harent dr. J. A. ABAS, die zij had laten ontbieden. Dr. ABAS zeide dat zij moest blijven spelen met het medicament, dat zij reeds had. Den daaropvolgenden dag, 15 Januari, kon getuige de armen en beenen niet meer bewegen.

Gedurende 7½ à 8 maanden heeft zij noch kunnen staan noch kunnen zitten. Haar rechterarm en rechterbeen waren verlamd. Met het rechteroog kan zij op het oogenblik nog niet zien. Drie maanden lang was zij bedlegerig. Thans kan zij zitten en staan, maar niet lang. Een stuk van de kaak is ook weg.

Uitdrukkelijk hield getuige vol dat beklagde en niet de oude heer de getuige behandeld heeft. Beklaagde verklaart desgevraagd, dat hij tandtechniker is en geneerle examen gedaan heeft. Zijn werkzaamheden bestaan in het maken van kunstgebitten. Zijn 73-jarige vader is tandmeester. Beklaagde geeft toe tweemaal wegens onbevoegde uitoefening der tandheekkunde te zijn veroordeeld, eens in 1906 en eens in 1910. Een andere maal heeft hij een vervolging voorkomen door de hoogste boete te betalen.

Volgens beklagde werd mej. LEVIN door zijn vader ontvangen. Zijn vader liet beklagde roepen om hem te assisteren. Zijn vader was het die mej. LEVIN onderzocht, die de inspuitingen verrichtte en die haar een tand en twee kiezen trok, nadat zijn vader de instrumenten steriel gemaakt had. Volgens beklagde is niet met ammonia liquida ingespoten, maar met in kokend water opgeloste alpin, afkomstig van alpintabletjes.

Volgens beklagde heeft mej. LEVIN niet twintig minuten, maar slechts vijf minuten moeten wachten tot de kaak gevoelloos was. Zij heeft ook volgens hem niet meer bliken van pijn gegeven dan een gewone patiënt. Ook heeft, deelde beklagde mede, zijn vader dadelijk gezegd, dat er in de kaak van mej. LEVIN een ontsteking was.

President mr. VAN WOUDEBERG HAMSTRA maakt beklagde opmerkelijk op zijn verschillende opgaven in deze zaak afgelegd.

Bij de politie zeide beklagde dat er in de tabletjes 2 à 3% cocaïne zat, en dat geen andere stof is gebruikt. Ook vertelde hij aan de politie, dat zijn vader, de injecties heeft gegeven.

Aan den broeder van mej. LEVIN heeft de vader van beklagde voorgesteld om de zaak uit de wereld te helpen met een schadeloosstelling aan mej. LEVIN van f 300, benevens een vergoeding der verplegingskosten. De vader van beklagde heeft bij de gelegenheid verklaard, dat zijn zoon de injecties verricht had met cocaïne, en beklagde heeft destijds aan den broeder van mej. LEVIN erkend, dat hij alpintabletjes bij de inspuiting had gebezigd.

Voorts merkte de president op, dat de vader van beklagde aan dr. ABAS in het belang van haar behandeling, heeft verklaard, dat bij vergissing ammonia liquida is gegeven.

Beklaagde blijft bij de opgaven, die hij thans gedaan heeft. Hij erkent dat er wel 'n fleschje ammonia liquida in de buurt stond, doch er kan geen vergissing mee hebben plaats gehad. Voor zoover hij weet is het niet gebruikt om de juffrouw bij te helpen.

Dr. J. A. ABAS, die mej. S. LEVIN behandelde, beschreef deze als een gezond, doch zenuwachtig meisje. Half Januari werd hij bij haar geroepen. Eerst dacht hij aan een gewone ontsteking. Getuige bevestigt, dat bekl's vader hem een paar dagen na het voorgevallene verteld had, dat bij vergissing met ammonia liquida was ingespoten. Tot en met Juni is mej. LEVIN bedlegerig geweest. Thans loopt zij, maar zij sleept nog met het rechterbeen. Ook de kracht van haar rechterarm heeft zij nog niet. Met het rechteroog kan zij nog niet zien.

Drs. K. H. BOUMAN en H. J. H. SCHOON werden als deskundigen gehoord. Volgens hen is het letsel, dat mej. LEVIN heeft gekregen, veroorzaakt door de inspuitingen met een stof, waardoor het versterf van het tandvleesch en het daaronder liggende been werd opgewekt.

De deskundigen antwoordden op vragen van den verdediger mr. B. E. ASSCHER, dat er geen reden is om in dezen aan een hysterischen aangeleg van het slachtoffer te denken. Dat er een regelmatigheid is gebeurd, blijkt h. i. uit de versterfing van het tandvleesch.

De heer J. H. QUANJER, inspecteur van politie, verklaarde dat beklagde's vader hem had gezegd, dat zijn zoon de inspuitingen had verricht met cocaïne terwijl de beklagde zeide dat hij met alpin had ingespoten. Bij een later verhoor is beklagde op zijn verklaring teruggekomen en zei hij, dat zijn vader de inspuiting had verricht.

De heer L. LEVIN, sjochet-snijder, de broeder van mej. S. LEVIN verklaarde op verzoek van een zuster van beklagde naar beklagde's vader te zijn gegaan. Deze stelde hem voor f 300 voor zijn zuster aan te nemen, opdat hij buiten aanraking met de justitie zou blijven. De vader verklaarde toen, dat ingespoten was met ammonia liquida en dat het toedienen van een tegengif niet mogelijk was daar dit het bloed zou doen stollen. Met cocaïne kon daarom niet ingespoten zijn, omdat cocaïne geen vervreting van het tandvleesch kan veroorzaken. De beklagde echter verklaarde de dat er met cocaïne is ingespoten.

Getuige verzocht daarop beklagde en zijn vader te zijnen huize te komen. Daar stelde getuigen hun eenige vragen. De vader antwoordde de kiezen te hebben getrokken en dat hij de injecties had gegeven met cocaïne. De zoon had die antwoorden bevestigd.

De heer QUANJER had zich zoo opgesteld, dat hij het gesprek hooren kon.

Het O. M., Mr. JORISSEN, heeft weinig schuld misdrijven ontmoet, waarbij het hem zoo weinig zwaar viel, tot vervolging over te gaan. De meeste schuld misdrijven toch zijn gepleegd onder dergelijke omstandigheden, dat ze ook door ons

zouden kunnen zijn gepleegd, want ieder onzer is wel eens roekeloos. Beklaagde is echter, hoewel herhaaldelijk gevaarschuwde, voortgegaan met het onbevoegd uitoefenen van de tandheekkunde. Beklaagde is daarvoor indertijd met f 300 boete gestraft, doch het bedrijf van beklagde was te winstgevend om door een dergelijke boete te worden afgeschrikt. Zoodoende heeft men moeten wachten tot het kalf verdrongen is. Spr. noemt de handelingen van beklagde verschrikkelijk, afschuwelijk. Ook de cynische houding van bekl stelt hij in het licht. Lichtpunt is alleen dat bekl's vader dr. ABAS waarschuwde. Eisch: zes maanden gevangenisstraf.

Mr. B. A. ASSCHER, de verdediger acht een vergissing als hier begaan is, iets wat den bekwaaamsten operateur kan overkomen. Daarom protestteer hij, dat tegen bekl. stemming wordt gemaakt door zijn onbevoegdheid op den voorgrond te stellen.

Een woord van hulde brengt pl. aan den steller van de dagvaarding, die deze zoo inrichtte dat ze niet ingewikkeld en duister is.

Niettemin heeft pl. drie fundamentele bezwaren tegen de dagvaarding:

1°. zij vermeldt niet waarin de onnauwkeurigheid en de schuldige roekeloosheid van bekl. bestaat; 2°. onder zwaar lichamelijke letsel moet men verstaan letsel van blijvend nadeelig gevolg; 3°. lichamelijke letsel is niet ten laste gelegd.

Door wie is de injectie verricht? Beklaagde nam de schuld op zich, teneinde den heer LEVIN te bevredigen. De heer LEVIN wilde de zaak niet voor f 300.— afmaken. Waarom niet? Omdat hij f 30.000 wilde hebben. Dan was men bereid om anderen aan een ervaring bloot te stellen als mej. LEVIN heeft opgedaan.

Dat beklagde de injectie zou hebben gered gemaakt, wordt noch door den vader noch door den beklagde toegegeven; het wordt alleen door mej. LEVIN verklaard.

Dat de injectie met pijn gepaard ging, brengt niet mede, dat ammonia liquida is gebruikt. Ook met water-inspuiting kan die pijn veroorzaakt worden. Ware ammonia liquida gebezigd dan zou dit onmiddellijk door den reuk zijn verdragen. Uit het feit dat beklagde het water voor zijn vader heeft warm gemaakt, volgt dat een alpin-oplossing is gebruikt, want alleen daarvoor is warm water noodig. Die alpintabletten kunnen buiten de schuld van de gebruikers van ondegdelijke samenstelling geweest zijn. Maar dan vervalt de schuldige roekeloosheid.

Volgens pleiter heeft hier plaats gehad een psychisch trauma, vallende buiten de strafwet, die alleen een fysiek trauma kent.

Pl. concludeert tot ontslag van rechtsvervolging, subsidiair tot het uitspreken van een non liquet.

Na re- en dupliek werd de uitspraak bepaald op 18 November. Toen werd bekl. veroordeeld tot zes maanden hechtenis.

(Alq. Handelsbl.)

Apothekers-assistente voor het kantongerecht.

Door den kantonrechter te Utrecht is J. E. J. H., te Zeist op 19 Nov. 1915 veroordeeld tot een geldboete van f 200.—, subs. 40 dagen hechtenis, wegens het onbevoegd afleveren van een in lijst C genoemd geneesmiddel (afgeleverd is 5 c.M³ van een aftreksel bereid met behulp van minder dan 100 gram hydrastiswortel). Dit aftreksel werd te Zeist gebruikt als abortivum en eenige vrouwen hadden dit met gunstig (!) resultaat gebruikt.

Onbevoegde uitoefening der tandheekkunst.

De rechtbank te Middelburg heeft uitspraak gedaan in de zaak tegen P. B. 26 jaar, te Middelburg, zich noemende dentist, die door den kantonrechter te Middelburg wegens het onbevoegd uitoefenen van de tandheekkunde was veroordeeld tot 2 x f 100 boete, subs. 2 x 20 dagen hechtenis. De rechtbank verminderde de straf tot 2 x f 10 boete of 2 x 2 dagen hechtenis. (N. Rott. Ct.)

Een homoeopaat veroordeeld.

Voor het kantongerecht te Utrecht is tegen R. H. (Haverhoek?) aldaar, beklagde van zonder geneeskundige bevoegdheid te bezitten, een bord aan zijn woning te hebben met het opschrift

„Homoeophaat”, een straf geëischt van f 200, subs. 40 dagen hechtenis.

Bekl. had met opzet „homoeophaat” gesteld, in plaats van homoeopaat. De ambtenaar van het O. M. nam echter aan, dat hier een opzettelijke woordverminking in het spel was met de bedoeling, toch den indruk te geven van de uitoefening van de homoeopatische geneeswijze.

Uitspraak 3 December. (N. Rott. Ct.)

Kantongerecht te Rotterdam.

W. v. L., gesch. vrouw J. A. K., is wegens het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunde, overeenkomstig den eisch, veroordeeld tot f 300 boete subsidiair 60 dagen hechtenis. (N. Rott. Ct.)

CORRESPONDENTIE

J. de H. te Z. De Galdrank van Dr. van Praag is geen kwakzalversmiddel. Hij bestaat uit een waterig, alkalisch aftreksel van rhabarber- en jalappewortel, waarin suiker is opgelost en waaraan Oranjeschiltinctuur is toegevoegd.

A. G. te M. Uit het u toegezondene zal het u duidelijk zijn geworden, dat Akker's Abdiestroop een echt kwakzalversmiddel is.

J. M. te A. Blindenzorg in dank ontvangen.

A. J. v. H. te 's-G. Wij betuigen u onzen dank voor het gezonden „Koloniaal Nieuws- en Advertentieblad Suriname”. 't Is bar, zooveel kwakzalvers-advertenties daarin worden aangetroffen. Wij komen er op terug.

C. N. G. te A. Tot onze spijt te laat voor dit no. ontvangen; dus in 't volgende.

Register op den vijf en dertigsten jaargang van het Maandblad.

(De cijfers geven het nummer van het Maandblad aan. Ber. beteekent: Berichten, Boekbesch. Boekbeschuwing, Corr. Correspondentie, H. W. Herhaalde waarschuwingen, Ingez. Ingezonden en R. Rechtszaken.)

Aambeien, Van Vleck's methode	1
Abdiestroop van Akker	5-12
Akker's abdiestroop	5-12
Akker's advertenties en de Haagsche Post	5
Amerika. Medische detective in —	6
Ammonia als pijnstillend middel	R. 12
Amsterdammers. De — Kwakzalvers-advertenties in —	Ber. 1
Antiépileptique Uten	H. W. 3
Apothekers-assistente voor het Kantongerecht	R. 12
Apothekerswet. Herziening der —	2, 3, 4, 10, 11
Artsenijbereidkunst. Onbevoegde uitoefening der —	R. 1, 2, 12
„ Wetsontwerp, herziening	2, 3, 4, 10, 11
Asthma-middelen van Dr. Daams.	Corr. 10
Begrip. Het — van kwakzalver	8
Belasting op patentmiddelen en de oorlog	Ber. 11
Bepalingen uit vroegere dagen	6
Bergsma. Een teringgenezer	R. 7
Bewijs. Het construeeren van het — bij kwakzalverij	3, 4
Bladen zonder kwakzalversadvertenties	6, 7, 8
Bleeker. Een gewezen —	R. 2, 3
Bloedvergiftiging na het gebruik van kloosterbalsem	Ber. 5
Boekbeschuwing:	
Dr. A. Binnerts: Het gehoor	3
Boertje van Staphorst	R. 2, 3, 7
Boom's maagpoeder	H. W. 5
Breakfast-tea. English —	5
Bruinsma, Dr. G. W. Overleden	1
Bijsterveld, van — Pillen van —	4
Congres voor openbare gezondheidsregeling. Praeadvies in zake de Apothekerswet	Ber. 8
Congres voor openbare gezondheidsregeling. Verslag —	Ber. 10
Daam's asthmamiddelen	Corr. 10
Dagen. Bepalingen uit vroegere —	6
Dallmann's Kola-pastilles	4
Deskundige. Een —	R. 1
Detective. Medische — in Amerika	6
Dialith-Binde	3
Doctor honoris causa	9
Doel. Ons —	6
Dokter en „scheikundige”	R. 11
Duitschland. Bestrijding van geheimmiddelen	Ber. 1
„ Omzet	1
„ Waarschuwing tegen huismiddeltjes	10
Damon's Santalparels	10

Engeland. Belasting op verpakte geneesmiddelen	Ber. 11
„ Toezicht op massage-inrichtingen	11
English Breakfast Tea	5
Epidemie en kwakzalverij	1
Eureka.	H. W. 4
Fistelboer. De —	R. 3, 4
Fistelpot. De — van Klaas Ursem	H. W. 4
Foster's middelen	8
Freed. Miss — Een waterdiët	9 R. 6
Gebedsgenezing	Ber. 9, 12
Geheimmiddelen	7
„ Bestrijding in Duitschland	Ber. 1
„ of kwakzalversmiddelen	4
„ Omzet in Duitschland	Ber. 1
„ Uit de geschiedenis der —	8
Gehoor. Het — door W. A. Binnerts	Boekbesch. 3
Geneeskunst. Onbevoegde uitoefening der —	R. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12
Geneesmiddelen. Toch kwakzalversmiddelen	8
Geschiedenis der geheimmiddelen. Uit de —	5
Graaf de Saint-Germain	Feuilleton 8
Granuline	0, 11, R. 1, 2
Groene en Witte Kruis tegen de kwakzalverij	3
Guldensteeden Egelting, C. overleden	Ber. 12
Guyot. Teercapsules van —	H. W. 3
Haagsche Post en Akker's advertenties	5
„ en de kwakzalvers-advertenties	6
Haas, Prof. de —	R. 2, 4
„ „ — Zoon van?	7 „ 7
Hagenaar. Een gewezen bleeker	2
Herziening Apothekerswet	2, 3, 4, 10, 11
Homoeopaat veroordeeld	R. 12
Hongerlijden en kwakzalverij	9
Huismiddeltjes. Waarschuwing tegen —	Ber. 10
Janson's versterkingspillen	11
Jasinski. Mevrouw	Ber. 10
Justitie. Voorloopig verslag	12
Kankervraagstuk. Het —	Ber. 9
Kloosterbalsem. Bloedvergiftiging na het gebruik van —	Ber. 5
Kola-pastilles van Dallmann	Corr. 4
Kooima, L. Nog een wonderdokter	R. 8
Kruidenstroop. Schadelijke —	3
Kwakzalver. Het begrip van —	8
Kwakzalver hypnotiseur	Ber. 12
„ ontmaskerd	Ber. 10
„ te Wisch	9
Kwakzalvers. beroemde (Graaf de Saint Germain)	Feuilleton 5
„ Een gevaar voor de samenleving en het legerbestuur	Ber. 2
„ en ministerie van openbare gezondheid in Engeland	5
„ proces. Een —	5
Kwakzalvers-advertenties. Bladen zonder —	6, 7, 8
„ en De Haagsche Post	5, 6
„ en Pers	6
„ en de „Amsterdammers”	Ber. 1
Kwakzalversmiddelen, alhoewel geneesmiddelen	8
„ of geheimmiddelen	4
Kwakzalverij	3
„ Een goed zaakje	Ber. 9
„ Een nieuwe — Schutz-brieven	4
„ en epidemie	1
„ en het Groene en Witte Kruis	3
„ en hongerslijden	9
„ gevaarlijk in oorlogstijd	1
„ het construeeren van het bewijs bij —	3, 4
„ lezing over	Ber. 4
„ Militaire bestrijding	7
Leiden. Wonderdokters te —	2
Maagpoeder van Boom	H. W. 5
Massage-inrichtingen Toezicht in Engeland	Ber. 11
Middelen in 1915 onderzocht	12
Miraton's pastilles laxatives	8
Moeder Seigel's middelen	7
Mot, Jacob. Weer een slachtoffer	9
Mijnhardt's hoofdpijnpastilles	8
„ influenzatabletten	8
„ lazeertabletten	8
„ maagtabletten	8
„ transpireertabletten	8
„ zenuwttabletten	7
Onbevoegde uitoefening der artsenijbereidkunst	R. 1, 2, 12
„ „ geneeskunst R 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 12	12
„ „ tandhee kunst	R. 3, 4, 8, 12
Onschadelijke geneesmiddelen. Gevaren van z. g. —	Ber. 2
Patentmiddelen, zes en vijftig — veroordeeld	12
Oorlog. De — en de belasting op verpakte geneesmiddelen	11
Oorlogstijd Bestrijding der kwakzalverij in —	7
„ Kwakzalverij het gevaarlijkst in —	1
Origineel praeparaat. Een gevaarlijk —	7
Orviëlan	4
Orviëlanose	1, 6
Pastilles Laxatives Miraton	8
Patentmiddelen en de Pers	Ber. 8
„ in de Vereenigde Staten	2
Ooms Me. — en Spiraea	Ingez. 12
Pers en kwakzalversadvertenties	6
„ „ patentmiddelen	8
Pink-pilven	H. W. 10
Pleisterman. Een	R. 2
Polak, Jacobus — overleden	Ber. 6
Rechtszaken:	
Ammonia als pijnstillend middel	12
Apothekers-assistente voor het Kantongerecht	12
Bergsma een teringgenezer	7
De Fistelboer	3, 4
De zoon van den wonderdokter	7
Dokter en „scheikundige”	11
Dr. Reteau	1, 2, 4, 5
Een „Deskundige”	1
Een gewezen bleeker	2, 3
Een pleisterman	2
Granuline	1, 2
Homoeopaat veroordeeld	12
Kantongerecht te Rotterdam	12
Kooima, nog een wonderdokter	8
Miss Freed. Een waterdiët	6
Onbevoegde uitoefening der tandheelkunst	3, 4, 8, 12
„ Prof.” de Haas	2, 4
Sanitas	1, 2
Schadelijke kruidenstroop	3
Staphorster boertje	2, 3, 5, 7
Register van in 35 jaar onderzochte middelen	11, 12
Relean, Dr.	R. 1, 2, 4, 5
Retau's zelfbewaring	H. W. 11
Rotterdam. Kantongerecht te	R. 12
Saint-Germain. Graaf de —	Feuilleton 5
Samariter	11
Samariter Crème	11
Samenstelling van de middelen in 1915 onderzocht	12
Sanitas	11 R. 1, 2
Santal-parels van Dr. Dumon	10
Schadelijke kruidenstroop	R. 3
Schutz-brieven. Een nieuwe kwakzalverij	Ber. 4
Scopolamine door een kwakzalver gebruikt	1
Seigel's middelen. Moeder —	7
Slaaphand: Dialith Binde	3
Sloan's liniment	12
Somnambule. Bezoek aan een —	5
Spiraea. De Maatschappij —	11, Ingez. 12
Sprutol	7
Staatstoezicht op de Volksgezondheid. Verslag 1913	Ber. 3
„ op de Volksgezondheid. Verslag 1914	7
Staphorster boertje	R. 2, 3, 5, 7
Stegeman, P.	2, 3, 5, 7
Tandheelkunst. Onbevoegde uitoefening der —	R. 3, 4, 8, 12
Teercapsules van Guyot	H. W. 3
Teringgenezer. Een —	R. 7
Tribbeeldbezoekers. Goede raad aan —	Ber. 5
Truc om koopers te lokken	11
Ursen's fistelpot	H. W. 4
Uten's antiépileptique	3
Van Vleck's opzuigende methode voor aambeien	1
Vereenigde Staten. Patentmiddelen in de —	Ber. 2
Vereeniging tegen de Kwakzalverij.	
Jaarl. algemeene Vergadering in 1914. Verslag	1
„ „ „ „ 1915. „	11
„ „ „ „ „ Voorstellen	9, 10
Mededeelingen van het Bestuur	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12
Register van de in 35 jaar onderzochte middelen	11, 12
Rekening en Verantwoording over 1914	3
Verslag over het jaar 1914	3
Verkiezings-manifest. Een —	9
Versterkingspillen van Prof. Janson	11
Vixol	4
Voorloopig Verslag, hoofdst. Justitie	12
Waterdiët. Een — Miss Freed	9 R. 5, 6
Wetsontwerp, regelende de uitoefening der artsenij bereidkunst	2, 3, 4, 10, 11
Wonderdokter. De zoon van den —	7 R. 7
„ Kooima	8
„ uit Gelderop	Ber. 3
„ verdwenen	10
Wonderdokters te Leiden	2 R. 2
Wijbert-tabletten	Corr. 10
Zegers Veeckens. Mr. L. — overleden	Ber. 6

NAAMLIJST
VAN DE LIDEN DER
Vereeniging tegen de Kwakzalverij,
OP 1 JANUARI 1915.

Totaal 828 leden.
DAGELIJKS BESTUUR:
Mr. P. W. de Koning, Advocaat te Amsterdam, *Foorzitter*.
Mr. A. Lind, Advocaat, Amsterdam.
E. J. Abrahams, Arts, Amsterdam, *Secretaris Penningmeester*.
ALGEMEEN RESTUUR:
Mr. J. L. F. Böhlingk, Substituut-Officier van Justitie bij de Arr.-Rechtbank te Rotterdam.
Mr. A. A. Coopius, Officier van Justitie b.d. A.-R.t. Winschoten.
Mr. A. van der Elst, Ambtenaar O. M. bij het Kant. te Leiden.
Ds. F. C. Fleischer, Doopsgez. Predikant, te Winterswijk.
P. Nannes Gorter, Journ., Alkmaar.
P. Keg Cz., oud-Postd. Middelburg.
J. van Riel, Dir. Mil. Apotheker, Directeur van het Rijks Magazijn van Gen. te Amsterdam.
Dr. G. Romijn, Inspecteur van de Volksz. te 's-Hertogenbosch.
H. van Gelder, *Redacteur*.

NEDERLAND.
EERELEDEN:

Dr. Vitis Bruinsma, te *Lo hem*.

G. B. Schmidt, te *Amsterdam*.

GEWONE LEDEN:

Aalsmeer.
E. A. J. Bon, arts.
W. Sneathlage, arts.
Aalten.
H. J. der Weduwen, arts.
Akersloot.
J. Baart de la Faille, arts.
Alkmaar.
Afd. Alkmaar v/d. Ned. Mij. tot Bevorder. der Geneeskunst.
Dr. J. M. van Dam.
Dr. J. Degenaar arts.
Mr. J. Hanegraaff, Sub. Off. v. Just.
R. J. van der Heyde, arts.
C. L. Molenaar, apotheker.
C. Nannes Gorter, journalist.
B. Schouten, apotheker.
Dr. R. G. C. Schröder.
W. G. E. Valk.
Dr. J. W. Wicherink, arts.
Almen.
P. L. van den Harst, arts.
Mevrouw C. E. Jansen.
Ameide.
F. J. van den Berg, arts.
Amersfoort.
Gezondheidscommissie.
L. J. Röhrer.
J. C. Rolandus Hagedoorn, arts.
Vereeniging tot bevordering van de belangen van slechthoorenden
C. M. M. Vermolen, apotheker.
Amsterdam.
E. J. Abrahams, arts.
Dr. F. Basenau.
Dr. J. J. M. van Bergen.
J. Blaauboer Jzn, apotheker.
Dr. Ch. Bles, arts.
C. Blomberg, apotheker.
L. H. Bogtstra, apotheker.
P. H. Bon, apotheker.
Dr. C. F. Bosch.
Dr. W. G. Bouman, arts.
N. M. Bouvy & Zoon, apothekers.
J. M. G. van den Brink, arts.
Dr. H. Brongersma.
Dr. Joh. Ch. E. Bückmann, leeraar aan het gymnasium.
Prof. Dr. H. Burger.
Dr. P. W. C. M. Busch, arts.
S. J. W. van Buuren.
Dr. J. van Campen, arts.
H. F. D. Claessen, apotheker.
L. C. W. Coex, apotheker.
H. L. Coopman, arts.
A. Cijfer, arts.
I. van Daal, arts.
C. L. Deijl, arts.
J. W. Dito, arts.
Dr. D. M. Edauw.
Dr. J. J. P. van der Eijden.
J. C. Filedt Kok, apotheker.
J. A. Fortuyn.
A. Frederikse, arts.
S. S. Gallé, apotheker.
H. van Gelder, dirig. mil. apoth.
J. B. Gersons, apotheker.
Dr. J. Gevin.
Dr. J. G. Gohl, arts.
Mevr. J. d. Haan-v. Maarseveen, arts.
F. de Haas, apotheker.
H. D. de Haas, arts.
Dr. P. F. van Hamel Roos, scheik.
Dr. J. de Hartog, arts.
J. J. Hempenius, apotheker.

Dr. Th. H. Herman, arts.
Dr. C. Heymans.
Mevr. Hobbel-Moll Schnitzler, apth.
E. van der Hoop, arts.
Dr. S. van der Horst.
Dr. A. Huender, apotheker.
Mej. C. Hugenholtz, apoth.
V. van Itallie, apotheker.
H. M. C. Jansen arts.
Joh. Jelgerhuis Swildens, apoth.
Dr. N. M. Josephus Jitta, wethouder.
M. de Jong, apotheker.
J. Joakman, apotheker.
Herman G. Jurriaans.
Bernard Kanis, administrateur.
W. R. van de Kastele, arts.
B. A. van Ketel, apotheker.
Dr. D. H. Koetsier, arts.
Mr. P. W. de Koning, advocaat.
P. J. Kruijsse, apotheker.
G. G. Lambers, apotheker.
Mej. Dr. C. de Lange, arts.
C. J. v. Ledden Hulsebosch, apoth.
Mr. E. van Leenep.
Mr. A. Lind, advocaat.
W. v. d. Liuden, apotheker.
W. A. de Looze, Off. v. Gezondh.
J. P. v. d. Marel, Kapitein-apoth.
B. van Marwijk Kooij.
Prof. S. Mendes da Costa.
Dr. L. C. v. d. Mculen, arts.
Dr. A. Meyer.
E. Mogendorff, arts.
Dr. P. Muntendam.
J. Musaph.
Ned. Maats. t. bev. d. Geneesk.
Ned. Maats. t. bev. d. Pharmacie.
G. A. Nering Bogel.
Mr. V. K. L. van Os.
A. Otto, arts.
H. G. Pitsch, tandarts.
M. J. van der Plaats, apotheker.
C. M. Pleyte d'Ailly.
Jacobus Polak, apotheker en scheik.
Dr. C. N. v. d. Poll, arts.
A. H. Pos, arts.
L. P. G. Postema, arts.
Dr. W. Posthumus Meyjes.
Dr. W. C. Posthumus Meyjes.
W. F. Privé, kapt. mil. apotheker.
J. A. Quanjier, arts.
M. V. Redert, apotheker.
Dr. A. W. van Renterghem.
J. van Riel, Dir. milit. apotheker.
Dr. D. A. van Riemsdijk.
G. H. Roll, geneesheer.
Dr. N. J. Rooswijk, arts.
Mej. J. C. Rübsaam, apotheker.
A. J. Rijk.
H. van 't Sant, apotheker.
G. Schipper, apotheker.
G. B. Schmidt, apotheker.
Mevr. Scholten-Commelin.
H. J. M. Schoo, arts.
Dr. J. Schijver.
Dr. S. Simons, arts.
Dr. S. H. Solkes.
Dr. A. Spanjaard, arts.
J. Stäreke, arts.
Dr. B. H. Stephan, arts.
W. S. Stüven, veearts.
Dr. J. F. Suyver, apotheker.
Mej. Francina Swart, apotheker.
W. N. Swets, arts.
A. N. Swijghuisen Reigersberg.
Dr. P. F. J. Ter Maten.
J. Th. Tinkelenberg, apotheker.
Prof. Dr. Hector Treub.
Dr. J. W. v. d. Valk Jr., arts.
P. Verhagen, arts.
A. Verhoëf, cand. arts.
W. A. Vermaas, arts.
Dr. P. C. Vlaanderen, arts.
G. P. H. Vriens, apotheker.
L. A. de Vries.
Dr. P. N. de Vries Jr.
Dr. J. M. Wentzel, arts.
Mr. R. van de Werk.
Hendrik Wertheim, notaris.
Prof. Dr. J. R. A. Wertheim Salomonson.
P. van der Wielen, Hoogl. Artsenijb.
Ed. Wiener, arts.
P. A. de Wilde, arts.
Dr. H. Woltring, arts.
J. L. C. Wortman, D. v. Gen. dienst.
Wijnhoff en Van Gulpen, hand. sch. k.
J. J. S. R. Zimmermann.
Andijk.
Dr. J. A. L. Heenk, arts.
Apeldoorn.
A. A. Bonnema, apotheker.
Dr. B. ter Cock.
Dr. W. Driendijk.
Gezondheidscommissie.
Mevr. A. G. Kerkhoven—Wijthoff.
P. Persijn, apotheker.
L. Pot, arts.
Dr. A. Zaaier.

Gezondheidscommissie.
Arnhem.
Dr. H. van Bommel van Vloten.
Dr. G. J. M. Couvée, arts.
Mej. M. M. Couvée.
Mr. F. O. v. d. Dussen, rechter i. d. arr.-rechtbank.
H. G. Enklaar, off. v. gezondheid.
W. F. van Essen, militair apoth.
Gezondheidscommissie.
Th. Hillen, apotheker.
Mej. G. Jongbloed, gemeente apoth.
Dr. P. W. Meihuizen, arts.
E. Menthen.
Mr. D. J. Mom Visch.
Dr. A. E. Post, oud-insp. geneesk. staatszoezicht.
Dr. W. Renssen, arts.
Mevr. M. E. v. Tienhoven-Muijsken.
Aum.
D. M. Sykpeus Smit.
Assen.
Dr. H. Anema, arts.
J. Bartolotti Rijnders, dirig. off. v. gezondheid.
J. Bolt, arts.
Mr. A. Hilbingh ten Oever.
Avenhorn.
R. Geel, arts.
Afd. Westfriesl. v. d. Ned. Mij. tot bev. der Geneesk.
Baarn.
Dr. P. V. Astro, arts.
D. Bierhaalter, apotheker.
Gezondheidscommissie.
Rud. Heijbroek, arts.
Mej. M. C. Julius, apotheker.
Dr. F. J. A. Muijsken, arts.
A. R. Schuyling, ontvanger Directe Belastingen.
Dr. A. J. A. Thomas, arts.
Barendrecht.
Gezondheids-Commissie.
Dr. J. van der Meulen, arts.
Bar-ingerhouts.
Witte Kruis.
Beek bij Nijmegen.
G. V. H. Wendelaar.
Beilze.
Groene Kruis.
Benebroek.
A. Kouwenaar, arts.
Bennekom.
J. W. F. Donath.
Benschop.
W. Honig, arts.
Berkel (Z-H.)
Dr. H. J. J. M. Moet.
Berlikum.
Dr. J. Kwast.
Beverwijk.
A. Donker, apotheker.
Dr. A. Schluening Kool.
Mej. Anna C. A. Sepp, apotheker.
De Bilt.
K. J. Lette, arts.
Dr. H. W. Melchior, arts.
Bloemendaal.
Dr. D. Bakker, arts.
Dr. H. Bitter.
Mevr. wed. A. Kalf.
H. Lemstra van Beusekom, arts.
Dr. W. Rutgers v. d. Loeff, arts.
Adr. Stoop.
Bodegraven.
L. C. G. Douwes Dekker, apotheker.
Gezondheidscommissie.
Dr. M. Marsman.
Bolsward.
S. Andela, arts.
H. Beckhuis, arts.
K. van Ringh, apotheker.
Borculo.
Groene Kruis.
Bonger (Dr.).
Gezondheidscommissie.
Bovenkarspel.
W. B. C. H. Canoy, arts.
Boxmeer.
Gezondheidscommissie.
A. Smeets.
Bozum.
J. H. Regenbogen, arts.
Brakel.
J. J. Warninck, arts.
Breda.
Dr. A. W. M. van Deventer.
Geneeskundig Leesgezelschap.
Groene Kruis.
Bruckelen.
Dr. Joh. Keizer, arts.
Brielle.
Gezondheidscommissie.
Buiksloot.
S. van Kempen, arts.
Buitenpost.
H. Yzonides, arts.
Burg (Texel.)
A. Wagenmaker, arts.
Bussum.
Mr. J. P. C. van der Burgh.
Gezondheidscommissie.
Dr. D. W. de Jong, arts.
Dr. C. J. Koning, apotheker.
Castricum.
Witte Kruis.
Culemborg.
Groene Kruis.
Cuyck.
J. van den Broek.
Deдемsvaart.
Th. Ruys, arts.

Delden.
Groene Kruis.
Dr. J. L. Winkler Prins.
Delft.
Groene Kruis.
Denkamp.
A. J. Hondeink, arts.
Deventer.
Geldersche Ver. het Groene Kruis.
Gezondheidscommissie.
Dr. P. van Delden Sr.
P. Volders, apotheker.
Dieren.
Leesgez. Elk wat wils.
J. van Eijk, apotheker.
Dirksland.
Groene Kruis.
Doesburg.
Dr. J. Brand.
Dongen.
C. J. Maassen, geneesheer.
Doorn.
M. J. van Dam, arts.
Dordrecht.
J. J. Benjamins, arts.
Mr. P. Blussé van Oud-Alblas, adv.
P. A. Giltay, apotheker.
Groene Kruis.
S. M. Hugo van Gijn.
Jan Hordijk Jzn., fabrikant.
A. J. Lebrét, fabrikant.
Mr. A. A. Moll, advocaat en proc.
Maatsch. tot Bev. der Geneesk.
Dr. H. W. van Rhijn, arts.
M. L. C. Staring, oud-maj. d. art.
J. J. Visser, arts.
Drachten.
De Touars & Harmse, apothekers.
Edam.
J. van der Molen, arts.
Witte Kruis.
Ede.
Dr. C. A. W. Weyer.
Eefde.
J. M. van Elk.
Dr. J. v. d. Hoeven, arts.
Eelde.
Dr. A. Hesselink.
Eindhoven.
Gezondheidscommissie.
J. A. H. Rijke, apotheker.
Elst (Fr.)
Groene Kruis (afd. Makkinga.)
Elst.
Groene Kruis.
Enkhuizen.
Gezondheidscommissie.
Enschede.
G. Baurichter, apotheker.
Abr. Ebeling.
Gezondheidscommissie.
H. Sijtsma, apotheker.
Ezinge.
J. A. Schleurholtz, arts.
Garmerwolde (Gr.).
J. H. v. Heijningen Nanninga, arts.
Giessen Nieuwkerk.
W. C. Rensen, arts.
Ginneken.
Mr. F. Couvée.
Gezondheidscommissie.
Goedereede.
Groene Kruis.
Goes.
J. J. Ochtman.
Gorinchem.
Afd. Mij. ter bev. der Geneeskunst.
Gezondheidscommissie.
Gorredijk.
G. Zwart, apotheker.
Gouda.
Gezondheidscommissie.
Dr. A. Montagne.
Gouderak.
Dr. F. Beekenkamp.
Grave.
Het Groene Kruis.
's-Graveland 1.
Dr. H. Jonker.
's-Graveland 2.
J. Bossers, geneesheer.
Groningen.
Dr. M. Bolt.
Dr. L. Bouman.
T. E. van Dijk, apotheker.
Dr. H. G. Hamaker, arts.
M. Hijmans, arts.
Dr. H. Kremer, arts.
Dr. L. H. Leopold, arts.
Mr. L. B. Lohmann, rechter.
W. R. Mausholt, arts.
Grouw.
Dr. A. Prins, arts.
Grijpskerk.
Groene Kruis.
Gulpen.
Gezondheidscommissie.
Den Haag.
E. M. G. Ahn, dir. off. v. gezh.
A. van Andel.
W. M. H. Anten, gep. kap. d. inf.
Mr. J. H. de Bas, advocaat.
J. Blomberg Jr., apotheker.
Mej. A. Bouvin.
Mr. P. A. Callenfels, advocaat.
A. Carrière, arts.
Dr. G. D. Cohen Tervaert, arts.
J. van Dam van Isselt.
Dep. d. Maatsch. t. b. d. Pharm.
C. Dekker, arts.
Mr. W. Dolk.
J. H. L. Dreckmeeyer.

Prof. Mr. H. L. Drucker, Lid 1e Kamer der Staten-Generaal.
J. Dijk.
Dr. J. van Dijk.
W. S. A. van Eck, notaris.
Dr. D. W. Ekker, arts.
Dr. C. J. L. Feith.
W. H. J. Gantvoort, apotheker.
Dr. J. R. van Geuns, arts.
Gezondheidscommissie.
Dr. E. W. Goteling Vinnis.
C. E. Grasswinkel, arts.
B. M. Gratama, ing. bij de Ned. Ind. Spoorw.-Mij.
Ned. Vereenig. het Groene Kruis.
Dr. J. de Groot, arts.
Dr. E. H. Halbertsma, Dir. O. v. G.
Dr. C. E. Heinsius, arts.
Dr. A. Hendriks.
A. J. van Huffel Jr., apotheker.
Dr. H. M. Hijmans, arts.
G. P. Ittman, arts.
W. G. J. Jaarsveld.
L. de Jong, arts.
L. Jonker, arts.
C. J. Kleyn, arts.
Dr. M. van der Koogh.
Dr. A. A. Korteweg, arts.
R. H. Laverman, apotheker.
M. L. Q. van Ledden Hulsebosch. inspect. v. d. Volksgez.
Dr. G. W. S. Lingbeek, arts.
Th. Luyck, apotheker.
H. M. March.
C. Mensink, tandarts.
A. W. F. Nieman.
G. Oosterbaan, inspect. Volksgez.
J. Oostr, arts.
Mr. C. P. D. Pape.
Mr. C. W. J. J. Pape.
Dr. J. Th. Peters, arts.
A. Pleijsier, arts.
Mr. Th. B. Pleyte, Min. v. Kolon.
Jhr. Dr. N. F. C. Pompe v. Meerdervoort, arts.
Dr. G. Prins, arts.
H. Rolandus, Hagedoorn.
Dr. M. Rutgers.
Dr. J. M. W. Scheltema, arts.
J. F. Schill.
J. J. Schoevers.
Dr. H. B. Semmelink, arts.
Dr. A. Sikké.
Jhr. J. W. Six, technoloog.
Dr. W. v. d. Slooten, apotheker.
E. Sijbolts, apotheker.
J. C. van den Tol.
J. A. v. d. Tooren, apotheker.
Dr. A. Tückermann, arts.
W. D. Valkis, apotheker.
F. R. Vechtman, apotheker.
A. Veehuysen.
Mr. J. D. Verbroek, advocaat.
Dr. J. G. Walaardt Sacré.
J. K. W. Weijgers, arts.
Haarlem.
Mevr. L. L. Biens de Haan, geb. Van Leeuwen.
Dr. A. N. Dinger, arts.
R. Duijn, apotheker.
O. S. Frank, arts.
S. W. Hoekstra, makelaar.
P. J. Honoré Metz.
Mr. W. H. Hoyer, subst. off. v. Just.
Dr. L. C. Kersbergen, arts.
Dr. H. Kikkert Czn., arts.
Dr. W. E. Merens.
G. Nolst Trinité, leeraar H. B. S.
Dr. A. E. Ten Oever, arts.
J. C. Tadeua.
J. Waller Zeper, arts.
Haarlemmermeer.
Gezondheidscommissie.
Stad Hardenberg.
Gezondheidscommissie.
Harderwijk.
H. Blanken Jzn., arts.
Hattem.
Gezondheidscommissie.
Hazerswoude.
P. Dekker, arts.
Hedel.
H. Reid, arts.
Heemstede.
C. J. C. Burkens, arts.
Dr. E. A. H. Droog, arts.
's Heer Arendskerke.
H. van Iwaarden, arts.
Heerenveen.
Mr. W. H. de Greve.
J. Hepkema, uitgever.
Heer Hugo Waard.
Witte Kruis.
Heerlen.
Gezondheidscommissie.
Heinenoord.
A. de Reus, arts.
Helder.
Gezondheidscommissie.
Hellendoorn.
Dr. B. H. Vos, arts.
Hendrik Ido Ambacht.
D. J. Kamberg, arts.
Hengelo (O.)
G. O. D. Dikkers, fabrikant.
Mevr. D. W. Stork.

H. van Baer, apotheker.
Gezondheidscommissie
Dr. G. Romijn, insp. v. d. Volksgez.
Herwijnen.
W. A. Lampe, arts.
Heteren.
R. C. Suijling, med. doct. arts.
Heusden.
Gezondheidscommissie.
Heythuizen.
J. D. Smits, arts.
Hillegersberg.
D. Heineke, arts.
Hilversum.
G. Groeneveld, apotheker.
Dr. I. J. Hage.
A. J. v. Heemskerck Düker, apoth.
Mevrouw M. Heybroek-Meeter.
Maatschappij ter bev. der genes-
kunst Gooi en Eemland.
Mevr. C.W.C.v.d.Meulen-v.Manen.
Mevr. R. S. Meijer.
B. H. van Nes, arts.
Dr. M. Niemeijer, arts.
J. H. F. Scherrewitz.
Jhr. H. Trip, Jr.
Hippolytushoef.
J. W. de Goeje, arts.
Hoek (Zeeland).
Afd. Zeeuwisch Vlaanderen O. D.
der Mpij. t. Bevord. d. Geneesk.
L. A. J. Deyer, arts.
Hoofddorp.
Dr. J. Nanninga, arts.
Hoogeveen.
Gezondheidscommissie.
J. R. Meijeringh, arts.
Hoogezand.
Gezondheidscommissie.
Hoogkerk.
Groene Kruis.
Hoorn.
G. J. de Boer, arts.
F. M. de Leur, veertars.
Horst.
H. F. Koning, arts.
Huis ter Heijde.
S. E. Haagsma, werktuigk. ingen.
Dr. F. A. K. Rombach.
Huizum (Fr)
Dr. W. Sinnighe Damsté, arts.
Hulst.
Gezondheidscommissie
Kampen.
P. Butter, arts.
Het Groene Kruis.
Kapelle.
B. Knaap, arts.
Katwijk aan den Rijn.
J. Huetingh, arts.
Katwijk aan Zee.
Dr. D. L. van Elk, arts.
H. E. de Ruiter Zijlker, arts.
Dr. A. J. v. Walselm.
Kethel (Z-H)
G. Sauer, arts.
Kinderdijk.
Jan Smit V.
Klundert.
Dr. B. J. Holster.
Koog a. d. Zaan.
M. Scheele.
Kortgene.
L. G. Gelderman, arts.
Krimpen a. d. IJssel.
W. M. Blom, arts.
Kruisningen.
F. D. Kolf van Oosterwijk, arts.
Lage Zwaluwe.
D. Dooremans, arts.
Laren (N-H)
K. F. A. Lommel, arts.
H. G. Willenborg, arts.
Leeuwarden.
Jhr. Mr. A. E. v. Boelens. v. Eysinga.
Mr. A. Menalda Hz.
Mr. J. D. v. d. Plaats.
Dr. J. A. Römer, arts.
Dr. F. van Setten.
C. J. de Vogel, apotheker.
Afd. v. d. Prov. Fr. Werkl.-Ver.
Leeuwarden.
Dr. A. W. van Haagen.
Leiden.
Mr. P. J. H. Aalberse.
Mr. M. d'Aumerie.
Dr. H. J. M. Boonacker.
Mr. A. van der Elst, ambt. O. M.
J. G. van Es, arts.
Dr. G. Fabius.
Gezondheidscommissie.
Prof. dr. L. van Itallie.
Prof. Dr. P. Th. L. Kan.
P. Kingma Boltjes, arts.
J. R. F. Rassers, arts.
Dr. A. van Rijn.
H. P. Veldhuisen, arts.
Dr. J. H. Zaaier, Hoogleraar.
Lemmer.
P. van Dillewijn, arts.
Lent (bij Nijmegen).
F. C. Kuipers, arts.
Lexmond.
P. Bon, arts.
De Lier.
Groene Kruis.
P. van der Marel, arts.
Lisse.
D. Blok, arts.
Lith.
J. Wieggersma, arts.

J. A. ten Bokkel Huinink, arts.
Dr. Vitus Bruinsma.
Gezondheidscommissie.
Dr. H. J. Offerhaus.
Loenen a. d. Vecht
L. L. Posthuma, arts.
Loosduinen.
Dr. A. Deenik.
Losser.
J. G. Frederiks, arts.
Lunteren.
Dr. W. C. Kimmijser, arts.
Maastricht.
L. J. Nijst, arts.
A. H. Schmedding, arts.
Makkum.
E. Heckman, apoth.
Markeloo.
Js. B. Wanrooij, arts.
Marsum (Fr)
H. Reitsma, arts.
Meerkerk.
Dr. C. Spijkerboer, arts.
Medemblik.
Witte Kruis.
Meppel.
Dep. Mij. tot Nut van 't Algemeen.
Gezondheidscommissie.
Metslawier.
Dr. R. F. Elema.
Middelburg.
Dr. Rijlsma.
Gezondheidscommissie.
L. K. v. d. Harst J. Jzn., apotheker.
P. Keg, Cz., oud-direct. posterijen.
M. J. Pienbroek, apotheker.
Middelbarnis.
C. J. H. v. d. Broek
Gezondheidscommissie.
Middelstum.
Dr. G. J. Wijchgel.
Montfoort.
J. van Tengbergen, arts.
Neuzen.
Gezondheidscommissie.
Niekerk.
Groene Kruis.
Nieuw-Weerdige.
Groene Kruis.
Nieuwendam.
P. J. J. Honig, arts.
Nieuwenhoorn.
Dr. C. van der Sluijs, arts.
Nieuw-en St. Jooisland.
Groene Kruis.
Nieuwe Tonge.
C. van Gelder, arts.
Nieuwolde.
Dr. H. H. F. Bekenkamp, arts.
Numansdorp.
C. Flohil, arts.
Nunspeet.
Dr. J. Schut, arts.
Dr. J. Schut, arts.
Nijkerk.
P. N. van Lit, arts.
Nijmegen.
Dr. L. P. J. Berends Jr.
Dr. J. Haspels.
J. C. Hertstein, arts.
J. W. Hoefelman, arts.
Dr. W. J. Kolf.
P. Leendertz.
Dr. F. Lycklema à Nijeholt.
G. Ph. G. Moeijs, apotheker.
Dr. N. Munk, arts.
G. J. W. Rosekrans, amb. v. h. kad.
W. F. A. Wijnen, tandarts
Oegstgeest.
D. Timmermans, arts.
Oeze.
Groene Kruis.
G. K. Windemüller, arts.
Oisterwijk.
Gezondheidscommissie.
Dr. A. J. van den Heuvel.
Oldehove (Gr.)
Groene Kruis.
Ommen.
Dr. C. J. Warnsinck, arts.
Oostburg.
Dr. C. Prey Jr., apotheker
Oost-en West Sou'urg.
C. E. Plugge, arts.
Ocsterend.
Groene Kruis.
Oosterzee.
R. E. Wiering, arts.
Oost-Kapelle (Z).
W. Bal, arts.
Oostzaan.
Witte Kruis.
Oppeperdoes.
Witte Kruis.
Oss.
Gezondheidscommissie.
Ouddorp (Flakkee).
K. C. Cruq, arts.
Ouderkerk a. d. Amstel.
M. Eeftink Schattenkerk, arts.
Oudeshot.
W. P. Scheltema, arts.
Oudewater.
Groene Kruis.
Oud-Karspel.
J. G. Vogelenzang, arts.
Papendrecht.
Dr. E. Brandts.
St. Philipsland.
A. Leon van Eldik, arts.
Poortugaal.
Dr. K. R. Rootzant, arts.
Princenhage.
Dr. M. Batenburg, arts.

K. van Giffen, apotheker.
Dr. J. J. Maats.
Putten.
M. C. G. Middelburg.
Puttershoek.
Dr. D. H. N. Adriani.
Rauwerd.
Gezondheidscommissie.
Reeuwijk (bij Gouda).
J. M. van Staveren, arts.
Renkum.
Dr. A. Schuld.
Rhenen.
J. J. Post, apotheker.
Rhijnsburg.
H. G. Jonker, arts.
Ridderkerk.
C. H. Nijkamp, arts.
Rockanje.
Groene Kruis.
D. F. Groenewald, arts.
Roermond.
Gezondheidscommissie.
F. A. Haan, apotheker.
Dr. J. L. Herten.
W. Herten Jzn.
Dr. H. J. Hoying.
Jhr. Mr. Louis Michiels v. Kessenich.
Th. Paulussen, officier v. gez.
Rozendaal.
Gezondheidscommissie.
Rotterdam.
J. van Assen Jr., arts.
J. Beker, apotheker.
Dr. A. Binnerts.
Mr. A. C. v. Blommestein, adv. en proc.
Mr. J. L. F. Böhtlingk, subst.-off.
v. justitie.
Mr. C. H. B. Boot, off. v. justitie.
Mr. W. P. R. Bouman, subs. off. v. j.
A. S. Briedé.
D. H. Brinkhorst, arts.
Dr. J. M. Dutilh, arts.
C. Groenewegen, arts.
Mr. H. W. M. van Helten, rechter
in de arr. rechtbank
J. V. Huysman, arts.
J. de Jongh, arts.
Mr. Kneepkens, amb. O. M. b. h. Kant.
J. H. M. Luts.
J. L. J. M. Maas, apotheker.
G. O. Meuleman, arts.
Dr. G. H. Moll van Charante.
Dr. L. B. de Monchy, arts.
L. A. Mijnlief, arts.
A. A. M. Nelissen, arts.
Dr. D. Neurdenberg, arts.
Dr. R. P. Offringa, arts.
J. C. Pelle, apotheker.
R. F. H. de Richemont, apotheker.
Dr. M. B. Romeny.
H. van Roijen, arts.
Mej. G. M. Rueb.
Rijks-Seruminrichting.
Van Schaick & Baljon, kooplieden
P. Schrameier Verbrugge, notaris.
Mej. M. Snellen.
Maurice Son, tandarts.
Dr. P. Spaapen, arts.
Dr. G. J. Stracke, leer. Handelssch.
C. L. W. Stutterheim, apotheker.
D. Teessen, apotheker.
Mr. L. R. Telting.
Dr. E. C. Tuinsing.
Dr. P. A. Vos, apotheker.
V. Winkler Prins, arts.
K. J. Wijlacker, dir. ziekenfonds.
A. J. Wijne, gemeente-apotheker
H. C. Zeelt, apotheker.
D. J. Zwaan.
Ruurlo.
H. W. C. E. Hofstede, arts.
De Rijp.
B. J. Hornstra, arts.
P. M. S. van Leeuwen, arts.
Groene Kruis.
Rijswijk.
C. Gutteling, arts.
Schaesberg.
A. H. Claessens, apotheker.
Schagen.
Gezondheidscommissie.
Scharmer (gem. Slochteren.)
H. J. Fockens, arts.
Sas van Gent.
J. F. Timmermans, arts.
Scheveningen.
C. van Altena, arts.
W. A. Asman, arts.
Dr. A. Brester.
J. E. Brouwer, arts.
J. van Buuren, apotheker.
M. den Heijer, apotheker.
Dr. C. Oorthuys.
J. A. van Vliet, arts.
Dr. Westerman, arts.
Schiernonnikoog.
J. S. Beekhuis, arts.
Schoonhoven.
J. Groesbeek, arts.
Serooskerke (Walcheren.)
H. G. J. van den Bosch, arts.
Sleen.
Groene Kruis.
F. A. van Reemst, arts.

F. J. v. d. Berg, apotheker.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. P. Langeveld, arts.
 Dr. A. Prins de Baat, arts.
 A. A. Quanjier, arts.
Sloten (N.H.)
 Mej. F. Con, apotheker.
Sneek.
 B. J. Boerrigter, apotheker.
 Gezondheidscommissie.
Soest.
 Het Gemeentebestuur.
 H. P. Schoonenbeek, arts.
Spaarndam.
 G. L. F. Baron van Fridagh, Burgem.
 F. Nije, arts.
 J. E. Schalkwijk, Gem. Secretaris.
Spanbroek.
 Dr. G. C. van Balen Blanken Jr., arts.
Steenwijk.
 Gezondheidscommissie.
Stiens.
 H. Hooghoudt, arts.
Stolwijk.
 S. Bijlsma, geneesheer.
Stompvoren (N.H.)
 W. C. C. ten Veldhuis, arts.
 Witte Kruis.
Streefkerk.
 Groene Kruis.
Surhuisterveen.
 Gezondheidscommissie.
Terborg.
 N. P. Brunt, arts.
Tilburg.
 M. J. M. Bijvoet, apotheker.
 Th. N. Cloosterhuis, apoth.
Twisk (N.H.)
 Witte Kruis.
Ubbergen.
 Gezondheidscommissie.
Uden (N.B.)
 Dr. P. F. A. Peters, arts.
Uithoorn.
 Witte Kruis.
Utrecht.
 Mevr. A. C. Alblas-Sorber, apoth.
 H. D. Boer.
 J. K. van den Brink.
 Dr. C. W. Broers, arts. off. v. gez.
 Dr. B. Freriks, arts.
 G. van Gangelen, arts.
 Gezondheidscommissie.
 J. Grijns, arts.
 W. van der Haar, apotheker.
 Dr. J. Hartog, arts.
 Dr. C. van Hoogenhuijze, arts.
 P. J. Hoogveld, arts.
 Mr. P. J. A. Jordens.
 G. H. de Kleyn, arts.
 Prof. Dr. B. J. Kouwer.
 Dr. L. T. van Lelyveld, arts.
 Dr. E. H. B. van Lier.
 Dr. J. Loric.
 J. C. Th. Marius, ag. in wet. sch. instr.
 P. E. A. Musquetier.
 Mej. M. Myers, apotheker.
 H. Offerhaus, Arts.
 Prof. C. A. Pekelharing.
 Pharmaceutisch Laboratorium.
 Dr. Y. A. Popta, arts.
 Dr. Remijnse, arts.
 C. L. W. Ruijs, arts.
 P. Samson, arts.
 E. van Schaik.
 Dr. P. Shram, arts.
 Prof. Dr. C. H. H. Spronck.
 W. F. Verhoeff, arts.
 Dr. H. Verploegh.
 Prof. Dr. H. Wefers Bettink.
 Dr. L. W. H. C. Werndly, arts.
Valkenswaard.
 Groene Kruis.
Varsseveld.
 Dr. E. J. A. Melster
Veen (bij Heusden.)
 J. E. Schmitz, arts.
Veendam.
 W. Boer, notaris.
 Dr. Th. Tjabbes, arts.
Veere.
 Gezondheidscommissie.
Velp (bij Arnhem.)
 Dr. W. H. Bloemendal, apoth.
 Dr. A. S. de Bruijn.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. E. Langemeyer.
 Mej. A. M. van Meerten.
 Dr. R. Piekema, arts.
 Mr. L. H. D. baron de Vos tot Ne
 derveen Cappel.
 Dr. A. v. d. Willigen, arts.
Velsen.
 Dr. P. E. Bos.
Venhuizen.
 M. de Heer Klots, arts
Venlo.
 K. Ypey, offic. van gezondheid.
Vianen.
 L. A. Baron van Ittersum, notaris.
 H. J. Thorbecke, arts.
Vlaardingen.
 W. C. v. Dusseldorp Jzn., meelfa-
 brikant, voorz. Gez. Commissie.

C. M. H. Hoogenboom, arts.
 A. Knottenbelt, notaris.
 D. J. Voogd.
Vlissingen.
 Gezondheidscommissie.
 A. Staverinan, arts.
 J. P. Vermaas, arts.
Wageningen.
 C. D. Bergacker, apotheker.
 R. van Eck, apotheker.
Wanswerd.
 B. Buis, arts.
Warfum.
 Gezondheidscommissie.
 Mevr. Wed. P. F. Huizinga.
Wedde.
 Gezondheidscommissie,
Weesp.
 N. A. Ballintijn, apotheker
 A. A. Knaap, arts.
Westervort.
 J. H. W. Kuneman, arts.
West Grafdijk.
 J. de Wit, arts.
Westwoud.
 B. S. H. Stieler, arts.
Wierden.
 Gezondheidscommissie.
Willemstad.
 Dep. v. d. Mij. tot Nut van 't Alg.
Winschoten.
 Mr. A. A. Cuopius, off. v. Justitie.
Winterswijk.
 F. C. Fleischer, Doopsgez. pred.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. J. W. R. Koch, arts.
 H. J. Manschot, arts.
Wirdum.
 H. Duinter Tebbens, arts.
Wognum (bij Hoorn.)
 L. H. W. Janssens, arts.
Wolvega.
 Dep. v. d. Mij. tot Nut v. 't Alg.
 Groene Kruis.
Workum.
 J. Hiemstra, arts.
 Mevr. Wed. Dr. L. A. Æ. Sluiterman.
Wormer (N.H.)
 W. de Booij, arts.
Wijbe.
 Gezondheidscommissie.
Wijk op Duurstede.
 Dep. der Mij. tot Nut van 't Alg.
IJmuiden.
 Dr. E. F. Rommeling
IJselmonde.
 H. C. van den Bijllaardt, arts.
IJselstein.
 J. H. Duijvis, arts.
 W. Peel, arts.
Zaandam.
 Gezondheidscommissie.
 A. M. Pelt, arts.
 G. van Sante Bz., apotheker.
 J. Wirtjes, tandarts.
Zalt-Bommel.
 Gezondheidscommissie.
 W. van Tright, apotheker.
 Dr. J. de Wit, arts.
Zeist.
 L. H. van Berk, apotheker.
 C. Guldensteeden Egeling, apoth.
 Dr. S. Heeg, arts.
 N. A. Kortlandt, arts.
 Dr. Muller.
 Dr. L. W. H. Tjeenk Willink, arts.
Zevenhuijzen (Z.H.)
 Dr. H. J. de Witt, arts.
Zierikzee.
 Gezondheidscommissie.
Zuidhorn.
 Gezondheidscommissie.
Zuidland.
 Groene Kruis.
Zutphen.
 Gezondheidscommissie.
 Dr. J. Oudenampsen, apotheker.
 C. Storm Buijsing, burgemeester.
Zwolle.
 R. Meulenhoff, oud-apotheker.
 J. J. Tijn, uitgever.

NED. O. INDIE.

Bangkinang.
 A. C. Grivel, officier v. gezondh.
Buitenzorg.
 H. van den Hengel, arts.
Djokjo Karta.
 Dr. J. P. H. Lindner.
Fort de Kok.
 H. W. Borel, officier v. gezondh.
Kediri.
 Dr. F. S. Stibbe.
Makassar.
 Dr. G. M. Brouwer.
Pampanoea.
 H. M. G. Dikshoorn, arts.
Paré Paré.
 Dr. Lumentut.
Pati.
 W. W. van Ravestein, arts.
Sidcarójo.
 L. Ligtenstein, offic. v. gezondh.
W eltevreden.
 Vereeniging v. vrouwenkiesrecht.

NED. WEST-INDIE.

Suriname.
 S. J. Abrabams, distr. geneesheer.